

with a view of [illegible]

40 fr

VIII Deel

Uitgave van Feith 8ste deel.

taalbijzondere bedenkingen
overbrieven.

J. CATS

GEDACHTEN

OP

SLAPELOOSE

NACHTEN.

't AMSTELDAM by ANDRIES van DAMME. 1710.

J. CATS
GEDACHTEN
OP
SLAPELOOSE
NACHTEN,
WAAR INNE

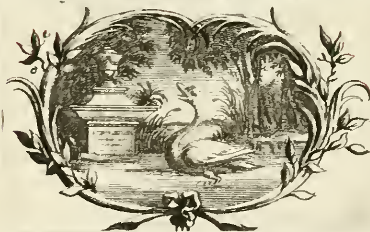
De Deugd van Herberg-en-Mededeylsaamheyt aan Nootdruftigen, wydluftig vertoont, ende de vruchten der selver naar 't leven afgemaalt werden:

MITSGADERS.

Het Twee-en-tachtig-jarig leven van den selven Heere, van zyn geboorte tot zyn dood toe; door hem zelf in vaerzen beschreven.

MET FIGUUREN,

Nooit voor deezen gedrukt.

t'AMSTELDAM,
By ANDRIES VAN DAMME,
Boekverkooper op 't Rokkin bezyden de Beurs. 1710.

PRIVILEGIE.

De STATEN VAN HOLLAND ENDE WESTVRIESLAND, Doen te weten: Alſoo Ons te kennen is gegeven by *Jan vander Deyſter*, Burger en Boeckverkooper binnen de Stad *Leyden*, hoe dat hy Suppliant in den Jaare 1729. den 22. Auguſti van de Weduwe Hendrik Boſch, Boekverkoopſter te Amſterdam, gekogt hadde alle de Exemplaren met het regt van Copie van het Werckje van den Heer *Jacob Cats*, genaamt *Gedagten op Slapeloofen Nagten*, als mede ſijn *Tweeentagtigjaarig Leven* in Octavo: en alſoo hy Suppliant van voornemen was het ſelve Boek wederte herdrucken; en bedugt zynde of eenige baatſoeckende menſchen het ſouden koomen na te drucken; waar door hy Suppliant grootlycx ſoude benadeelt worden, Soo is 't, dat hy Suppliant ſig keerde tot Ons, met een onderdanigſt verſoeck, omme aan hem Suppliant daar op te verleenen Octroy, en Privilegie, om het ſelve werckje, geintituleert *Jacob Cats Gedagten op Slapeloofen Nagten en Tweeentagtigjaarig Leven* in Octavo alleen te mogen Drucken, doen Drucken, uytgeven en verkoopen, en dat voor den tyd, en op verbod ofte pœne, als by Ons ſoude goedgevonden worden; SOO IS 'T; dat wy de ſaacke ende 't voorſz. verſoeck overgemerckt hebbende, ende geneegen weſende ter beede van den Suppliant, uyt onſe regte wetenſchap, ſouveraine magt, ende authoriteyt, den ſelven Suppliant geconſenteert, geaccordeert, en geoctroyeert hebben, conſenteren, accorderen en Octroyeren hem by deſen, dat hy geduerende den tyd van vyftien eerſt agtereenvolgende Jaaren, het voorſz. Boeck geintituleert *Jacob Cats Gedagten op Slapeloofen Nagten en Tweeentagtigjaarig Leven* in Octavo, in diervoegen, als ſulcx by den Suppliant is verſogt, en hier vooren uytgedruckt ſtaat, binnen den voorſz. onſen Lande, alleen ſal mogen Drucken, doen Drucken, uytgeven ende verkopen, verbiedende daaromme allen ende eenen ygelycken, het ſelve Boeck in 't geheel ofte ten deele te Drucken, naar te Drucken, te doen naardrucken, te verhandelen ofte verkopen, ofte elders naargedruckt binnen den ſelven Onſen Lande te brengen, uyt te geven, ofte te verhandelen en verkopen, op verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, verhandelde, ofte verkogte Exemplaaren, ende een boete van drie duyſend Guldens, daarenboven te verbeuren, te appliceeren een derdepart voor den Officier die de calangie doen ſal, een derdepart voor den Armen ter Plaatſe, daar het caſus voorvallen ſal, en het reſterende derdepart voor den Suppliant, ende dit t'elckens ſoo menigmaal als deſelve ſullen werden agterhaalt: Alles in dien verſtaande, dat wy den Suppliant met deſen onſen Octroye alleen willende gratificeeren, tot verhoedinge van ſijne ſchade, door het nadrucken van het voorſz. Boeck, daar door in geenigen deele verſtaan, den inhouden van dien te authoriſeren, ofte te advoueeren, ende veel min het ſelve onder Onſe protectie ende beſcher-

min-

minge, eenig meerdere credit, aansien ofte reputatie te geven, nemaar den Suppliant in cas daar inne yets onbehoorlycks soude influeren, alle het selve tot sijnen laste sal gehouden wesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expressely ck begeerende, dat by aldien hy desen Octroye voor het selve Boeck sal willen stellen, daar van geene geabrevieerde ofte gecontraheerde mentie sal mogen maacken, nemaar gehouden wesen het selve Octroy in 't geheel, en sonder eenige omissie daar voor te Drucken, ofte te doen Drucken, ende dat hy gehouden sal zyn een Exemplaar van het voorsz. Boeck, op groot Papier, gebonden en welgeconditioneert te brengen, in de Bibliotheecq van onse Universiteyt te Leyden binnen den tyd van ses weecken, na dat hy Suppliant het selve Boeck sal hebben beginnen uyt te geven, op een boete van ses hondert Guldens, na expiratie der voorsz, ses weeken, by den Suppliant te verbeuren, ten behoeve van de Nederduytse Armen van de Plaats, alwaar den Suppliant woond; en voorts op pœne van metter daad versteecken te zyn van het effect van desen Octroye, Dat ook den Suppliant, schoon by het ingaan van dit Octroy een Exemplaar gelevert hebbende aan de voorsz. Bibliotheecq, by soo verre sy geduerende den tyd van dit Octroy het selve Boeck soude willen herdrucken, met eenige Observatien, Noten, Vermeerderingen, Veranderingen, Correctien, of anders, hoe genaamt; of ook in een ander Formaat, gehouden sal zyn wederom een ander Exemplaar van het selve Boeck, geconditioneert als vooren te brengen in de voorsz. Bibliotheecq, binnen deselve tyd, en op de boete, en penaliteyt als voorsz. Ende ten eynde den Suppliant desen Onsen consente, en Octroye mooge genieten als naar behooren: Lasten wy allen ende eenen ygelycken, dien het aangaan mag, dat sy den Suppliant van den inhouden van desen doen laaten ende gedoogen, rustelyck, vreedelyck ende volkomentlyck genieten ende gebruycken, cesserende alle baleth ter contrarie. Gegeven in den Hage, onder onsen grooten Zegele hier aan doen hangen, op den sevenentwintigsten April, in 't Jaar onses Heeren ende Saligmaackers seventien hondert eenendertig.

J. G. V. BOETSELAER. vt.

Ter Ordonnantie van de Staten.

WILLEM BUYS.

I N-

INLEIDINGE.

WAarde Lantslieden. Ik hebbe UL. voor desen deelachtig gemaakt myne bedenckinge op den geheele loop van des menschen leven, ende daar in voortgebragt sulcks als naar myn oordeel iemant tot voordeel soude konnen strecken. Ick hebbe dat werck aangevangen van de eerste beginselen af, ende voor eerst begonnen met het Kinderspel, het welck by my word genomen voor den inganck van het menschen leven, ende ben daar na voortgevaren tot de beschryvinge van een Maagt, daar na van een Vryster, van een Bruit, van een Vrouw, van een Moeder, van een Weduwe, en van een bedaagde Huysmoeder. Van dat trouwerck, ende dat'er ontrent is, ben ick gekomen tot den Ouderdom myns levens; daar na tot de beschryvinge van myn eygen Leven; ende eyndelyck tot een Tachtig-jarige bedenkinge, zulcks dat ick niet en sie dat my iets overig is om het selve U L. mede te deelen, als te laten toekomen myn Testament of Uytterste wille, immers een geschenk ter oorsaacke van de Dood (dat de Rechtgeleerden *donationem causa mortis* noemen:) het welck ick ook den naam gegeven hebbe van *Gedachten op Slapeloose nachten*, om redenen elders verhaalt, ende dit is hettegenwoordige werckje. My dunckt dat my misschien iemant soude moge vragen, waarom ick de moeyte hebbe

genomen dit oock in verſen UL. voor te ſtellen, daar ſodanige Poëtiſche oeffeningen beſt paſſen, ende oock meeſt worden gebruyckt, in een bloeijende, groejende, vloeijende, ende gloejende deel van des menſchen leven: daar ick jegenwoordig, in plaatſe van bloeijen, geheel dor ben, in plaatſe van groeijende geheel ben afnemende, in plaatſe van gloeijende geheel kout en zwak, ende in plaatſe van vloeijende op een verdroogt zant ben geſtelt?

Carmina proveniunt animo deducta ſereno.

Daar op is myn antwoorde (Gode zy eeuwig lof) noch ſoo verre van den Ouderdom niet te zyn overwonnen, dat ick van myn aangebooren aart tot de Dichtkunſte geheel ſoude zyn vervallen: maar dat ick in tegendeel van dien, tot trooſt ende verlichtinge van myn Slapeloofe Nachten, noch dickmaals gewoon ben de ſoetigheid van de dichtkunſte in 't werck te ſtellen, daar toe hebbe ick tot beweegreden deſe navolgende.

Te weten, dat ick myn waarde Huysvrouw door haar aflyvigheyt moetende miſſen, ick tot trooſt van myn eenſaam bedde hebbe toen ter tyt aangenomen uyt te brengen 't werck van den Trouwring, ende daar mede (onder Godes genadigen zegen) te wege gebragt, dat ick tot geen tweede Trouwring, dat is tot geen ander Huwelyck ben vervoert geweeſt. Hier by gevoegt dat de Dichtkunſte by menige Heylige Mannen

nen op verſcheydene wyſe is gebruyckt geweeſt, ende ook ſeer bequamelyk ter eeren van den goedertieren Godt kan gebruyckt worden : ja dat het goet is geduurende het beſte deel onſes levens, niet anders te lieven dan Godt, en alle dingen in, of om Godt,

Wat heb ick nu te doen als Godt alleen te pryſen,
Als hem een dankbaar hert met ootmoet aan te wyſen,
Want hy is nu alleen aan myn Ellendig menſch
Myn trooſt en myn vermaak, ja innig harten wenſch.

Het hoogſte poinct van menſchelyke wysheyt is wys te zyn ten goede van de ziele. Ick hebbe bemerckt dat uyt Godes woort duydelyk is blyckende, dat men tot malkanderen behoort te ſpreecken met (*a*) Pſalmen, Loffangen ende geeſtelycke Liederen, zingende ende pſalmende den Heere in onſe harten, altyt van alle dingen Godt danckende. De beſte driften van Godzalige Dichtſchryveren ſtrecken, ende behooren te ſtrecken ter eeren van dien grooten Godt. (*b*) Moſes ende Mirjam, hebben 't volck van Iſraël uyt Egiptenlant uytgeleyt, ende Pharao met de ſijne zynde verdroncken, hebben tot danckſegginge van ſulcks een Triumphliet geſongen. Moſes op ſijn afſcheit heeft uytgebragt het Goddelyk Swanenliet. (*c*) Debora ende Baruch hebben insgelycks een Triumphantelyk liet geſongen over de victo-

 rie

(a) *Col.* 3. *v.* 16. *Eph.* 5. *v.* 19.
(b) *Exod.* 15. *v.* 20.
(c) *Judic.* 5. *v.* 1.

rie tegens Sisera. David heeft de nederlage van Saul ende Jonathan met een Poëtische treurliet beweent. Ezechias uyt een gansch beswaarlycke sieckte opgestaan, heeft met een geestelyk gedicht Godt sijne dancksegginge opgeoffert. Jeremias heeft over den ondergang van Jerusalem Poëtische Klaagliederen gezongen. Maar het heeft den H. Geest gelieft niet alleen eenige kleyne stuckjes by forme van gedichten in Gods woort voor te stellen, maar ook geheele Boecken; als 't boek Jobs, ende het Hooge liet Salomons; sulcks dat de poëtische Schriften genoegsaam een derde deel van het geheele Oude Testament uytmaacken, gelyck de Heere Christus selfs de Schriftuure verdeelt in de Wet, Propheten, ende Psalmen. Ende in 't Nieuwe Testament worden gevonden de Lofsangen van de maget Maria, van Zacharias ende Simeon, waar by mede aan te mercken staat, dat de Apostel Paulus uyt de Poëten Arates, Menander ende Æpumenides seeckere plaatsen te passe brengt, invoegen dat hy schynt (schoon aan de voeten van Gamaliël opgevoed) geen andere heydensche schryvers als Poëten gelesen te hebben, immers dat hy geen andere weerdig en heeft geacht onder sijne Goddelyke schriften te vermengen. Hier by gevoegt, dat ik van tyt tot tyt hebbe gemerckt, dat gedichten de menschen lichter invallen, als geschriften die aan geen dichtkunst gebonden zyn; ja de Heere Christus is gewoon geweest sijne maaltyden te besluyten met het zingen van Lofzangen.

VOOR-

VOORREDEN.

SChoon my nu ruſte dient, ick kan niet ſtille blyven,
Maer ach een menſch als ick wat ſal die doch bedryven,
Ick telle nu ter tyt al meer als tachtig Jaar,
Gantſch verre van de Jeugt en dichte by de baar.
Ick ſprack eens op een tyt te midden in de Staaten,
Maar dat heb ick nu lang vrywillig nagelaten,
't Is meer als zeven Jaar dat ick hier eenſaam ben,
En van de bange zorg geen quelling meer en ken.
Maar hoort een vreemt geval dat my voor dertig Jaren
Den goedertieren Godt heeft laaten wedervaaren;
Ick had een eenſaam bed en leefde ſonder vrouw,
Onſeecker wat ick doen of wat ick laeten ſouw.
Ick had in dit gewoel veel ruſtelooſe Nachten,
Want ik wiert omgevoert door veelderley gedachten:
Dan ſpeelde my de Geeſt omtrent een nieuwe trouw,
Dan nam ick weder voor te leven ſonder vrouw.
Ick die van dit gequel myn zinnen wou verlichten,

Verſchoof het tweede bed en gaf my om te dichten;
Myn waarde Eliſabeth beſat myn gantſche Ziel,
En God gaf my de kracht dat ick myn vrydom hiel.
Ick ſchreef om deſen tyt verſcheyde trougevallen,
En wees de Waereldt aan hoe jonge zinnen mallen;
Maer in my doen ter tyt was noch een jeugdig groen:
En dorre Zanggodin wat weetje nu te doen?
't Is maar een vinger breet dat gy noch hebt te leven,
En wat het Graf belangt dat is door u beſchreven.
Miſſchien eer gy den Pen maar eens ter neder ſet,
Soo ſulje van de Dood van ſchryven zyn belet.
Maar wat doch ſal ick veel van onſe ſwackheit ſeggen?
Een hick een kleine ſnick die kan ons nederleggen.
Daar moet geen oogenblick van ons daar henen gaan,
Of dienen voor den Dood altyt gereet te ſtaan.
Barſillai verſtiet geſang en ſoete ſnaaren,
Schoon die by David ſelfs hem aangeboden waren;
En ſiet die man en was juyſt in dien eygen tyt
Soo hoog in jaren niet als gy op heden zyt.
My dunkt, zoo gy het kunt van onſen Godt verwerven,

Gy

VOORREDEN.

Gy wout of in de kunſt, of by de boecken ſterven,
De Pen bleef in uw hant, ten waar de ziekte quam
En dat de bleecke Dood u gantſch het leven nam.
Maar hoe dit vallen ſal, dat wil ick Godt beveelen,
Maar wilt gy Zang-godin noch met de penne ſpeelen;
Of ſingen naar de kunſt, of op de luyte ſlaan?
Ey ſegt my doch een reys waar heen uw ſinnen gaan.
Wel ick onkundig menſch en hebbe noyt voor deſen,
Vermits ick Godes woort niet recht en heb geleſen,
Ick hebbe niet gemerckt dat Godt een milde ziel,
Die droeve lieden trooſt, ſoo wonder wel beviel.
Maar nu, Godt hebbe danck, ick heb de rechte gronden
Van deſen plicht geſien en nader uytgevonden,
Soo dat ick nu ter tyt en nut en noodig acht
Dat op dit gantſche werk vry nader dient gedacht.
Ick hoore Godes woort hier van ſoo deftig ſpreecken,
Des vint ik binnen my en elders veel gebreeken.
O Godt! ick nietig menſch ick vinde my beſchaamt,
Dat ick hier niet en doe gelyck het my betaamt.
Nu wat is Aelmis toch? hoe word ons die beſchreven?

'*t Is*

VOORREDEN.

't Is iet aan ſchamel volck in Godes naam te geven,
Dit na myn oordeel, dient wat nader uitgeleyt,
Wat hier van in de ſchrift en elders word geſeyt.
Wel aan nu tot het werk gy die het komt te leſen,
Indien gy 't recht gebruyckt het zal u dienſtigh weſen.
Maar hoe dit by het volk en u genomen wert,
Ick ſchreef't tot uwen dienſt en uyt een Chriſten hert.
Ick wenſch tot deeze deugt myn zinnen op te wecken,
En oock van aarts gepeys myn zinnen af te trekken.
En als de zoete ſlaap my al te vroeg verlaat,
Wil ick tot myn behulp gebruyken deſen raat.
Almachtig eeuwig Godt maack nu myn Hert genegen,
En gun my boven dat uw vaderlycken zegen:
Dat ick uit rechte gunſt tot aan myn leſten dag:
Met oordeel naar den eys my hier in quyten mag.

J. CATS

J. CATS GEDACHTEN OP SLAPELOOSE NACHTEN,

WAAR INNE

De deugt van Herbergſaamheyt ende Mededeylſaamheyt aan den nootdruftigen, wytluftig word vertoond, ende de vrugten der ſelver naer 't leven afgemaalt werden.

Aelmoeſſen vergeleken by een Bornput, en waarom.

Luk. 12. v. 15. *Wacht u van de gierigheyt.*

WIe Aelemoeſſen geeft, laat dat de Wreckers leſen,
Is als een Waterput of dient alſoo te weſen.

Onthout dit, waerde Ziel, op datje dese deugt
Verkrygen in den Geest, en lang behouden meugt.
Siet wie 'er uyt een put geduurig water trecken,
Die wil het voor gewis tot nut en voordeel strecken:
Want vocht met staâge vlyt getoogen uyt den gront,
Is klaar, van goeden reuk, en voor den mensch gesont.
Maar sooder uyt de put geen nat en word getogen,
Of datse stille staat en niet en word bewogen,
Een die hier langsaam put en wyt ik geenen danck,
Want water eertyts vers dat krygt een vuyle stank.
Ey siet dit ongemack sal even wedervaren,
Die uyt een gierig hart haar gelt en ryckdom sparen:
Want die voor 't schamel volk sijn gelt en beurse sluit,
Daar vliet de goede reuck en alle zegen uyt.
Een hant die milde geeft is God een soete balsem,
Maar gelt te seer bewaart dat word hem enckel alsem.
Geen wierook die voor God soo soeten reuk verwekt,
Als een die milde geeft en naackte leden deckt.
Let hier op, waerde Ziel, en wilt noch vorder lesen,
Daar word een gunstig hart u klaarder aangewesen.
Gy sult 'er konnen sien hoe Godt een mensch bemint,
Als hy een milden Geest in sijnen boesem vint.

Groote ongemacken veroorsaakt door quaet onthaal aan vreemdelingen gedaan.

Dese geschiedenis is te lesen in 't boek der Richteren Cap. 19. tot het eynde aldaar.

WAnneer een seecker wyf had overspel bedreven,
Soo wasse metter haast gevlucht van haren man:
Sy wou gelyk het scheen by haren vader leven,
In vrydom so se meent indien het wesen kan:
Sy most nog haaren vrient in eenig deel behaagen,
En had nog zo het scheen iet dat hem wel beviel;
Dies sogt hy noch eenmaal met haar de kans te waagen,

Of anders was in hem een ongeruste ziel.
Hy reyst dan naar het huys dat in sijn eerste jaaren
Hy dickmaals had besogt ook om dees eygen vrouw,
Daar gaat de goede man haar vader openbaaren
Dat hy haar wederom in gunst ontfangen wou.
De vader is verheugt en gaat sijn gast ontfangen,
Hy hiet hem wellekom en doet hem goet onthaal:
Want hy had overlang al vry een groot verlangen,
Dat hy eens hooren mogt soo lang gewenste taal.
De vreede was gemaackt, de man begon te peysen
Op sijn verlaaten huys en hoe het is ontset:
Hy maackt hem dan gereet en stelt hem om te reysen,
En neemt met grooten dank sijn blyde vrouwe met.
Doch hy was niet geneygt om in uytheemse kusten,
Of by het heydens volck of in een vreemde stadt,
Maar was in Israël gesint te komen rusteu,
En 't was in Benjamin daar hy eerst neder sat.
Maar of hy stille stont of wandelt op de straten,
Ach niet een eenig mensch die hem sijn gunste biedt:
Hy, by sijn eygen volck, schynt als te zyn verlaten,
Soo dat hy niemants huys tot sijnen troost geniet,
Ten lesten isser een die quam van sijnen acker,
Die nadert tot den man, en spreekt hem gunstig aan:
Die liefde soo het schynt die word toen eerst maar wacker,
Wanneer, van waar hy quam ten vollen was verstaan.
Maar eer hy in het huys sich kon tot ruste geven,
Soo quam'er onguur volk dat vraagt naar desen gast;
Ach wat een grousaam stuck word korts daar na bedreven!
Want strax word daar de vrouw oneerlyk aangetast.
En om hier kort te gaan, het wyf dat word geschonden,
En siet daar uyt ontstont een grousaam ongeluck:
Haar lyf word over-al met stucken omgesonden,
En dit bragt Israël een ongewoonen druck.
Veel duysent man eylaas zyn hierom toen gestorven,

Gelijck den ouden tyt op heden noch beschreyt:
Siet Gabes even selfs word in de grond bedorven,
Schoon het tot dit bederf geen grond en had geleyt.
Siet al dit ongemak dat is alleen gesprooten,
Vermits een vreemde gast niet goets en werd gedaan:
Want had de vreemdelinck oprechte gunst genooten,
Gibea met haar volck en waren niet vergaan.
Gy kunt hier, lieve Ziel, gelijk met handen tasten,
En 't is een nutte les die hier uyt word geleert,
Godt slaat een gunstig oog ontrent de vreemde gasten,
En wil dat yder mensch de vreemdelingen eert.
Siet regt mildadig zyn word over al gepresen,
En 't is een heylig werck, en ook een nutte deugt.
Gy bidt den goeden Godt om even soo te wesen,
Want uyt mildadig zyn ryst als een hemels vreugt.
Den vreemden wel te doen dat is een grooten zegen
En 't is een deftig werck dat Gode wel behaagt:
Maar als men 't qualick doet, soo isset daar-en-tegen
Een vloeck, waarom dat Godt en lant, en luyden
plaagt.

Twee-

Twede Exempel genomen op 't ſelve ſubjeckt uyt Ovidius.

HIer komt een Heydens man ons met de vinger
wyſen
Hoe dat ook nutte leer kan uyt een fabel ryſen :
Wie Naſoos boeken leeſt en naar den eys verſtaat,
Sal deſe leere ſien als in een volle daat.
Latona was verjaagt als ſy gants eenſaam dwaalde,
En mits haar grooten dorſt byna geen adem haalde,
Sag wat ter zyden af een koele waterbeeck,
Daar naar ſy inder haaſt met groot verlangen weeck,
Maar ſiet een lompen hoop van onbeſchofte boeren
Die deden anders niet als datſe leelick ſwoeren ;
Sy ſtonden geenſins toe, dat ſy het minſte vogt

Voor haar aanegtig hert met handen scheppen mogt.
Sy roeren al de beeck tot in de diepste gronden,
Op dat geen zuyver nat voor haar mogt zyn gevonden;
En dit bestont het volk met soo een fel gelaat,
Of haar onheusheyt sproot uyt aangeboren haat.
Latona schoon sy toont twee jonge zogelingen,
Die met een droef geschrey haar om de leden hingen,
Sy mogt noch evenwel niet lessen haaren dorst,
Op datse zog ontfing in haar verdorde borst.
En of al schoon de vrouw veel goede reden seyde,
En datse voor het volck met heete tranen schreyde,
Noch stont dien wreeden hoop gelyk een harde rots,
Een yder even bars, een yder even trots.
Het water, seyt de vrouw, gesegen uyt de wolcken,
Is over al gemeen ook by de wreetste volcken,
En waarder oyt een beeck komt vallen uyt de Zee,
Het is een vryen dranck voor alderhande vee.
Wel daar een tyger drinkt, of leeuw, of felle beeren,
Kont gy onguuren hoop daar van een mensche weeren?
Kont gy een vrouwe sien die van den dorst versmagt?
Wie heeft soo vreemden daat sijn leven oyt bedagt
Ick wil in dese stroom geen vuyle leden spoelen,
Maar ick versoeck alleen myn dorst te moogen koelen;
En mits dit yder een moet werden toegestaan,
Soo zyt gy myn versoek niet machtig af te slaan.
Indienje menschen zyt die naar de reden leven,
So moetj' een koelen dronk een dorstig mensche geven;
Te meer vermits gy hier een droeve moeder siet,
Aan wie gy uyt de beeck kont heelen haar verdriet.
Wat dat de vrouwe seyt, geen boer laat hem bewegen,
Dies is het jonge wyf in gramschap opgestegen,
Haar bloet is op de loop, haar breyn dat is verhit,
Dies gaatse weder aan, en seyt ten lesten dit:
Zyt gy dan, sprack de vrouw, tot water soo genegen,
Dat gy het killig nat hout voor uw meesten zegen,
Wel blyft dan in de poel daar gy op heden zyt,
Ja

Ja blyft daar, norſen hoop, en dat voor alle tyt.
De vloek die deed haar werk, want al de grootſte Goden
Die hebben ſoo het ſchynt de boeren dit geboden,
Siet niemant van den hoop behield een 's menſchen geeſt,
Want yder word terſtont een lelick waterbeeſt.
Sy vielen in de beeck met ongewoone ſprongen,
En deden anders niet dan datſe lelick ſongen.
Dit maackte door het wout een wonder vreemt geluyt,
En ſchoon ſy zyn verkoelt, haar gramſchap moet'er uyt,
Hier van, ſoo Naſo meent, zyn kickers voort-gekomen,
Die hebben nu ter tyt de poelen ingenomen,
Sy leefden naderhant geduurig in het nat,
En werden nimmermeer van moerig water zat.
Ik bid u, Chriſten menſch, wilt dit eens overleggen,
Wat, met dit vreemt verhaal heeft Naſo willen ſeggen,
Wat my hier in belangt, ick maacke dit beſluyt,
En treck'er t'onſen dienſt een nutte leering uyt:
My dunckt dat deſe man dit ſtort in ons gedachten,
Dat niemant oyt en moet een ſchamel menſch verachten,
Maar datj' in tegendeel hem voorraat geven moet,
Waar door een dorre Ziel met ſpyſe word gevoedt,
En ſooder eenig menſch hier tegen komt te ſteecken,
Dat ja de Goden ſelfs dit onheyl ſullen wreecken:
Dit is, naar dat ick meyn, dat Naſo ſeggen wil,
En van een Chriſten hart en heeft'et geen verſchil.

Segeningen, over die geenen die vreemdelingen wel hebben gedaan.

EERSTE EXEMPEL

Genomen uyt Genes. 18. op de Herbergsaamheyt van Abraham.

Vergeet niet Herbergsaam te zyn, want hier door hebben sommige Engelen geherbergt onwetende, Heb. 13. v. 1. en 2.

ALs Abram eens vernam dat tot hem lieden quamen
Die even haren weg voorby sijn tenten namen,
Soo quam hy vaerdig uyt en bid haar in te gaan,
En sprak haar boven dat met heusche woorden aan,

Hoor

Hoort vrienden ſooje zyt tot myn verſoeck genegen:
't Sal my genade zyn en oock een grooten zegen,
  Ick ſal u metter daat doen brengen aan den dag
  Wat u ſal dienſtig zyn en ook ververſchen mag.
Hy komt ſtraks tot het werck, en ſonder lang te wagten
Men krygt het vette kalf en laat'et vaerdig ſlagten;
  Men brenckt'er ſoete melck en verſſe koecken by,
  Des is men naar den Geeſt en in het weſen bly.
Hy toont hem ſoo verheugt ontrent de vreemde gaſten,
Als zynd' hem aangenaam en geenſins ſwaare laſten:
  Siet Chriſtus heeft geſeyt, dat wie ſijn naaſten geeft,
  Al ver het beſte deel in deſe weldaat heeft.
Daar komt een meerder heyl op hem ter neder ſchieten
Als die een groot geſchenk uyt ſijne gunſt genieten.
  Dit heeft de Waarheyt ſelfs voor deſen ſoo verſtaan,
  En Abram heeft het werck oock even ſoo gedaan.
Ey wat ons Godes Zoon heeft eertyts willen leeren,
Laat ons dat evenſelfs met onſe daat vereeren.
  Het is een vaſte gront wat Chriſtus heeft geſeyt,
  Dat is dat onze ziel tot in den Hemel leyt.
Ey ſiet wat grooter heyl heeft Abram hier genooten;
Dat uyt ſijn heuſch onthaal ten vollen is geſprooten:
  Hem word door Godes woord een zoone toegeſeyt,
  En Sara, ſchoon veroudt, die word'er toe bereyd,
Die gaſten, die hy dacht dat niet als menſchen waren,
Die quamen Godes wil aan Abram openbaren,
  Het was een magtig heyr, dat leyt den eerſten gront
  En van het eeuwig heyl en van het nieuw verbont.

TWEEDE EXEMPEL
Genomen uyt de Handelingen der Apoſtelen
Cap. 28.

Ende het geſchiede als de Vader van Publius met de kortſe ende den rooden loop bevangen zynde, te bedde lag, tot den welken Paulus ingink, ende als

by gebéden hadde, leyde hy de handen op hem ende maackte hem gesont.

ALs Paulus hard beticht, naar Romen was gesonden,
En na een groote storm voor Melite gevonden,
Quam daar een harde Zee die 'tSchip in stucken sloeg,
En al die by hem zyn in 't koude water joeg.
Ey siet een Roomsche Vorst, die in dat Eylant leefde,
Vernam hoe 't reysent volk daar aan den oever beefde;
Hy nam haar in sijn huys en heeftse wel onthaalt,
Maar siet beleefde gunst en bleef noyt onbetaalt:
De Vader van den Vorst was even toen geslagen,
En jammerlijck gequelt van tweederhande plagen,
Van koorts en roode loop, maar Paulus quam'er by,
En maackt den Ouden man van beyde qualen vry.
Dit heeft de snelle Faam ten luytsten uytgekreeten,
Soo dat het wonderwerck van yder word geweten,
Dies sooder iemant siek ontrent de plaatse was
Quam Paulus eere doen, die hy terstont genas:
En wie dien eygen tyt maar tot hem quam genaacken,
Liet Godt door sijn behulp gesont en lustig maacken.
Ey siet een vreemdelingk beleefdelijk onthaalt,
Heeft, wat hem was geschied met groot gewin betaalt.

DERDE EXEMPEL.

Dat goed doen aan vreemdelingen van Godt word geloont, ende 't selve bewesen niet alleenlyk by het Oude ende Nieuwe Testament, en de Apocryphe boecken, maar by deftige Heydensche Schryvers, ja Poëten selfs nootdruftige lieden by te staan ten hoogsten gepresen word, ende het tegendeel van dien mispresen, hier te sien in de aangeteeckende plaatsen.

'T OU-

'T OUDE VERBONT.

Cap. 22. *v.* 26. 23. *v.* 10.

Deut.

Cap. 16. *v.* 17. *Cap.* 24. *v.* 12, 13, 14, 19, 20, 21.

Psalmen.

Psal. 37. *v.* 25, 26. 41. *v.* 2. 112. *v.* 5.

Proverbia.

Cap. 14. *v.* 31. *Cap.* 28. *v.* 8. *Cap.* 31. *v.* 15.

Ecclesiast.

Cap. 11. *v.* 1.

Daniel.

Cap. 4. *v.* 27.

Maleachi.

Cap. 3. *v.* 10.

NIEUWE TESTAMENT.

Matth.

Cap. 5. *v.* 42. *Cap.* 19. *v.* 21. *Cap.* 6. *v.* 2. *Cap.* 25. *v.* 35.

Luc.

Cap. 3. *v.* 11. *Cap.* 16. *v.* 9. *Cap.* 6. *v.* 35.

Actorum.

Cap. 9. *v.* 36. *Cap.* 5. *v.* 34.

Rom.

Cap. 12. *v.* 8. 13.

2. Corint.

Cap. 9. *v.* 7, 8, 9, 10, 11.

Galat.

Cap. 6. *v.* 9, 10.

I. Timot.
Cap. 5. *v.* 10.
Sentb. Jacobi.
Cap. 1. *v.* 27. *Cap.* 2. *v.* 15, 16.
Hebr.
Cap. 13. *v.* 2.
I. Sentb. Joh.
Cap. 3. *v.* 17, 18.

APOCRYPHE BOECKEN.

Wyſe Sirach.

Cap. 4. *v.* 1. *Cap.* 7. *v.* 36. *Cap.* 14. *v.* 13. *Cap.* 22. *v.* 28. *Cap.* 29. *v.* 1.

AAn onvermogent volck en naau geſette lieden,
Tot noodig onderſtant, een open hant te bieden,
Dat is voorwaar een werck dat Gode wel behaagt,
Gelyk ſijn heylig woort des overal gewaagt.
Siet waar men beſig is ontrent de Joodſche wetten,
En dat men wil in ernſt op haar Propheten letten,
De Schrift ſchat over al den milden Gever goet,
Het zy die naakte kleet of leege buycken voedt.
En die het nieuw verbont met rechten aandacht leſen,
Die vinden deſe deugt oock daar te zyn gepreſen,
Al wat uyt liefde komt is daar gantſch aangenaam,
Want voor een Chriſten hert is liefde recht bequaam.
Indienje vorder gaat met aandagt onderſoeken
Wat hier van word gewaagt in d'Apocryphe boecken,
Men vint aen alle kant hoe deſe liefde-pligt
Oock daar word aangeſien gelijck een helder licht.
Wilt gy dan boven dat met aandagt gaan bemercken
De Heydens evenſelfs en haar verbloemde wercken,
Gy ſult'er uyt verſtäan dat menig Heydens man
Ook tot dit Chriſten werck veel leering geven kan.

Noch

Noch ſeg ick boven dien dat even haar Poëeten
Meer als ick had gedacht van deſen handel weten:
Ick ſie dat Naſo ſelfs, die ſoo veel kluchten ſchryft,

Al ſchynt het dat hy jockt, ons zinnen hooger dryft. *a*
Want ſiet hy doet verhaal hoe twee vermaarde Goden *b*
Eens quamen by het volck gelijk als ſlechte boden;
Sy namen vlytig acht en dat op alle ding,
Hoe dat'et in het Velt en in de Steden ging.
Maar hoort wat haar ontmoet, alwaar de Goden quamen,
Of ſy naar Ooſt of Weſt haar weg en reyſe namen,
Sy vonden niet een huys dat voor haar open ſtont,
Ja niet een droogen beet voor haaren graagen mont.

a *Metamorph. lib. 8. Fab. 7.*
b *Jupiter en Mercurius.*

De gantſche werelt wrocht als met geheele zinnen
Door allerley bedrogs veel gelts te mogen winnen,
  Maar voor nootdruftig volck en was'er niet te doen,
  En niemant was geneygt een legên buyck te voên.
Siet dus gink Jupiter met ſijn geſelſchap dwalen,
Nu op een hoogen berg en dan in laage dalen.
  Maar waar dat immermeer die groote luyden gaan,
  Ach by gebreck van gelt, ſy moſten buyten ſtaan.
Ten leſten is 'tgebeurt dat deſe lieden quamen
Daar ſy ontrent een berg een kleyn gebouw vernamen,
  Hier was Philemon Waart die Baucis had getrout,
  En hadden haar verblyf in dit verboſte wout.
Hier wiſt het eenſaam Paar haar kosje uyt te rapen,
Oock ſonder veel beſlag van meyt of rappe knapen;
  Sy met haar lieve tween zyn ganſch het huysgeſin,
  Sy dienen bey gelijck, en heerſchen niet-te-min.
Haar kluysje was gedeckt met lis en groene bieſen,
Wat dief dat haar genaackt, ſy konden niet verlieſen.
  Hier klopt Mercurius en bleef wat ſtille ſtaan,
  Dies kyckt Philemon uyt en bid hem in te gaan.
Hier valt oock Baucis toe en deckt een ronde Tafel,
En brengt met bly gelaat een diepgeruytte wafel,
  Ook eyers nis gekoockt en ſetter vorder by
  Een ſchotel opgevult met vers geſoden bry.
Een Gans, het eenig beeſt dat om haar hoefje ſweefde,
En tot een huys beſchut gelijck een wachter leefde,
  Socht dit gedienſtig paar te brengen aan het vier,
  En greep met grooten ernſt naar dit vreesachtig dier.
Maar wat Philemon doet of Baucis wiſt te maacken,
De Gans quam met de vlugt tot Jupiter genaacken,
  En ſocht gelijck het ſcheen op ſoo een blyde tyt
  Van ſoo een wreede dood door hem te zyn bevrydt.
Philemon en ſijn wyf, ſchoon datſe byſter hygen,
En wiſten geenen raat om deſe Gans te krygen.
  De tragen Ouderdom die heeft het haar belet,
  Dies is het angſtig dier in vryen ſtaat geſet.

Wat

Wat dat de lieden doen, haar aanslag wort gebroocken,
De goede Jupiter die heeftse vry gesproocken,
Hy docht het goet onthaal dat was voor hem genoeg,
En daarom was dat 't volk de Gans niet meer en joeg.
Terstont na d'eerste spys word op den dis gegoten
Een hoop van aardig fruyt en hondert Ockernoten;
Het schynt dat al de kost die Baucis had gespaart
Tot dese Gastery ten vollen was bewaart.
Philemon bragt een fles daar wyn uit word geschonken
En die vermindert niet, al word'er veel gedronken:
Hier op riep Baucis uyt, en stont geheel verbaast,
Het schynt wel Spokery of datter iemant raast.
Maar 't was een wonderwerk dat haar quam openbaren,
Wat dit beduyden wil en wie de Gasten waren:
Daar spreeckt Mercurius en seyt met vollen mont,
In wat een groot gevaar de gantsche werelt stont.
Dat hy met Jupiter was uyt de logt gekomen,
Op dat van 't onheus volk mogt wraake zyn genomen,
Ja dat een streecke landts sou worden onderdrnckt,
En tot verdiende straf ter helle weg gerukt.
Maar seyde niet-te-min dat hy noch lange jaren
Philemon met sijn wyf voor onheyl sou bewaaren,
Hy stont hen vorder toe te wenschen eenig ding
Dat hem als aangenaam ontrent de sinnen hing.
Gy hebt door goet onthaal twee Goden u verbonden,
Die tot gedreygde straf op aarde zyn gesonden,
Maar om uw milden aard sult gy des zyn bevryt,
En sult gezegent zyn oock voor een langen tyt.
Segt ons wat gy begeert dat wy u sullen geven,
Gy sult in dit vertreck geluckig mogen leven.
Geen pest of ander quaal sal op u neder slaan,
Vermits gy goede cier aan Goden hebt gedaan.
Dees aanspraak gaf een moet aan twee bedrukte men schen,
Sy leggen in beraat wat dat sy souden wenschen;
En mits dit yder een van haar word toegestaan,
Soo

Soo zyn zy haar verſoek niet machtig af te ſlaan.
Gedugte Jupiter die in den hemel dondert,
Gy maakt ons arrem volk ten hoogſten hier verwondert,
Dat gy ſo grooten gunſt ons ſlechten luyden toont,
En ſoo gering onthaal met ſoo veel zegen loont.
Ick wil dan uwe gunſt en even met verlangen
En wat gy ons verleent met danckaarheyt ontfangen,
Gy daarom hoort van ons wat dat ick nietig menſch,
Van u mildadig hert, van ganſcher herten wenſch:
Laat my, en deſe vrouw uw eygen Prieſters weſen,
Gy ſult door onſen mont geduurig zyn gepreſen,
So lang als uwe gunſt ons in het leven ſpaart,
En tot ons lieve Ziel van hier ten hemel vaart.
Wy zyn tot heden toe gelyk gepaarde Schapen,
Wy ſtaan te ſamen op en gaan dan weder ſlapen;
Soo dat men geen verſchil in als ons leven vint;
Ik ben van haar geeërt en ſy van myn bemint.
Laat daarom van u gunſt ons even dit verwerven,
Dat wy op eenen tyd te ſamen mogen ſterven,
't Sal my een vreugde zyn dat ik op eenen dag
Met Baucis myn gemaal van hier verhuyſen mag.
Als Jupiter verſtont de wenſch van deſe lieden,
So ſprak hy eerbaar volck uw wille ſal geſchieden;
En daar op is gevolgt een ſeldſaam wonderwerck,
Haar kluys al was die kleyn die wiert een groote kerk.
Dit heeft Mercurius Philemon aangeweſen,
Soo dient nu Jupiter en ick te zyn gepreſen,
Gy en u lieve vrouw die ſullen Prieſters zyn,
En leven hier geruſt en buyten alle pyn.
Gy zult hier lange tyd geluckig mogen leven,
Dat zal u Jupiter en ook den hemel geven,
En als u levens tyt ten leſten is vervult,
Soo ſult gy bey gelyck verhuyſen met gedult.
Dit heeft men met'er daat ten leſten ſien gebeuren,
Tot, mits haar Oudendom, de goede lieden treuren:
Doen

Doen was haar hoogſte wenſch om uyt het vleeſch
te gaan,
Want langer hier te zijn en ſtont 'er geenſints aan.
En als haar ſterrefdag nu ſchier begon te naken,
Doe ſag men in haar huys veel wonderbare ſaken,
Daar quam een ſtille koorts haar vallen op het lijf,
Die maackte met 'er daat haar gantſche leden ſtijf.
Ey ſiet een groene ſchors, van onder opgereſen,
Gaf aan de ſwacke vrouw een wonder ſeldſaam weſen,
Daar op ſoo gaf de man ſijn vrouw de leſten ſoen,
En ſy wiert na de kus aan alle kanten groen.
Dus riep Philemon uyt, hier kan geen ſuchten baten,
Vaart wel mijn ander Ziel, ick moet u nu verlaten,
Maar Baucis, die geen woort kon brengen aan den
En was niet aan den man dat zy te voren plag. (dag,
Sy liet noch even wel haar nieuw-gewaſſe tacken
Ontrent Philemons hooft in ſtilheyt neder ſacken,
Meer was 'er niet te doen, ſy bleef in deſen ſtant,
En is tot heden toe een wonder in het lant.
Wat Naſo leeren wil met deſe vreemde gaſten,
Dat is, naar mijn begrijp, als metter hand te taſten,
Wat hier de penne ſchrijft en wat de kunſte ſpeelt.
't Is Abram, naar my dunkt, ten vollen afgebeelt.
't Is Abram nagebooſt, want hier word invonden,
Hoe Godt naar Sodoma heeft mannen afgeſonden,
En ſiet hoe dat hier in gelijk verholen leyt,
Wat Abram evenſelfs hier over heeft geſeyt. (gen,
Hier komt een Heydens man een Chriſten menſche ver-
Hoe dat men vreemde ſelfs met vreugt moet herre ber-
gen,
Ja toont met vollen mont hoe Godt die pligten loont,
En dat om deſe deugt de menſche word verſchoont,
Schoon Naſo fabels ſchrijft, dit heeft hy willen ſeggen.
Ey wil het, Chriſten menſch, wat nader overleggen,
En hout na deſen dag dat ook een Heydens man,
Wanneer men 't recht gebruykt, een Chriſten lee-
ren kan.

Hoe alle soorten van Goederen lichtelijk konnen verloren, bedorven, ofte de menschen ontnomen worden, uyt genomen recht gegevene Aelmoessen.

Calidus effracta numos fur auferet arca,
Prosternet Patrios impia flamma lares:
Debitor usuram pariter sortemque negabit,
Non reddet sterilis semina jacta seges,
Dispensatorem fallex spoliabit amica,
Mercibus extructas obruet unda rates.
Extra fortunam est quidquid donatur Amicis;
Quas dederis, solas semper habebis opes.
Martial. lib. 5. Epigram. 43.

EY let op Heydens volck, want even haar Poëten
Die hebben soo het schijnt ook dese plicht geweten,
Siet Martialis selfs, die soo veel kluchten schrijft,
Al schijnt het dat hy jockt, ons sinnen hooger drijft.
Wilt gy maar sijn gedicht een weynig ommekeeren,
Gy sult 'er deugden selfs en reyne plichten leeren:
Ja so gy sijn gesang naar rechten eysch verstaat,
Gy sult een Christen zijn, en dat op sijnen raat.
Siet niemant is soo rijk, of hem kan iets gebeuren,
Daarom sijn innig hart sal gantsche jaaren treuren;
Hebt gy een pragtig huis het hangt maar aan een brant,
En aan een hooge vloet uw beste korenlant.
Hoe licht doet haastig vyer uw beste kudde sterven!
Hoe lichte kan de krijg een groote stadt bederven?
Hoe lichte doet de zee een machtig schip vergaan!
Hoe lichte sal een storm uw packhuis nederslaan!
Hoe menig-ackerman is neerstig om te zaaijen?
En als den oogst genaackt, en vint hy niet te maaijen?
Waar is 'er niet een dief die groote schatten steelt,
Waar niet een schuldenaar die banckeroete speelt?
Waar is geen ongeluck? men kan het al verliesen,
Soo

Soo dat men niet en weet wat dat men ſal verkieſen:
  Maar dat een Chriſten menſch aan ſchamel lieden-
  Dat is beſtendig goet dat vaſte gronden heeft, (geeft.
Wat zynder ovel-al, wat zynder ongelucken,
Die wat ons dierbaar is in haaſten nederrucken!
  Alleen 't geen word geleyt in Godes offerkiſt,
  Dat is geluckig gelt dat noyt en word gemiſt.
Laat vry een ſtuure lugt, laat alle winden blaſen,
Laat vry de felle zee in hare baren raſen,
  Al wat men ſchamel volck uyt liefde geven ſal
  Dat is in Godes hand en buyten ongeval.
Wel word door Heydens ſelfs een open hand gepreſen,
Verhef u, waarde Ziel, en leer oock milde weſen:
  Laat op geen aarts bedrijf uw Chriſten herte ſtaan,
  Wat by ons Rijkdom hiet moet doch te niete gaan.
Doch hier ſal eenig kind miſſchien iets tegen ſeggen,
Maar ſiet dat los geral is ligt te wederleggen,
  Want als men deſe pligt tot in de gronden ſiet.
  Al wat de vader geeft en ſchaadt de kinders niet.
Ten baat hen niet alleen die hier toe zyn genegen,
Maar ook haar echte zaat geniet dien eygen zegen;
  Gy daarom bouwt hier op, het is een vaſte gront,
  Daar op gy ſteunen meugt en u verlaten kont.
Dit ſeyt des Heren woort dat niet en kan bedriegen,
Dit ſeyt een heylig man, die noyt en plag te liegen: (a)
  Wat dat in d'offerkiſt des Heeren word geleyt,
  Word daar geſtaâg bewaart in volle ſekerheyt.

Dat het onſichtbaar geloove door miltheyt van Aelmoes geven ende anderé goede werken ſichtbaar word gemaackt.

Maar mocht ook iemant ſeggen, gy hebt het geloove ende ick hebbe de werken, bewyſt my uw geloo-ve uyt uwe werken, ende ſal alsdan myn geloove

(a) *Molinens.*

uyt mijne wercken aan u bewijsen, Jac. 2. v. 18.

Een hand van milden aart doet wonderbaare saecken,
Dat niet en woord gesien dat kanse sigtbaar maaken,
Hoe sichtbaar, seyt het volk, dat is gans vreemt geseyt,
Het dient tot ons bericht wat naader uytgeleyt.
Hoort hoe d'Apostel spreekt, men kan uyt iemants wer-
Sijn liefde, sijn gedult, en sijn geloove merken: (ken
Dat is al weeder vreemt voor onervaren liên,
't Geloof dat is een dinck dat niet en word gesien.
Wel die nootdruftig volck genegen is te laven,
Met voetsel, decksel, gelt of diergelijcke gaven,
Die toont dat hy gelooft, indien het wel geschiedt,
Soo dat men sijn geloof hier uyt ten vollen siet.
Dat niemant oyt en sag, geen mensch en kon bemerken,
Dat word gantsch klaar gesien uyt Christelijke werken:
Dit wist Jacobus wel, en heeft daarom geseyt,
Dat ons geloove blijckt alleen uyt dit bescheyt.

Dat by gelegentheyt van Aalmoes geven, by een Heyden gedaan, deselve eerst by de nieuwe Christen-kercke als Broeders zijn aangenomen.

Cornelius een Hooftman over hondert, Godsalig ende vreesende God met sijn geheel huys, ende doende veele Aelmoessen aan het volck, ende Godt geduuriglijk biddende, Hand: der Apost. Cap. 10. v. 2.

Een Heydens Oorlogsman, die met een Roomsche bende
Was in des Keysers dienst, en nog geen Heylant kende,
Heeft dit getuygenis dat hy gednurig badt,
Dat hy Godtsdienstigh was en milde boven dat.
Het blijckt dat sijn bedrijf by Godt wel is genomen.
Dies in is sijn vertreck een Engel afgekomen,

Die

Die heeft hem aangeseyt wat dat hem diet gedaan,
Op dat hy treffen mogt des Hemels rechte baan.
Daar op soo heeft de man naar Joppe toegesonden,
En heeft dien eigen tijt den rechte man gevonden,
Die sich op dit versoeck niet lang en heeft bedocht,
Maar is met hem gegaan gelijk hy was versogt.
Ey sie, geminde Ziel, hoe dat het milde geven
Een Heyden wijsen kan oock tot het eeuwigleven:
Sie doch hoe aangenaam is miltheyt voor den Heer,
Het geeft oock Heydens troost, en dat voor immermeer
Het gelt en heeft geen kragt, wanneer het wort beseten
By iemant die sijn aart noyt recht en heeft geweten:
Maar die het recht verstaat, dat is een zalig man, (van.
Want dat een ander schaad, daar treckt hy voordeel
Indien hy 't recht gebruykt ten goede van den armen,
't Is secker dat hem Godt sal over hem erbermen,
Hy sal hem gunstig zijn oock in sijn lesten noot,
Hy sal sijn trooster zijn tot midden in de doot,
Cornelius en heeft sijn gelt niet opgeslooten,
En daarom heeft hy gunst van sijnen Godt genooten;
Hy kreeg uyt dese plicht een vollen harten wensch,
Want van een Heydens man word hy een Christen mensch.
Als Simon nu omtrent den Hopman was gekomen.
Soo heeft hy in huys een groote schaar vernomen,
Begeerig al gelijck, en bly in dit geval,
Te hooren wat voor heyl haar Simon brengen sal,
Maar na dat yder sweeg, de man begon te spreeken,
En ging met grooten ernst van Godes wonder preeken.
Wie dat den Heylant was, die Godt op aarden sont,
En wat'er tot het werck hem meer te seggen stont;
En Siet als simon sprack een onverwachten zegen,
Quam dalen op het volck gelyck een soeten regen.
Dit was Godts eygen Geest, die op de menschen viel,
En trof'er alte maal tot in haar diepste ziel.

En mits dit heilig vier quam van den hemel daalen,
Siet wat een wonderwerk, sy spraacken vreemde talen;
  Soo dat men wederom het eygen wonder siet
  Dat op den Pincxterdag voor desen is geschiedt,
Maar als des Heeren geest hem dus quam openbare,
Soo staanse gantsch verstelt al die by Symon waren;
  Verwondert boven al dat Godt soo verre quam,
  Dat hy rouw Heydens volck tot Bontgenooten nam.
Maar Simon liet het werck niet los daar henen loopen,
Hy trad'er verder in, en hiet de lieden doopen:
  Want die met Godes Geest ten vollen zijn begaaft
  Die dienen, soo hy sprack, met heylig vogt gelaaft.
Hier moet je, lieve Ziel, met aandagt overmercken
Wat Aalemoessen doen en by den Heere wercken:
  Want siet een Engel Godts quam van den Hemel af,
  Vermits een Heydens man veel badt en milde gaf.
Ey siet op desen gront zijn Heydens ingekomen,
En eerst by 't Christen volck als Broeders aangenomen.
  En heeft op dese gront oock Petrus wederleyt,
  Wat by de Jooden selfs was tegen hem geseyt. (*a*)

(a) *Handelingen der Apostelen. Verantwoordinge Petri. Cap.* II.

Dat

Dat de Heere Christus selfs over hongerige lieden is bewoogen geweest, ende daarom een sonderling wonderwerck heeft gedaan.

Jesus seyde tot sijne Discipelen, my jammert van herten des volks, want sy nu drie dagen by my geweest zijn, ende en hebben niet te eten. Doen gebood hy de schaaren, datse neder souden sitten. Marc. 8. v. 1. 6.

ALs ik met aandacht sie hoe Christus was genegen,
Als hy uyt deerenis sijn hart liet bewegen,
Om vis, om noodig broot te brengen aan den dag,
Daar meê hy duysent man ten vollen spijsen mag:
Dan slaat myn innig hert, wy sien veele leege buyken
En hier en over al daar toe wy niet gebruyken,

Dat

Dat Godt ons heeft verleent en noch gedurig geeft
Ach Godt hoe is de mensch soo vils en onbeleeft,
Daar Godt en Godes Zoon aan ons heeft aangewesen,
Gelijk wy in de schrift byna geduurig lesen,
Dat op nootdruftig volck is nut te zijn gelet,
En 't word ons evenstaâg als voor het oog geset.
Exempels hebben kragt en konnen ons bewegen,
Om dickmaals na te doen dat goede lieden plegen.
Ey laat dan nimmermeer uyt uw gedachten gaan,
Wat Christus heeft geseyt, wat Christus heeft gedaan.

Dat de Heere Christus selfs door vrouwen is onderhouden geweest, ende sulcks met aangenaamheyt by hem is ontfangen, ende word by die occasie reden gegeven waarom by Godt soo veel armen niet worden geholpen.

Sommige vrouwen die van boose Geesten ende krankheden genesen waren, namentlyk Maria genaamt Magdalena, van welke zeven Duyvelen uyt gegaan waren, ende Johanna huysvrouwe Cuse, des Rentmeesters Herodes, en Susanna en veele andere dienden hem van haren goederen. Luc. 8. v. 23.

IS Godes eygen Zoon, is Christus onderhouwen,
Door miltheyt, goet onthaal en gunst van swacke vrouwen,
Gelijck als Lucas selfs met klaare woorden seyt,
Dient ons dit regt bemerckt en aan de borst geleyt.
Siet Christus schafte broot voor menig duysent menschen,
Meer als van noode was of iemant konde wenschen;
Hy maackte met 'er daat uyt water hupsen wijn,
So goet als edel nat gewassen aan den Rhijn.
Hy konde boven dat gelt uyt het water halen,

En

En liet des Keysers tol met dese munt betalen.
Siet wat een seldsaam werk, de vis quam uyt de gront,
En bragt op sijn gebodt een penninck in den mont.
Noch meer het Joodsche volck dat wou hem Koninck
maacken,
Maar hy scheyt van haar af en liet hem niet genaacken.
Hy wou geen aartsche kroon, gelijk de werelt dogt,
Het was een beter werck dat onsen Heylant socht,
Vermogt dan Godes Zoon soo wonderbaare saacken:
Hoe kan ons slegt bedrijf aan Godt den Vader smaaken
Siet als hy maar een hant voor iemant open doet,
Stracks is een ledig huis vol alderhande goet.
Hy kan een slegt gesel, al is hy vol ellenden,
Ook met een enkel woord een grooten rijkdom senden
Dit gaat doch immers vast, wel waarom isset dan
Dat Godt van ons begeert dat hy wel geven kan?

ANTWOORT.

HEt is des Heeren wil dat aan bedruckte lieden
Iet door een Christen hert uyt liefde mag geschieden;
Want dat een schamel mensch ontfangt in sijnen naam
Dat is den grootsten Godt ten hoogsten aangenaam.
Dit seyt de gantsche Schrift, en die maar konnen lesen,
Die vinden met 'er daat dit even soo te wesen;
De gunst die eenig mensch een ander mensch betoont,
Die word by God gesien en naar den eysch geloont.
Dog keer eens uw verstant tot 's werelds eerste gronden
Wat naam van menschen draagt word onder een gebonden
Tot onderling behulp; geen lant en sou bestaan,
Indien de wijse Godt dit niet en had gedaan.
Waar yeder even rijck, wie sou het kooren saajen?
Waer yeder even rijck, wie sou het kooren maaijen?
Wie sou 'er vaerdig staan ten dienste van de stadt,
Indien hy geenen loon voor sijne diensten had?
Waar sou een Timmerman geduurig willen wercken?
Waar sou een Metselaar ons huysen willen stercken?
D Waar

Waar sou 'er een het lijf gaan wagen voor het lant?
Wie by de siecken gaan daar peperkoren brant?
Wie sou voor Schevening gedurig willen vissen,
En midden in de kou en wijf en kinders missen?
Wie sou des winters selfs gaan woonen in de zee,
Daar niet als ys en is en niet als koude snee?
Wie salder in de stal en by 't onguure vercken,
Wie in een vuyle mis geduurig willen wercken?
Wie soud 'er in de stad de vuyle plichten doen?
Wie ruymen ons gemack, wie vegen onse schoen?
Godt wil dat al het volck malkander sullen helpen,
En leven onder een gelijk gepaarde schelpen,
Daarom is 's weerelts goet dus ongelijk gestelt
Hier is de meeste kunst, en daar het meeste gelt.
Dit is het recht bescheit dat ick hier weet te seggen,
Gy meugt dit stil geheym wat naarder overleggen;
Voor my ick stelle vast dat wat dus iemant geeft.
Dat God in sijn bedrijf een welgevallen heeft.

OP 'tSELVE.

Want de arme en sal niet ophouden uyt het midden des lants, daarom gebiede ick u seggende, gy sult uwe hant mildelijck opdoen aan uwen bedruckten, ende aan uwen armen in uw lant. Deut. 15. v. 11.

Waârom doet gy dese vrouwe moeyte aan, want de armen hebt gy altijt met u. Matth. 26. v. 10.

DE grooten Werelds-vorst die boven alle wolcken
Streck sijn geduchte magt op alderhande volcken,
Die wat men schatten noemt en groten rijkdom hiet
Heeft in sijn heerschappy en onder sijn gebiet.
Hy kan als 't hem gevalt, en groote rijckdom senden,
Alwaar de zonne ryst tot aan des werelds enden:
De daat die wijst het uyt, indien het hem geviel,
Daar

Daar waar in al het lant niet een bedruckte ziel.
Nu desen onverlet, wy sien veel hondert armen
Gaan dwalen door het lant of voor ons deuren karmen,
want dat behoeftig volck is overal verspreyt,
En siet de Waarheyt selfs die heeft het ons geseyt.
En dat het alle tijt staat even so te wesen,
Was oock eer Christis quam in Godes boeck te lesen,
Nu dunckt my dat ick hoor dat iemant dit mishaagt,
En dat hy my aldus hier op mijn oordeel vraagt:
Ey waarom plaagt ons God met soo veel duysent armen?
Het is op dat de mensch sich haarder sou erbarmen.
'T Is seecker al het volck en dient niet even rijck,
My dunck dat haaren staat is beter ongelijck.
Had yder soo veel gelt als hy sou mogen wenschen,
Wat goet kon iemant doen by soo veel rijcke menschen
Maar soo alst heden gaat, so isser altijt stof
Een ander goet te doen tot Godes hoogen lof.
Siet dit komt van den Heer, die heeft't et goet gevonden,
Dat menschen onder een door weldaat zijn gebonden.
Ik sie, wanneer men 't werk naar recht en reden meet,
Dat Godt nootdruftigh volk in geene deel vergeet.
Doet iemant eenig goet aan onderdruckte lieden,
Godt stelt het even soo als of het hem geschiede,
En soo het schamel volk iet quaats word aangedaan
Godt treckt haar ongelijck gelyk als eygen aan.

Nalatinge van 't beſorgen van den Armen zijn oorſaaken van groote plagen.

Ezechiel 16. v. 49. *Dit was de ongeregtigheyt uwer ſuſter Sodom, hoogmoet, ſatheyt van broot en ſtille geruſtigheyt hadde zy ende hare dochter, maar ſy en ſterckte de hant des armen en des nootdruftige niet.*

IN Godes Heylig woort wort Sodom hoog gepreſen,
En ſcheen in ouden tijt een luſtig hof te weſen,
Een hof van rijck gewas, en ver het beſte lant,
Dat Lot, na rijp beraat, in die geweſten vant.
Die man, gelijk het blijckt, en woude niet verlieſen,
Het voordeel dat hy had een ſtreeck te mogen kieſen,
Van al het vruchtbaar velt, dat aan ſijne vrome ziel,

Naar

Naar vlijtig onderſoek, ten hoogſten wel geviel.
Het was een groote ſtreek beplant met ſchoone bomen,
En overal beſproeyt met verſſe waterſtroomen,
In 't korte ſoo het bleeck een aardig hof-prieel,
En ſoo de Schrift getuygt des werelts beſte deel.
Maar ſchoon dit Lant juweel was bijſter wel gelegen,
Een woonplaats ſoo het ſcheen van Godes eygen zegen:
Noch wort'er evenſelfs in haaſten neergedruckt,
En ſoo het ſchijnen mach ter hellen wech geruckt.
Het Sodomitſche volk was vol ongeure ſonden,
En onder 't vuyl bejag wiert dit gebreck gevonden,
Dat op nootdruftig volk geen menſch oit oog en ſloeg,
En noyt geen rechte ſorg voor leege buyken droeg.
Sy waren zat van broot, en onder haare weelde
Soo was 't dat vuyle luſt haar rolle dapper ſpeelde;
Dus wiert haar luſtig velt een poel of doode zee,
Dat eertijds plag te zijn een woonplaats voor het vee.
Godt ſont des hemels vier met ongewoone ſtraalen,
Dat quam op hare Stadt en ſchoone velden daalen.
Ey ſiet de felle vlam ontſtack in heeten brant,
Soo datſe voor haar vyer geen ſtoffe meer en vant.
Hier in ſteekt nu een leer ganſch nut te zijn geweeten,
Dat noyt nootdruftig menſch en dient te zijn vergeeten.
Wel op dan wacker volk dat vette landen bouwt,
Maakt datje deſe plicht geduurig onderhoud.

Dat geven van Aelemoeſſen zijn voorbidders by Godt voor den gever.

Vide Hier. Drexal: in Tractata de Rhetorica Cæleſti. Cap. 2. §. 1.

SEnt naar den Hemel toe geduerig uw gebeden,
Dit ſeyt Gods eygen Soon tot ſijn geminde leden:
Maar waar is toch een vrouw, of ſoo een heylig man
Die ſonder tuſſchen-werck geduerig bidden kan?
De daat die wijſt 'et uyt, gelijck wy alle weeten;

Daar is geen twijffel aan, de menschen moeten eeten,
En soo hy niet en slaapt, soo kan hy niet bestaan,
Hoe kan dan ons gebedt geduerig zijn gedaan?
Wel wat in Godes woort staag bidden is te seggen
Dat wil ick nevens u wat naarder overleggen:
Voor eerst, geminde Ziel, soo seg ick even dit,
Die weldoet is by Godt als die geduurig bidt.
Siet als een Christen mensch aan tafel is geseten
Spreekt zegen op de spijs aleer de gasten eeten;
Soo hy dan matigh is en geeft den Schepper dank.
Die bid dan so men schrijft de gantsche maaltijt lank,
En wat de slaap belangt, soo heb ick dit geleesen,
Hoe dat oock een die rust kan in gebeeden wesen;
Die uyt een heylig boeck een goê gedachte raapt,
Schoon hy in stilte rust, die bidt oock als hy slaapt,
Siet. Aelemoessen, vrient. die mach men bidders hieten
Die zegen op den mensch als van den Hemel gieten:
En wie by onsen Godt vergadert desen schat,
Die word dan aangesien als of hy eeuwig badt.
Maar die aan 't schamel volck veel aelemoessen geeven
Doen als een staâg gebedt tot in den Hemel sweeven.
Het schijnt dat haar geschenk als voor den gever spreeckt,
Ja Godt voor hem versoent en sijne gramschap breeckt

Dat men altijt en voor al aangename saken, die van God ons zijn toegesonden, behoort te kroonen met 't geven van Aelmoessen.

Onder de Wet was een gebruik dat d'eerste vruchten van het velt ende het vee, die eerstelingen genaemt wierden, Gode zijn toegeeygent. Prov. 5. v. 9. *Vereert den Heere van uwen goede ende van de eerstelingen aller uwer inkomsten, soo sullen uwe Schueren van overvloet vervult, ende uwe Perskuy-*

pen-

pen ſullen van moſte overloopen, Lev. 2. v. 14. en 15. *Gy ſult het Spysoffer uwer eerſte vruchten van groene ayren by het vyer gedorret, dat is klein gebroocken graan, van volle groene ayren offeren, ende ſult Olie daer op doen, en wieroock daer op leggen, 't is een ſpijs-offer.* Dit zijn de woorden doe de Heere Jacob verſcheen te Bethel Geneſ. 28. v. 20. *Ende Jacob beloofde een belofte aan den Heere, ſeggende, van alles wat gy my geven ſult des ſal ick u voorſeecker Tiende geven.* Exod. 22. v. 29. *De eerſtelingen uwer Oſſen ende uwer Schapen ſullen ſeven dagen by haar moeder zijn, ten achtſten dage ſult gy deſelve my geeven.*

DE vruchten van den hof, des ackers eerſtelingen,
Was d'oude tijt gewoon den Heere toe te bringen,
En dit wiert oock gedaen, wanneer het eerſte lam
Wiert in de ſtal geſien en van de moeder quam.
Wie d'eerſte vrucht genoot van ſijn geploegden landen
Liet daer van eenig deel voor Godt den ſchepper bran-
Wie kan'er, ſeyt het volk, genieten eenig goet, (den.
Die niet een Offerwerck aen Godt den gever doet?
Godt liet om deſen dienſt de vruchten beter groeijen.
Het vee meer vruchtbaar zijn, de wijnpars overvloeijen.
Schoon dit op 't eeuwig ſag, Godt des al niet-te-min
Gaf over dit bedrijf een tijdlijk gewin.
Wel als 'er eenigheyl, door Godes milden zegen,
Op u ter neder daalt gelijck een ſoete regen.
Soo maackt dat gy met ernſt tot uwen Schepper gaat,
En dank hem met den geeſt en ook in volle daat.
Dit dient, geminde Ziel, noyt by ons nagelaten,
Het kan ons in der tijt en oock voor eeuwig baten.
Want Godt is die hem dient ſoo uyttermaten goet
Dat hy hem over al geſtaage gunſte doet,

Godt

Godt is ſijn toeverlaat, Godt is tot hem genegen,
Sijn geeſſels even ſelfs en zijn niet ſonder zegen,
Soo dat hem nimmermeer iet overkomen kan,
Of hy geniet'er vreugd of eenig voordeel van.
Hier uyt beſluit ik dit, dat als het ſal gebeuren
Dat eenig nieuw geluck genaackt tot onſe deuren:
Dat wy gantſch ſchuldig zijn tot God terſtont te
En bieden hem een deel van onſen zegen aan. (gaan,
Maar hier dient aangemerckt, hoe Godt in onſe dagen
Dit noodig Offerwerk dient op te zijn gedragen!
Want al wat over lang voor deſen is geſchiedt
En paſt op onſen tijt en onſe zeden niet.
Gy die dit Offerwerck naar reden wilt gebruyken.
Maack datje naackten kleed en voedt de leege buyken.
Doe aan een Weduwvrouw, aan ſwacke menſchen goet,
't Is Godt een Offerwerk wat gy aan menſchen doet.
Wel ſiet het nieuwe Jaar op heden ons verſchijnen,
Ey laat niet ſonder vrucht dien goeden dag verdwijnen:
Maar geeft den Schepper dank als voor u eerſte pligt,
En bidt dat hy voortaan uw doffen geeſt verlicht.
Mijn Ziel doe even ſoo, als u door Godes zegen
Is iet tot uw vermaack of eenig heyl verkregen,
Want als 'er eenigh goet op ons ter nederdaalt,
Het dient aan onſen God met lof en danck betaalt.

OP 'T S E L V E.

Op elcken dag der weecke legge een yder iets van u wech vergaderende eenen ſchat na dat hy welvaren verkregen heeft, op dat de verſamelingen niet eerſt en geſchiede wanneer ick gekomen ſal zijn, 1 Cor. 16. v. 2. Paulus in de verantwoordinge voor Felix ſeyde, *doch ick ben gekomen om Aelmoeſſe te doen aen mijn volck ende Offerhanden*, Cap. 24.

C

24. v. 27. *Deelt mede tot de behoeften der Heyligen ende tragt naar herbergſaamheyt* , Rom. 12. v. 13.

NU mits dit gunſtig werck ſoo hoog ons word gepreſen,
Soo dient 'er, naar my dunckt, de menſchen aangeweſen
Wat ſtoffe noodig is hier toe te zyn bereydt,
En hoe veel by het volck dient wech te zyn geleyt.
Voor eerſt hoor ick hier op den grooten Paulus ſeggen,
Dat op des Heeren dag hier toe iets wech te leggen
Is dienſtig voor de kerck, en nut te zyn betracht,
Om, als 't de noot vereyſt, te werden uytgebracht.
Maar hoe veel hier toe dient, en word 'er niet beſchreven,
Alleen word aan het volck maar deſen voet gegeven,
Te doen naar Godt ons veel of weinig heeft verleent,
En dat is, naar my dunckt, dat Paulus heeft gemeent.
Soo dient 'et dan gedaan naar Godes milde zegen,
Die in het aartſche goet van iemant is verkregen:
Soo dat een yeder menſch kan in ſijn boeſem ſien
Wat dat 'er dient gedaan, of wat 'er moet geſchiên.
Die wel gezegent is, die moet dan milde geeven
Ten goede van het volck die hier bekommert leeven:
Want ſiet de Schrift die ſeyt, dat een die weynig geeft
Oock Godt is aangenaam, vermits hy weynig heeft.
Maar ſchoon dit ſoo het ſchynt den menſch is voorgeſchreven
Noch wil ick deſen raat aan yeder Chriſten geeven,
Gaa maack een Offerkiſt of ander kleyn beſlag,
Daar in men eenig gelt by een vergaêren mag:
Steeck daar in Hollants gelt, naar dat het is gelegen,
En naar gy in 't gebedt uw harte voelt bewegen;
En voelt dan wel te recht wat hier dient weg geleyt,
Soo veel als uw gemoet of innig harte ſeyt.
Siet als gy dan uw hert tot Gode wilt verheffen,

Gy ſult uw oogmerk voor ſeecker beter treffen ?
  Voorwaar een recht gebedt behoort te zyn verſelt
  Met meenig kleyn geſchenck, dat is hier offergelt.
Hoor nog een ander vond, gy dient uw ſtaat te maaken
Van laſten, van gewin, ja van uw gantſche ſaacken,
  En wat men alle jaar voor koſten dragen moet
  Waar door het huysgeſin en gy kunt zyn gevoedt.
En ſiet als dan den voet van uw geheel vermogen,
En wat dan overblyft, de laſten afgetogen,
  Soo neem het tiende deel van dat'er reſten ſal,
  Hou dat voor een die ſucht in druck en ongeval.
Sie, vrient, het tiende deel, dat u ſal overſchieten,
Laat dat bekommert volck in volle daat genieten:
  Die voorſlag word gedaan by ſeecker deftig man,
  Die meynt dat ons gemoet dit niet ontſeggen kan.
Maar om 't naaukeurig volck noch meer te vergenoe-
gen,
Soo wil ick noch een vond tot deſen handel voegen,
  Op datje letten meugt wat hier in dient gedaan,
  En waar in dat geval uw ziel behoort te gaan.
De tijt, Godſalig menſch, dient waar te zyn genomen,
Als gy een blyde maâr of tijding ſult bekomen:
  Want word u Godes gunſt in eenig dinck getoont,
  Geeft aelemoeſen, vriend, ſoo word Godts heyl ge-
Als gy in Chriſti naam ſijn tafel ſult genaken, (kroont.
Om daar toe u geneygt en recht bequaam te maacken;
  Sie datje door uw gunſt een ſchamel menſch bewijſt,
  Dat hy niet vaſten moet, als Godt uw ziele ſpijſt.
Komt voor u uyt de zee miſchien een Schip gevaren,
En brengt het in het Lant veel koſtelycke waren,
  Leg dan beſyden af 't geen gy Godt ſchuldig zijt,
  Die u ſoo langen tijt van onheyl heeft bevrijdt.
Indienje tot een ampt ter eere word verheven,
Daar gy dan leyden meugt een onbekommert leven,
  Gy doet dan even ſoo als Joſeph heeft gedaan,
  Die gantſch Egiptenlant verſag met edel graan:
En

En als hy metter tijt noch hooger was gekomen;
En heeft hy gelt noch gout sijn broeders afgenomen,
  Sijn broeders noem ik hier, die op gelijcken gront
  Beleven neffens u het Christelijck verbont.
Komt gy misschien een zoon of dochter uyt te trouwen,
Wil oock in dit geval dees plichten onderhouwen,
  Geef aan 't nootdruftig volck een bruitschap voren uit
  Dat is een Offerwerk ten goede van de Bruyt.
Hebt gy een Soon geteelt en buyten 's lants gesonden,
En dat een hooge School hem daar heeft nut gevonden,
  Om als een Advocaat de luyden voor te staan,
  Soo danckt den goeden Godt en wilt te beurse gaan.
Hebt gy misschien een Soon, die in sijn losse dagen
Uyt weelde was geneygt sijn lusten na te jagen,
  So Godt hem beter maakt en geeft uw herten wensch,
  Slagt dan 't gemeste kalf maar voor een schamel
Sijn uyt uw aarts bedrijf processen op geresen, (mensch.
En dat naar uwen zin het vonnis word gewesen,
  Geeft dan geen danck alleen aan uwen Advokaat,
  Maar siet dat schamel volk hier door ook wert gebaat.
Komt gy een streeke lants uyt schorren aan te dycken,
En dat van uwen dam de soute baren wycken,
  Soo datje gantsche werck in volle leden sluyt,
  Soo offert dan den Heer een penninck vooren uyt.
Uw koolzaat, hout het vast, dat sal dan beter groeijen,
En met het ziltig nat niet weder overvloeijen,
  Want die zyn gantsch bedryf op desen voet begint,
  Betoont al meenigmaal een ongetoomden wint,
Als gy dan koolzaat dorst, dat Godt heeft laten wassen,
Gy dient oock eenig deel den Gever toe te passen;
  Men maakt schier overal hier van een boere feest,
  Gy toeft nootdruftig volck, dat maakt een blijden
  geest.
Maar zijt gy van het volck, die op de Vlaamse stellen
Of elders aan de zee veel hondert schapen tellen,
  En dat een hooge vloet uw kudde heeft verschoont,

Seg dan dit's Godes gunst, die dient te zyn geloont.
Hebt gy een schuldenaar die niet en kan betalen,
Maar gaat als banqueroet in vreemde landen dwalen,
Indien hy u betaalt oock langen na den dag,
Maak dat noodruftig volck hier van iet voelen mag.
Indiender eenig vrient van u sou mogen sterven,
En datje land of gelt van hem soud mogen erven,
Soo seg tot uw gemoed en t' een en 't ander werf:
Ey geef behoeftig volck een deel van u besterf.
Als gy in u gevoelt de last van uwe sonden,
En dat een swaren geest wort binnen u gevonden,
Indien dan naderhand Godt u den Trooster sent,
Soo maak dat desen gunst by u mag zyn erkent.
Indien een swaar geval u komt te wedervaren,
Of in een eensaam wout, of in de woeste baren.
En dat Godt uwe ziel van onheyl heeft bevrydt,
Toon met een open handt dat gy hem danckbaar zyt.
In 't korte wat u Godt voor heyl laat overkomen,
Het dient op desen voet in acht te zyn genomen:
Heb staâg een open hant, en geef geduurig wat,
Een kleyntje metter tyt dat word een groote schat.
Die spaarpot sal gewis veel droeve luyden helpen,
Sal dorst aan schamel volck of honger konnen stelpen:
En dat dau uwen staat niet swaar en lastig viel,
Sal wesen als een dau omtrent een dorre ziel.
Maak dat 't nootdruftig volk, door u mag ruymer leven
Godt word uw schuldenaar en sal des renten geven:
Wel dit is vreemt geseyt, Godt onse schuldenaar?
Ja, dat seyt Godes woort, en 't is voorseker waar.
Waar is 'er grooter werk in al des werelts saken
Als Godt, die 't al verleent, uw schuldenaar te maken?
Godt onse schuldenaar, dat is een hoog geluck,
En daar uyt ryst ons troost in alderhande druck.
Zyt gy dan ongeneygt aan iemant iet te schencken,
Soo wil dan dese spreuck met aandacht overdencken,
Het sal u voor gewis een goede spoore zyn,
Om

Om noyt ellendig mensch te laten in de pyn.
Om nu tot soo een plicht uw sinnen op te wecken,
En uw benepen hert vry wyder uyt te recken,
Maack dat in uw gemoet dit woort geduurig blyft,
DatGodt door sijnenGeest aan alle menschen schryft.
Wel geef dan schamel volck, en hou u buyten sorge,
Ey waarom doch beducht? Godt is uw vaste borge,
Gy hebt sijn heylig woort, sijn schrift, sijn eygen hant,
Dat sal u beter zyn als menig vaste pant.
Wel zyn wy Christen volk die Godes woort gelooven,
Soo laat van desen troost geen duyvel ons berooven,
En min ons eygen vlees, en sijn verkeerden aart.
Dat veel sijn beste gelt voor aartsche lusten spaart.
Als gy tot uw gebruyk een wooning meent te bouwen,
En laat dan in het bos veel boomen nederhouwen,
En vordert dan uw werck en legt den eersten steen,
Roep dan den Schepper aan, maar doet'et niet alleen.
Als gy tot uw vermaak een boomgaart meent te planten,
En deckt hem voor den wint en dat aan alle kanten,
Eer gy den eersten boom in d'aarde nederset,
Soo doet tot uwen Godt een welverselt gebedt.
Indien uw vruchtbaar wyf u kinders komt te baren,
Daar na gy hebt verlangt oock tot verscheyde jaren,
Indien u dan de min een zoon of dochter biedt,
Vergeet dan arrem volck of droeve lieden niet.
Als u een heete koorts ter neder heeft geslagen,
Of gicht of flerezyn of diergelijcke plagen,
Indien de groote Godt u sware plagen heelt,
Maack datje van uw vreugt bedroefden mededeelt.
Wanneer de bleecke Dood uw lichaam komt genaken,
Soo laat uw zinnen gaan op alderhande saken:
En sood'er iet ontbreeckt aan uwen laatsten wil,
Maackt dan voor schamel volck een naerder codicil.

Dat Aelmoesen een Christen Offerwerk is, in plaatse van het Offerwerk der Joden.

Matth. 9. v. 13. *Ick wil barmhertigheyt ende niet offerhande.*

DIe leege buycken geeft waar van sy mogten eeten,
Dat word een offerwerck in Godes woort geheten:
Soo wort ons dat geseyt hoe moet ick dit verstaan
En seg in dit geval wat dat 'er dient gedaan?
Wort ons in dit bedrijf nu wederom geboden,
Den Heere dienst te doen naar wijse van de Joden?
Moet ick een Os of Schaap hier brengen aan den dag?
Of branden eenig vee gelijck men eertijts plag?
Ontbint my dese knoop. Geen slachtings offerhanden
En moeten hedensdaags in Godes Tempel branden:
Al dat is afgeschaft, na dat het suyver Lam,
Dat is Godts eygen Soon, hier in de werelt quam.
Na dat die aan het Kruys ten lesten is gestorven,
Soo heeft hy vollen gunst by onsen Godt verworven:
Dies gaa in uwen stal, ontbint geen vetten Os,
Maar treed in uw vertreck en maack uw beurse los.
Neem daar uyt eenig gelt, naar Godt u komt bewegen,
En houd'et watje geeft voor u een milden zegen.
Daar meede kondge dienst aan uwen naasten doen.
Of naar de tijt vereyst oock leege buycken voên.
Maar sooder eenig vlas is op uw lant gewonnen,
Daar nu, door menschen vlijt, zyn webben afgesponnen
Lijd hier dan iemant kou, of is 'er iemant naakt,
Van dees of geene stof dient hem een kleed gemaakt.
Die van de liefde Godts, of van de naasten branden,
Die hebben rechten stof tot Godes offerhanden:
Siet tot dit offerwerk is dese voet bequaam,
En boven 't Joodsch gebruyk den Schepper aange-
naam.

In

In Godes woort wort het geven van Aelmoessen Offerhanden genaamt, gelijck te sien is Heb. 13. v. 16. *En vergeet de weldadigheyt en de der gedevlsaamheyt niet, want sulcke Offerhanden behage Gode.*

In wat koopmanschap het best is sijn gelt te besteden, ende 't selve geduydt op 't geven van Aelmoessen.

Gy sult den armen mildelijck geven, ende uw herte en sal niet boos zyn als gy hem geeft, want om deser saken wille sal u de Heere uwe Godt zegenen in al uw werk, ende aan alles waar aan gy uwe hant slaat. Deut. 15. v. 10.

Wendt mijn harte naar uwe getuygenis ende niet naar gierigheyt. Psal. 119. v. 36.

Vergadert u een schat naar den geboode des Alderhoogsten die sal u beter zijn dan eenig gout. Sirach 29. v. 14.

Doet den armèn rijkelijck hantreykinge, op dat gy rijkelijck gesegent wort. Sirach. 7. v. 36.

DAar waren op een tijt veel wonderbare menschen,
Die rijkdom altemaal en grote schatten wenschen;
En is daar op het volck in haasten weg gegaan,
En siet haar reyse ginck tot aan den Indiaan.
Daar vaart een yder voort sijn Koopmanschap te plegen,
Naar dat hy uytter aart of anders was genegen:
Maar siet een grillig volck en is niet eens gesint,
Een yder stelt hem aan gelijk hy 't dienstig vint,
D'een koopt een Baviaan of diergelijcke Simmen,
Om

Om datſe kluchtig zyn en veerdig in het klimmen:
  Een ander ſlaat het oog omtrent de Papegaay,
  Die naar dat hy gevoelt is uytermaten fraay.
Een ander, omgevoert door ongewoone luymen,
Koopt Indiaans gewaat gemaackt van lichte pluymen:
  Men ſiet aan haar bedryf, al ſwygt een yder ſtil,
  Waar toe ſijn harte neygt en waar het henen wil.
Al dle genegen zyn om lange daar te blyven,
Die ſiet m'in lichte ſtof haar koopmanſchappen dryven:
  Maar die het ooge draayt omtrent het vaderlant,
  Gewent hem ander werck te nemen metter hant.
Die koopt oock Paerels in, of rijcke Diamanten,
Die ſchoon en zuyver zyn en dat aan alle kanten.
  Robynen boven dat die ſlaat hy veeltyts aan,
  Om dat hy is geſint wel haaſt van daar te gaan.
Maar ſiet om deſe tyt is daar een Peſt gereſen,
Die ſoo het ſchynen mogt geen menſch en kon geneſen,
  Oock rees'er oorlog op omtrent het naaſte lant,
  Dies ſtaat de gantſche kuſt als in een vollen brant.
Siet daar begon het volck op haar vertreck te peyſen,
En yder naar ſijn lant in haaſten heen te reyſen:
  Men liet de vreemde kuſt en ſogt het vaderlant,
  Alwaar men groot verſchil in deſe lieden vant.
Het Indiaans gewaat, gemaackt van lichte veeren,
En ſagmen by het volck in Hollant niet begeeren.
  Of ſoo het iemant kocht, 't was om geringe prys,
  De lichte handelaars en acht men niet te wys.
Al wat'er word begeert, zyn Paerels of Robynen,
Die voor een yders oog als Sonneſtralen ſchynen:
  En daar uyt word geſien wie wel gehandelt heeſt,
  En wie met ſijn gemoet naar vreemde kuſten kleeſt.
Al wie ſijn handel dreef in koſtelijcke waaren,
Die in het vaderlant geſogt en gangbaar waaren,
  Zyn lief, zyn wellekom, zyn uytermaten rijck,
  En van het ander volck is niemant haars gelijck.
Ons menſchen altemaal die op der aarden leven,
Is

Is hier een kleynen tyt van onſen Godt gegeven,
  Om handeling te doen niet voor een vreemde kuſt,
  Maar voor het vaderlant daar in de Ziele ruſt.
Mijn Ziel maak overal uw handeling te dryven
In waaren die geſtaâg ja eeuwig ſullen blyven:
  Het ware vaderlant en wil geen ſlecht bejagh,
  Maar niet als rijck cieraat dat eeuwig duuren magh.
Die Simmen, vuyl geſpuys, en al de lichte pluymen
Die moeten dat Paleys en al haar kamers ruymen.
  De Paerels, ſchoon Coraal, of rycke Diamant
  Die gelden maar alleen in 't ware vaderlant.
Nu wilder eenig menſch ſijn penninck wel beſteden.
Die dient hier wel te gaan en op beſette reden,
  Hoor wat in dit geval de meeſte winſte geeft,
  Maak dat het aartſche goet niet aan uw vingers kleeft.
Geeft vry uw penninck uyt,doch aan bequame waaren,
En die ter rechter tyt haar krachten openbaren:
  Ey let niet op het landt daar op gy heden zyt,
  Maar daar gy weſen ſult, doch op een ander tyt.
Nu wilje, lieve Ziel, dien nutten handel dryven,
Soo ben ick u geſint een reegel voor te ſchryven;
  Wat waar of koopmanſchap gy voor u koopen moet,
  En wat'er aan den menſch het meeſte voordeel doet.
Leg Aelemoeſſen weg ten goede van den armen,
En heb geduurig acht op haar verdrietig kermen:
  Verſie ook door uw gunſt geen kleynen hoop alleen,
  Maar ſtort oock menigmaal uw zegen in 't gemeen.
Soo lang des Heeren Geeſt uw harte komt bewegen,
Soo giet uw gaven uyt gelijck een ſoeten regen:
  Dat is naar myn begryp, al ver de beſte maat,
  Die over deſe plicht by ons te houden ſtaat.
De beeck van Godes gunſt en is niet toe te ſtoppen,
Soo lang een innig hert niet op en hout te kloppen,
  Let hier op, lieve Ziel, en dat tot aller tyt,
  En denk dat gy een kint van Godt den Vader zyt.
Maar om des Heeren wil hier in te mogen treffen,
F Soo

Soo wil uw ſtil gemoet tot uwen Godt verheffen,
En ſie den Hemel aan, en ſpreeck een ſtil gebedt,
En merk hoe gy u hier of elders neder ſet.
Nadien in myn gemoet myn ſtille ſinnen ſtryden,
Wil doch van gierigheyt myn innig hart bevryden:
Laat uw getuygenis beſtieren myn gemoet,
Op dat het uwe zy al wat myn harte doet.

Dat onderſtant te doen aan den Armen over de menſchen een helder licht doet opgaan.

Jeſa. 58. v. 7. *Als gy eenen naackten ſiet maackt dat gy hem deckt, dan ſal u licht doorbreecken als een dageraat, ende uwe geneſinge ſal ſnellick uytſpruyten, ende uwe gerechtigheyt ſal voor u aange-*

gesichte henen gaan, ende de heerlijckheyt des Heeren sal uwen achtertocht wesen.

Daar is een seecker volck dat wy rampsalig achten,
Om dat haar gansche tyt bestaat in droeve nachten,
Men houd of dat 'et noyt of selden vreugt geniet,
Om dat 'et noyt de Son of immers weynig siet.
Maar als het helder licht sijn aangename stralen
Laat op dat duyster volck en hare klippen dalen,
Soo wort dat aangesien voor soo een wonder ding,
Als of tot haren troost den Hemel open ging.
Wel siet een sondig mensch, die woelt in sijn gebreken,
Word met dit duyster volck te rechte vergeleken:
Maar als hem Godes Geest verleent een ander hert,
Soo is hy als een mensch die nu eerst siende wert.
Ey siet dit wonderheyl word hem wel toegeschreven
Die recht weldadig is en milde weet te geven:
Een die genegen is tot soo gewenschten plicht,
Verneemt dan in den geest gelijk een helder licht.
Maar dit word van geen mensch ons in de vuist gesteken,
Want Godes heylig Woort dat plagt alsoo te spreecken,
Die plicht is in den mensch gelijck een dageraat,
Die sonder dat behulp in ons niet op en gaat.
O Godt! laat uwen Geest in ons gewrichten dalen,
En zegent onse Ziel met die gewenste stralen!
Geeft ons een milden geest, geeft ons een open hant,
En sent dien zegen af op ons en 't gantsche lant!

ANDERS.

AL die met bly gemoet sijn naasten plagt te laven
Diens ziele word verciert met Goddelijcke gaven,
Want die sijn broeder troost in eenig droef geval
Die word om dit bedryf den Heere liefgetal.
En als de liefde Godts in iemant heeft begonnen,
So word in sijn gemoet de gelt-sucht overwonnen:

En die om Godes wil veel leege buycken voedt,
Vervult sijn kassen nooit met onrechtvaerdig goet.
Siet als de liefde Godts de ziele komt verlichten,
Soo wordse straks vervult met alle goede plichten:
Want schoon haar Godt versoekt met druk en onge-
'tEn valt haar niet te swaar al is 't een lastig pak. (mak,
Al schijnt het menigmaal dat haar de menschen haten.
Eer dat het eynde komt het streckt tot haarder baten.
Schoon haar de dood genaakt, zy is niet eens be-
schroomt,
't Is voordeel naar den Geest al wat haar overkoomt.
Ick bid u, lieve Ziel, wil uwen Geest bedwingen,
En stel uw liefde nooit op menschelijcke dingen;
Want die van aarts bedrijf verwagt sijn s' herten
Is in het tegendeel een ongerustig mensch, (wensch,
Al wat hier onder sweeft, of in de lage wolcken,
En brengt niet anders uyt als onrust voor de volcken;
Als onweêr, vuyle mist; als vorst en harde wint,
Soo dat men nooit het swerck in een gedaante vint.
Maar wat'er hemelwaarts en hooger is geresen,
Dat is een staâge rust en heeft een vaster wesen:
Een damp die haast vergaat en is'er nooit omtrent,
Want Godt die heeft 'er selfs zyn Zegel in geprent.
Is nu een Christen mensch genegen iets te kiesen
Dat hy staâg lieve mag en niet en sal verliesen:
Die stelle noyt sijn hart omtrent het lage rack,
Want dat verandert staâg en geef maar ongemack.

Dat gelt aan den armen besteedt als een voor-
spraacke is by den goeden Godt, en mitsdien
kan geseyt worden te spreecken.

August. in serm. de divite Elemosina mundat peccata pro nobis ad Dominum, quia quidque pauperibus dedimus id ipsum integrè possidebimus.

LEent ooren, Hollants volk, ik sal u vreemde dingen,
Ja wonderlijk beslag en veel veranderingen
Hier brengen aan den dag, gy vat het recht bescheyt,
'T Is iet daar Naso selfs niet af en heeft geseyt,
Die man, een kluchtig hooft, en diergelijcke geesten
Beschryven hoe het volck verandert in de beesten,
En hoe en jonck gesel, een wacker Edelman,
Een huyt gelijck een hart en horens krijgen kan.
Hoe dat een deftig helt verkeert in schoone bloemen,
Daar van noch hedensdaags ons beste tuynen roemen.
Hoe dat een Nimphe selfs verandert in een boom,
Hoe dat een vrijster smelt en word een gulle stroom
Hoe Jupiter wel wou een os of stier gelijcken,
En ging tot sijn vermaak met iemants vrouwe strijken.
Hoe dat een geestig dier verandert in een koe,
Maar swijg, ô penne swijg, ick ben die grillen moe.
Voor my ick ben gesint wat anders u te seggen.
Gy wilt mijn kort gedicht wat nader overleggen,
Maar stel op heden vast, dat ick verhalen sal
Het brengt wat beters uyt als Nasoos vremt geral.
Gy sult door mijn gedicht een pennink horen spreeken,
Soo dat zijn luyde stem sal door den Hemel breeken:
Een pennink, lieve vrient, die mont nog tonge heeft,
Sal spreecken als een lit dat aan een mensche leeft:
Sal spreeken als een man, die met besette reden
Voor Godt sijn mont ontsluyt en offert hem gebeden.
Die penninck, lieve vrient, die word een Advokaat,
En doet een schoon gesprek voor Godes hoogen raat.

Hy pleyt een sondaar vry, en schoon die was gebonden,
En schuldig voor den Heer, vermits sijn groote sonden:
Soo dat 'er heyl ontstaat, en zegen nederkoomt,
Daar niet dan enkel leet en straffe word geschroomt.
My dunckt gy twyffelt noch wat ick u meyn te seggen,
Wel aan ick wil het werck u klaarder open leggen:
Het gelt dat word besteet omtrent een schamel mensch,
Baart, voor gedreygde straf, geluk en harten wensch.
Het Gelt dus aangeleyt dat word geseyt te spreecken,
Om dat het Godes toorn is machtig af te breecken.
En seecker naar 't my dunckt het is een nut gespreck,
Dat by den groten Godt verschoont een vuyl gebrek,
Soo gy dit recht begrijpt en prent in uw gedachten,
Gy sult des pennincks taal bequaam en dienstig achten:
Want dit recht aangemerckt, dat sal u beter zyn
Dan eenig vluchtig hart of eenig vinnig swyn.

Gelt aan den Armen besteet aldersekerst aangeleyt.

Heb. 13. v. 16. *En vergeet der weldadigheyt ende den gedeylsaamheyt niet, want sulcke Offerhanden behaagen Gode.*

Sirach. 29. v. 13. *Verbergt het uwe niet onder een steenrotse tot verderffenisse.*

MEn leest van machtig gelt dat d'een en d'ander kregen,
En hielden haren schat als voor een hooffsen zegen;
Schoon dat'et ryck metaal geweldig machtig scheen,
Nog vontmen dat'et haast gelijk een rook verdween.
Maar siet als eenig mensch is gunstig aan den armen,
Die wil Gods eygen hant voor alle quaat beschermen:
Want dat in d'offerkist des Heeren word geleyt,
Word

Word daar gestaâg bewaart in volle sekerheyt.
Geen kryg en neemt 'et weg, ook wort 'er niet gestolen,
Want 't is des Heeren sorg ten vollen daar bevolen:
Daar is geen vaster goet dat beter word bewaart,
Als dat men tot behoef van schraale luyden spaart.
Geluckig is de mensch die met bedaarde sinnen
En sonder aartsche macht kan groote schatten winnen:
Myn Ziel, ick bid 'er om, weest milde, weest beleeft,
Hier schuyl wat wonders in, men hout meer als men geeft.

Dat men milde behoort te wesen in Aelmoesgeven, sonder te letten op kinderen, of andere erfgenamen.

Habeo quod dedi, perdidi quod servavi. Senec. lib. 6. de benef. Cap. 3.

AL wat door enckel leet voor desen is begonnen
Ja wat met bitter sweet voor desen is gewonnen
En blyft u geensints by, maar scheyt zich van u af,
En voor u blyft 'er niet als slegts een duyster graf.
Ach wat gy achterlaat sal hun ten deele vallen,
Die met een losser drift daar mede sullen mallen:
Wie kent 'er niet den loop van onse jonge liên?
En hoe het iemant maackt, men kan het niet verbiên.
Gy siet dat Godes woord vry meer als hondert werven
Ons dese plicht beveelt al eer men komt te sterven:
Wel weegt dit, lieve Ziel, en geeft, ô lieve, geeft,
Terwyle dat je meugt en noch op aarden leeft.
Wat gy de jonckheyt laat dat is terstont vergeten,
En wie doch sal u danck voor al u sparen weten?
Maar wat gy schamel volck hier op der aarden doet,
Het is en even hier, en in den Hemel goet.

Als gy ten lesten sterft soo set dan op uw Graf
't Is niet dat ick behiel, ick heb meer als ick gaf.

Dat

Dat het geven van Aelmoessen by Godt oock in het tijdelijck beloont wort.

Prov. 3. v. 9. *Vereert den Heere van uw goet ende van de eerstelingen aller uwer inkomsten, soo sullen uwe Schuuren met overvloet vervult worden ende uwe Perskuypen van Most overloopen.*

AAn onvermogent volck en nau gesette lieden,
Tot nodig onderstant, een open hant te bieden,
Dat is den Schepper selfs een aangenaame saak,
En soo het schynen mag het dient hem tot vermaak.
Wie heeft 'er in de Schrift, of elders wijt gelesen
Dat yder Christen mensch so hoog word aangepresen,
Als dat men recht behulp aan droeve menschen doet,
Of naakte leeden deckt, of leege buycken voedt?
Het schijnt dat Godes woort belooft een vasten zegen
Hun die tot dese plicht uyt liefde sijn genegen;
Dit sie ick dat de Schrift met vollen monde seyt,
En 't word aan alle kant ten breetsten uytgeleyt.
Ick sie dat onse Godt den gever wil verschoonen,
Ick sie dat onse Godt den gever wil beloonen:
Ja vryen sijn bedrijf van druk en ongeval,
En dat oock even selfs hier in het jammerdal.
Ick sie dat dese pligt ons zaat doet beter groeijen,
Ons boomen draagbaar zijn, ons wijnpers milder vloei-
Ja dat het altemaal voor hem sal beter gaan, (jen;
Waar aan hy immermeer sijn handen komt te slaan.
Wel is, almachtig Godt, hier aan soo veel gelegen?
Soo maack tot dese deugt mijn innig hert genegen,
En geef ons zoo een Ziel die haar als open doet,
Alwaar een schamel mensch behoort te zijn gevoedt,
Wil wat naar wrekheyt smaakt uyt onse sinnen drijven,
Maar laat een gunstig hert by ons geduurig blijven.
Geeft dat ons milden geest geen vasen aart en lijdt,
Maar leer ons milde zijn, gelijck gy milde zijt.

Dat

Dat men in geltquiftinge aan den Armen niet en kan worden befchuldigt, maar wel in tegendeel van karigheyt

Vix ullus unquam in dandis elemofynis prodigentiæ poteſt accuſari: Et revera præſtat hic exceſſu delinquere, quam defectu.

NU boven al het werck dat hier van is gefchreven,
Wil ick te defer tijt u noch een leffe geven,
Indien het wefen mach; onthoutfe lieve Ziel,
Het is een foet gepeys daar op ick heden viel.
Siet wat onmatig is dat word ons afgeraden,
Want eetje wat te veel dat fal het lichaam fchaden;
En fooje lange vaft of boven uwen tijt,
Gy voelt van ftonden aan dat gy te fwacker zyt.
Indien een Ambachtsman wil al te neerftig wercken,
Hy fal het moede lijf door rufte moeten ftercken,
En foo hy ledig gaet en niet ter werelt doet,
Dat is noch aan de Ziel, noch aan het Lichaam goet.
Spilt iemant wat te veel ontrent de jonge vrouwen,
De kunft roept overluyt, hy moet hem wederhouwen,
En drinckt men wat te veel, ook van de befte wijn,
Hout maate, lieve vrient, dat roep de Medecijn.
Maar datj'aan fchamel volck kont al te milde wefen,
Dat heb ick, naar my dunckt, tot heden niet gelefen:
Het fchijnt dat Godes woort hier op geen vafte wet,
Geen peyl, geen rechte maar of regel heeft gefet.
De menfch uyt eyger aart die kan hem ligt begeven
Om aan het aertfche goet fijn hart te laten kleven;
Sijn hant is als bepeckt, als hy iet geven fal,
Siet dit ryft uyt het vleefch en dat fchier over al.
'tIs hier, myns oordeels, beft met ftillen geeft te wachten
Wat Godt hier over werkt en fpreekt in ons gedachten:
En als fijn reyne Geeft ontrent ons boefem klopt,
(*a*) Soo dient ons milde gunft niet op te fijn geftopt.

(a) *Vide Drex. Hippocrates in Apher.*

Dat die elendige menschen behulpsaam is, iets met Godt gemeen heeft.

F. accalamitoso sis Deus, Dei misericordiam imitando: elemosijna enim est omnium laudatarum virtutum præstantissima, hæc assidet Deo & magna est cum ipso necessitudine conjuncta.

Cicero. Nihil habet fortuna melius, quam ut possis, neque natura præstantius, quam ut velis servare plures.

Nazianzenus.

GOet doen aan arrem volk heeft wonderbare kragten
Ick hoor het overal voor groote dingen achten:
Maackt dat het evenstaâg in uw gedachten blijft,
Wat menig heylig man van desen handel schrijft.
Komt hoort den ouden tijt van desen handel spreecken,
Sy worden menigmaal met Goden vergeleecken,
Het schijnt als Hemels werck wat dese luyden doen,
Die naackte leden kleên en leege buycken voên.
Een die een schamel mensch met drank en spijse zegent,
Schijnt hem een Godt te sijn die van den Hemel regent,
Want dat een koele dauw aan dorre kruyden doet
Dat pleegt een gunstig mensch die grage magen voet.
Hem die men door een kleet de koude doet verdwijnen,
Is als een helle Zon die eerst begint te schijnen,
Wel geeft aan schamel volck dat gy by wijlen spaart,
Soo hebje wat gelijks met Godes milden aart.
Let wat een Heyden sels hier over plag te seggen,
En wilt'et als een schat in uw gedachten leggen,
Die recht mildadig is aan menig schamel man,
Dat is de beste deugt die iemant hebben kan.

Aanwijsinge om sijn gelt met de meeste winste en op het sekerste aan te leggen.

Deut. 15. v. 10. *Gy sult den armen mildelijck geven, ende uw harte en sal niet boos sijn als gy hem geeft, want om deser saacke wille zal u de Heere uwe Godt zegenen in alle uwe werck, ende aan alles waar aan gy uwe hant slaat.*

Prov. 19. v. 17. *Die sich des arremen ontfermt, leent den Heere, en hy sal hem sijne weldaat vergelden.*

Luc. 14. v. 14. *Het sal vergolden worden in de opstandinge der Rechtvaardigen.*

Meulin au Traitè de l'Amour divin Cap. 3. *Donner a pauvre & prester à usure a Dieu.*

WEl op, gemindeZiel, aanhoor noch groter saken,
Te weten hoe voor ons een schuldenaar te maken,
Die renten geven sal op sijn bescheyden dag.
Oock grooter als men hier of elders noemen mag.
Ick seg een schuldenaar, die u met vaste panden,
Vry beter in der aart als vette korenlanden,
Sal stellen buyten zorg, so dat geen ongeval
De kracht van uwen brief onseecker maacken sal.
En schoon u grote winst ook woeker mochte smaaken,
U sal geen grage Schout oyt moeijte konnen maacken,
Of in de boete slaan. gelijk'er wel geschiedt,
Wanneer men voor 'tgebruyk van gelt te veel geniet.
Siet daar een rechte vont om lang te mogen borgen,
En slapen evenwel oock buyten allen zorgen,
Vermits uw schuldenaar is vry van ongeval,
Die noit geen bancqueroet door schipbreuk spelen sal.
Nu vraegje naar my dunckt, hoe dit al kan geschieden?

En waar men vint een beurs van soo gewisse lieden,
Daar op men mag gerust en seecker blyven staan,
Schoon al wat handel drijft verandert als de Maan?
Wel om soo grooten winst gewis te mogen trecken:
Spijst die van honger klaagt en wil de naackte decken,
Geef weduvrouwen troost in haar bedroefden noot,
En laat geen vreemdelinck verrysen sonder broot.
Soo doende staat voor u een vaste brief geschreven,
Die noyt door langen tijt sal worden uyt gewreven;
Want die is opgemaackt van 't beste parkement,
En Godt die heeft'er selfs sijn zegen ingeprent.
Het zegel is Godts woord dat niet en kan bedriegen,
De schrijver is een man die noyt en plag te liegen,
En daarom gaat uw brief van alle kanten vast,
Soo dat hy op geen tijt noch banqueroet en past.

TEGENWERP.

Wel dit sijn, sooje segt, gants wonderbare saacken,
Gy poogt God evenselfs ons schuldenaar te maken:
Godt onse schuldenaar! dat is een seldsaam stuck,
Ja dat is, naar my duckt, een wonderbaer geluck.
Godt is een rechte bron, die schenckt ons alle dingen,
En daarom moet het volck zijn lof geduurig zingen:
Hy is des Lants behout, vermits hy 't al verleent,
Hy onse schuldenaar, dat waare Godt verkleent.
Komt, seg my doch een reys, waar hebje dit gelesen?
Ick diene naar my dunckt, des naarder onderwesen,
Niet met een vliegent woord, of met een losse mont,
Want tot soo grooten werck behoort een vaste gront.

ANTWOORT.

ICk bid u, lieve vrient, wilt hier niet tegen steecken,
Hy die het al verleent is soo gewoon te spreecken,
Soo gy dit niet en vat zoo opent uw verstant,

Een

Een plaatſe daar hy ſeyt, is u hier van het pandt.
Doet ſchamel menſchen goet, Godt ſal 'tu wedergeven,
Dat ſtaat in Godes woord met goede inckt geſchreven,
Gy hebt op deſe ſaack een vaſt berigt verſogt,
Dat heb ick even hier ten vollen uitgebrogt.

Datter vrouwen gevonden ſijn die ſonder kenniſſe van haar mans nootdruftige lieden hebben by geſtaan: en dat het ſelve in Godts woord niet en word bevonden miſpreſen te zijn.

Sirach. 4. v. 8. *Mijn kint, als gy iemant wat goets doet, zoo en maackt u niet onnut, ende als gy wat geeft, zoo en maackt u niet onnut ende en bedroeft hem niet met harde woorden.*

Pſalm. 41. v. 2. *Wel geluckzalig is hy die zich verſtandelijk draagt tegen eenen ellendigen, de Heere ſal hem bevrijden ten daagen des quaats.*

Wilt gy nootdruftig volck met ſpijs of dranke laven,
Weet dat een gunſtig woord is beter als de gaven,
Siet dat gy nimmermeer een ſchamel menſch bedroeft,
Maar geeft ſe liever trooſt al wie 'er trooſt behoeft.
Een die blymoedig geeft en met een vrolick weſen,
Is Gode lief getal en word ook des gepreeſen:
Gy daarom als je gelt, of kleet, of voetſel ſchenckt,
Siet datje by de gaaf geen harde woorden menckt.

Als David werd vervolgt en uyt het lant gedreven,
Stont dickmaal in gevaar ook van van zijn eygen leven,
Doen was hy menigmaal in grooten noot geſtelt,
Vermits hy met hem voerd' een leger ſonder gelt,
Sijn Heyr beſtont alleen uyt kaal, en ſchrale gaſten,
Gedwongen menigmaal uyt noot te moeten vaſten,

Mits hy te gener plaats geen recht onthaàl en vont,
Nadien hy, ſoo het ſcheen, den Koninck tegen ſtont.
Een man om deſen tijt, in Maons vette weyden,
Liet voor ſijn dienſtbaar volk een groote feeſt bereiden,
Dat wordt dan zoo gepleegt, wanneer een ryken boer
Ontrent de koele Mey ſijn witte kudden ſchoer.
Als David dit vernam, ginck hy naar Nabal ſenden
Tien knechten uyt den hoop van ſijn geſwinde benden,
Die gaan naar Maon toe en doen een ſoet geſpreck,
Maar Nabal ſtelt hem aan gelijck een rechte geck.
Men hoort hem anders niet als bits en leppig ſpreeken,
En daar op is het volck van ſijn vertreck geweecken,
Sy keeren wederom, en ſeggen David aan,
Wat Nabal heeft geſeyt, wat Nabal heeft gedaan,
De Vorſt om dit verhaal is gram en gantſch verbolgen,
Hy geeſt hem in het velt en hiet het leger volgen;
By

By hem is vaſt geſtelt te wreecken het verwyt,
Want ſijn verheven geeſt is ſwanger van de ſpyt.
Hy nam een aanſlag voor, want Nabals vinnig ſpreken,
Dat dogt hem weert te ſijn om met het ſweert te wreken,
Dies hy ganſch ongeſint bereyt ſijn rechterhant,
Om al wat man geleeck te leggen in het zant.
Maar t'wyl het vinnig heyr komt veerdig aangetogen,
Gelyck tot noodig aas een arent komt gevlogen,
Soo word Abigaël, door eén getrouwe knecht,
Van wat'er is geſchiet ten vollen onderrecht,
Sy was een jonge vrouw begaaft met ſchoone leden,
En uyt een ſnegen aart geoeffent in de reden,
Dies ſagſe met'er daat, dat niet als ongeval
Uyt dit verboſte werck haar overkomen ſal.
Wat doet die wyſe vrouw? Sy vont terſtont geraden,
Met alderhande koſt veel ezels af te laden,
Sy deed het eygen werck dat Jacob heeft gedaan,
Als Eſau veerdig was om hem te komen ſlaan.
Sy ſondt behendig volck en veelderley geſchencken,
Op dat het vinnig rot haar niet en ſoude krencken,
Sy bragt'er tot beſluyt haar ſoete tonge by,
En ſoo was haar geſin van roof en moorden vry.
Dit wyf had regt geleert hoe gramſchap dient gebroken
En hoe behoeftig volck dient toe te zyn geſproken,
En hoe een gave ſelfs met woorden dient geciert,
En hoe een vinnig heyr behoort te zyn geviert.
Men moet, ſeyt Godes Woort, geen menſchen oyt bedroeven
Die ſchraal en ſchamel zyn en onſer ook behoeven;
Wel ſpreecken, lieve Ziel, is over al bequaam,
En voor nootdruftig volck ten hoogſten aangenaam.
Ey ſiet hoe na de kop aan Nabal was gebroken,
Vermits hy Davids volck had vinnig toegeſproken,
Indien de wyſe vrouw niet beter had gedaan,
Hy en ſijn ganſch geſin dat waar te niet gegaan.
Siet hier het recht gevolg van wel of qualick ſpreken,
Het

Het eerst heeft volle macht de gramschap af te breken:
Het tweed' is vol gevaar, dies is het wel geseyt
Dat door beleefde taal veel quaats word afgeleyt.

Tweede leer uyt Abigaël Nabals wijf.

Dat Godt oock tijdelijk vergelt die weldadig zijn aan den Armen.

MAar schoon hier Nabals wijf word hoog by ons gepresen,
Sy kan noch boven dat ons anders dienstig wesen:
Ick segge dat de mensch hier noch een leer geniet,
Die haar beleeft onthaal met oordeel oversiet.
Dit seyt Godts heylig Woort, men kan het yder toonen,
Dat hy een gunstig hart oock hier wel plag te loonen;
Ey siet Abigaël is hier niet slecht beloont,
Sy is als Koningin in volle daat gekroont.
Sy was een Boumans wijf, en leefd'ontrent de schapen,
Maar sy word aangesocht om by een Vorst te slapen,
Een Vorst van Israël, siet wat Godt wonder doet
Aen die bedroefde troost en leege buyken voedt!

Derde Exempel uyt Abigaël.

Dat Aelmoes geven wederstaat onse sonden ende oock 't gewelt onser vyanden.

Sirach. 29. v. 12. *Legget uwe Aelmoessen weg aan een sonderlinge plaatse, deselve sullen u verlossen van alle ongeluck, sy sullen voor u strijden beter als eenig swaert of spiesse.*

KOmt u een vinnig mensch of duyvel oyt bestoke,
Ey leert hoe met'er daat haar aanslag word gebroke:
Gods Woort heeft my geleert hoe hier een open hant
Kan wonder dienstig zijn en koelen desen brant
Siet Davids wacker volk, gestoort door harde woorden,
Meackt

Maackt dat ſachtmoedig hart genegen om te moorden,
Het heyr is op den tocht, de ſwaerden al gewet,
Maar ſiet een milde vrouw die heeft de moort belet.
Het is dan wel geſeyt dat door het milde geven
Word dickmaal van het volk het onheyl weggedreven,
Soo dat'et aan den menſch als voor een wapen ſtrekt,
En als een ſtale ſchilt het gantſche lichaam deckt.
Maar zijt gy niet gewoon een ſtalen boog te dragen,
En poogje evenwel uw vyant weg te jagen,
Soo leer mildadig zijn en leege buycken voên,
Soo konje ſtille zijn en groote wonders doen

't Laatſte Exempel, vervattende 't geheele werck van Abigaël.

Ende Abigaël haaſtede haar, ende nam tweehondert brooden, ende twee lederſacken wijns, ende vijf toebereyde ſchapen, ende vijf maaten gerooſt kooren, ende hondert ſtucken rozijnen, ende tweehondert klompen vijgen, ende brachtſe tot David, doch haren man Nabal en gaf zy de ſake niet te kennen

LEt op Abigaël, die veelderley gerechten
AanDavid heeft vereert en aan ſijn rouwe knegten,
Hoewel haar echte man niet van den handel wiſt,
En ſchoon doorhaar geſchenk het zijne word ge-
Als gy dan vorder leeſt dat even echte vrouwen (quiſt.
Den Zaligmaker ſelfs wel hebben onderhouwen,
En dat het niet en blijckt haar mans te zijn gevraagt,
Soo dunckt my dat haar werck aanGode welbehaagt.
Siet als een jonge maagt haar trouw heeft weggegeven
Om met een echte vrient haar dagen af te leven,
Soo iſſe met'er daat gebonden aan den man,
En daar is niet een menſch die u begraaijen kan.
Doch is 'er eenig kind of van uw naaſte magen,
Aan wien dat uw bedrijf niet wel en ſou behaagen.

Laat dit haar antwoort zyn: wat hier de vader doet
Is niet voor hem alleen, maar oock de kinders goet.
De Hemel soo het schynt is hier toe soo genegen,
Dat hy om dit bedryf verleent een grooten zegen,
Een heyl dat niet alleen den milden gever baat,
Maar even boven dat al die hy achterlaat.

Sirach. 4. v. 2. *En weest niet hart tegen den noot-druftigen, verachtet den hongeren niet.*

Behulpsaamheyt aan den Armen niet te doen met woorden, maar metter daat.

1 Joh. 3. v. 18. *En laat ons niet lief hebben met de tonge maar met 'er daat en de waarheyt.*

MYn Ziel hoor noch een stuck dat gy behoort te myden,
Als gy een Christen mensch siet dorst of honger lyden,
Een troostelyk gespreck heeft dickmaal sijn gebruyk;
Maar dat is geen behulp ontrent een legen buyck,
Indien ick bidden mag, siet dat u van 't geloove
Geen geltzugt, vilsen aart, of duyvel ooit beroove;
En troost uw broeder niet alleen met lossen praat,
Maar doet hem vaster hulp en dat in waare daat.
Ten is geen quade wens, gaat vrient, Godt wil u helpen.
Maar dit kan in den mensch geen dorst of honger stel-pen.
En troost geen vriend alleen met bystant van den mont,
Maar toon hem waare gunst, dat is op vaste gront
Wilt gy behoeftig volck bequame gunst bewysen,
Op dat s' op uw behulp den Schepper mogen prysen.
Maack dat het evenstaâg in uwen boesem leyt,
Wat over dit bedryf d'Apostel heeft geseyt.

Dat

Dat Aelmoessen in effecte uyt het onse niet gegeven worden , dewyle wy maar alleenlijck administrateurs ende dienaars van onse goederen zyn , ende mitsdien ons de goederen niet toe komen.

Seneca *non sunt vestra , in depositi causa sunt.* Lib. 6. de benef. Cap. 3.

WAarom doch wil je schaars , of vils , of spaarsaam wesen ?
Doet wat uw Godt beveelt, dat word van hem gepresen:
Godt is een Opper-heer van dat hy heeft verleent,
En 't goet en is ons niet gelijck men veeltijts meent.
Dit komt een Heydens man met ronde woorden seggen,
En 't is de waarheyt selfs en niet te wederleggen,
Weest deelbaar van uw goet alwaar het dienen kan.
Gy sijt'er maar de knecht of enckel dienaar van.
Dat uwe niet en is dat moetje recht gebruycken,
Geef kleeders daar het dient, en spijs de leege buycken,
Maak dat je dese pligt naar Godes wille doet,
Gy kont hier milde zyn oock van een anders goet.

Godt in Barmhertigheyt naar te volgen door weldoen aan den Armen.

Luc. 6. v. 36. *Weest Barmhertig, gelijck oock uwe Hemelsche Vader Barmhertig is.*

EY let waarom dat Godt van yeder word gepresen,
Wel op , geminde Ziel, en poog oock soo te wesen,
Godt is een milde Geest , en daarom looft men hem ,
Of door een stil gemoet , of door een luyde stem.
Gy wenst dat onze Godt hem uwer mogt erbermen ,
Gy doet oock even zoo ontrent den droeven armen:
Godt sent tot ons behoef en aarts en hemels broot,

Gy ſpijs nootdruftig volck in haar bedroefden noot.
Godt als men tot hem roept ſent ons een rijcken zegen,
Gy tot nootdruftig volck weeſt even ſoo genegen,
Wat meer, alwaarje komt, word God in all's gelijck.
Dat opent aan den menſch het eeuwig Koninckrijck

De menſchen gelijcken Godt niet beter, als door weldoen aan nootdruftigen.

Spreuc. Sal. Cap. 11. v. 25. *De Ziele die rijkelijck zegent wort vet, ende wie droncken maackt zal oock droncken worden.*

WIe zijn mildadig hert doet aan de menſchen blyken,
Die kan men eenigſins met Gode vergelyken,
Dit is by Heydens ſelfs voor deſen ſoo geſeyt,
En 't dient als tot een ſpoor aan ons gemoet geleyt.
't Is Godes eygen werck te geven aan den menſchen,
Wat zy tot haar behoeft van Gode mogen wenſchen,
Veel luyden goet te doen is dan een kragtig werck,
Het maackt de ziel geruſt en ons geloove ſterck.
Op, op, neerſlagtig hert, en laat niet op te wecken
Al wat tot onſen trooſt ons zonden kan bedecken,
Heb ſtaâg in uw gepeys wat dienſtig weſen kan
Of voor een ſober wijf, of voor een ſchamel man.
Godt is ten vollen goet die onſer wil erbermen,
Wat heeft hy niet geſeyt ten goede van de armen!
Siet in ſijn Heylig woord en is nau eenig blat,
Of 't ſpreeckt in vollen ernſt van deſen handel wat.
Wat word haar niet belooft die haar behoorlijk quyten.
Schoon haar geſchenk beſtaat alleen uyt weynig myten,
Een broot van uw geback, een dronck uyt uwen put,
Is oock voor onzen Godt in deſen handel nut.
Geloof het, Chriſten menſch, men kan met kleyne gaven
Een hollen buyck verſien, een dorſtig harte laven,
Al wie uyt liefde geeft en met een bly gemoet,
Is even aan den menſch en voor den Heere goet.

Hoe

Hoe ende aan wie Aalmoessen te geven.

Een wijs man word berispt en van een vriend bekeven
Dat hy een loose guyt een Aalmoes had gegeven; (a)
De man aldus berigt die heeft hem wat bedacht,
En doen op dese wijs zijn antwoort uyt gebracht:
Wat quaat dat iemant doet, kan ick dat ontheyl wreken,
Ick gaf dit aan den mensch, en niet aan zijn gebreken?
En alsser iemant deugt aan quade menschen doet,
Hy krijgt noch evenwel geen beul in sijn gemoet.
Maar ick wil niet-te-min bevelen aan de wetten,
Dat sy een naarder praam op desen handel setten,
Het is een stadt en dorp en alle menschen goet,
Dat niemant in het Lant de luije buycken voet.
Schier yeder een die neemt en even met verlangen,
Het geven evenwel is beter als ontfangen:
Dat heeft ons Godes Zoon, ja Godes woord geseyt.
Het dient hier, naar my dunkt, wat naarder uytgeleyt.
Wie aan zyn naasten geeft, die word van God gepresen,
Het kan hem in der tijt en namaals dienstig wesen:
Maar die van iemant neemt, schoon hy niet wel en doet,
Die treckt maar enckel quaat oyt iemant anders goet
Al wat een Christen geeft en mag men niet gebrycken,
Noch tot verkeerde lust noch voor de luije buycken:
Want soo'er eenig mensch hier op de luijerd speelt,
Soo houd men dat hy 't goet van zynen naasten steelt.

(a) *Aristoteles.*

Bedenckinge op het geven van waardigen ende onwaardigen.

Luc. 3. v. 11. *Die twee kleederen heeft, deyle mede die geen en heeft, ende die spijse heeft doe desgelijks.*

Die Godes heylig Woort met aandagt overlesen,
Vernemen in den Geest een ongewoonlijk licht;
Want yder Christen mensch die wort 'er onderwesen
Hoe hy sich dragen moet in zijn bescheyden plicht.
Daar zie ick hoe dat God de zynen laat gebieden
Te doen een seker werck dat hem is aangenaam;
Dat is wat goets te doen aan naugesette lieden,
Daar uyt rijst hoogen lof voor Godes hoogen naam.
Nu weet ick dat geen mensch hier toe en is genegen,
Ten zy hem Godt vernieuwt en opent sijn gemoet:

Al

Al wat men goets ontfangt het komt uyt Godes zegen,
Hy is de rechte bron van alderhande goet.
Dies koom ik, hoogsten Godt, voor u ter neder knielen,
En storten mijn gebed in Christi soeten naam;
Ick giete voor u uyt de krachten mijner zielen,
Ey maak mijn dossen geest tot dese plicht bequaam!
Doet alle gierigheyt en geltsucht van my wijcken,
En stort van boven af in my een milden geest.
Leer my in eenig deel uw milden aart gelijcken,
Dat is voor 't schamel-volck gelijck een staage feest.
En nademaal gy wilt dat niemant sal misbruycken
Dat voor nootdruftig volk door iemant word gespaart:
Ik weet uw heylig Woort en prijst geen luije buycken,
Maar agt het ledig volck als van een boosen aart.
En daarom bid ick, Heer, wil my doch openbaren,
En als ick tot u roep soo klop aan mijn gemoet,
Waar dat ick geven sal, en waar dan weder sparen,
En waar 'er iemant is die dient te zijn gevoed.
En als mijn ooge valt ontrent den rechten armen,
So spreekt door uwen Geest wat ick behoor te doen:
Laat mijn inwendig hert door liefde dan verwarmen,
Leer my de naackten kleên en leege buycken voên.
Men word in dese plicht al menigmaal bedrogen,
Om dat men sijne gunst by wijlen qualijck biedt:
Dat my waarachtig schijnt is dickmaal gantsch gelogen,
Waar door het slimste volck het beste deel geniet.
Maar schoon of dit bedrog by wijlen mogt gebeuren,
Dat aan een slordig volk een weldaat word gedaan:
Ons geest noch evenwel hoeft daarom niet te treuren,
Schoon dat men somtijts feylt en mist die rechte baan.
Doe weldaat, lieve ziel, hier baat geen angstig kiesen,
Dit heeft een Heyden (a) selfs voor desen eens geseyt:
Om eenen wel te doen soo moetm'er veel verliesen,
Dit

(a) Seneca de Benef. lib. 2. Beneficia in vulgus cum largiri intueris predenda sunt multa, ut semel ponas bene.

Dit dient ons evenselfs met aandagt overleyt.
Ons wil is goet geweest als wy de weldaat gaven,
Dat stelt ons hert gerust en hout ons buyten schult
't is goet, hoe dat'er gaat, een hollen buyck te laven
De reste dient de mensch te leijden met gedult.
En laat noyt eenig mensch van uwe gunst versteken,
En sift niet al te naau wat jemant anders doet:
Ach wy sijn evenselfs vol alderley gebreecken?
Laat dan een ander daar, en klopt aan uw gemoet.
Word hier in Godt gelyk, dat sal u beter wesen,
Die regent op een berg en in een laage dal:
En als den gulde Son komt uyt den lucht geresen,
Die streckt haar stralen uyt en schynt dan over al.
Tree vorder in het werck en let op alle dingen,
Ontseg geen arrem mensch schoon hy van buyten
Wy zijn al, lieve Ziel, wy zijn al vreemdelingen, (komt
Soo word het Christen volk in Godes woort genomt.
Ontfang een schamel mensch, en hoor ook sijn begeren
Veracht hem nimmermeer, ook met hem niet en spot:
Soud gy behoeftig volck van uwe deuren weeren?
Wy zijn als bedelaars by onse grooten Godt.
Indien'er iemant klaagt voor een die is gevangen,
En die gelyck een slaaf in harde banden sit;
Wil met een Christen oor zijn droeve klacht ontfangen
En tot een meerder spoor soo denckt ten lesten dit:
Een Ziel die in ons lijf op aarden word gevonden,
Die is gelijck een mensch met boeijen aan het been;
Want zy is met het vleesch ten laatsten vast gebonden
Dies hoort men menigmael haar overdroef geween
Waer sal ick lieve Godt, waer sal ick iemant vinden
Ick die van 't ydel vleesch so sware lasten draag
Wie sal my lieve Godt, ten lesten eens ontbinde
Van dit elendig pack daar van ick heden klaag,
Ey siet waar kom'er oyt een mensch tot ons genaken
Die niet in eenig deel met ons en is gelijck?
Want als men recht doorsiet al onse beuselsaken,

So

Soo zyn wy altemaal hier in een ander ryck.
't Is best dan over al te letten op den armen, (daan;
Want hoe het immers gaat, daar word iets goets ge-
Wil iemant dat hem Godt sal over hem erbermen,
Dient op nootdruftig volck sijn gunst te laten gaan.
Al die voor onse deur haar zeylen komen strycken,
En eyssen eenig ding haar dienstig in den noot:
Die mogen haren staat met d'onse vergelycken,
Al is'er iemant ryck of uytermaten groot.
Maar dit woort sal misschien een raatsel mogen schynen
Gy segt, naar dat my dunck, hoe kan ick dit verstaan?
Maar, vrienden, hoort een woort, u twyfel sal verdwy-
Wilt gy maar evenselfs in uwen boesem gaan: (nen,
Daar sal een vreemdelinck in u haast zyn gevonden,
Gy sult een blinde man als voor uw oogen sien:
Daar sal een slave zyn aan ketens vast gebonden;
Treet hier met oordeel in, het sal gewis geschiên.

Wat ordre te houden in 't uytdeelen van Aelmoessen, te weten, insonderheyt aan de Huysgenoten des geloofs.

Gal. 6. v. 10. *Soo lange dan als wy tyt hebben, laat ons goet doen aen alle dog meest aan de Huysgenooten des Geloofs.*

MAar hier, naar myn begryp, behoort men ons te seggen,
Hoe dat wy desen plicht behooren aan te leggen; (moet,
Wat voet hier dient gevolgt, wanneer men geven
Daar iemant dient gekleedt en oock te zyn gevoedt.
Wel hoor, eer ick besta hier vorder in te treeden,
Toon eerst uw volle gunst aan Christi waare leden:
Dat is bysonder volck, die hebben onder een
Veel dingen yder nut, maar evenwel gemeen.
Dit is haar eerste gront: sy houden allegader

Den goedertieren Godt voor haar gemeenen Vader,
Voor Broeder Christus selfs, de spyte diese voedt,
Dat is Godts Heylig woord, en troost van haar ge-
Sy hebben boven dat nog veel gemeene dingen, (moet.
Sy zyn hier Pellegrims en regte vreemdelingen:
Zy komen altemaal en 't is in 't eygen perck,
Haar algemeen vertreck dat is de waare Kerck.
Aan Christi Lichaam selfs zyn zy als eygen leden,
Haar algemeene schat bestaat in haar gebeden;
Sy poogen altemaal, en oogen al gelyck
Als na haar eenig wit, het Hemels Koninckryck,
Aan dese boven al moet gy uw gunstig toonen,
Dat sal te rechter tyt de groote Rechter loonen;
Wat van die Broederschap het minste licht geniet,
Dat rekent Christus selfs al waar het hem geschiedt.

Bedenckinge op den text van Salomon Eccle-siast. 11. v. 1.

Eccles. 11. v. 1. *Werpt uw broot op het water, ende gy zult'et vinden na veel dagen.*

Job 29. v. 12. *Ik bevrydde den ellendigen die riep, ende het harte der weduwen deed ik vrolyk zingen.*

DAar is een seecker spreuck in Godes woord te lesen,
Die schynt of vreemt geseyt of sonder slot te wesen:
Doch mits de wyste Vorst die als een leere spreeckt,
Soo dient'er onderzocht wat in het raatsel steeckt.
Hy spreeckt als of ons broot most over 't water varen,
En dat men 't weder krygt na loop van lange jaren:
Maar wat heeft doch gemeens het water met het broot?
De Zee is immers ryck en lyt geen hongersnoot.
Oock is by ons een woord al over lang gebooren,
Wat in het water valt dat houd men als verlooren,
Soo dat ick niet en weet wat dat dees spreuk beduydt,

Ick bid u, mag het zyn, leg ons dit naarder uyt.
Wel om tot dit geheym een weg te moogen baanen,
De waters hier vermeld houd die voor droeve traanen;
Of die een teêre wees of weduvrouwe ſchreyt,
Daar voor een milde hant moet altyt zyn bereyt.
Hier dient ook broot beſorgt of ander nutte ſaacken,
Die haar bedroefden geeſt zyn machtig bly te maacken:
Dat is, dat u hier na, is 't niet in 't aartſche dal,
Dat is, dat onſe Godt 't u weder geven ſal.

Dat 't geven van Aalmoeſſen de ſonden uytwiſt als 't water vier doet.

Sirach 12. v. 8. *Als water een barnent vier uytblaſt, alſoo wiſſet de Aalmoeſſe de zonden uyt, ende de overſte vergelder zal 't namaals gedencken, ende ſal hem in 't ongeluk beſchermen.*

MYn ſiel op datje meugt u des te meer erbermen,
En recht mildadig zyn ten goede van den armen,
Zoo leeſt wat voor een prys de goede Schepper ſet
Voor die in rechten ernſt op deſen handel let. (ven,
Want naar men van dit werck vint duydelyk geſchre-
Soo worden daarom ſelfs ons ſonde uytgewreven,
Ons ſonden ganſch bedeckt, ons ſonden uytgewiſt,
En Godes gramſchap ſelfs die word'er door geſliſt,
O grote en wonderwerk! O Godt maack ons genegen
Tot ſoo een nut bedryf en ſoo gewenſten zegen!
Geef ons een milden geeſt en dood ons wrecken aart,
En laat het uwe zyn al wat'er is geſpaart.
't Is uwe, lieve Godt, wat by ons word beſeten,
En dat noch laat uw woord aan alle menſchen weten,
Dat gy het overneemt als waar het u geſchiedt,
Al wat een ſchamel menſch om uwen wil geniet.

Aalmoessen te doen met lieffelyk gelaat.

Welgeluksalig is hy die sig verstandelyck draagt tegen eenen ellendigen, de Heere sal hem bevryden ten dage des quaats. Psalm 41. v. 2.

Deut. 15. v. 10. *Uw harte en moet niet boos zyn als gy geeft.*

Sirach 18. v. 15. *Een onvriendelyke gave is verdrietig.* Cap. 20. v. 13. *Een wys man maakt zyn geschenk waardig met lieffelyke redenen.*

Dit volgende is te lesen in 't twede Boek der Koningen het eerste Capittel.

SOek geen nootdruftig volk met onregt t'onderdrukken,
Want dat ongalik werk en sou u niet gelukken:
Hy die een schamel mensch beledigt, of bespot,
En quest geen mensch alleen, maar hoont den groten Godt,
En die siet alle ding, en kent de quade streecken,
En sal te sijner tyt den bosen handel wreecken:
Gy daarom let'er op, doet slegte lieden goet,
Soo kryg'je 't eeuwig heyl en vreede in uw gemoet.
Indien'er iemant is begeerig aan te mercken,
Wat vriendelyk gespreek is machtig uyt te wercken:
Die leese dat hier volgt, en weege dit geval,
Dat ick uyt Godes Woort hier onder stellen sal.
Een Koning Israëls die sont eens vyftig lieden,
En liet een groot Propheet in haast by hem ontbieden,
Een van den rouwen hoop die sprak Elias aan,
En hiet hem van den berg en tot den Koning gaan:
De man Gods hoort het volk gansch hart en vinnig spreken,
En straks op sijn bevel is daar een vier ontsteken,
Dat trof den gantschen hoop met soo een felle vlam,
Dat niemant van den berg en tot den Koning quam.

Die

Die heeft van ſtonden aan een ander rot geſonden,
Dat weder op den berg Elias heeft gevonden:
Maar nademaal dit volck haar als te voren droeg,
Soo was dat wederom een vlam die vyftig ſloeg.
De Koning ſchoon hy hadt veel reden om te treuren,
Bleef hart gelyck hy was al ſag hy dit gebeuren:
Soo dat hy wederom noch vyftig mannen ſont,
Maar die de bende leyt die had een ſoeter mont,
Die heeft door heus geſpreck Elias ſoo bewogen,
Dat hy, als van den berg al ſagjens afgetogen,
Gewillig in het Hof en by den Koning quam;
En niet een eenig menſch die eenig leet vernam.
Siet vriendelyk onthaal, wel ſpreken, ſoete woorden,
Zyn by de felſte ſelfs gelyk als ſachte koorden,
En ſtillen haren geeſt: wat óock de menſche doet,
Een vriendelyk geſprek is hier en elders goet.
Indien in tegendeel nu iemant wil bemercken,
Wat vriendelyck geſpreck is machtig uyt te wercken:
Die neem in ſijn gepeyns de Vorſt Rehabeam,
Die mits een hart geſprek groot onheyl overquam.
De wyſe Salomon ſijn vader was geſtorven,
Dies was hem nu de kroon als outſte zoon verworven;
En daar was niet te doen als dat hy, na den rou,
Op ſijn verheven troon ten vollen klimmen ſou.
Maar daar quam ſeker volck van Iſraël geſonden,
Die met een groot getal voor haren Konink ſtonden:
Die deden een verſoek; maar vry al wat te rouw,
Dat hy ſijns vaders jock vry lichter maken wou.
Uw vader, was het woord van deſe rouwe gaſten,
Heeft op het lant geleyt al vry wat ſware laſten,
Die dienen afgeſchaft, of immers ſeer verſagt,
Eer gy op 's Koninks Throon nu ſtaat te zyn gebragt.
Hierom ſoo liet de Vorſt terſtont by hem vergaâren
Een ſlag van deftig volck begaaft met oude jaaren:
Die ſogt hy tot behulp, en vraagt in dit geval,
Hoe dat hy dit verſoeck ten beſten ſtieren ſal?

Die ſeggen al gelyk, ſpreek niet als heuſſe woorden,
Zoo trekt men machtig volck gelyk met ſijde koorden,
Het is van outs geſeyt, hy maakt hem beſt bemint,
Die op een ſagten voet een machtig ryk begint.
De Vorſt met deſen raat en liet hem niet vergenoegen,
Hy wou hem zoo het bleek, by jonge lieden voegen:
Die ſpreken andre taal ook met een vollen mont,
Die deſe jonge Vorſt voor hem vry beter vont:
Die ſeggen overluyt dat raat van gryſe baarden
By hem dient aangehoort als luy van geender waarden:
Het is hen onbekent hoe nu de werelt gaat,
Gy daarom houje niet aan die verſuften raat,
Gy moet op deſen tyt gelyk een Konink ſpreken;
Zoo kan men alderbeſt veel harde koppen breken:
Het is maar vrouwen ſpraak die d'oude lieden raân,
Gy om dan wel te doen moet hier al anders gaan.
De jonge Prins die doet dat jonge lieden rieden,
Dies ſag men met'er daat een vreemde ſaak geſchieden:
Tien ſtammen, naar het woort, die ſcheyden van hem (af,
Dat was de regte vrugt die hem de ſtrengheyt gaf,

Dat Aalmoeſſen tydelyk dienen gegeven te worden ende niet uytgeſtelt tot het uytterſte van 's menſchen leven.

Erasmus van deſe ende diergelyke ſuperſtitieuſe vertrooſtinge, die ſomtyts by de menſchen worden aangenomen, ſchryft in ſijn Tractaat, De præparatione ad mortem, *als mede in ſijn* Tract. De Dei in menſa miſericordia in fine.

Wilt gy ontrent den Oogſt bequame vrugten majen,
Soo wilt te rechter tyt en voor den winter zaijen:
Hy pleegt een ſlegt bedryf die zait wanneer het vrieſt,
Vermits de zaijer dan ſijn moeyt' en zaat verlieſt,
Wilt gy met wel te doen by Godt u lieſtal maken,
Soo

Soo doet het eer de dood uw leger komt genaken,
Doet wel terwyl'je leeft, want siet het duyster graf
Dat neemt ons wel te doen en alle deugden af.
De boom blyft daar hy valt, gelyk men vint geschreven,
Daar is niets goets te doen na dit kortwylig leven;
Een zielmis gelt'er niet, en 't is maar sotte klap
Dat iemant heyl verwacht uyt Paap of Munniks kap.
Daar zyn'er die het volck met troosten willen sterken,
Wanneer de bleecke dood op haar begint te werken,
En brengen soo het schynt, veel dingen aan den dag,
Dat haar ook na de dood ten goede dienen mag,
Ja roepen overluyt: wilt u dog hier verkloeken,
Ik sal voor uwe Ziel het heylig Land besoeken,
Dat sal u dienstig zyn en styven naar den Geest,
Gy, schoon de dood genaakt, blyft stout en onbevreest.
Siet daar een schonen troost gelyk de mensen meenen,
Maar kan dit voordeel doen ontrent ons dorre beenen?
Wat my hier in belangt, my dunkt het is te slecht,
Vermits des Heere Woort ons anders onderrecht.
Erasmus of hy selfs als Priester was geschoren,
Acht troost van desen aart voor ons te zyn verloren:
Hy wyst ons vaster stof en beter regels aan,
Om met een stille geest van hier te mogen gaan:
Hy schryft hoe dat de mensch sijn harte moet bereyden,
Om uyt dit tranendal gerust te mogen scheyden.
Gy daarom, Hollants volk, leest wat u Lantsman seyt
En hoe men best gerust uyt vleesch en werelt scheyt.

Dat het geven van Aalmoessen een kragtig middel is om Godts barmhertigheyt over ons te verwekken.

Spreuk. Sal. Cap. 14. v. 31. *Wie den geringen gewelt doet, lastert des selven Schepper: daar-en-tegen wie sich der Armen ontfermt die eeret Gode*

Gode, ende hy is een vergelder.

DIe wenscht dat onse Godt hem sijner mogt erbermen,
Dient met een wacker oog te letten op den armen,
En met een open hant hem troosten in den noot,
Met dekſel hem verſien en met nootwendig broot.
Het is van outs gemerkt dat wie de naakten decken,
Des Heeren hoogſte gunſt tot haren trooſt verwecken;
En wie in dit behulp hem naar behoren quyt,
Is Gode liefgetal en dat voor alle tyt.
Dit heeft een deftig man wel krachtig aangeweſen,
En een mildadig hert ten hoogſten ons gepreſen,
Ja ſegt dat Godes gunſt dan beſt word opgewekt,
Wanneer men droeven trooſt en naakte leden dekt.
Wanneer de menſch verhuyſt, wat kan hem rykdom baten?
Al wat hy hier beſit dat moet hy achterlaten,
Siet als de dood genaakt, wat draagt'er iemant met?
Miſſchien een ſlechten doeck of wel een oude ſlet.
Een die als erfgenaam uw rykdom ſal verwerven,
Sal licht ongalick zyn wanneer gy komt te ſterven,
Soo dat uw ganſch beſit ſal twyfelachtig ſtaan,
Hoe dat na u vertrek de ſaken ſullen gaan.
Ligt ſal een quiſtegoet te meerder weelde plegen,
Of tot oneerlyk ſpel nog meerder zyn genegen,
Als hy te voren was, maar 't is een vaſter voet
Als iemant nut behulp aan ſchamel menſchen doet.

Dat Godt ons door ſijn eygen exempel tot mildadigheyt verſoekt, ſeggende, weeſt barmhertig gelyck oock uwe Hemelſche Vader barmhertig is.

Matth. 5. v. 7. *Salig zyn de barmhertige want haar ſal barmhertigheyt geſchieden.*

GOd ſpreeckt tot al het volk, ten goede van de zeden,
Weeſt zoo gelyck als ick in Barremhertigheden,
Myn

Myn Ziele let'er op wat hier de Schepper seyt,
Het dient wel aangemerkt en aan de Ziel geleyt.
Godt stelt hem tegen ons gelyk een eygen vader,
En schoon dit verder gaat noch komt hy echter nader:
Hy draagt hem tegen ons gelyk een moeder doet,
Die met haar eygen borst haar teêre kinders voedt,
Noch laat hy, boven dat, aan alle menschen weten,
Dat schoon een moeder selfs haar kinders mogt verge-
Dat hy gelykewel ons niet verlaten sal; (ten,
Maar wesen onse troost in druk en ongeval.
Myn Ziel ik sta verbaast, onseker wat te seggen,
Wanneer ik dit geheym ga nader overleggen:
Ach, is de grote Godt soo uyttermaten goet!
Waar is dan menigmaal, waar is ons Christen bloet?
Waar is ons innig hart, als wy door goede werken,
Dat is door regte gunst, ons naasten moeten sterken?
Waar is? maar 'tis genoeg, ik make dit besluyt.
Gy weeg het, waarde Ziel, en trek'er voordeel uyt,
Siet moet ons vilsen aart den milden Godt gelyken;
Soo moet wat sondig is uyt ons gedachten wyken,
O Godt! in wien alleen myn troost versegelt staat,
Gy die my geeft de wil, geef ook de volle daat!

Dat men in het maken van sijn Testament of uytterste wille, elk naar sijn gelegentheyt, den Armen behoort gedachtig te wesen.

Dat dit in Engelant soo gebruykelyk is verhaalt D. Henr. Valentin *in sijn boek genaamt* Private Devotions, *ende 't word hier te lande veel onderhouden.*

Hier valt my noch iet in dat dienstig is geweten,
En wat dat my belangt, ik wil het niet vergeten;
Gy maakj' een Testament of wel een Codicil,
Toon aan 'tnootdruftig volk ook dan uw goeden wil;

Daar is een out gebruyk in veelderhande ſteden,
En 't is een heuſſe plicht ten goede van de zeden,
Siet alſſer eenig menſch by vrienden werd onthaalt,
Daar aan een grage waart geen gelt en word betaalt,
Die plag dan aan de meyt of knegten iets te ſchenken,
Op dat het dienſtbaar volk ook ſijner mogt gedenken,
En na dees heuſſe plicht is naar den eyſch gedaan,
Zoo mag een yeder heen en naar de ſijne gaan.
Wel ſiet die nu ter tyt uw ziele gaat bereyden
Van aartſe gaſtery en vrienden af te ſcheyden,
Denkt wat een lange tyt dat Godt u heeft gevoet,
En dat j' een dankbaar hert aan hem betonen moet.
Maakt in uw leſte wil een pennink aan den armen,
Die na uw koude dood haar leden mag verwarmen:
Gy kunt na deſen tyt geen leege buyken voên,
Siet deſe pligt alleen die ſtaat u maar te doen.
Onthout dan deſe leer, en wiltſe niet vergeten,
Als gy niet meer en kunt, laat dan een ander eeten.
Stelt vaſt in uw gemoet dat u, na dit geval,
Geen Paap of Munniks kap oyt dienſtig weſen ſal.
Wanneer men uwen rif ſal plat ter aarde ſtrecken,
Gy hoeft geen kleding meer wilt dan de naakte decken:
Maak hier een naaſte vriend, een kint, of erfgenaam,
Of die gy beſt betrouwt, ook na de dood bequaam.

Onnodige onkoſten af te ſchaffen, om behoeftige lieden onderſtant te mogen doen.

Dit of diergelyk geval is bejegent Amadus Hertoog van Savoyen, gelyk by Munſterus word verhaalt Lib. ſec. Cosmographiæ *ter plaatſen daar hy verhandelt de ſake van den Hertog van Savoyen.* Vide Drexel.

Een ſeker Edelman die ging een vrient beſoeken,
En mits hy niet en was genegen tot de boeken,
Soo

Soo ſogt hy ander werk, gelyk den Adel plag,
Op dat hy met vermaak ſijn tyt verdryven mag.
Syn waart in tegendeel, ſchoon op het lant geſeten,
Die kon een langen tyt met leſen wel vergeten,
Want hy was ſtil van aart, maar ſijn genode gaſt
En was met dit bedryf in 't minſte niet gepaſt.
Hy wou of met de kaart of met den teerling ſpelen,
Of anders, ſoo hy ſprak den tyt ſou hem vervelen,
Dies vraagt hy ſijnen waart of hy geen honden voedt,
Gelyk door al het lant den meeſten Adel doet.

De waart heeft hem gebragt daar vyftig menſchen ſaten
Die ham en oſſevlees met grage tanden aten,
Een ongeredden hoop, veel is'er ſonder kleet,
Veel kreupel of verminkt, al ſeldſaam uytgereet,
De Jonker ſtont en keeck, onſeker wat te ſeggen,

 Dies

Dies ging hy dit geſicht wat naarder overleggen;
Ten leſten berſt hy uyt: ô wat een vuyl geſpuys;
Onweerdig altemaal voor ſoo een Edel huys.
Dit zyn maar bedelaars, of diergelyke guyten,
Daar voor een Edelman ſijn deur behoort te ſluyten:
Ey maak u met'er daat dit ongedierte quyt,
Daar van men anders niet als ſchaad en hinder lyt:
De waart van ſijnen gaſt dus vinnig doorgeſtreken,
Ging als een Chriſten menſch, niet als een jager, ſpreec-
En ſtoor u daar niet aan dat gy hier heden ſiet, (ken:
't Is voordeel lieve vrient, wat ik hier van geniet.
Dat gy genoegte vint in honden aan te voeden,
Dat kan ik lieve vrient, op heden niet bevroeden:
Wat my hier in belangt, ik weet een ander jagt,
Daar van ik meerder luſt en groter voordeel wacht.
Hier op ſoo ſprak de gaſt: wat meugt gy u dog moeijen
Met al dit vuyl geſpuys? de Vorſt ſal u verfoeijen,
Dit huys dat ſal voortaan een gaſthuys zyn genaamt,
Gy blyf een Edelman, gelyk het u betaamt.
Den adel die ik ken zyn meeſt onguere menſchen,
(Soo ſey de goede waart) 't zyn niet als vuyle penſſen:
Kunſt, wysheyt, wetenſchap, 't word al by hem veragt,
Wat gy hier adel noemt, dat hiet ik ſotte pragt.
Dees bracken hier vergaart die voed' ik met verlangen,
Daar wil ik, ſoo ik kan, den Hemel mede vangen,
En 't is naar myn begryp al ver de beſte jagt,
Daar toe met alle vlyt gedurig dient getragt.
't Is beſt, naar myn begryp, de jagt te laten varen,
En voor noordruſtig volk ons overſchot te ſparen;
Een menſch, hoe dat'et gaat, is beter als een hont,
En watj' of in het bos of elders vangen kont.
Men leeſt dat Eſau was tot jagen ſeer genegen,
Maar wyl den weyman joeg verloor hy ſijnen zegen.
Gy jaagt een vluchtig hart, of beer, of vinnig ſwyn,
De jagt van deſen aart die ſal my beter zyn.

Dat

Dat Godt in 't geven van Aalmoessen der menschen goetwilligheyt, ende niet de grootheyt van de gaven gewoon is aan te sien, dat daarom ook geringe Luyden Aalmoessen konnen geven die Godt aangenaam zyn.

Luc. 31. v. 2, 3. *De Heere Christus sag een arme Weduwe twee kleyne penninkskens in de Schatkiste werpen, ende hy seyde: dese Vrouwe heeft meer dan alle ingeworpen.*

Hier geef ik nog een raat aan alderhande lieden,
Dat sy een gunstig hart aan alle menschen bieden;
Al wat uyt liefde komt dat is Godt aangenaam,
En yeder Christen mensch die is'er toe bequaam.

Hebt gy maar weynig goet, weeft daarom niet verflagen
Uw goede wil alleen die kan ook Godt behagen:
Ik hou het voor gewis, die wyn nog bier en heeft,
Dat hy nog liefde pleegt fchoon hy maar water geeft.
Siet hier een weduvrouw in d'offerkifte fmyten,
Een gifte die beftaat alleen uyt weynig myten;
En nog wort haar gefchenk by Godt fo hoog geftelt,
Als of haar offerwerk beftont in magtig gelt.
Weeft niet te feer beforgt waar gy fult rykdom halen;
Ook door een goede wil zoo kan men Godt betalen:
Maar daar en is geen Prins hier in het aartfche dal
Die met de wil alleen hem vergenoegen fal.
Indien hy fchatten eyft; wie moet hem die beforgen?
En dat al menigmaal ook voor den naaften morgen?
Of foo dat met'er daat niet regt en wort gedaan,
Die in gebreken blyft die iffer qualik aan.
O Godt! hoe groter gunft komt gy aan d'uwe tonen!
Gy wil ook fonder dat een willig hart belonen;
In uw geheymen raat was (a) Ifak als gedoodt,
Maar Abrams goede wil die ftelt hem buyten noot.
O goedertieren Godt! beftier myn doffe zinnen,
En laat ik anders niet als u alleen beminnen:
Ja niet een ftil gepeys mag brengen aan den dag,
Als dat u aangenaam, ja heylig wefen mag.

Geen aalmoes te doen uyt onregtvaardig goet, maar 't felve aan den regten eygenaar wederom te laten toekomen.

Moulin de l'Amour divin. *Troifieme marque, l'aumofne doit eftre des chofes juftes, & pourtant eft apellé un facrifice.* Hebr. 13. v. 16.

Wilt gy een Offer doen dat Gode fal behagen?
Dat is aan fchamel volk of gelt of voetfel dragen.
Soo

(a) *d'Opofferinge van Ifaak.*

Soo weet dat uw geſchenck ſoodanig weſen moet,
Dat niet en is vermengt met ongeregtig goet.
Want is 'er vuyl gewin in uw vertreck gebleven;
Dat moet je met 'er daat en ſpoedig wedergeven,
Of aan den eygenaar of aan den erfgenaam,
Want tot een heylig werck en is het niet bequaam,
Maar ſoo gy, wat je ſoeckt, niet naar en weet te ſpooren
Hem die door uw beleyt heeft eenig goet verlooren,
Soo datj' hem nu ter tijt in weſen niet en vint;
Soo geeft 'et aan zijn wijf of nagelaten kint.
Maar heb j' hem nageſeylt en dat met alle winden,
En dat je evenwel hem niet en weet te vinden,
Soo gaat dan by het volck of iemant van de Kerck,
Die ſchamel lieden dient, gelyck ſijn eygen werck:
Stort hem dan in de ſchoot al wat u mogt beſwaren
Dat gy hier voormaals wont in uw' onwyſe jaaren.
Maar dit 's geen aalemis, op datje niet en dwaalt,
Het is oprechte ſchult die by u word betaalt.
Word met geen hoogen moet hierom oyt aangedreven,
Het was uw eygen niet gy moeſt 'et wedergeven.
Gaa liever tot den Heer en offert uw gebedt,
Dat hy in beter ſtant uw ſaacken heeft geſet.
Ja bid met alle kragt, dat hy u wil vergeven,
Wat u alwaardig vleeſch voor deſen heeft bedreven,
En als u ſwaar gemoet aldus ontladen is,
Taſt dan uw eygen aan, dat is recht alemis.
En ſtel van nu voortaan wel vaſt in uw gedachten,
Dat gy van vuyl gewin u ſult geduurig wachten.
Sie daar beminde Ziel, dit is de rechte voet,
Hoe gy nootdruftig volck uw gunſte toonen moet.

TWEEDE LEER.

Dat men onrechtvaardig goet moet ſoeken aan de rechte eygenaars te doen wederkoomen

Genes 4. v. 7. *Wanneer gy vroom zyt, soo zyt gy aangenaam, zyt gy darentegen niet vroom, soo rustet de sonde voor de deure, doch en laat gy niet haren wille, maar heerscht over haar.*

EEn man viel sieck te bed, en al de Medicijnen
Verklaarde dat eerlang zyn leven sou verdwynen,
De siecke des verschrikt, ging siften zyn gemoet,
En vond sijn huys verryckt met onrechtvaerdig goet.
Hier op heeft sich een stryt in sijnen geest verheven,
Of niet het vuyl gewin te rugge dient gegeven
Of aan den eygenaar, of aan den erfgenaam, (quaam,
Maar hier toe toont het vleesch hem byster onbe-
Dat riep: Zoud gy het lant, soo lang by ons beseten,
En daar tot heden toe geen menschen af en weten,
Gaan geven aan een vent die u niet eyschen kan?
Dat waar een dwaase daat van soo een deftig man.
Ey siet uw kinders aan, die van u zyn gebooren,
Al wat gy weder geeft dat is voor haar verlooren.
De man die stont verstelt, mits hem het vlees bevecht
En dat met groot gewelt, als aan het goed gehecht.
Hy dagt en overdagt den gront van dese saken,
Onseecker langen tyt wat hy behoort te maken:
Maar siet in dit gepeys rees hem een beter Geest,
Die maackt dat sijn gemoet den hoogsten Rechter
Hy laat na dit gepeys zyn kinders binnen komen. (vreest
En segt 'er met bescheyt wat hy had voorgenomen:
Doch om met beter schyn hier in te mogen gaan,
Sprak hy op dese wys de rouwe gasten aan:
Ick heb onlangs geleert van wyse Medecynen, (nen;
Dat reuck van menschevlees de koortse doet verdwy-
Nu dit kan zyn gedaan ook door uw minste lit,
Gy die myn kinders, zyt, vergunt uw vader dit.
Komt maar in dese kaars uw kleynste vinger steecken;
Dat sal de bange koorts en al haar pyne breecken;
Ja 't sal een teycken zyn dat gy myn kinders zyt,

Soo

Soo gy om mynent wil een weynig pyne lydt.
De jeugt hoort met gemack haar ouden Vader ſpreken.
Maar niemant is geſint haar vingers uyt te ſteeken:
  Het vlammen van de keers dat ſcheen haar byſter heet
  En yder is verſchrickt ook van het minſte leet.
De man ſeyt wederom , het moeſte ſoo geſchieden ,
En gink met groten ernſt ſijn kinders dit gebieden;
  Maar 't viel haar ſeldſaam in,dies bleef een yder ſtaan,
  En wat de Vader ſeyt niet eene wild'er aan.
Als dit de man vernam , ſoo ginck hy overleggen ,
En na een korte wyl begon hy dit te ſeggen :
  Wat ben ik voor een bloet, die ſoo een lange tyt
  Heb binne my gevoelt een ſtege ſinne-ſtryt ?
Sal ik in 't helſche vier myn ziele laten brengen ,
Daar niet een kint voor my ſijn vinger wil verſengen?
  Neen,jongers,hoort een woort,ik heb onwettig goet,
  Dat wil ik laten gaan aan die het hebben moet.
Ik wil met ſtillen geeſt en in geruſtheyt ſterven ,
Maar wil myn vuyl gewin geen kinders laten erven :
  Ik wil geen ziel-verdriet , en min nog helſche pyn ,
  En , met een woord geſeyt, ik wil Zaccheus zyn.
Wat ſal onwettig goet aan iemant konnen baten ?
't Is beter goet te doen , als ſchatten na te laten.
  Geen kint en wyt het oyt ſijn ouders grooten danck,
  Een eeuwig qualick zyn dat duert te byſter lanck.
Hier op ſoo liet de man een trouwen vriend ontbieden,
Die ſeyt hy ſijn belang en wat'er moet geſchieden :
  En na ſijn laatſte wil ten vollen is verſtaan ,
  Soo word'et na den eyſch van ſtonden aan gedaan.
Doen was de man geruſt en gaf hem om te ſterven ,
En badt dat hy van Godt genade mogt verwerven :
  Hy gaf den Schepper danck , en na een kort beſluyt,
  Hy keert hem na de want en blies het leven uyt.

Recht ende Christelyck gebruyk van den Rykdom.

Eerste Timot. 6. v. 17. *Den rycken in dese tegenwoordige werelt beveelt dat sy niet hoogmoedig zyn, nog hare hope setten op de ongestadigheyt des ryckdoms, maar op den levendigen Godt, die alle dingen ryckelyk verleent om te genieten; dat sy mildadig zyn, rycke worden in goede wercken, geerne mededeelende, leggende haar selven weg een schat tegen het toekomende.*

HEt is een groot verschil en groot en ryck te wesen,
En gelt en 's werelds goet te dienen nevens Godt:
Het eerste, wat ik lees, en vind ik niet mispresen,
Het tweed' is vuyl gewin, ja tegen Godts gebot.
De ryckdom in haar selfs is Godes eygen zegen,
En daarom dientse noyt van ons te zyn veracht;
Men kan in rykdom zyn en gaan op rechte wegen,
Als menig heylig man voor desen heeft betracht,
Siet Lot en Abraham, ziet Job en diergelycke,
Let op haar magtig Vee en ander groot beslag:
Sy waren Vorsten selfs en uyttermaten rycke,
Gelyck men in de schrift ten vollen lesen mag.
Gods woort gebiet ons niet den rykdom weg te werpen,
Schoon men des veel besit hier in het aartsche dal;
Maar hier op dient de mensch de sinnen wel te scherpen,
Hoe een die rykdom heeft die recht gebruyken sal.
Wel dit wyst Paulus aan, daar hy de rycke liede
Ten besten onderrecht en stelt een vaste wet:
Voor eerst hoogmoedig zyn dat gaat hy hen verbieden,
En wil dat nooit de mensch op gelt sijn hope set.
Op soo een lossen gront en is niet vast te bouwen,
Vermits het aartsche goet soo licht daar hene vliegt:
Op Godt, op God alleen moet yder mensch betrouwen,
Want

Want dat de werelt geeft dat is 't dat ons bedriegt.

ANDERS.

Siet gy een mensch in noot, en wilt hem niet veragten,
Maar hoort hem met gedult in sijn bedroefde klagten
Weest niet onstuymig hart nog bitter tegens hem,
Maar geeft hem liever troost met een beleefde stem.
As gy nootdruftig volk uw gunste wil bewysen,
En laat geen spytig woort uyt uwe lippen rysen;
Ey let ook datje nooit een schamel mensch bedroeft,
Maar geeft met bly gelaat die eenig ding behoeft

ANDERS.

Wel dan die rykdom hebt, weest ryk in goede werken
En hebt een open hant ontrent een schamel mensch,
Dat sal u'dienstig zyn en naar dén Geest verstercken,
En brengen aan de Ziel een vollen harten wensch.
Wie daarom ryckdom heeft die magse wel besitten,
Maar denk, ô Christen mensch, en welgeminde vrient,
Dat liefde van het gelt u niet en moet verhitten,
Want Godt moet zyn geëert en boven al gedient.

Dat Aalmoessen verlossen van de dood en niet verarmen.

Reg . 17. v. 8. 9. *Ende het woort geschiede tot Elias, seggende, maackt u op, ende gaat naar Sarphat, ende woont aldaar, siet ik hebbe een Wedu-vrouwe geboden datse u onderhoude. Doe maakte hy sig op ende ginck naar Sarphat.* vide tot aan 't eynde van 't Capittel.

Godt onthiel eens sijn volck den aangenamen zegen,
De lucht na langen tyt en gaf geen soeten regen,
Al word't lant geploegt en overal bezaayt,
Daar word noch evenwel geen koren afgemaayt.
Elias was gewoon dat hem een swarte raven,

Dat

Dat hem een koele beeck voor desen plag te laven,
Maar siet dat soet behulp dat liet toen van hem af,
Om dat de drooge beek geen water meer en gaf.
Ey siet de groote Godt heeft doenmaels goet gevonden,
Dat sijn bedroefde knecht moest elders sijn gesonden,
Hy wees hem tot een vrouw, een weduw sonder man,
Die in soo dieren tyt haar nau geneeren kan.
Elias komt'er by, en sogt'er van te weten,
Of hy van haar geback een koeck sou mogen eten,
Maar siet het eensaam wyf was oock in hongersnoot
Haar keucken sonder spys, haar oven sonder broodt.
Hoe kan ick, seyd de vrou, aan iemant spyse geven?
Ick heb voor myn gesin geen voor-raat om te leven:
Want in myn schrale trog en is maar weynig meel,
En wat myn flesse raackt van oly niet te veel.
Als ick en mynen Soon dit maar voor eens gebruyken,
So sal de bleecke Dood ons oogen moeten luycken:
Want in myn gansch bedryf en is geen voorraat meer,
Dit weet myn innig hert en Godt, ons aller Heer.
Elias niet te-min ginck wederom versoecken
Gespyst te moogen zyn van haar gebacke koecken;
En seyt haar boven dat, geeft my een kleyne beet,
Eer gy en uwe Soon hier van te samen eet.
Maar stelt dit soo gewis, dat of God quam te spreecken
Dat u geen noodig meel of oly sal ontbreken,
Tot dat'er koelen dau, ja groot en magtig vocht
Door al het gansche lant sal vallen uyt de locht.
Het wyf deed even soo gelyk Elias seyde,
En stracks vernam de man dat sy hem spys bereyde;
Noch bleef haar huysgesin gansch in geen hongers-
Vermits'er yder een ontfing zyn nodig broot. (noot,
Het backen aan de vrouw en word daar niet verhindert,
Want d'oly en het meel en word daar niet vermindert;
Tot dat'er uyt de lugt een gulle regen quam,
En dat het dorre velt sijn voetsel weder nam.
Siet wat een kragtig werk dat God hier quam vertoonen

Hy wou gelyk het ſcheen de milde vrouwe lonen.
Geeft, iſſer hongersnoot, kleed, iſſer iemant naackt.
Hier blyckt dat Aallemis geen menſche byſter maakt.
Want ſiet uyt dit geval ſoo konje vorder leeren,
Dat Godt wil met'er daat een gunſtig hert vereeren.
Een baktrog ſonder meel, een tafel ſonder broot,
Was in dat huysgeſin een voorſpel van de doot.
Maar ſiet een kleyne koeck, uyt liefde weg gegeven,
Die heeft'er twee gelyk behouden in het leven:
Het weynig dat haar reſt dat was haar leſte meel,
En ſchoon men daar van eet nog blyfter evenveel:
Ey ſiet hoe Godt beſorgt, en ſent ook milde gaven
Aan die mildadig zyn en holle buycken laven:
De Dood had in dit huys alreeds een voet geſet;
En ſiet een open hant die heeft het ſpoock belet.
Op deſen gront ſoo mag ik dan nu heden ſchryven,
Wat dat de bleecke Dood is machtig weg te dryven.
Het minſte dat men geeft is menigmaal bequaam,
En 't is den grootſten Godt ten hoogſten aangenaam.

Dor-

Dorcas van den doden opgeweckt, vermits behulpſaamheyt gedaan aan den armen.

Handel. der Apoſt. 9. v. 40. *Ende als Petrus alle had uytgedreven, knielde hy neder ende bad, ende kerende hem tot den Lichame, ſeyde, Tabitha ſtaat op! ende zy heeft haar oogen opgedaan, ende Petrum geſien hebbende zat ſy op.*

MAar hier dient noch een ſtuck de vriende aangewesen,
Dat wy in Godes woort met groot genoegen leſen;
Siet Dorcas was gereyſt, haar leven had gedaan.
Haar leden waren kout, haar ziele was gegaan,
Het lyk dat word beſchreyt, en die ontrent haar weenen,
Die

Die sie ick dat 't gewis uyt goeder harten meenen;
Dat Dorcas evenselfs is waart te zyn gespaart,
Om datse deelsaam was en van een milden aart.
Daar stont het vrouwenrot met droefheyt ingenomen,
Maar Simon word versogt om daar te willen komen.
En mits het droevig volck tot hem na Lidda sent,
Soo doet hy haar versoeck en vint hem daar ontrent;
Daar word de doode romp van yder een gepresen,
En hem word evenselfs met vingers aangewesen
De miltheyt van de vrouw, bestaande in menig kleet,
Voor naackt en schamel volck by Dorcas uyt gereedt,
Wat doet de groote man? Hy, sonder veel te seggen,
Gaat hem voor zynen Godt met ootmoet nederleggen,
En blyft soo wat alleen, doch na een diep gebedt,
Soo word het doode rif gesont daar heen geset.
Het schynt dat even Godt doe hadde voorgenomen
Dat Dorcas wederom in 't leven soude komen:
Op dat het goet behulp van soo een milde vrouw
Het onvermogent volck ten goede dienen sou.
Hoe aangenaam moet Godt een milde gever wesen?
Een lichaam nu ontsielt dat is terstont verresen,
En hoe dat ick het vat en heb ick noyt verstaan,
Dat Petrus soo een werck oyt elders heeft gedaan.
Wel gy die na de dood zyt weer gesint te leven,
Onsluyt uw karig hert en leert oock milde geven;
Siet Dorcas evenselfs is hier getuyge van,
Dat ja een milde Ziel de doodt verwinnen kan.

Gie-

Gierigheyt en ſchaarsheyt tegen den Armen is als een hitte zieckte in de Ziele, ende dat ſoodanigen gebreck geduurende des menſchen leven dient verwonnen en verbetert.

Luc. 16. v. 23. 24. *Wanneer de rycke man Laſarus ſag in Abrahams ſchoot, ſeyde hy, vader Abraham ontfermt u mynder, en ſent Lazarum, dat hy het uyterſte zyns vingers in 't water doope ende verkoele myn tonge, want ick lyde ſmerte in deſe vlamme; Maar Abraham antwoorde; kint gedenck dat gy uw goet ontfangen heb in uw leven, en Lazarus deſgelycks het quade: en nu word hy getrooſt, ende gy lyt ſmerte.*

DE gierigheyt voorwaar dat is een herteplaage,
Vermitse brant verweckt ook in een koude maage:
Want schoon een gierig mensch bekomt een rycken schat,
Hoe groot syn ryckdom is, hy word des nimmer sat.
Schoon dat hy veel bekomt, hy sal nog meer begeeren,
Want hy en weet dat vier niet van hem af te weeren:
En dickmaal is zyn brant soo uytrermaten groot,
Dat hy geen koelte vint oock na de koude doot:
Ey siet den rycken man noch desen brant gevoelen,
Als hy wat vochts begeert om hem te mogen koelen:
Maar siet dat kleyn versoeck dat word hem afgeseyt,
Mits hy dien heeten dorst niet af en heeft geleyt,
En dat te rechtertyt. Oock schoon hy was gebeden,
Hy voed het monster aan oock tegen alle reden;
Hy floot elendig mensch sijn hart en ingewant.
En dat's de rechten gront dat hy geduurig brant,
Wel is'er nu een mensch genegen weg te jagen
Een brant die na de dood de Ziele plag te knagen,
Die ga hier anders toe, en schicke sijn gemoet,
Dat hy tot sijn bedryf dit monster niet en voedt.
Siet als'er vierig zeer onstaat in onse leden,
En dat de vuyle puyst niet op en word gesneden,
Soo brantse des te meer, maar geefse open lugt,
Soo word de felle pyn gedreven op de vlugt.
De geltsucht die een mensch van binnen komt te voelen
Die moet een open hant te rechter tyt verkoelen,
En soo dat naar den eysch ten vollen wort betracht
Daar is geen twyfel aan, de pyne word versacht.
Die puyst, dit vierig dier die noem ick heete qualen,
Die in een gierig hert geduurig ommedwalen:
Die dienen uyt den geest als tydig weggejaagt,
Of anders staat de Ziel hier naar te zyn geplaagt.

Raat by den Propheet daniel gegeven aan den Koninck van Babel om Godt te versoenen,

door

door genade te bewyſen aan den ellendigen.

Daniel 4. v. 27. *Doe ſprack Daniel tot den Koninck, O Koninck! laat myner raat u behagen, ende breeckt uwe ſonden af door geregtigheyt, ende uwe ongeregtigheyt door genade te bewyſen aan den ellendigen, of'er verlenginge van uwe Vrede mogte weſen.*

ALs Babels magtig Vorſt veel grote Koninckryken
Met kragt gedwongen had voor hem te moeten ſtryken,
En dat nog boven dien het ſchoon Jeruſalem
Lag met den Tempel zelfs gebogen onder hem:
Soo wierd die groote Prins in hoogmoet ſoo verheven,
Dat hy den hoogſten Godt geen eere wiſt te geven;
Hem quam een vreemde droom geſegen uyt de lugt,
Daar over deſe Vorſt ten hoogſten was bedugt:
Maar waar die heene wou, en konde niemant ſeggen,
Siet Daniel alleen die wiſt het uyt te leggen;
Want hy, van Godt verlicht, kon in het duyſter ſien,
En bragt'et aan den dag al wat'er ſou geſchiên.
Godt, om in deſen menſch den hoogmoet af te breken,
Wou dat hy van ſijn Troon en Kroon ſou zyn verſteken;
Ja dat hy als een beeſt ſou weyden in het groen,
Tot hy den hoogſten Godt ſou eer en hulde doen.
De wyſe Daniel, in ſoo verboſte ſaacken,
Die wyſt den Koninck aan wat hy behoort te maacken,
Hy doet hem dit geſpreck, en met een vollen mont,
Ontdeckt hy aan den Prins wat hem te plegen ſtont.
O Vorſt indienje wilt ontgaan gedreygde plagen!
Soo laat uw myn geſpreck en deſen raat behagen
En doet geen onrecht meer, gelyk gy hebt gedaan,
Maar wilt na deſen tyt op beter wegen gaan.
En op dat Godes Geeſt hem uwer mogt erbarmen,
Weeſt goet voor al het Lant en gunſtig aan den armen:
Biedt aan 'tnootdruftig volck een mildt en open hant.
Van daar komt menigmaal een zegen op het lant.

M 2 Siet

Siet wat een wonder ding! de Koninck word geslagen
Met vreemde dwepery en dulle zinnevlagen;
Soo dat hy metter daat van yder word veracht,
En van zyn troon geset, en in het velt gebracht:
Daar ginck hy als een beest in vreemde bosse dwalen,
En moest, gelyck een os, van daar zyn voetsel halen:
Dies at hy anders niet als kruyt en enckel gras,
Tot hem de goede Godt van zyne quaal genas.
Toen mogt hy wederom ontrent de menschen komen,
En word by al het volck als Koninck aangenomen:
Men gaf hem wederom zyn afgenomen kroon,
En sat weer op een nieuw op sijn verheven troon.
Siet by den goeden raat die hem was voorgeschreven,
En by de goede leer, door Daniel gegeven,
Word ook het schamel volk den Konink aangebrogt,
Om nevens 't ander werck by hem te zyn bedogt.
Siet uyt dit vreemt geval dient yeder een te leeren,
Hoe Godts verheven hant is vaardig af te keeren:
Want als men wordt besogt met druck of swware straf,
Laat Godt dus menigmaal van groote plagen af.
Denck in een rou gewoel van soo veel oorlogsaacken,
Hoe dat'et over al de groote legers maacken.
Hoe menig schellemstuck word hier en daar gedaan,
Die al voor Godes oog ontdeckt en open staan.
Om al dit zondig werck aan Godt te doen vergeten,
En schynt hier Daniel geen beter raat te weten,
Als voortaan wel te doen, en staâg door aalemis,
Te troosten treurig volck dat schraal en byster is.
Hier aan meynt Daniel soo veel te zyn gelegen,
Dat hier door word verwekt des Heeren goeden zegen.
Onthout dit, waarde Ziel, en sijt'er door vermaant,
Dat even dese pligt den weg ten Hemel baant.

On-

Onder ſchyn van beſorgt te zyn voor den Armen ſijn eygen voordeel te ſoecken, ganſch hatelyck by Godt.

Johan. 12. v. 5. en Marci 14. v. 5. *Ende als Jeſus te Bethanien aan Tafel zat, quam een vrouwe ende goot op ſijn hooft een koſtelyke Nardus Salve. Daar op ſeyde Judas Iſcariot, die hem ſoude verraden: waarom en is deſe Salve niet verkocht voor drie hondert penningen ende den armen gegeven? ende dit ſeyde hy niet om dat hy beſorgt was voor den armen: maar om dat hy een dief was.*

ALs Jeſus waardig hooft met Nardus was begoten,
En dat door al het huys een ſoeten reuck ontſtont:

Soo heeft die goede daat aan Judas gantſch verdroten,
 Dies roerd hy overluyt ſijn onbeleefde mondt.
Hy was juyſt om dit werck genegen om te kyven,
 Vergramt op deſe vrouw om dat'er was geſchiet;
Hy ſprak met ſtuurs gelaat: wat mag het wyf bedryven,
 Dat ſy dit dierbaar nat ſoo los daar henen giet?
Ey let waar 't vrouwen breyn en vreemde ſinnen lopen,
 Sy doet een quiſtig werck ook ſonder iemants raat;
Men kan het rieckent vocht vry dier genoeg verkopen,
 En veel nootdruftig volck kan hier door zyn gebaat.
Maar Chriſtus, die den aart van Judas had doorkeeken,
 En ook ten vollen wiſt wat geeſt den lincker dreef;
Ving aan met vollen mont de vrouwe voor te ſpreeken,
 Soo datſe voor het volcken Godt onſchuldig bleef.
De vrouw heeft wel gedaan, ſeit Chriſtus, harent'halven
 Want ſy heeft tot het graf myn Lichaam toebereyt:
En daarom heeftſe my op heden willen ſalven,
 En ziet in deſe reuck word ik haaſt neêrgeleyt.
Siet Judas had de beurs, die was hem aanbevolen,
 Om voor het huys te doen al wat dat hem betaamt:
Maar ſiet de ſlimmen gaſt die had'er uyt geſtolen,
 En word daarom een dief in Godes woort genaamt.
Al wat hier Judas ſprack ten goede van den Armen,
 En was maar enckel ſchyn, en geenſins ware daat:
Syn hert word niet ontſet voor ſchamel lieden kermen,
 Al wat hem gaande maackt en is maar eygen baat.
Wel die ſijn milde gunſt wil aan ſijn naaſten plegen,
 Die let op Godes lof, en niet op s'werelts eer:
 Want ſoo ſijn grillig hart tot eerſucht is genegen,
 Soo vint hy genen loon by Godt den Opperheer,
Maar wilj' een legen buyck of grage monde aſen,
 Of anders gunſte doen ontrent bedroefde liên: (ſen,
En laat geen trommel ſlaan, ook geen trompetten bla-
 Want ſonder groot gewoel ſoo ſal dit beſt gediên.
Voor Godt vernedert zyn in ootmoet door gebeden,
 Kan in een ſtil vertreck ten vollen wel geſchien;

En

En eenig goet te doen aan Christi waare leden,
Dat is Godt aangenaam, al wort'et niet gesien.
Maar 't slimste noch van al dat hier in kon geschieden,
Was Judas vals beleyt door sijn vermomden sin:
Hy sprack, gelyk het scheen, voor naugesette lieden,
Maar sijn gansch oogemerk dat liep op vuyl gewin.
Ey let hier, lieve Ziel, uyt dat hier is geschreven
Hoe weynig Godes Soon van gelt en ryckdom houdt:
De slimste van den hoop heeft hy de beurs gegeven,
Die was dien vuylen boef ten vollen toebetrout.
Het zilver en het gout heeft Godt haar plaats gegeven
In 't onderaartsche ryk gansch verre van den dag:
Maar 't is in onsen tyt soo wonder hoog verheven,
Soo dat'et hedensdaags ten hemel reycken mag.
Ach waarom gaat het volk uyt diepe kuylen halen,
Dat buyten 's menschen ryck by Godt is neêrgeleyt?
Myn Ziel vergaapt u niet aan alle dees metalen,
Waar door man, vrouw, en maagt hier selden word verleyt.
Wat sal ik tot besluyt van desen handel schryven?
Siet als ik daar op denck, soo sta ik als verbaast,
Wat sal een gierig mensch door geltsugt niet bedryven?
Het blykt dat menig breyn van dese koortse raast.
Wie Christum heeft gevolgt, hoe ver hy mochte reysen,
Die hadde noyt gebreck oock van het minste ding:
Op voorraat op den weg en had hy niet te peysen,
Hy was van all's voorsien al waar hy heene ging.
Wat ving dan Judas aan sijn meester te verraden,
Gelyk hy heeft gedaan met voorbedachte zin?
Gewis een helsche geest die heeft het hem geraden,
Want wat hy oyt bestont dat was om vuyl gewin.
En dat het slimste was; noyt heeft hy voorgenomen
Te gaan tot sijnen Godt, dat had hem best gepast:
Maar tot een regt berouw en is hy noyt gekomen,
Hy nam, vernickert wigt, sijn toevlugt tot de bast,
O God! soo gy de mensch in zonden laat volherden,
Wat

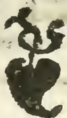
Wat ſal hy nietig wigt, wat ſal hy niet beſtaan!
Wat ſal, Almachtig Godt! wat ſal van hem gewerden!
Hy ſal naar 't eeuwig vier met grote paſſen gaan.
Ik bid u, geef het gelt niet meer ſoo grote krachten
Gelyk het heeft gehad tot heden op den dag,
Maar ſtort uw milden Geeſt tot binnen ons gedachten,
Op dat een ſchamel menſch daar van genieten mag!

Hope van toekomende dient tot opwekkinge van miltheyt van Aalmoeſſen.

My dunckt dat ik hier ſie den grooten Alexander,
Die als hy rechten wou ſijn zegenrycke ſtander,
Om ſoo een machtig heyr te brengen op de baan,
Dat hem geen Koninckryk ſou tegen mogen ſtaan:
Soo ging hy even toen ſijn hals en hooftjuweelen,
En

En al zyn machtig goet door al de legers deelen;
Soo dat het aan het heyr en oock ſijn vrienden ſcheen
Dat door te milde gunſt ſijn groote macht verdween
Hier op quam ſeecker man van ſijn vertrouſte vrienden.
Die hem toen in den raat en in het leger dienden,
Die ſeyde, machtig Vorſt, uw gunſt is al te groot,
Ey ſeg, wat houje toch voor ons en uwen noot?
t' Is u genoeg bekent wat groote legers hoeven,
En als gy niet en had dat ſou ons gantſch bedroeven:
Gy weet door mild te zyn betaalt 'er niemant ſchult:
Ey let wat gy voor ons en u behouden ſult.
De vorſt hier tegen aan: ey laat uw vreeſe wycken,
Ick ſie een open deur tot vreemde koninckrycken:
Myn hoop, geminde vrient, is my ſoo hoogen ſchat,
Als of ick in myn hant de gantſche weerelt had.
Siet als ick eenig lant ſal hebben ingenomen,
Dan ſie ick even nu hoe duyſent menſchen komen,
En brengen aan het heyr een grooten overvloet;
Al wat men voor de noot of anders hebben moet,
Och of het Chriſten volck, met ſoo beſpraakte monden,
Op ſoo een vaſte hoop, den Heere ſpreken konden,
Als zy voor ſchamel volck haar beurſen open doen,
En naackte leden kleên en leege buycken voên!
Och offe dan haar Ziel en al haar nagedachten,
Eens ſtelde op het heyl dat ſy hier namaals wachten!
Dat is een hooger werck, als dat de Grieckſche Vorſt
Geduurig overwoeg in zyn verheven borſt,

Jeſ. Sirach. 14. v. 14. *Vergeet den Armen niet als gy eenen vrolycken dag hebt, ſoo ſal u de vreugde toekomen die gy begeerende zyt.*

Aelmoeſſen vergeleecken by verſcheyde manieren van Kooren zaayen gelyck hier nader te ſien is.

Spreuc. Sal. Cap. 11. v. 26. *Wie kooren inhout, die vloeken de lieden : daar en tegen zegen komt over die geene die 't verkoopt.*

Die voor nootdruftig volck is broot gewoon te breken,
Word met een Ackerman te regte vergeleken,
Meer als op eene wys. Dunckt u dat vreemt geſeyt?

Soo

Soo dient 'et, naar my dunckt, wat naarder uytgeleyt
Siet als een villen boer, genegen om te ſparen,
Neemt voor en ſtelt het vaſt ſijn koren te bewaren,
Houd al de Solders toe, en ſluyt het edel graan;
Ey let hoe deſe menſch het ſluyten ſal vergaan.
De bouw kunſt ſchynt de man geheel te zyn vergeten,
Want voor hem ſal de muys het beſte koren eten;
En komt'er vogt ontrent, zyn gantſche waſdom ſchiet,
Dies word de zolder groen en anders blyft'er niet.
Als dan den oogſt genaackt, en dat de naaſte buuren
Syn dapper in de weer en vulle gantſche ſchuuren,
Dan vint de ſpaarder niet, als ſlechts een kaale gront,
En niet een eenig graan ten dienſte van den mont.
O als den grooten oogſt van alle 's werelds volcken
Sal worden afgemaaijt hier boven in de wolcken,
Is dan uw ſolder leeg, uw ſchuuren ſonder graan,
Soo ſal 't aan die het raackt voor eeuwig qualick gaan.
Treet hier wat dieper in: wilt gy veel korens maaijen,
Soo moetje niet alleen en hier en ginder zaaijen:
Uw ſaat dient uytgeſtroyt, en dat aan alle kant, (lant.
Want daar geen ſaat en valt daar blyft onvrugtbaar
Daar kan geen ander kruyt als mos en diſtels groeijen,
Dies kan het nimmermeer van koren overvloeijen:
Een acker wel beſaayt en naar den eyſch geploegt,
Is die met ſchoon gewas den Lantman vergenoegt,
Siet die na 't aartſche dal verwacht en beter leeven
Moet openhartig zyn en milde leeren geven:
't Is vaſt dat onſe Godt een gunſtig hart bemint,
Gelyck men in de Schrift op hondert plaatſe vint,
Onthoud dit, lieve Ziel, en leer vry milde deelen,
Dat ſal u beter zyn als hant en hooft-Juweelen:
Daar hoeft geen cierſel meer aan dit bouvallig lyf,
Hebt ook geen koſt te doen ontrent een pragtig wyf.
Men hoeft ontrent myn lyf geen wapens op te rechten,
Dat laat ick Helden doen die voor de landen vechten:
Ik wil geen opgepronckt, geen ryck of magtig graf,

De kuyl is my genoeg die ick myn vrouwe gaf.
Godt lof ick ben ontlaſt van diergelycke luſten,
Het ſal my vreugde zyn by haar te mogen ruſten,
Tot Godt het nietig ſtof en ganſch het aartſche dal
Door ſijn geduchte magt geheel vernieuwen ſal.
In huys-raat, lieve Ziel, wilt geen meer gelt beſteden,
Gebruyck uw voorig tuyg en houd u ſoo te vreden,
En word niet ongeſint al word het byſter out:
Waar toe naukeurig zyn hier in dit ſondig wout?
Wat voort uw kinders raackt: laat die naar reden leven,
En tot een ſtil verſoeck haar ſinnen overgeven:
Maar prent my deſe les wel vaſt in uw gemoet,
't Is oock de kinders nut wat hier de vader doet,
En wie en vint het niet in menig boeck geſchreven,
Dat meeſt de luſt beſtaat in middelmatig leven?
Men ſiet dat groote ſtorm en felle donder ſlaat
Al wat'er pragtig is en hoog verheven ſtaat.
Siet als een ſchamel menſch van ons iets heeft genoten,
Soo heeft het menigmaal den gever eerſt verdroten;
Om dat hy heeft gemeent, dat ſoo een ſchamel man
Hem nu of nimmermeer iet weder geven kan.
Maar dit en moet geen menſch ſijn leven ooit verdrie-
Men ſal te ſijner tyt de vrucht daar van genieten; (ten,
Te weten als de menſch, na weynig vremt geval,
T'en leſten voor den Heer in vreugt verſchynen ſal.

De

De Heere Christus seyde tot de vrouwe die sijne voeten gesalft hadde: uwe sonden zyn u vergeven, gaat henen in vrede. *Luc.* 7. 37.

Ende siet een vrouwe, welcke een sondaresse was, als zy vernomen hadde dat hy in des Phariseen huys aan tafel sat, bragt zy een glas met zalve, ende van achter sijne voeten staande, begost weenende sijn voeten nat te maken met hare tranen; ende zy droogdense met den hayre haars hoofts, ende kuste sijne voeten, ende zalfde se met de zalve: ende hy seyde tot haar, uwe sonden zyn u vergeven.

ALs seeker jonge vrouw den Heere quam begroeten
En goot welriekent nat ontrent sijn reyne voeten,

Doen wierd tot haar geseyt: vrindinne weest verblyt,
Godt schelt van heden af uw groote sonden quyt,
Ick wil oock dit geval hier onder neder setten,
Ick bid u, lieve vrient, hier op te willen letten,
Al is 't van ouden tyt, des echter niet-te-min,
Daar steeckt, naar myn begryp, een goede leering in.
Maar iemant sal misschien hier over komen vragen;
Hoe dit te passe komt in dese laatste dagen?
Dit sal haar vrage zyn, maar 't heeft geen vaste gront,
Noch naar de oude wet, noch naar het nieuw verbont.
Siet Christus is geweest, maar is van hier gescheyden,
Op dat hy voor sijn volck een plaatse sou bereyden;
Van hem en is voortaan hier niet een eenig lit,
Vermits hy boven ons en in den Hemel zit.
Dit is de waarheyt selfs, maar op den dag van heden
Zijn hier noch in het lant veel Christi swacke leden.
Gy segt my wederom: hoe kan men dit verstaan?
Wel vrient, tot uw bericht, ik wil hier klaarder gaan.
Een litmaat van den Heer noem ick een rechten armen,
Die dient by ons verhoort in sijn verdrietig kermen:
En wie aan soo een mensch en troost en gunste biedt,
Dat reekent Christus selfs als waar het hem geschiedt.
Soo word het dan geseyt, en dat met goede reden,
Dat noch zyn onder ons veel Christi swacke leden:
En siet de rechte zalf die hier oyt dienen mag,
Is als men gunste biedt en troost aan haar geklag.

Dat wanneer ons iets goets naar Lichaam of Ziele overkomt, men alsdan den Armen behoort gedachtig te wesen, gelyck alhier by de Joden gedaan is.

Esther 9. v. 22. *Ende doe de Joden tot ruste gekomen waren van hare vyanden, ende de maant die hen verandert was van droeffenisse in blytschap.*

ende

ende van rouwe in eenen vroolycken dach, doen seyden zy dat zy deselve dagen maken souden tot dagen der maaltyden, ende der vreugde, ende der sendinge van deelen aan malkanderen, ende gaven aan den Armen.

Wanneer'er eenig heyl is iemant toegekomen, (men:
Het dient van onsen Godt met ootmoet aangeno-
Al wat men goets ontfangt, het komt uyt zyn beleyt,
Dies dient hem staâge lof en danck te zyn geseyt.
Myn Ziel als eenig goet is my of u verkregen,
Het daalt ons altemaal uyt Godes milden zegen:
Gy toont dan wat voor gunst gy uwen naasten draagt,
Want 't is een Offerwerck dat Gode wel behaagt.
So ging het Joodse volk den grootsten Schepper danken,
Wanneer het was verlost van Hamans snoode rancken,
Een wees, een weduwvrouw, een onderdruckte man
Die hadd'er soete smaack en recht gevoelen van.
Uw leven, waarde Ziel, is nu gantsch hoog gekomen,
Des dient by ons bedacht en waar te zyn genomen,
Hoe wonderbaren gunst dat Godt ons heeft getoont,
En hoe hy over al ons sonden heeft verschoont.
Godt heeft u eens gestelt in hoog verheven staten,
En gy hebt ongekreuckt die eere konnen laten;
Dat menig ander mensch niet wel en is geluckt,
Want die sijn uyt haar eêr met schande weg gerukt.
Gy kont voortaan den staat geen dienste meer bewysen;
Wat kunje beter doen als Godt alleen te prysen?
Gy kunt dan, lieve Ziel, gy kunt niet beter doen,
Als naackte leden kleên en leege buycken voên.
Godt heeft op uw bedryf zyn zegen laten vloeyen;
Ey laat nu uw gemoet van rechte liefde gloeijen:
Daar toe is nu uw dienst en anders niet bequaam;
Wel stelt dan in het werck dat Godt is aangenaam

OP 'T SELVE.

Het was een blyde tyt en van een lustig wesen,
Als door gansch Israël den Schepper wiert gepresen
Vermits dat Godes Arck ten plaatsen wiert gebracht,
Die David even toen bequaam en dienstig acht.
De Vorst die aan het volck toen gunste wou bewysen,
Liet dat ontallick heyr gelyck een koninck spysen;
En op dat eyder een mogt bly en lustig zyn,
Vereert hy al den hoop met dranck van hupsen wyn,
Die word toen yder een in volle maat geschoncken,
Oock die in lange tyt geen wyn en had gedroncken,
En die te rechter tyt een droevig mensch verheugt,
Geeft aan sijn eygen selfs en aan syn naasten vreugt.
Ick segge, tot besluyt, wilt dese leer onthouwen:
't En sal u, lieve Ziel, uw leven niet berouwen:
Denk op nootdruftig volk en op een schamel mensch
Als Godt in eenig deel verleent uw's herten wensch
Siet 1 *Corint.* 16. v. 2, 3.

Is gierigheyt een wortel van gebreken, soo moet miltheyt een wortel van deugden zyn.

Hagai 1. v. 9. *Gy siet omme naar vele, doch gy bekomt weynig; ende als gy het in huys gebracht hebt, soo blase ick daar in; waarom dat, spreeckt de Heere der Heyrscharen? om myns huys wille dat woest is, ende dat gy loopt elck voor zyn eygen huys, daarom onthouden haar de Hemelen dat'er geen dau en is, ende het land onthout zyne vruchten.*

De gierigheyt die is, dus hoor ick Paulus spreecken,
De gierigheyt die is een wortel van gebreecken,
Een oorspronck van bedroch en alderhande quaat,
Dat

Dat by het onwys volck niet ſelden ommegaat.
Men ſiet de meeſten hoop van 's avonts tot de morgen
Haar eyge ſaacke doen, haar eygen huys beſorgen:
En Godes Heylig werck word achter ruggeſtelt,
Dies ſiet men menigmaal dat Godt de wereld quelt:
Dat Godt de wereld ſtraft, zoo dat geen ſoeten regen,
Geen dauw, geen nodig vogt van boven komt geſegen,
Soo dat het vruchtbaar lant, hoe wel het word gebout
Syn vruchten niet en geeft, maar als geſloten houdt.
Wel word de gierigheyt ſoo lelick ons beſchreven,
Soo dient de mildigheyt het tegendeel te geven,
En dient daarom genaamt de wortel aller deugt,
Een oorſpronck van geluck en van de waare vreugt.
Wanneer'er tegen een verſcheyde dingen ſtryden,
Het eene dient geroemt, het ander is te myden:
Dit wordt de jonckheyt ſelfs in ſchoolen ook geleert,
Soo dient dan by gevolg een milden geeſt vereert.

A N D E R S.

Vide Eraſm. in tract. *de immenſa Dei miſericordia in fine.*

Eraſmus,

EEn ſeker deftig man die heeft een boeck geſchreven,
En in het licht gebragt en aan den tyt gegeven;
Een boeck dat ons vertoont met woorden van de kunſt,
Hoe groot dat aan den menſch is Godes milde gunſt.
Hier gaat zyn nette pen veel nutte dingen ſeggen,
Hier gaat hy op het leſt gewiſſe gronden leggen,
Hoe dat een nietig menſch dit heyl bereycken mag,
En ſtelt dit gantſch geheym als in een klaaren dag.
Ick wil hier, ſeyt de man, geen menſchen overlaſten
Met wonder, groot beſlag van bidden, treuren, vaſten.
Onthout hier mynen raat, die wyſt een wiſſe baan,
Waar door gy ſult tot Godt en in den Hemel gaan.

Stelt vast in uw gemoet dat gy u wilt erbermen,
Als gy een schamel mensch voor u sult hooren kermen,
Als gy een huysgesin sult vinden sonder broot,
Als u een weduwvrou sal klagen haaren noot.
Vertroost een droevig hert, en wilt de naackte decken;
Gy sult des Heeren gunst tot in uw ziele trecken:
Dit is Erasmus les, die hy ons Hollant geeft,
Daar door ons nietig lyf en oock de ziele leeft;
Voegt hier dan vorder by den onbegrepen segen,
Die ons door Godes gunst ten lesten is verkregen:
Voorwaar een nutte leer en waardig datse leeft.
Als die ons 't recht verstant, van ware mildheit geeft.
O Godt! uw grooten naam moet eeuwig zyn gepresen,
Voor 't onbegrepen heyl dat gy ons hebt bewesen,
Door uw geminden Soon! stort danck in ons gemoet,
En geeft ons rechte smaack van sijn vergoten bloet.

Dat het geven van Aelmoessen, als aan den Heere Christus selfs gedaan, in Godts woordt wert opgenomen.

Matth. 25. v. 40. *Voorwaar ick segge u, voor zoo veel gy dit een van dese myne minste Broeders gedaan hebt, dat hebt gy my gedaan.*

HOort vrienden, sooje wilt veel naakte lyven decken,
En soeckt ook tot het werk uw zinnen op te wecken,
Die hegt in sijn gemoet de gront van dit gedigt,
Het sal hem dienstig zyn tot aan het eeuwig licht.
Siet als'er eenig mensch een weldaat heeft ontfangen,
Die is dan ongerust en krygt een groot verlangen,
Hoe dat hy wederom aan soo een gunstig man
Syn liefde, sijn behulp, sijn vriendschap toonen kan.
Nu weet ik niet een mensch, die so ons heeft verbonden,
Of soo een magtig heyl tot ons heeft afgesonden,
Als Godt, die milde bron, die alle dingen geeft,
Waar door ons nietig lyf en oock de ziele leeft.
Voegt

Voegt hier dan vorder by den onbegrepen zegen,
Die ons door Godes gunst ten lesten is verkregen,
Dat is Godts eygen Soon, dat onbevleckte Lam,
Dat tot ons eeuwig heyl hier in de wereld quam.
Wel is soo grooten heyl van Godt ons toegekomen,
Soo spreekt de reden selfs dat ons dient waargenomen,
En dat met alle vlyt, ja met geheele kracht,
Hoe dat een danckbaar hert tot Gode dient gebragt.
Hoe kan'er eenig mensch aan Godt sijn liefde toonen?
Hoe kan die niet en heeft den grooten Schepper loonen?
Waar is soo grooten Prins of soo verheven man,
Die iet ten besten heeft dat Godt bevallen kan?
Wat segje, lieve Ziel? my dunckt gy staat verslagen,
Om iet te moogen doen dat Gode sal behagen:
Ey staa een weynig stil, ick wil u doen verstaan,
Wat dat in dit geval ons dienstig is gedaan.

Daar is een seecker volck dat Godt ons heeft bevoolen,
Daar op sijn liefde brand gelyck als heete koolen;
Dat heeft Godts eygen Zoon in sijne plaats gestelt,
Gelyck sijn heylig Woord ons over al vermeldt.
Wat seyt doch hier de Schrift, waar uyt dit is gesproten,
Dat hier een seecker volck het leven heeft genoten?
Is 't om den grooten lof van haar vermaarde deugt.
Dat haar is toegestaan een onbegrepen vreugt?
Is 't om dat dese schaar voor desen heeft gestreden,
En voor het Vaderlant veel ongemack geleden?
Is 't om dat onder haar een grooten Rabbi was,
Die eer hy immer stierf veel duysent boecken las?
Is 't mits dat dese schaar veel dingen heeft geschreven,
Die na des schryvers dood noch lange sullen leven?
Is 't mits het deftig volck veel wetten heeft gemaakt,
En dat haar wys bedryf aan al de wereld smaackt?
Neen, neen, beminde Ziel, de Schrift geeft and're reden:
't Is om het goet gedaan aan Christi waare leden,
't Is mits haar gunstig oog geduurig stont gewendt,

Die Christus heeft verligt en voor de sijne kent.
Vraagt gy wie dese zyn? Het zyn bedruckte menschen,
Die niet tot haaren troost als Gôdes zegen wenschen;
Die Godes eygen volck ja huysgenooten zyn,
En dat in waare daat, en niet in losse schyn.
Als gy die lieden siet en haar bedroefde dagen,
Schoon sy oock haaren noot aan u niet komen klagen,
Siet dan haar droeven staat met medelyden aan,
Want wat'je dese doet dat hebje Godt gedaan.
Doet droeve lieden wel en dat op vaste reden,
Want Christus houdse selfs als voor sijn eygen leden:
En wat dit minste lit door uwe gunst geniet, (schiedt,
Dat neemt ons Heylant aan als waar het hem ge-
Siet als'er eenig mensch verreyst in vreemde landen,
Indien hy vrienden eert gelyck als waare panden,
Die spreeckt dan tot sijn volck: doet wel aan desen vrient,
Hy heeft in myn bedryf my dikmaal wel gedient:
En als ick wederom sal van de reyse keeren,
Dan sal ick uwe gunst met meerder gunst vereeren:
Want datje desen man of dienst of vrientschap doet,
Of dat het my geschiedt, ick hou het even goet.
Indien een machtg Vorst u dit eens quam te seggen;
Gy soudt het voor gewis in uwen boesem leggen,
En staâg indachtig zyn wat dat'er dient gedaan,
Om met die groote man in gunst te blyven staan.
Gy siet dan lieve Ziel, hoe veelderhande saken
Ons tot een milden geest genegen konnen maken:
Die als myn sinnen gaan door soo een groot getal,
Soo vind ick noch een plaats die treft ons boven al.

'tGenerale hier op slaande.

Beginnende Math. 25. vers 31.

Ende als de Zoone des menschen komen sal in sijne heerlyckheyt, ende alle de Heylige Engelen met hem, als-

alsdan ſal hy ſitten op den troon ſijner heerlijckheyd, ende alle volcken ſullen voor hem vergaderen, ende hy ſalſe van malkandere ſcheyden gelijck een harder de ſchapen van de bocken ſcheyden, ende de ſchapen ſal hy tot ſijn rechterhant ſetten, maar de bocken tot ſijn linckerhand. Dan ſal de Koning ſeggen tot die geene die tot ſijn rechterhant zyn ſullen; komt gy gezegende myns Vaders, beſit erffelyck dat Koninkrycke dat u bereydt is van de grontlegginge der werelt. Ick ben hongerig geweeſt, ende gy hebt my geſpyſt, dorſtig ende gy hebt my te drincken gegeven, een vreemdelinck ende gy hebt my geherbergt, naackt ende gy hebt my gekleedt, ick ben kranck geweeſt ende gy hebt my beſogt, in de gevanckeniſſe en gy zyt tot my gekomen. Dan ſullen hem de rechtveerdige antwoorden, Heere wanneer hebben wy u kranck, ofte alſoo geſien? Ende de Koninck antwoordende ſal tot hen ſeggen, voorwaar ſegge ick u, ſoo vele als gy eenen van deſen mynen minſten broederen gedaan hebt, dat hebt gy my gedaan. Siet in tegendeel des onbarmhertigen vervloeckinge.

SIet Chriſtus, Godes Soon, ſal komen in de wolcken,
En dagen alle vleeſch met ſchrickelyck geluyt;
Want hy ſal Rechter zyn van ons en alle volcken,
En ſpreecken over hen aldus het vonnis uyt:
Komt hier gezegent volk, myn Vaders waardſte panden,
Die my eens deckſel gaaft toen ick was ſonder kleet,
Gy die my hebt beſogt toen ick lag in de banden,
En hebt myn trooſt geweeſt in alderhande leet:
Komt hier beſit het ryck daar toe gy zyt gekooren,
Eer ick den eerſten gront des werelts had geleyt;

Komt hier besit het ryck daar toe gy zyt gebooren,
En dat uyt enckel gunst voor u was toebereydt.
Maar gy vervloekten hoop, die my nooit wou erbermen;
Schoon dat ick koude leet of ander hoogen noot;
Die nooit en hebt gelet op myn verdrietig kermen,
Al was ick sonder kleet en even sonder broot;
't Sa flux naar 't eeuwig vier, dat midden in der hellen.
Voor u ontsteken is, en altyt branden sal:
Daar sullen u gestaag de boose geesten quellen,
En dat sal voor u zyn een eeuwig ongeval.
Siet veelderhande deugt kan in den menschen wesen,
En veelderhande goet kan by hem sijn gedaan;
Maar recht weldadig zyn word over al gepresen,
En daar op mach de Ziel tot in den Hemel gaan.
Veel quaats aan d'ander sy word by den mensch bedre-
En veelderhande goet blyft by hem ongedaan; (ven,
Ach siet om een gebreck mist hy het eeuwig leven!
Mits hy nootdruftig volck niet by en heeft gestaan.
Let dan, ô lieve Ziel, en weegt my desen reden,
En blyft in dese plicht uw leven niet te kort,
Maar sent tot uwen Godt geduurig u gebeden,
Dat hy een milden geest in uwen boesem stort.

A N D E R S.

Siet hier, geminde Ziel, een les voor alle volcken,
Een vonnis dat van Godt sal daalen uyt de wolcken,
Daar in de rechter selfs met klare woorden seyt,
Dat voor een milde ziel den Hemel is bereydt.
Godt wil van heden af aan alle menschen toonen,
Hoe hy te rechter tyt sal milde gevers loonen,
En dat in tegendeel een wreck en vilsen aart,
Tot enckel ziel verdriet voor eeuwig word bewaart.
Wel is'er eenig ding in Godes Woort te lesen,
Dat altyt dient gedagt en overdagt te wesen,
Soo is het desen plaats, die gy hier boven siet:

Ach.

Ach, wat ick bidden mag, myn Ziel vergeetſe niet?
Siet als een Rechter ſelfs ſijn reden komt te geven.
Waar op na ryp beraat, het vonnis word geſchreven,
Dat is van groot gevolg en ſchier gelyck een wet,
Daar op geminde Ziel, ten naauſten dient gelet.

OP 'T SELVE,

DE gront van 't eeuwig Heyl en word hier niet geno-
Om dat veel ongemak is iemant overkomen, (men,
Of dat hy om Godts Kerck veel leets heeft uytgeſtaan
Of dat hy aan het Lant veel dienſtenheeft gedaan;
Of dat hy heeft gewaackt oock wel geheele nachten,
En niet als heylig werck en droeg in zyn gedachten;
Of dat hy heeft gevaſt en ſoberlyck geleeft,
En in ſijn gantſche tyt nooit vrouw beſlapen heeft:
Van al dit deftig werck en word hier niet geſchreven,
Ja niet een woort gemeldt ontrent het eeuwig leven:
Een goedertieren hert dat rechte liefde pleegt,
Dat is het eenig werck dat in het oordeel weegt.
Offchoon dit ſeldſaam luydt, hoe kan dit ſijn gebroken,
De mont der waarheyt ſelfs die heeft het uyt geſproken
Wat naar het eeuwig heyl en tot den Hemel leyt,
En wie in tegendeel den Hemel word ontſeyt.
Als ick aan d'ander ſy dit vonnis gaa bemercken,
Dan ſie ick diep geheym in Godes wonderwercken;
Ick ſie met hertenleet en medelyden aan.
Die aan den ſlincker hant van Godt den rechter ſtaan.
Hen word niet opgeleyt, dat ſy onguure menſchen
Niet anders zyn geweeſt als dreck en vuyle penſſen,
Dat ſy in quaat te doen, afkeerig van de deugt,
En hadde geen vermaack, als in onkuyſſe vreugt.
En ſiet het eeuwig Heyl en word hun niet geweygert,
Vermits haar prachtig hooft, in hoogmoet opgeſteygert
Heeft met de waare Kerck en met den dienſt geſpot,
En met een trotſig hert verlaaten haaren Godt.

Niet

Niet om dat haaren Geest, in lusten weg gesoncken,
Te weynig heeft gevast en al te veel gedroncken.
  Niet dat haar welig hert, gedreven van de jeugt,
  Geduurig besig was met al te loslen vreugt.
Hem word niet opgeleyt dat sy de Vroome quelden
En menig vreedsaam lant gestaag in roere stelden,
  Dat sy uyt boosen aart, geduurig ongerust,
  Alleen in vuyl bejag genooten boose lust.
Niet dat haar eerste tyt en al haar voorig leven
Niet als onguure lust en ontucht heeft bedreven;
  Niet dat haar staâg bedryf met hoeren ommeging
  En des onmatig was en dat in alle ding.
Van al dit vuyl bejag en alderhande sonden
En word'er niet een woord in dit verhaal gevonden,
  Het blyckt dat aldermeest in desen handel weegt,
  Om dat haar gierig hart noyt liefde heeft gepleegt.

A N D E R S.

WEl als u zonde quelt, en al uw sinnen schromen,
  Gaat dan tot uwen Godt en stelt dus uw gemoet;
Leer hier waar uw vertrek en toevlucht dient genomen,
  Wat gy uyt liefde geeft is voor uw ziele goet.

N O C H O P 'T S E L V E.

WAt Christus heeft verdient is vry meer toe te schryven,
Als al het sondig werck dat iemant sal bedryven:
  Gaat daar met alle kragt; daar komt ons zegen van,
  Want 't is de beste salf die wanhoop heelen kan.
Die tot den Heere gaat, aleer het is te spade,
En uyt een regt berouw vertrouwt op sijn genade;
  Hoe seer hy is beswaart, het sal hem beter zyn,
  Want hy word dan bevrydt van dood en helsche pyn.
Of dan de Duyvel raast en hart begint te bassen,
Gy.

Gy hoeft op dat gespoock in't minste niet te passen:
Siet die sijn leven recht en dat naar desen voet,
Voedt heyl door al het lyf en troost in sijn gemoet

A N D E R S.

SIet in het Oordeel selfs daar staat te zyn gewesen,
Wanneer het groot gebouw des werelds sal vergaan,
Daar word een gunstig hart van Godes Zoon gepresen,
Als of hem evenselfs de weldaat was gedaan.
Ey siet aan d'ander sy, al wie heeft nagelaten
Syn naasten goet te doen, die wordt van hem verjaagt:
Haar onschult diese doen en mag haar geensins baten,
Want door het eeuwig vier soo worden sy geplaegt.

ICk seg dan tot besluyt: wilt milde leeren geven,
Dat sal oock alsje sterft u op een nieuw doen leven;
Dan zal uw schuldenaar, dat's Godes eygen Zoon;
U brengen by de vreugt en in sijns Vaders Troon.

Almachtig eeuwig Godt, wat sal ick nu meer seggen?
En is 't niet tyt en best myn Pen ter neer te leggen?
Ik weet niet meer te doen, myn brein heeft uitgemaalt
Is 't nu uw wil, ô Heer! my uyt dit leven haalt.

GEBEDT

By den Edelen Heer JACOB CATS gemaackt korts voor zyn Edelheyts overleyden . ende op ſijn Doodtbedde door ordre geleſen; en by hem wel verſtaan.

NU Godt ick ben geneygt te gaan op uwe wegen,
En dit is my alleen door uwe gunſt verkregen:
Voltreck het noodig werck met ſoo een volle macht,
Dat myn alwaardig hert geen werelt meer en acht.
Laat my niet treurig , bang , of klachtig zyn bevonden,
Al ben ick nu geraackt tot aan myn leſte ſtonden:
Maar geef dat my de Doodt oock voor den leſten dag;
Gelyck een vrolyck feeſt voor oogen koomen mag.

Be-

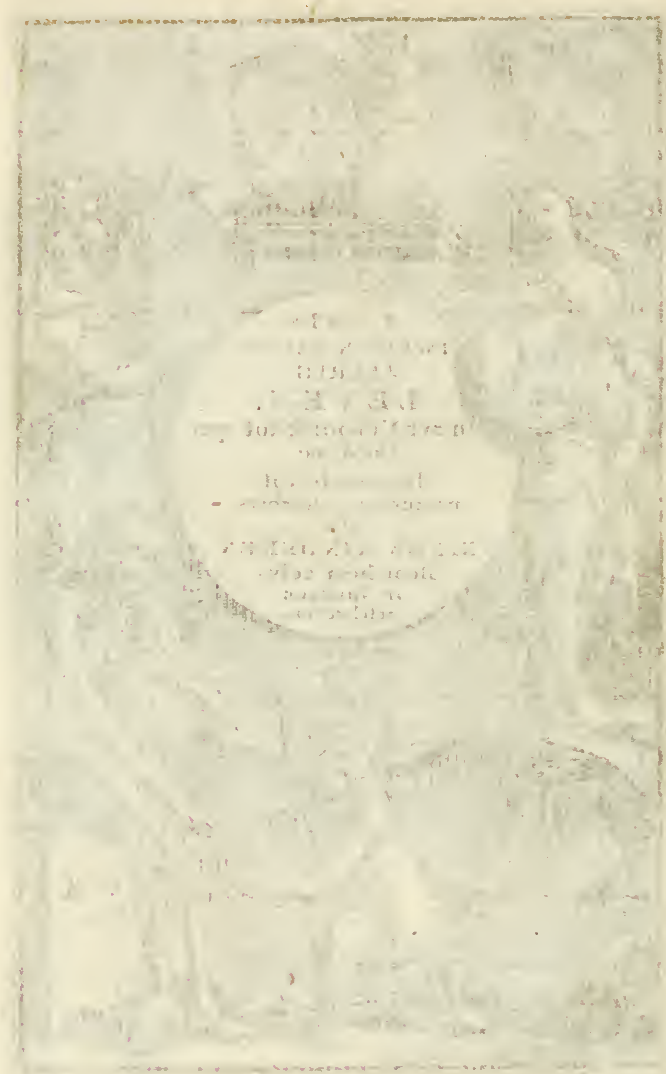
Besit myn innig hert, besit myn gantsche sinnen,
En laat ick anders niet dan u alleen gewinnen:
Dryf uyt myn dof gemoedt, daar aan ick eertyts hing;
Want mis ick't ydel vleesch, soo vind ick alle ding.
Geef dat ick nu ter tyt soo mag op de aarde leven,
Dat ick dit stof met lust aan 't stof mag weder geven,
En dat ick even-dan gerust en onbevreest,
Mag aan uw'Vader-gunst beveelen mynen Geest.
'k En hebbe noch te recht den Trooster niet verkregen,
En bidde, lieve Godt, om desen hoogen zegen:
O Heer ick heb gelooft! maar niet in volle maat!
Ach kom myn swacke Ziel in desen angst te baat!
Gy die 't gekroockte Riet niet zyt gewoon te breken,
Wil dog myn flaauwe vonck met heylig Vyer ontsteken:
Gy weet het, lieve Godt, gelyck ick oock beken;
Dat ick ellendig Mensch een nietig sondaar ben:
Maar gy van uwen troon vrywillig af-gekomen;
Hebt uyt genadigheyt den Sondaar aangenomen:
Dies weet ick dat hy noyt van u verstooten wert,
Die u met ootmoet soeckt, en met een suyver hert.
Waar iemandt tot u sucht, met sonden overlaaden,
Gy hebt tot hem geseyt, en troostelyck geraaden,
Ja hebt hem aangesocht tot uwen Throon te gaan,
En dat is voor den Mensch des hemels rechte baan.
Gy zyt de waarheyt selfs, uw Mondt en kan niet liegen,
Uw Woordt niet ydel zyn, uw Tonge niet bedriegen,
Dies stel ick myn gemoedt op uw beloften vast,
Gy weest myn toeverlaat, als Hel en Duyvel bast:
Maar als myn swacke tong, niet meer sal konnen spreecken
En dat my door de pyn de woorden blyven steecken:
Geef dat ick uwen naam mag roemen dies te meer.
En met een diep gesucht tot u mag roepen Heer,
Verlosser, eenig Heyl, en Trooster onser Zielen,
En laat in dit gevaar uw Schepsel niet vernielen,
Gy hebt in uw geweldt de prangen van de doot:
Verquick myn bange Ziel in desen hoogen noot.

Wanneer'k myn flauwe mondt niet meer ſal konnen roeren
Laat myn gedachten dan door wanhoop niet vervoeren,
En als ick miſſen ſal 't gebruyck van myn geſicht,
Weeſt gy dan, lieve Godt, myn Trooſt en eenich Licht,
Wanneer ick op het leſt geen ſtem ſal konnen hooren,
Soo ſpreeckt door uwen Geeſt tot myn inwendig ooren:
En als dit Lichaam ſterft, en my de kracht begeeft.
Maack dan dat uwen Geeſt in my geduurig leeft.
En als myn moede Ziel zal uyt haar Woon-huys ſcheyden;
Soo laat haar *uyt dit Rif tot uwen Throon geleyden,*
Dit is myn hoogſte wenſch, dit eyſch myn Ziele meeſt
O Godt aan uwen gunſt beveel ick mynen Geeſt.

J. CATS.

J: CATS
TWEE-EN-TAGTIG-
-JAARIG
LEVEN,
van zyn Geboorte tot zyn
Dood toe:
Dienende tot
naricht aan deszelvs
XIV
KINDS-KINDEREN,
Door hem zelvs
in Vaerzen
beschreven.
J: Goeree In.

Inſpicere, tanquam in ſpeculum, vitas omnium
Atque ex aliis ſumere exemplum, hoc facio,
Hoc jubeo, hoc laudi eſt, hoc vitio datur.

GY wenſcht met grooten ernſt van my te ſien beſchreven
Den gantſche ommeloop van myn langwylig leven,
Op datje ſaagt een ſpoor, in d'ongemeene baan,
Die ick van myne jeugt tot heden heb begaan
Gy meynt, na dat ick tel nu meer als tachtig Jaren,
Dat my zyn by gevolg veel dingen wedervaren
En dat de lange reys van ſoo bedaagden man,
Uw onbedreven hooft ten goede dienen kan
Het leven van den menſch, met oordeel overleſen,
Kan aan een jong geſel gelyck een ſpiegel weſen,
Byſonder als de man, wiens oordeel dat men leeſt.
Niet ſtaag een kluyſenaar of doen niet is geweeſt.
Wel Kinders *tot dit werck ſoo vind ick myn genegen,*
Want als ick u voldoe, ſoo meld *ick Godes zegen,*
Om dat my dit verhaal indachtig maken ſal,
Hoe Godt my heeft geleyt door menig ongeval.
Ontfangt dan van myn pen wat my is overkomen,
Van dat myn aardſch gewoel beginſel heeft genomen;
Maar hoort oock onder dies de fyelen myner jeugt,
Want dat kan evenſelfs u leyden tot de deugt.
Dit is een nutte ſpreuck. ick ſeg het ſonder ſpotten,
De wyſe lieden ſelfs die leeren van de ſotten,
Veel meer als eenig dwaas van wyſe lieden doet;
Want dwaasheyt is alleen voor wyſe lieden goet.
Het leven in te ſien van hoogbedaagde lieden,
Daar ſiet een leerſaam hert wat dat'er kan geſchieden;
Daar is des werelts loop ten vollen uytgedruckt,
En wat'er qualyck gaat, en wat'er wel geluckt.
Ick ſcheppe groot vermaack, wanneer ick iemants leven

Siet met de nette Pen en naar den eysch beschreven:
Al is het maar een mensch van middelbaare staat,
Ick vind'er eenig ding dat my ter harte gaat.
Als ick iets goets bemerck, ick poog het na te volgen,
Maar vind'ick quaat beleyt, dan ben ick gansch verbolgen:
Het leyt my in het hooft in ieder nacht en maalt?
Want 't is de vroome leet wanneer'er iemant dwaalt.
Ontfangt dan dit Gedicht, dat ick begon te baaren,
Doen ick was ingegaan nu d'een en tachtig Jaren.
't Is my ter deser tyt gelyck een Benjamyn,
Ick hoop het sal u lief en niet ondienstig zyn.
Siet als den avont komt, en dat de sonnestralen
Nu scheyden uyt de lucht en naar de aarden dalen,
Wy trecken dat gesicht ons vry dan naarden aan,
Mits wy het helder licht dan sien in duyster gaan.
Gy doet oock even soo met dat ick heb geschreven,
Het kan uw Leytsman zyn tot aan uw vorder leven;
En als men iemant siet die in syn wegen feylt,
Soo dient hem die het merckt een ander streeck geseylt.
My is nu toegestaan hier vry te mogen blyven,
Dies heb ick tyts genoeg om iets te mogen schryven,
Dus soo my Godt bevrydt van zieckt' en ongeval;
Soo meyn ick iets te doen dat My vernoegen sal.
En wie en sou niet hier tot schryven sich gewennen?
De Gansen hier gebroet die geven hupse Pennen.
Ons Fruyten geven Inckt (a) *ons Bomen wit papier* (b)
En wat ick vorder hoef, dat vind ick even hier.
Nu sonder lang vertreck, ick ga het stuck beginnen:
Maar Godt, myn eenig Heyl, bestier myn swacke sinnen
Dat ick uyt rechte gunst tot aan myn lesten dag,
Met oordeel naar den eysch my hier in quyten mag!

(a) Morellen, Agreotten en Moerbesiën.
(b) De schorssen van Bercke-boomen op Sorgvliet wassende.

J. CATS.

J. CATS TWEEENTACHTIG-JARIG LEVEN,

Aan desselfs Veertien

KINTS-KINDEREN,

dienende tot naricht van de selve.

DAar is een Zeeusche Stadt, men noemtse Brouwershaven, (a) (ven;
Daar heeft een vrouwen borst myn eerst bestaan te la-
Ick was het vierde kint dat Godt myn vader gaf,
Q Maar

(a) Gebeerte-plaats.

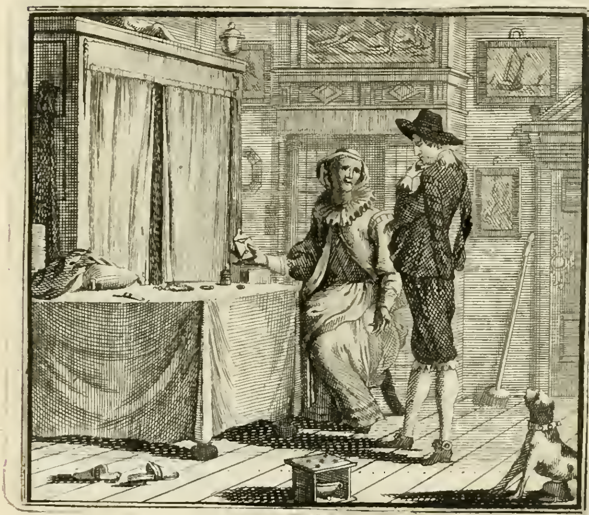
Maar die ons had gebaart die leyden 't leven af.
Myn Ouders roemden noyt van Edel bloet te wesen,
Oock was myn ydel hart soo hooge nooyt geresen;
Myn Vader sat gestaâg daar midden in den Raat,
Hy sogt geen groot beslag en oock geen hoger staat.
Syn Broeder was geleert en heeft oock veel geschreven,
Syn boecken zyn bekent, als die noch heden leven.
Plantyn uw Druckery die heeft'er kennis van
Als die veel is gebruyckt by menig deftig man.
Myn Broeder was geneygt dien eygen weg te treden,
Maar siet de quade tyt die heeft'et niet geleden.
Douay was toen de plaats om haast te sijn geleert,
Maar eer hy schier begon, soo is hy 't huys gekeert
Myn Vader noch gesont en van bequame jaaren,
Bevont sich wederom genegen om te paaren.
Myn Zusters waaren jonck, soo dat sijn huysbedryf
Vereyste, naar hem docht, een kloeck en ryper wyf.
Daar was een hupse vrouw uyt Walslant toen gekomen
Die heeft in echte trouw myn Vader aangenomen;
Sy was een hantsaam wyf en oock van Edel bloet,
Maar door de kryg berooft van al haar ouders goet.
Ick hebbe menigmaal haar goeden âart gepresen,
Sy was niet als van outs een Stiefmoêr plag te wesen,
Want schoon dat in het huis een mislag wierd begaan,
Sy voer noyt heftig uyt, maar liet het hene gaan,
Een Oom tot ons geneygt en konde niet gehengen,
Om by een Walsche vrouw ons op te laaten brengen:
Schoon wy vier kinders zyn, hy des al niet-te-min,
Maackt ons uyt rechte gunst een deel van sijn gesin.
De vrouw met hem getrouwt die was ons moeders Zus-
Die vond om dit beleyt haar sinnen vry geruster; (ter;
Sy was een deftig wyf en van een streng gemoet,
Die heeft ons in de tucht te samen opgevoet.
De luyden die van Godt geen kinders sijn gegeven,
Die zyn oock dickmaal nut in dit ellendig leven,
Want siet door haar behulp een Neef of ander vrient
Word

Word dickmaal ontderſtut of door haar wel gedient.
Myn Vader onderdies gewan drie flukſe zoonen,
En nog een ſchoone maagt die by hem bleven woonen,
Terwyl ick elders ben geſeten in de ſchool,
Of dat ick verder gaa en in de wereld dool.
Als nu myn tyt verliep, en dat myn teere jaren.
Verhoogden onderdies en nu wat ryper waren,
Wierd ik ter ſchool geleyt,al ſcheen het wat te vroeg
Waar van myn goeden Oom de koſten willig droeg.
Ick konde my voor eerſt tot leeren niet begeven; (ven;
De School van Zierickze ſcheen myn een droevig le-
Soo dat het eerſte jaar geheel ten eynde quam,
Eer dat ick recht begon en iet ter harte nam.
Ons Meeſter was een man ganſch kluchtig in manieren
Hy liet hem al te veel of al te luttel vieren; (a)
Nu deftig als een Prins in ſijn geduchte magt,
Dan weder als een kint en uytermaten ſagt:
Als iemant tot een Ampt of eere werd verheven,
Die onder ſijn beleyt eens was gewoon te leven,
Dan was hy ganſch vernoegt en hielt hem als vereert,
En ſyde, dat hy weet, dat heb ick hem geleert.
Hy plag die meenigmaal met vingers aan te wyſen,
Siet, ſprack hy, waarde kunſt doet ſlechte luyden ryſen:
Hy die nu op een koets gelyck een Prinſe rydt,
Was onlangs anders niet als gy op heden zyt,
Weeſt naerſtig, Zeeuſe jeugt, en ſpant de ganſche ſinnen
Soo konje machtig goet en ſtaat en eer gewinnen,
En oock een hupſe vrouw ſoo ging hy dickmaals aan
En dit heeft aan de jeugt by wylen goet gedaan.
De vrouw die ſijn geſin en keucken moeſt beſtieren,
Was geeſtig in verſtant en deftig in manieren:
Maar waar is eenig menſch in alle dingen wys,
Al is hy ſchoon geleert en oock ten volle grys?
Sy had een meyt gehuurt die kluchtig wis te ſpreecken,
Tot praten wel geneygt en al met ſnege ſtreecken,

(a) *Dirck Kemp.*

Sy toond' in haar bedryf veel tekens van verstant,
Maar sy had buytens tyt misbruyckt haar beste pant.
Sy had in 't hof gewoont, maar was daar laas: bedrogen,
Iet dat men maagdom hiet was van haar weggevlogen:
Dees quam in ons vertreck als vrouw en meester sliep
Ook schoon het donker was en dat haar niemant riep.
Ick was noch sonder erg, maar die toen by ons waren,
Die wisten meer als ick, als sneger door de jaren,
Met dese nam die myt by wylen haar vermaack,
En schoon de nacht verliep men kreeg'er genen vaak:
Niet dat ick iet vernam als datse 't samen loegen,
Alleen in losse praat bestont haar vergenoegen:
Maar siet dit hoosse dier dat mengt'er grepen in,
Die smaackten naar het hof en oock naar geyle min.
Hoort, wie ooit jeugt bestiert, en laat geen jongers oo-
Of vuyl of dertel jock of slimme treken hooren: (ren
Het is van outs gemerckt, het sal niet ligt vergaan;
Als in een een vuyle ton word sunssig nat gedaan.
Ick voele menigmaal noch in myn zinnen komen
Dat ick van dese stof ter loops heb ingenomen:
Het kruyt dat niet en deugt, indien het vylig wast,
Word ongevoelig groot en staat ten lesten vast. (ren,
School vrouwen, wieje zyt, en wilt geen meysjens huu-
Die gy vind uyt den aart geneygt tot vreemde kuuren:
Die eens oneerbaar was word evenstaâg gemydt,
Een exter, hoe het gaat, die huppelt alle tyt.
De vrouw was egter sneêg die jonckheyt kon bestieren:
En schaft haar goede raat in wesen en manieren:
Wat iemant van de jeugt aan tafel qualyck stont,
Dat wierd by haar berisp, doch met een sagtemont:
Al wat *Erasmus* leert ten goede van de zeden,
Dat bragtse tot de daat en al met soete reden:
Soo dat'er word geseyt die by haar was bestiert,
Dat hy niet plomp en was of qualick gemaniert.
Oock was'er toen een gril, die my geduurig quelde:
En oock myn kints gemoet in vreemde bochten stelde,
Ey

Ey ſiet een jonge ſpruyt, al was het maar een kint.
Daar was myn ydel hart ten hoogſten op geſint.
Ick ſtont naar haare gunſt, en wiſt haar iet te ſchencken,
Op datſe waar ick was noch myner ſou gedencken:
't Was al maar kinderwerck, maar des al niet-te-min,
Het maackte my geſtaâg een ongeruſte zin.
Ick had haar op een tyt een kleyne gift geſonden,
Maar ſiet myn ſnege Moey die had het uytgevonden:
Sy wiſt het altemaal wat ick oyt had beſtaan,
Dies namſe my alleen en ſprack my deftig aan:

Sy ging geweldig af, en ſy my duyſent reden,
Hoe dat een leerſaam kint ſijn jaaren moet beſteden;
En hoe men weſen moet ontrent ſijn eerſte jeugt,
Of dat men anders miſt de vruchten van de deugt.
En waarom lang verhaal? zy wiſt ſoo veel te ſeggen,

Dat ick genegen wierd myn grillen af te leggen;
En toen begon ick eerst te letten op het stuck;
Een vrient van wysen raat is vry een groot geluck.
Ick was oock even toen tot dichten seer genegen ,
En door een buyte kans heb ick de lust gekregen:
Ons meester Didrick Kemp en was niet van de kunst,
En niet een Zang-godin en bood hem haare gunst,
Een eerbaar jongeling, uyt Brabant daar gekomen,
Had in een ander school de Dichtkunst aangenomen.
Die heeft de gront geleyt van waar ick vorder quam
En op Parnassus berg allenskens hooger klam.
Ick had eens menig vers in Roomsche taal geschreven,
En daar toe wierd ick eerst geweldig aangedreven-
Maar ick verloor hier van byna de gantsche smaack.
En in de Zeusche taal kreeg ick een nieuw vermaack,
Ick was in deese school tot vier geheele jaaren,
Dies quam haar met'er tyt myn leersucht openbaaren:
Ick wierd van Zierickzee tot Leyden opgebragt,
En daar was dat ick eerst myn saacken overdagt.
Siet ick was daar verselt met hupse jonge lieden,
Die my tot hooger werck door haar exempel rieden:
Ick leerde griecksche taal, en schoon ick maar begon,
Het scheen dat ick terstont oock versen maken kon.
Gesselius die my veel nutte dingen leerde,
En die ick naderhandt gelyck een vader eerde
Droeg my soo goeden hart als iemant van de school,
Dies gloeyde myn verstant gelyck een Luyckse kool.
Heb ick iets goets geleert door Godes milden zegen.
Dat heb ick merendeels door sijn beleyt gekregen:
Had dit wat lang geduurt, het had my wel geluckt,
Maar siet de goede Man is elders heen geruckt,
De stadt van Amersfoort, daar in hy was geboren,
Heeft hem tot opperhooft van haare School verkoren.
Siet daar lag toen myn Griecks en wat'er is ontrent,
Schoon ick tot dese taal nu scheen te zyn gewent.
Daar waren even toen oock vrienden die my rieden,
Ge-

Gelyck het veel gebeurt by onbewuſte lieden,
Dat ik noyt met het Grieks ſou quellen myn verſtant
Mits ick het Roomſche recht ſou nemen by der hant
Ick die het minſte werck geneygt was uyt te kieſen,
Liet al de Grieckſche taal in my wel haaſt vervrieſen
Maar ick heb naderhant dat menigmaal beklaagt,
Vermits my dat verlies ten vollen heeft mishaagt
Ick hebbe naderhant myn woonplaats toen genomen,
By ſeecker deftig Man van Leuven daar gekomen,
Moulyn beneffens hem die laſen bey gelyck,
Wat Ariſtoteles ſchreef in het Grieckſche Ryck.
De Vrouw, een rappe ziel, kon wel en deftig ſpreecken,
En gaf ons groot vermaack met duyſent ſoete ſtreeken:
Ick hoorde menig woord uyt haar beſcheyden mont,
Dat ick met 't ander volck bequaam en geeſtig vont.
Wy waaren veeltyts ſes die aan haar tafel ſaten,
Al op gelycken voet geneygt tot geeſtig praaten;
De Vrouwe evenwel, gelyck men naamaals ſag
Misgreep haar op een tyt en deet een quade ſlag.
Sy nam in haaren dienſt een maagt van friſſe leden,
En ſoet in haar gelaat en geeſtig in haar zeden,
Geleert in franſſe taal. In 't kort een rappe ziel,
Die met haar gantſcht bedryf de jonckheyt wel beviel
Dit meysjen was gewoon ons bedden op te maacken,
Maar dat brogt aan het huys een deel verboſte ſaacken:
Want als het titſig dier genaackt aan iemants bedt,
Soo wiert van ſtonden aan de Boeck-kas weggeſet:
Het leſen had gedaan, men hoord'er citer ſpelen,
Of op de luyte ſlaan, men hoort'er deuntjes quelen,
Want daar de vryſter quam ontrent de loſſe jeugt,
Daar rees van ſtonden aan een ongewoone vreugt.
Wel vrient, indienje zyt genegen op de boecken
Soo keert uw ogen af van alle witte doecken:
Want komt'er immer vier of by of aan het vlas,
't Is wonder ſoo het blyft gelyck het eertyts was.
Maar Hera wiert beducht, hoe dit ontydig mallen
Voor

Voor haar en voor haar huys sou komen uyt te vallen:
Dies lietz'een wacker oog op al den handel gaan,
En wist door sneêg beleyt al wat'er was gedaan.
Sy gaf haar dochter last op ons bedryf te letten,
En die ging evenstaâg daar op de sinnen wetten:
Ja nam geduurig acht tot aan het minste ding,
En bragt haar moeder aan al wat'er ommeging.
Sy die niet goet en vont dit lang te laten dueren,
Ging sonder lang beraat een ander meysjen hueren,
Een griet van stueren aart: en leelyck boven dien,
Soo dat in haar gelaat niet soets en was te sien.
Dit meysjen, of veel eer een backkus van Meduyse,
En wierd hier niet gebruyckt ten dienste van de huyse,
Noch tot het keuke werck, maar haar wierd opgeleyt
Te staan tot onsen dienst gelyck een kamer meyt.
Noch was het niet genoeg: Louise moest vertrecken,
En dit wanschapen mensch dat quam ons bedde decken;
Maar als dit seltsaam hooft ontrent ons kamers quam:
Soo was de jeugt ontstelt en toont haar byster gram.
Wie schoone katten heeft die moet geduurig mercken
Op gasten afgericht om in het bont te wercken,
Dit is een oude spreuck, en aardig katte-vel
Verweckt in meenig huys een aardig katte-spel:
Ey siet de stuure meyt en mogt ons niet genaacken,
Want ieder een bestont sijn eyge bed te maacken:
Dit ging gelyk het mocht, en Hera sag het aan,
Haar dogt het vreemt bedryf en sou niet lange staan.
Het speet de nieuwe meyt dat zy dus was versteecken,
En sy bedacht een vond om haar te mogen wreecken,
Het ginck haar, soo het bleeck, tot in haar innig hert
Dat zy, gelyck een slons van ons verstooten wert
Sy quam eens op een tyt, daar wy aan tafel saten,
En dat'er was gekoockt met groot vernoegen aten,
En stoord'ons soet vermaak door seker vremt verhaal
Dat zy ten voorschyn brogt met ongewoone taal.
Louisa, was haar woord, die hier eens plag te woonen,
Quam

Quam gister op de marckt haar droefheyt my vertonen
Sy bleef in haar gespreck, schoon sy het wel begon,
De krop was haar soo vol, dat sy niet spreeken kon.
Sy heeft, gelyckse seyt, door schoon en listig praten,
Hier in dit eerbaar huys haar beste pant gelaten:
Dies is sy nu ter tyt in gantsch bedroefden staat:
Sy braakt, en spikt, en spout, vermits se swanger gaat.
Nu hy die oorsaack is van dese vreemde kuuren,
Moet dencken om de kraam en om de kinderluuren,
Wie dit nu wesen mag, dat houdse voor het lest,
Hy die haar heeft bestruyst die weet het alderbest.
Dit sprack de loose trip, en liet de reste blyven;
Maar stracks rees onder ons een snar en hevig kyven,
Daar bracht een yeder voort, wie aan de jonge meyt
Had meeste gunst betoont en boven al gevleyt.
Als Kock en Bottelier by wylen hevig kyven,
Dan word'et openbaar waar vet en boter blyven;
Een yeder vecht om stryt, en onder dese twist,
Soo komt het schennis uyt dat niemant recht en wist.
Nu schoon ick noyt soo ver myn plichten had vergeten,
Dat my van al dit werck iet mogte sijn geweten,
't Geschiede evenwel, schoon ick onschuldig was.
Dat ick als niet en schreef en weynig boecken las.
Ick quam eerst uyt de School, in alles onbedreven,
En had noch niet bemerckt hoe nu de menschen leven:
Ick sag de wereld aan gelyck een holle pot,
En was daarom bedugt oock hier te fijn bedot.
Siet in dit eygen huys daar waaren slimme gasten,
Oock wel tot vleesch geneygt te midden in de vasten:
Het was geslepen volck, dat even buyten 's lans
Niet selden had geweest aan Venus geylen dans.
My was oock wel bekent dat aan de swackste dycken
De Zee komt in 't gemeen de landen overstrycken:
En dat den laagsten tuyn, oock wel in onsen tyt,
Den meesten overlast van stoute boeven lydt.
Dit woegme byster swaar in myn bedroefde zinnen,

En vond my buyten raat wat dat ick sou beginnen:
  Het scheen, als ick het stuck met oordeel overdagt,
  Dat my 't onwettig kint stont t'huys te sijn gebragt.
Dies most ick, naar my docht, de Rechtsgeleerden vra-
Hoe dat een jongeling sich hier behoort te dragen. (gen,
  Ey let, onwyse jeugt, wat dat'er kan geschiên,
  Ick mogt naar dese tyt geen witte kappen sien.
Ick was in volle daat tot vrouwen ongenegen,
Dit scheen des Heeren straf, en 't was sijn eygen zegen:
  Siet uyt het duyster selfs treckt hy een helder licht,
  Soo dat de swarte nagt word klaar in ons gesigt.
Ick ben na desen tyt door onvoorsichtig mallen,
In soo verbosten staat myn leven noyt gevallen.
  Het is van outs gemerckt hoe een verschroeyde kat,
  Is schromig naderhant oock van het killig nat.
Ick danck u, lieve Godt, dat gy my hebt gesonden
Daar ick goet onderwys geduurig heb gevonden:
  't Is u genaad' alleen dat myn verdwaalde ziel
  Niet dickmaal in verdriet en zonden nederviel.
Maar siet na korten tyt het stuck word uytgevonden,
Het schennis word ontdeckt tot aan de diepste gronden:
  Het bleeck dat al het werck ontstont uyt enckel spyt,
  De waarheyt is van outs een dochter van den tyt.
Ey siet de loose Griet die had het al gelogen,
Die had het slim beleyt uyt haren poot gesogen:
  Ey let hier, vrienden let, wat lust tot wraacke doet,
  Wanneerse plaatse neemt ontrent een wrang gemoet.
Siet hoe veel ongelucks dat eertyts is geresen,
Mits Juno werd gelaackt en Venus hoog gepresen:
  Het dede niet alleen aan Troijen 't hoogste quaat,
  Maar aan Æneas selfs oock daar hy doolen gaat.
Ik heb eens overlang een soete spreuck gelesen,
Bequaam, naar myn begryp, om hier gestelt te wesen,
  Het is een dienstig woord niet voor de jeugt alleen,
  Maar nut om goet te doen de menschen in 't gemeen.
In hoop, in qualyck sijn, in meerder leet te schroomen,
Soo

Soo dient by yeder menſch het leven opgenomen.
  Gy hoop nooyt ſonder vrees, en wees niet al te bly,
  Van druck, na groote vreugt en is hier niemant vry.
Wat zynder, lieve Godt! wat hebben wy gebreecken,
Die ons als beulen zyn, en ons den vrede breecken!
  Die Godt ons aller Heer niet voor ſijn Heer en kent,
  Heeft Heerſchers binnen hem en Heeren ſonder ent.
Eerſt was een yeder uyt, gelyck wy dickmaals zägen,
Om ſich een titſich dier een meysjen te bejagen.
  Hier quam dan yverſugt en vreemde grillen by,
  En niemant van den hoop en was van tochten vry.
En ſchoon dit ſeldſaam werck eerſt luſtig heeft geſche-
Ey ſiet dit los vermaack is in der haaſt verdwenen: (nen,
  Want als men van de kraam en kinderluuren ſprack,
  Toen was'tdat alle vreugt en onſen vrientſchap brak.
Als nu die ſwarte wolck ten vollen was gedoocken,
Soo ben ick als een roos in haaſten weêr ontloocken.
  Dies nam ick wederom de boecken by der hant,
  Daar in ick boven al vermaack en vreugde vant.
Ick leyde naderhant een ſtil en ruſtig leven,
En na ick van myn doen veel preuven had gegeven,
  Scheyd' ick van Leyden af, en reysden uyt het lant,
  Op dat een vreemde kuſt mogt wetten myn verſtant.
Ick ginck tot Orliens my eerſt ter neder ſetten,
Daar ick meeſt beſig was omtrent de Roomſche wetten.
  Tot dat ik [a] brieven kreeg daar meed' ik wierd ver-
  Als die in 'tKeyſerregt nu ſcheen te ſijn volleert. (eert
Wat my te deſer plaats is verder wedervaren,
Daar van wil ick oock hier een weynig openbaren,
  Ick heb veel tyts geſpilt by Juffers van de Stadt,
  Daar ick goet onderhout en vryen toeganck hadt.
En dit was, ſoo het ſcheen, om Frans te mogen leeren,
Om met een nette taal naar huys te mogen keeren;
  Maar ſiet dit onderhout dat wies geduurig aan,
  En 't is niet wel te ſien hoe ver de ſaacken gaan.

(a) *Promotie-brief.*

Dit vriendelyck besoeck was niet van weynig uuren,
Want om het wel te doen soo most'et lange duuren,
De kennis wies gestaâg, en mits de soete praat,
Soo hielt men menigmaal oock niet de regte maat.
Sy kosten soo my docht, soo wel en geestig spreeken,
En hadden overal soo veel bequame treeken,
Soo dat ons Zeeusche taal bynaast in my verdween,
En plomp in haar bedryf en sonder luyster scheen.
Een los en ydel oog genegen om te mallen,
Sal ligt ick weet niet waar de zinnen laten vallen:
Maar een die trouwen wil, die moet sijn losse waan,
Die moet sijn weelig groen eerst laaten overgaan.
Dan sald'er ander werck in sijn gedachten komen,
Dan kan hy eerst verstaan wat vrouw hem dient geno-
En wie'er voor het huis en voor een deftig man, (men:
En wie het gantsch gesin tot voordeel dienen kan.
Siet als'er iemant trouwt in laag of hooge Schoolen,
Dat is geen rechte trou, dat is maar enckel doolen.
'tIs dwaasheyt als de jeugt ontrent haar boecken vryt,
Dat is ontydig werck, dan is het leerens tyt.
Al die in haare jeugt wel eer te Leuven trouwden,
En op soo swacken gront haar echte leven bouwden,
Die hebben in 'tgemeen hier in heel misgetast,
Haar saacken naderhant die gingen niet te vast.
't Gevry was aangenaam, maar siet ten langen lesten,
Voor 't noodig Huysbedryf en was'er niet ten besten.
Den doeck gink voor den broek, dus had men niet ge-
leert,
En daarom word den wulp met geenen steen vereert.
Het trouwen buytens tyt laat dat voor jonge zotten,
Een Leuvens huwelyck en dient maar om te spotten:
Gesellen, wieje sijt, betoomt uw weelig bloet,
Eer dat men is volleert en is geen trouwen goet.
Nu weder tot ons werck. Wie sal het regt verhalen
Hoe seldsaam buyten 's lants de jonge lieden dwalen?
Voor my ick heb bemerckt, toen ick vertrecken sou
Dat

Dat ick was overſtort met ongemeene rou.
En mits my dit vertreck tot aan de ziele raackte,
Soo was dat ick hier op oock klaag gedichten maackte.
Want ick viel om dit werck in wonderbaar gepeys.
Dies had ick wel gewenſt te ſtaken deſe reys.
Maar dat en mogt niet zyn, myn tyt die was gekomen,
Die diende my voor al wel waar te zyn genomen;
Vaart wel dan Orliens, al is het droeve pyn,
Daar is geen ander raat, het moet geſcheyden zyn.
Nu mits ick van myn doen geſtaâg wil reden geven,
Ick was te langen tyt op eene plaats gebleven,
En door het ſtaâg verblyf ſoo wies de kennis aan,
Dies was ick ongeſint van daar te moeten gaan.
Want ick kon toen ter tyt oock daar wel iemant vinden
Die aan my door de trouw haar was geſint te binden:
Maar my was aangeſeyt, toen ick gaan reyſen wou,
Dat ick doch met myn tweên niet wederkeeren ſou,
Die uyt haar Vaderlant in vreemde landen trouwen,
Die ſiet men menigmaal den handel haar berouwen.
Een die recht paren wil en mach niet verder gaan
Als dat hy met een kolf en bal vermach te ſlaan.
Dit moet ick tot bericht van onſe jonckheyt ſchyven;
Wie reyſt dient niet te lang op eene plaats te blyven.
Siet als een jonge boom te diepe wortels ſchiet,
Soo wil hy van den grond of uyt der aarden niet.
Een groenhout in het vier en ſal niet veerdig branden,
Oock niet een jong geſel die komt in vreemde landen.
Maar blyft hy lange tyt in eene plaats geſet,
Daar hem eerſt niet en trof, is naamaals zyn belet
Myn aart was van der jeugt genegen om te mallen,
En 't vrouwelyck geſlacht dat heeft my wel bevallen:
Hier door wiert ick verruckt byna eer ick het wiſt,
En heb eylaas! hier in geen kleynen tyt gequiſt.
Tot ſlooren evenwel, van geyl en dertel leven,
En heb ick myn gemoet niet konnen overgeven,
Ick heb in Engelant noch op de Franſche kuſt,

Nooit hoerhuys ingegaan, nooit hoerenbrant geblust.
Een heus een geestig dier dat gaf my groot vermaken,
Oock sonder vuyl bejach of diergelycke saken.
Als ick de reys begon, toen was myn lichaam kuys,
En ick brogt wederom gesonde leden thuys
Dat ick by vrouwen sogt, en was maar om te praten;
In eerbaar onderhout daaar by heb ick 't gelaten:
Noch was 't al ydelheyt. Maar 'tis een meerder quaat,
Dat meest by al de jeugt geduurig ommegaat.
Daar waren toen ter tyt niet weynig rouwe gasten,
Die meer op haaren lust, als op haar boecken pasten,
God sy voor eeuwig danck, het heeft my wel gelukt,
Dat ick door haar bedryf niet weg en ben geruckt.
Dus heb ick, lieve Godt! ey wilt het my vergeven,
Meest al myn groene jeugt tot ydelheyt begeven,
En dat ick tot uw Kerck ten lesten wiert gebrogt,
Is door myn weerde Vrou eerst krachtig uytgewrogt,
U zy, Heer, eeuwig danck, dat sy my heeft bewoogen,
En van het dom gewoel des werelt afgetoogen:
Dat ick ten lesten wiert een litmaat uwer Kerck,
Gy gaaft den zegen, Heer, voltreck het heylig werck
O jeugt niet tot de deugt, maar tot de vreugt genegen,
Hoe woest is u bedryf! hoe seldsaam sijn uw wegen!
Ach: soo ons Godes hant niet krachtig wederhiel,
Hoe qualyck sou het gaan, met ons verdwaalde Ziel.
Als ick den loop bemerck van al myn voorig leven,
En wat ick heb bedagt en met'er daat bedreven,
Voel ick een koude schrick door al myn leden gaan,
Verbaast tot aan den Ziel wat dat ick heb bestaan.
Myn Godt ick geef u lof uyt al myn gantsche kragten,
Dat ick niet heb gevolgt den drift van myn gedagten:
't Is uw genaad' alleen dat ick nog heden ben,
En dat ick uwen geest voor myn verlosser ken.
Gy hebt myn swacke jeugt, gy hebt myn losse dagen,
Gy hebt myn ryper tyt als met'er hant gedragen.
Nu is myn loop gedaan tot aan het open graf,
Sny

Sny nu myn levens draat, maar eerst myn zonden af.
En als de bleecke dood myn leden sal ontbinden,
Soo laat uw Vader-troost haar in myn bedde vinden;
Vermeerdert myn geloof, vermindert alle pyn,
En laat om Christi wil myn ziel u dierbaar zyn.
Nu, Godt, op dat geen treck tot al myn vuyle zonden
Ontrent myn innig hert en mogte zyn gevonden,
Soo geef myn ziel berouw, myn lippen diep beklag,
En tranen aan myn oog dat ick staâg weenen mag.
Wel weent, myn oogen weent, dat ampt is u gegeven,
Gy hebt my menigmaal tot ontucht aangedreven,
Het weenen voegt u best, u past het treurig sijn,
Als oorsaack van de lust en namaals van de pyn.
Dies is myn 'sherten wensch, als uyt geheele kragten,
Dat ick tot mynen troost van Gode sal verwagten,
Dat soo myn treurig oog geduurig weenen mogt,
Gelyck een vroegen dau komt zygen uyt de locht.
Dat sal my grooter vreugt en meer vernoegen geven,
Als al myn boomgewas, en al myn groene dreven,
Al dat is maar voor 't oog en voor het lichaam soet,
Het ander geeft vermaack en troost in ons gemoet.
Hoe kan'er meerder vreugt op aarden zyn gevonden,
Als dat wy treurig zyn om ons voorleden zonden;
Myns oordeels, waarde Ziel, het rechte tranenbadt
Is beter als een kist vol ongemeene schat.
Van hier dan naar Parys. daar sag ick hoosse treeken,
En onder dat beslag een winckel vol gebreeken,
En schoon ick, naar my dogt, de beste wegen koos,
Noch vond ick evenstaag de distel by de roos.
Doch ick wou hooger op, en ging de vrienden vergen,
Dat ick mogt verder gaan en klimmen op de Bergen,
Daar't Fransche Koninkryk sig van Toskane scheydt,
Of daar een ruymer baan naar Romen henen leydt.
Doch my wierd aangeseyt niet meer te willen peysen,
Om uyt het Fransche Ryck noch hooger op te reysen.
Al wat Toskanen raackt dat hielt men als verdagt,

Om dat het menig mensch in onheyl heeft gebragt.
Al wat ick seggen mocht, of wat ick wist te schryven,
Ick most, tot myn verdriet, dit voorstel laaten blyven:
En als ick dat vernam, soo hield ick my gerust,
En sag in korten tyt de Vaderlantsche kust.
Toen vaardig naar den Haag daar gink ik strax beginnen
Te plegen eenig werck om eer en goet te winnen.
Ick was veel op het hof en op den hoogen Raat,
Om wat de Schoole leert te brengen tot de daat.
Ick hoorde menigmaal de beste Geesten pleyten,
Daar vond ik meerder werck als Pan ontrent de geyten.
Voor eerst en kond ick niet de woorden van de kunst
Maar sogt daar toe behulp en sneêder luyden gunst.
Ick koos een deftig man, hier geestig in bedreven,
En (a) ick heb tot sijn huys en tafel my begeven.
Ick was'er stracks ontrent al waar een pleytsack hing
Want die hier voordeel soeckt die let op alle ding.
Daar waren in den Haag vermaarde Rechtsgeleerden,
Die ick om haare kunst en deftig spreecken eerden.
Ick hoord'haar kloek verstant en las haar schoone taal
Of in een stil vertreck, of in een ruyme zaal,
Ick hoorde voor een tyt hoe dese lieden spraken,
En soo het beste merg uyt veelderhande saacken:
Tot dat ick in het werck allencxkens verder quam,
En na een weyle tyts het plyten ondernam.
God gaf dat my voor eerst bequame stoffe gaven
De stadt van Zierick-zee, en oock myn Brouwershaven,
Dies vond ick alle daag dat myn practycque wies:
Soo dat ick met'er tyt wat hooger adem blies.
Daar rees om dese tydt verschil in onse landen,
Of Heks of Tovenaar zyn weerdig om te branden:
En dit ging wonder ver tot Goeree en Schiedam,
En 't scheen dat dit gespook aldaar zyn woonplaats
En dit is naderhant soo dapper opgesteeken, (nam.
Dat yder een begon van dit bedryf te spreecken.
Ick wierd juyst even toen versogt van seeker vrouw,
Dat

(a) *Cornelis vander Pol, Procureur in sijnen tyt, en een gaau Practisijn.*

Dat ick tot haar behulp te Goeree komen wou:
Ick ginck op dit versoeck myn nader overpeysen,
En vond ten lesten goet oock daar te willen reysen.
Maar schoon al dit gespoock al naâr en seldsaam scheen
Het was maar schraale wint, en al het stuk verdween.
Oock was'er toen ter tyt een hart geding geresen;
Een vrouwe van Schiedam, de Pynbanck toegewesen,
Beriep haar op het Hof, en na een hard geding,
Soo was 't dat sy de banck en alle straf ontging.
Ey siet na dat het Hof dit vonnis had gegeven,
Scheen alle spoockery als uyt het lant gedreven:
Het wyf dat voor een tyt van yeder wierd verfoeyt,
Bleef stil en sonder blaam van niemant oyt gemoeyt.
Ick kon na desen tyt myn jeugt niet wederhouwen,
My docht ik was bequaam oock tot een wettig trouwen:
En siet ick vont een Maagt die aan myn domme ziel,
Om haar bevallig oog, ten hoogsten wel beviel,
En sy had evenselfs my woorts genoeg gegeven,
Om met en nevens my haar dagen af te leven:
Soo dat ick niet en dacht als op een vast besluyt,
En sy doch even selfs sy was myn waarde bruyt.
De mensch neemt dikmaal voor veel wonderlyke saken
En meynt'er, soo het schynt, iets sonders uyt te maken:
Maar eer het iemant denckt, de schyven sijn verset,
Want Godt die blaast'er in, en 't voorstel is belet.
Siet na een korte tyt myn aanslag word gebroocken,
Een onverwachte koorts die quam my daar bestooken,
Een koorts, een felle plaag, die na den derden dag
My staâg van nieuws bevogt en op myn harte lag.
Dies riep ick tot behulp een van de gauste luyden,
Die kende, naar my dogt, de kragten van de kruyden;(a)
Die gaf my drancken in wel seven maanden lang,
Maar siet het slim gebreck dat hield sijn ouden gang.
Al wat de Dockter wrogt en wat hy mogt beginnen,
S Hy

(a) *Wittendael Dr. Medico.*

Hy kon op myn gebreck geen voordeel oyt gewinnen.
De fieckte, foo my docht, die loeg de meefter uyt,
En fpotte, foo het fcheen, met al fijn magtig kruyt.
De koortfe, feyd' hy felfs, die fchynt met ons te gecken,
Daar is geen ander raat, gy moet van hier vertrecken.
Verandert uw verblyf, en kieft een andre lugt, *
Daar fult gy met'er tyt vernemen beter vrugt.
Hier mogt geen bange fien geen druck of klagen baten,
Ick moft de lieve maagt en oock myn Haagje laten.
Ick koos tot myn verblyf het vruchtbaar Engelant,
Dat hield ick voor bequaam als wel de naafte ftrant.
Daar ging ik door het ryk den ganfchen zomer doolen,
(b) Maar fag oock met vermaack haar twee vermaarde Schoolen;
Daar heb ick ftil geweeft en voor een tyt verkeert,
Daar heb ick haare taal en oock wat goets geleert,
Siet Perkins evenfelfs was toen noch in het leven,
( ) Die Godes voorbefchik ten vollen heeft befchreven:
't Is waar Arminius die ginck'er tegen aan,
Maar echter was de twift in lange niet gedaan,
Want hier op is gevolgt dat na verfcheyde-jaren,
Dit wyt beroemt gefchil quam hooger op-gevaren:
Tot binnen Dorderecht het ftuck wiert opgebrogt,
Alwaar het diep geheym is naarder onderfogt,
Daar quamen toen ter tyt, uyt veelderhanden Landen
Veel mannen hoog geleert en diepe Godts verftanden,
De foete Doctor Hal die is'er oock geweeft,
Gelyck men in fijn Werck en fijn gefchriften leeft.
Wat daar is afgekeurt, en wat'er is geprefen,
Is over al bekent en yder kan het lefen.
Ick wil dan op dit werck niet langer blyven ftaan,
Keer weder, trage pen, tot uw befcheyden baan.
Hier

* *Den grontregel van de Medecynen is*, in longis morbis loci mutatio.
(b) *Cambrig en Oxfort, twee vermaarde Univerfiteyten in Engelant.*
(c) *D. D. William Perkins was toenter tyt Profeffor in de Godtheyt. wat tuffchen Perkins ende Arminius is voorgevallen, is in 't lange te fien by nde in 't leven van Mr. Wotton.*

Hier wiert om desen tyt een Medecyn gevonden, (d)
Ervaren in de kunst en dat op vaste gronden;
De groote Koningin (e) die toont hem staâge gunst,
Ja gaf hem magtig goet ter eeren van de kunst.
Dies hiel ick voor gewis dat hy my sou genesen,
Vermits hy overal ten hoogsten wiert gepresen:
Ick wiert hem aangebragt door sijn bekende vrient,
En ick was van sijn hulp een langen tyt gedient.
Al wat hy koken liet, of dat de man bereyde,
Al wat hy my beval, ja wat hy maar en seyde,
Dat goot ick in het lyf; maar des al niet-te-min,
Vernam ick dat de koorts bleef als in haar begin.
Godt liet het vinnig spoock in my sijn klauwen vesten,
Om reden hem bekent en my ten alderbesten;
Dit heb ick naderhant in volle daat gemerckt, (werkt!
Hoe dom is ook de mensch wanneer de Schepper
De koorts bleef evenstaâg en hield haar oude stonden,
Soo dat ick aan dit spoock scheen vast te zyn gebonden,
De Meester gaf het op, hoewel tot zyner spyt,
En seyde, lieve vrient; gaa dient u van den tyt.
Keer na uw Vaderlant, daar sult ge beter wesen,
Een playster van gedult die sal u best genesen.
Doch schouwt waar datje komt den gullen overdaat,
En houd in alle ding de rechte middelmaat.
Hier over riep ick uyt: O trotse Medecynen! (nen!
Hoe dikmaal moet de mensch uw kunsten sien verdwy-
Hoe dikmaal scheld een koorts of ander vremt gequel
Uw gantsche wetenschap alleen voor kinderspel!
Wy zyn van kley gemaackt en uyt het stof geschapen,
Hoe wacker iemant is sijn gantsche sinnen slapen.
Hoe! sou een aarden klomp verhole dingen sien?
't Is wonder, naar my dunkt, indien het kan geschiên.
De somer onder dies en al de soete dagen
Verkeerden overal in stuure winter-vlagen;

(d) *Doctor Butler, zynde een Man van groote estime.*
(e) *Koningin Elisabeth.*

En waar een koortsig mensch genaackt een vreemden
haert,
Daar is hy anders niet als quelling aan den waert.
Dies leerden my de noot hier op te moeten letten,
Te meer vermits de pest veel steden quam besetten:
Soo dat myn stage koorts wierd dickmaal opgevat
Als of het haastig vyer in myn gewrichten sat.
Die in een vreemde kust met siecke leden reysen,
Behoeven voor de kouw op haar vertreck te peysen:
Want of men sich beweegt, en Oost en weder West,
Gemack van eygen haert is siecke luyden best.
Ick dan noch ongetroost, verliet de Britsche stranden,
En keerde wederom naar onse Nederlanden,
Op hope van de zee, of wint, of stuure locht,
Door 't roeren van de maag, myn quaal genesen mogt.
Het word van outs gelooft, dat veel en krachtig braken
Een ingewortelt quaat is machtig vry te maken;
Maar dat is oock gemist. de zee was sonder kracht,
Dies heb ick nevens my de koortse thuys gebragt.
My is om desen tyt een sake voorgekomen, (men,
Oock waart, naar myn verstandt in acht te zyn geno-
Een seecker jongeling die had een man gedoodt,
En daarom was hy bang en vry niet buyten noot;
Want hy was aangetast en op de daat gevangen: (gen.
Des riep meest al het volck: hy moet voorseecker han-
Of immers dient de beul de kop hem af te slaan,
Gelyck naar ons gebruyck gemeenlyck word gedaan
Ick even, door gebreck van ouder Advokaten, (ten;
Wierd sterck om raat gevraagt wat hier sou mogen ba-
Doch mits ick niet en wist hoe dese saacke stont,
Soo wild ick niets bestaan, dan op een vasten gront.
Men liet van stonden aan verscheyden luyden komen,
Die wat'er was geschied wel hadden ingenomen,
En uyt de stucken bleeck, dat om een out geschil
De man was aangeranst oock tegen sijnen wil.
Dat hy was op het ys bevochten sonder reden,
Ver-

Vermits hy ſonder arg daar eenſaam quam getreden.
Dat hy ſtont in een byt wel haaſt te zyn geſmoort,
Had Godt hem niet bevryt van ſoo een wrede moort.

Dat ja de jongeling, die nu met harde banden
Hier binnen wierd gepraamt, met kragt van eygen han-
Syn Vader had verloſt, dat hy niet doen en kon, (den
Ten waar hy met gewelt zyn vyant overwon.
Dat onder dit gewoel Gauryn is dood gebleven,
Die van het ongeval heeft ſtof en gront gegeven.
Ick die het gantſch bewys met oordeel overkeeck,
Vont dat het gantſche ſtuck by veel getuygen bleek.
Ick over dit geval ginck neerſtig onderſoecken,
Wat hier van wiert geſeyt in rechtsgeleerde boecken,
Daar ſag ick hoe een kint ſijn Vader dienen moet,
Op dat hy niet en ſy geſmoort in eygen bloet.

Hier quam my in den zin dat ick eens had gelesen,
Hoe seecker jong gesel van stomheyt was genesen,
Mits hy sijn Vader sag in onverwachte noot,
Om door een Moorders hant terstont te zyn gedoot.
Hoe hy die nooyt een woort sijn leven had gesproken,
Heeft van sijn stomme tong de banden afgebroken; (f)
Ja met een helle stem geroepen overluyt,
Onthout u loose schelm, onthout u slimme guyt.
Onthout u moordenaar, mens moorder, ô verrader!
Hy die gy dooden wilt dat is myn eygen Vader,
Komt vrienden komt te hulp, belet de moordenaar,
Hy die my heeft geteelt die is in doods gevaar.
Wel soo eens Vaders noot een stomme dede spreecken,
Laat dese kindersugt om harde wetten breecken,
De liefde die een kint sijn Vader schuldig is,
Verweckt hem hevig bloet, alwaar hy enckel vis.
Dit bragt ick aan den dag en diergelycke saacken,
Om wat ick immer mogt dit onheyl goet te maacken,
En waarom lang verhaal? ick dede wat ick kon,
Tot dat ick dit geding in volle leden won.
Dit wierd van stonden aan van yder een geweten,
En door de snelle Faam ten luytsten uytgekreten,
Ick was gelyck het scheen een man van goet beleyt,
Die veel op dat geval met oordeel had geseyt.
Maar schoon ik dit geding ten vollen had gewonnen,
Myn sieckte bleef gestaag gelyckse was begonnen;
Ick die verwinner was, des echter niet-te-min,
Most swigten voor de koorts, en voelde geen gewin.
Als ick dan had bemerckt dat al de Medicynen
Voor my sijn krachteloos en als een roock verdwynen,
En dat de grootste kunst en wytberoemste man (kan:
Geen troost tot myn verdriet, geen voordeel brengen
Toen ginck ick even selfs een vreemden handel dryven,
Ick nam tot myn behulp oock raat van oude wyven,
Ja wat een rouwe gast of boer of schipper riedt,
Maar

(f) *Val. Maxim. lib. 5. Cap. 4. de Pietate in Cræsi filio.*

Maar wat ick ondernam, noch baat het echter niet.
Godt ſchort by wylen op de wysheyt van de luyden,
En vonden van de kunſt en kragten van de kruyden,
Soo dat men menigmaal, wat oock een meeſter doet,
Niet anders op en leyt als ſwart en drabbig bloet.
Dies als de ſieke merckt dat hem geen dranken baten,
En dat hy op de kunſt hem niet en mag verlaten,
Soo word hem menigmaal een middel toegebragt,
Daar hy voor deſen tyt nooit op en had gedacht.
Dies ſcheydt hy van de kunſt en alle ſnege luyden,
En ſtaat voortaan niet meer op krachten van de kruiden
Maar gaat tot ſijnen Godt en vry met groot beleyt,
Meer als hy heeft gedaan in al zyn levens tyt.
Als ick dan regt beſag myn uytgeputte leden,
Bragt ick in meerder ernſt ten Hemel myn gebeden,
Ick ſont myn innig hart tot boven in de locht,
Ten eynd'ick op het leſt eens beter worden mogt.
Dit moet een Chriſten hart uyt lange ſieckten trecken;
Hy dient in meerder erſt ſijn yver op te wecken,
O Godt! doet ons de gunſt dat in ons ſiecken tyt.
De Ziel mag beter zyn oock ſchoon die pyne lydt.
Godt ſy voor eeuwig danck hem moet ick eer bewyſen,
Hem moet ick hulde doen en ſonder eynde pryſen,
Hy nam myn ſuchten aan en hoorde myn gebedt,
En heeft myn kranck geſtel in beter ſtant geſet.
Maar hier dient by gevoegt hoe dat ick ben geneſen,
Want dat moet hier geſeyt en noyt vergeten weſen,
Daar was in ons geweſt een ſeecker Alchemiſt,
Die ſoo het wort geloofT verhoole dingen wiſt.
Hy kon gelyck het ſcheen en al de luyden ſpraaken,
Oock van het ſlechte Tin veel Goude ketens maaken,
En dit was evenſelfs myn broeder ingeprent,
Vermits hy deſen man te voren had gekent.
Dees Meeſter was bereyt een proef aan ons te geven,
Hoe dat hy in de kunſt ten vollen was bedreven,
Dies heb ick op een tyt iets vreemts van hem geſien,
Dat

Dat ick niet dencken kon hoe dat het mogt geschiên,
Als ick met desen Snaack dan kennis had gekregen,
Hoe hy te kennen gaf tot my te zyn genegen,
Ja roemde dat hy my wel haast genesen sou,
Indien ick sijnen raat na eysch gebruycken wou.
Ick, schoon meest al het volck en veel bekende lieden
My uyt genegen ernst den handel niet en rieden,
Vermits het over al van yder word gemerckt,
Dat kunst van Alchemy te fel en vinnig werckt:
Ick die ten hoogsten sogt om eens te sijn genesen,
Wou ja een proeve doen wat hier van soude wesen,
Hier toe was ick geneygt, vermits ick ondervont,
Dat my het leven selfs genoegsaam tegen stont.
Ick ging dan tot het werck en wou de kanse wagen,
En hoe het vallen mogt ick sou het willig dragen,
Al wat hy my geboot dat nam ick aan te doen,
Al schonck hy my venyn of ander giftig groen.
Ey siet wat doet de mensch, wanneer hy word gedreven
Door lust om in het vleesch hier lang te mogen leven?
Hoe walgelycken kost, wat eet of drinckt hy niet,
Hy neemt al wat een snaack of looper hem gebiedt.
Als ick by wylen lees wat groote Meesters schryven
Van dingen nutgeschat om sieckte weg te dryven,
Dan staa ick als verbaast van al het vreemt bedryf
Dat yder onderneemt om dit bouvallig lyf. (ken
Het oorsweet van een mensch, het mishoop van een ver-
Word tot een dranck gekoockt om wonder uyt te wer-
ken,
Den afganck van een wolf gemengt in Spaanse wyn,
Dat schryft men voor kolyck een nutten raat te zyn.
Men neemt een pad en muys, ja vers gevangen luysen
Om eenig slim gebrek uyt 't vleesch te doen verhuysen.
Geen mensch en is'er kies van pis of menschen dreck,
Wanneer sijn keele swelt van eenig slim gebreck.
Een esels verssen dreck en wat de gansen schyten
Dat houd men wonder goet om geelzugt uyt te byten.

Men

Men neemt fenynig vogt en alle vuyl bejag,
Indien het eenigſins het Lichaam dienen mag.
Een adder verſch gekoockt, ja nieugebraden ſlangen,
Daar ſiet men menigmaal een ſiecken naar verlangen.
De piſſe van een beer, het braackſel van een hont,
Dat neemt men dickmaal in en houd het voor geſont.
Men vint'er in het landt die laaten yſer gloeijen,
Om iemant daar het dient een ader toe te ſchroejen,
Men ſet aan menig menſch, been, hant, of borſten af,
Om noch een kleynen tyt te blyven uyt het graf.
Men leeſt dat Eskulaep, als iemant des behoefde,
De pis en afganck ſelfs van ſiecke luyden proefde,
Om dat hy uyt de ſmaack van dat ongalick vogt
De gronden van de quaal te beter kennen mogt.
In 't korte, wat'er vuyls op aarden word gevonden,
Hoe grouſaam dat het is voor maag en kieſe monden,
Hoe leelick dat het ſmaackt, des echter niet-te-min,
Men koopt het dier genoeg en neemt het willig in.
En dit geſchied alleen om aan ons nietig leven
Miſſchien wat langer tyt of kleyn gemack te geven.
Ey ſiet! wat doet men ooyt op dat ons waarde ziel
Niet aan het eeuwig leet, maar Godt ten deele viel?
Eylaas ick ben beſchaamt en ſtaa geheel verſlagen,
Ick wou het evenſtaäg en Godt en menſchen klagen.
Dat wy ſoo weynig doen om dit hoogweerdig pant
Te vryen van bederf en van den helſchen brant,
En 't is nochtans bekent, al waar de gantſche werelt
Geſmeedt van enckel gout en over al beperelt,
Dat al haar groot begryp geen dinck in haar en vat
Dat oyt bereycken kan een deel van deſen ſchat?
O Godt! vernieuw myn hart en geef ons wyſer ſinnen!
Dat wy wat vleeſch gelyckt eens moogen overwinnen!
Doet my eens recht verſtaan, als gy myn geeſt verheft
Hoe verre dat de ziel het lichaam overtreft.
Ick vinde binnen my niet weynig zielgebreecken,
Die uwen reynen Geeſt geduurig tegen ſpreecken,

Soo dat ick heden ben, hoewel tot myner ſpyt,
Niet in een ſtille ruſt, maar in een fellen ſtryt.
De Meeſter nu gemeld die was van oude dagen,
Gewoon tot aan den riem een gryſen baart te dragen;
Ick, na een kort geſpreck, en op dien eygen ſtont
Was veerdig aan te gaan al wat hy dienſtig vont.
Hy liet van ſtonden aan een friſſen roemer brengen,
En gink met Rinſſen wyn een ſeldſaam poeijer mengen,
Dies ſprack hy: drinkt het uyt wat gy hier binnen ſiet,
Maar drinckt alleen den wyn en 't roſſe poeijer niet.
Wagt dan den naaſten dag, tot dat de roode morgen
De menſchen wederom ſal brengen aan de ſorgen:
Blyf dan in uw vertreck en let daar met gedult,
Wat gy ontrent den noen in u vernemen ſult.
Ick deed het even ſoo als my de Meeſter ſeyde,
Maar riep den Schepper aan terwyl ick my bereyde,
Ick weet dat ſonder Godt geen welbedachten raat,
Geen balſem, goede ſalf, of kruyt of wortel baat.
Al wie een ſieckte quelt en wenſt te ſijn geneſen,
Die gaa voor alle ding tot Godt het eeuwig weſen,
En eyſſche maar alleen verloſſing van de pyn,
Indien het aan de ziel hem dienſtig mogte zyn.
Ick vond my 's anderdaags verfriſt in al de leden,
De koortſe was van my te poſte weg gereden:
Godt ſy voor eeuwig danck die my ſoo heeft verloſt,
In ſoo een korten tyt en met een kleyne koſt.
Ick van de quaal bevryd, begon terſtont te peyſen
Om uyt myn Broeders huys en naar den Haag te reyſen:
Op dat ick wederom mocht nemen by der hant
Daar van ick door de koorts my lang verſteken vant.
Maar ſiet een ſeker (a) Vrient, om veel verſcheyde reden
Ried my van Hollant af, en koos de Zeeuſche ſteden.
Ick vond ſijn voorſtel goet, en heb ſijn raat gedaan,
En ging tot Middelburg myn woonplaats nederſlaan.
De

(a) *De Heer Apolonius Schotte, toen ter tyt Penſionaris der ſtadt Middelburg, ende naderhant Raatsheer in den Hoogen Raat.*

De ſtadt om deſe tyt, als wonder wel gelegen,
Was toen van alle kant met veelderhande zegen
Verrykt, door groot beſlag en neering uyt de zee,
Veel winckels in de ſtadt en ſchepen op de ree.
De kryg wiert even toen te water hart gedreven,
Men ſag de Zeeuſche vlag met alle winden ſweven,
Matroos ging wacker aan en nam met groot vermaak
Of hier een Spaanſche Berck of daar een ryke kraack,
Om dan naar rechten eyſch den buyt te mogen deelen,
Onſtont'er hart geſchil en veelderley krackkeelen,
De rechters van de zee die wierden des gemoeyt,
Vermits de Zeeuſche ſtrant van buyten overvloeyt.
Al wie beſchadigt is bedenckt verſcheyde grepen,
Om wat hem is ontvremt niet weg te laten ſlepen:
Maar Peckbroeck wederom die kant'er tegen aan,
Onwillig wat hy kreeg van hem te laaten gaan.
Het teer houd byſter vaſt, en peck gewoon te kleven,
En wil niet van den buyt en kan niet wedergeven:
Hier wierd dan raat gepleegt van d'een en d'ander ſy,
Maar wat de Koopman doet, daar komt'er weynig
En mits op deſe wys veel handels wierd gedreven, (vry.
Soo heeft het my beſlag en oeffening gegeven. (Staat,
Myn huys wierd veel beſogt, ook luyden van den
En wyſer als ick was, verſogten mynen raat.
Maar ſiet het huysgeſin daar ick my liet bekoocken,
Is toenmaal onverwagt, en haaſtig opgebroocken,
En buyten 's lants gereyſt: toen was ick ſonder weert,
En ſat meeſt onverſelt ontrent een ſtillen heert.
Ick wou tot ander werck myn friſſen jeugt beſteden,
Want dit vond ick bequaam om veelderhande reden:
Ick ſag dat eenſaam zyn een jong en vrolick man
Noyt in ſijn noeſt bedryf ten goede dienen kan.
Hier op liet ick het oog, oock myn gedachten dwalen,
Waar ick een hupſe Vrouw voor my ſou mogen halen:
Doch wat in dit bejag my toenmaal is geſchiedt,
Vermits het jonckheyt raackt, en ſeg ick heden niet.

Doch my schiet in den zin iet dat ick moet verhalen,
Daar uyt men leeren kan hoe jonge zinnen dwalen;
Ick quam te Middelburg eens in de Fransche kerck,
En daar ontstont in my een wonder seldsaam werck.
Ick sag een jonge maagt, terwyl ick hoorde preken,
En stracx is in myn hart een minnebrant ontsteken;
Sy docht my wonder schoon en uyttermaten soet,

Dies voeld' ick als een vier tot in myn innig bloet.
Ik was naau uyt de Kerck in myn vertreck gekomen,
Waar dat de Juffrou woont dat had ick haast vernomen,
Dies schreef ick met'er daat een hupsen minne-brief,
Die sond ick in der haast myn nieugekooren lief.
Ick bad haar door de pen en liet de vryster weten,
Om voor haar deur te zyn des avonts na den eten,
Mits ick begeerig was haar daar te mogen sien,
Om

Om myn genegen dienſt haar aan te komen biên.
De jonckvrouw dede ſoo gelyck ick had geſchreven
En heeft te rechter tyt haar voor de deur begeven:
'tIs vreemt als ick haar ſag wat vreugt dat ick ontfing,
My docht dat voor myn ziel den Hemel open ging.
Daar bragt ick aan den dag niet als flueele woorden,
Geboort aan alle kant met goud en ſijde koorden;
En, met een woord geſeyt, ick heb'er toen vereert
Met al dat my de kunſt voor deſen had geleert.
Sy met een eerbaar root in haar gelaat ontſteecken,
Sy ſag myn gunſtig aan oock ſonder iet te ſpreecken;
Maar eer ick van haar ging vernam ick echter wat
Dat voor my, naar my docht, was waard te ſijn gevat.
Ick quam in meerder ernſt haar naderhant begroeten.
En vond dat ſy in all's myn liefde quam gemoeten;
Soo dat ick hoope kreeg dat ick wel winnen ſou,
Voor eerſt een liefdens hart en dan een vaſte trou.
Maar als ick ſeecker vrient van deſen aanſlag ſeyde,
En my tot echte trou in volle daat bereyde,
Toen was het dat de man my dit geheel ontriedt,
En ſeyde deſe trou en dient uw ſaacken niet. (ken,
Gy moet in deſe Stadt uw naam ganſch achtbaar maa-
En daar toe ſult gy noyt door deſen weg geraaken;
Die vader van het dier dat in uw ſinnen ſpeelt,
Is hier ter beurs veracht en banckqueroet geſpeeſt.
Hoe my dit woord beviel, en hoeft men niet te vragen,
Het ſcheen my anders niet als felle donderſlagen,
En dat vermits de maagt in myn verdwaalde ziel
'Ten diepſten was geplaaſt ten hoogſten wel geviel.
Daar voeld ick groote ſtryt in myn bedroefde zinnen,
Ick ſtont geheel ontſtelt onſeecker wat beginnen:
Zy was ſtaâg in myn hert en drong geweldig aan,
Maar ſiet haar s'vaders val die ſloeg haar uyt de baan.
Ick was tot deſe maagt ten hoogſten wel genegen,
My docht in haar gelaat lag my een hoogen zegen:
Ick had om harent wil, oock ſonder grooten noot,

My met een bly gemoet gegeven aan de doot.
Maar siet het ongeluck, haar Vader overkomen,
Heeft van my 't eenemaal haar liefde weg genomen
Soo dat ick naderhant, hoewel niet sonder stryt,
Socht van de minnebrandt en haar te zyn bevrydt.
Ick viel op dit geval in veelderley gedachten,
By dagen niet alleen, maar dickmaals gantsche nachten:
Maar siet de jonge maagt die trock naar Amsterdam,
En siet hier vond ick kans dat ick myn afschyt nam.
Ick dorst op haar vertreck niet soo als eertyts spreken,
Het heetste van de min dat was-alree geweken.
Ach wat is van de mensch! en wat hy hier begint,
Hoe haast vervalt'er iet dat eertyts was bemint!
Nu spreeck ick tot myn selfs, doch met bedaarde zinnen
Wat heeft de werelt in dat iemant kan beminnen?
Wat is 't dat aan de mensch! die noch op aarden leeft.
Wat is 't dat uyt het vleesch oyt soet vernoegen geeft
Waar toe sal eenig mensch sijn gantsche sinnen voegen!
't Is maar een dinck alleen dat ons kan vergenoegen:
Al wat hier ons gemoet tot sijn vermaack verkiest,
Is als een schrale wint die hy terstont verliest.
Maar vraagje wat'er is de keest van alle vreugden,
Het grontstuck voor den geest, een ziel van alle deugde,
De lust van ons gemoet en van ons innig hert,
Waar door men even hier aan Godt versegelt wert?
Het is de liefde, vrient, die wy den Schepper dragen,
Waar in verholen leyt al wat men kan bejagen;
Want die in zyn gemoet dien zegen regt gevoelt,
Is stil en wel gerust hoe vleesch en werelt woelt.
Geen dinck, hoe groot het is, van al des werelts saaken,
Dat ons kan wel gestelt en regt geluckig maaken,
Als Godes liefd'alleen: want sonder dat kleynoot
Is alle vleesch onstelt, sijn alle lusten doot.
Wel dit heb ik gemerkt, ofschoon de menschen woelen
Dat Godt sijn hooge magt laat over al gevoelen:
Daar ick het niet en sogt en niet en had gedagt,
Wierd

Wierd my een lieve Vrouw van Gode toegebragt.
Ick was om desen tyt in Zeelant vast geseten,
En al wat Hollandt raackt dat had ick schier vergeten;
In Hollandt evenselfs, ja binnen Amsterdam,
Was dat ick my ter hulp een echte vrouwe nam:
En vrouw van sneêg vernuft en geestig in manieren,
Sy kon een huysgesin naar rechten eysch bestieren.
In plaatse dat de jeugt romansche grillen leest,
Soo is Plutarchus selfs haar tydverdryf geweest.
Maar Godes Heilig woort, als meest by haar gepresen.
Dat was se boven al genegen om te lesen.
En waarom meer geseyt? sy was een weerde vrouw,
Het grontstuck van het huys, een spiegel van de trouw
Wy hebben zaat geteelt, maar ach! myn teere vruchten
Die sag ick henegaan en in het duyster vluchten;
Oock menig jong gewas en quam niet aan den dag,
Soo dat het nooit de Zon, en min sijn Ouders sag.
Dit is een diep geheym en leert de domme menschen,
Hoe ydel dat het is wat wy oock konnen wenschen:
Ick weet hoe dat het smaackt wanneer een aardig kint
Syn korte tyt besluyt oock schier eer die begint.
Drie zoonen had my Godt tot myn vermaack gegeven,
Maar geen van dat getal en is my bygebleven:
Dies sag ick wat de Dood in haast vernielen kan,
Al wat een jeugdig paar in lange jaaren wan.
Als Godt myn ouste Soon liet uyt het leven rucken,
Toen voeld ick aldermeest myn droeve ziel verdrucken
Vermits hy toen ter tyt soo ver gekomen was
Dat hy oock met verstant geleerde boecken las.
Twee dochters, sonder meer die sijn my noch gelaten,
Maar dat heeft myn verdriet ook weynig konnnen baten
Want als tot mynen troost haar soete tyt began,
Soo word haare teere jeugt als eygen aan den man.
Ick woud haar niet te lang om iemants wil bewaren,
Ick nam het voor geluck haar wel te moogen paren.
Och wat is van den mensch! myn harte was verblyt,

En

En ick wierd onderdies myn waarde panden quyt.
Als nu de tyt verliep tot ſeſtien hondert negen,
Sond Godt van deſen Staat een onverwachte zegen, (a)
Want Mars werd aangeſeyt: ſteek op uw bloedig mes,
En houd'et in de ſchee tot jaren tweemaal ſes.
Hier ginck ick myn beroep en eerſte weſen ſtaacken,
En poogd'in grooten ernſt van water lant te maacken,
En ſiet aan dit bedryf, van Godt my toebereydt,
Word ick van myn beroep als met'er hant geleydt,
Daar waren in den kryg veel dycken doorgeſteecken.
Het lant lag ongebouwt, die lieden weggeweecken;
Dat eertyts werd beploegt dat was een moſſelbanck,
De krabben uyt het ſlyck dat was de beſte vanck.
Daar was geen ploeg gebruyckt in meer als dertig jaren
De regen op de vrucht dat waren ſoute baren,
En wat'er was ontrent dat was maar driftig zant,
Het velt voor deſen groen dat was een dorre ſtrant.
Godt heeft om deſen tyt myn ſinnen toegeſonden,
Die ſchiepen haar vermaack in deſe ſoute gronden.
Ick was hier onbewuſt en hadde noyt geleert,
Hoe dat men van het lant de ſoute baren keert.
Ick heb om goede raat myn broeder aangeſprooken,
Hoe dat men landen dyck door Oorlog ingebrooken,
Die heeft my niet alleen hier op bericht gedaan,
Maar ving beneffens my den gantſchen handel aan.
Veel luyden ongeſint om wederom te dycken,
Uyt vreeſe dat de peys te ligte ſou beſwycken:
Die hielden dat beſtant niet lange ſou beſtaan,
En dat Mars wederom ſijn trommel ſoude ſlaan.
Hier door ſoo is 't gebeurt dat wy veel landen kochten,
Die ons zyn t'huys gebrogt, ſchoon wy die niet en ſogte
Daar viel men aan het werck dat ſcheen bywylen goet
Maar dickmaal naderhant verdriet en tegenſpoet.
Siet dus gaan in 't gemeen des werelds beſte ſaacken,
Wie kan op dat beſlag gewiſſe peylen maacken?
't Sy

(a) *Twaalfjarigen Treves.*

'''t Sy iemant landen bouwt of handelt in de ſtadt,
Hoewel het word beleyt, daar hapert altyt wat.
Wat my hier in belangt, Godt liet het my gelucken,
En liet ons voor een tyt bequame vruchten plucken;
Hem zy voor eeuwig danck voor ſijn gewenſte gunſt,
Het voordeel quam van hem, en niet van onſe kunſt;
Ik vond'er groot vermaak, wanneer het koolſaat bloeide
Of dat de wintergarſt in volle ſtruycken groeide;
En 't was een ſchoon geſigt, wanneer de korentas
Van alderhande graan om hoog geſtapelt was.
Het lant nu lang geruſt dat gaf bequame vruchten,
Soo dat oock van den laſt de ſolders dickmaals ſuchten.
Een Oogſt, door goeden bouw, uyt dit beſlag gehaalt,
Heeft ſomtyts naar het viel het gantſche lant betaalt.
Dit ſag een ſeecker vriend en poogd'et na tevolgen,
Maar toen het qualyck gink, toen wiert hy ganſch ver-
bolgen.
Ons doen gaat ſeldſaam toe, wie kan het regt verſtaan
Hoe vremt dat menigmaal des werelts ſaacken gaan?
Twee menſchen gaan te werck en doen gelycke ſaken,
En 't is ganſch ongelyck al wat de menſchen maacken;
Dat genen heeft verblydt, gaf deſen groot verdriet,
Dat yder plegen mag en dient een yder niet.
Ick leyde om deſe tyt een ſtil en ruſtig leven,
Dat heeft de goede Godt uyt gunſte my gegeven:
Ick had een buytenhuys niet verre van de ſtadt, (a)
Daar ick en myn geſin een wyl in ſtilte ſat.
Ick was veel op het lant, of in het huys gedoocken.
Ick liet van enckel moes my veeltyts ſpyſe koocken;
Ick ſchoude ſtadts gewoel, en koos het eenſaam velt,
Want daar was toen ter tyt myn weſen naar geſtelt.
Ick leefde ſonder ſtaat en voor myn eygen ſelven,
Ick ſchiep een groote luſt om lant te doen bedelven;
Om buyten alle ſorg te ſitten in het groen,
Oock als ick ledig was genegen iet te doen.

(a) *Grypskercke, een ſeecker Dorp ontrent Middelburg gelegen.*

Ick las, ick dicht', ick schreef, ik maackte zinnebeelden,
Terwyl myn kleyne jeugt ontrent de boomen speelden:
  Hier uyt quam Dafnus voort, die Eis en Galathé
  Ging raden van de stadt en tot het witte vee.
Daar na rees Joseph op , en toont hem ongenegen,
Om met sijn hoofsche vrouw ongure lust te plegen.
  Noch quam hier Vasthi toe, die op geen Koning past
  Terwyl hy dertel is en met de Vorsten brast.
Ik klom noch hooger op, en ging oock daar beschryven
De plichten toegepast aan maagden, vrysters, wyven,
  En oock het mangeslagt. Siet daar een soete tyt,
  Siet dat ons meest bevalt dat word men veerdig quyt.
Maar, vrienden, aartsche vreugt en kan niet lange duren
Men moet het soet vermaack met bitter leet besueren.
  God oeffent soo den mensch, en 't is de Ziele goet,
  Hoewel hy evenwel daar onder suchten moet.

(a) DE stilstant onderdies, gemaakt voor twalef jaren,
Was als een driftig swerk in haasten weg gevaren
De kryg ging weder aan, soo veerdig alsse mogt,
Soo dat men weder hard van beyde zyden vocht.
Daar op soo vont men goet ons lant tot zee te maken,
Op dat de Spaansche magt ons niet en sou genaken,
  Daar ging het sedsaam toe, het Wey-en Koren lant
  Dat werd van stonden aan gelyck een dorre strant.
De maaijer was gevlugt, de ploeger moste roeijen,
Daar eerst in volle jeugt het koren plag te groeijen.
  Het wier dreef op het lant daar onlangs koolzaat stont
  Dat sweefde met den stroom het bloeysel in den mont.
Wy hebben even toen gedyckt verscheyde Polders,
Op hope van gewas en daar na volle solders;
  Het maken van den Dyck dat stont tot onsen last,
  En toen stont al het werck in volle leden vast.
Maar schoon dat onsen Dyck ten vollen was geslooten,
Wy

(a) *Uytgang van twaalfjarigen Treves.*

Wy hebben weynig vrucht van al de kost genooten:
Wat mits geheel het werck juyst op de grensen lag,
Soo was 't dat onsen Staat daar in peryckel sag.
De vyant, so men riep, die stond daar in te breecken
Ten ware men verstont de Dycken deur te steecken:
Daar wiert het vrugtbaar lant geopent aan de zee,
Daar most den bouwman weg, en al 't liefialig vee.
Wie kan hier tegen zyn? Soo liepen toen de tyden,
Wy moesten met gedult het droevig onheyl lyden.
Het quam van hoger hant, en niemant wort vergoed,
Oock schoon ons eygen Staat aan iemant schade doet.
Waar ick niet overstolpt met soo veel ongemacken,
Die op myn nieuwen bouw ter neder quamen sacken;
Wat vrugt had ick gepluckt van al dat schoone lant,
Dat in der haast verviel, en was maar dorre strant!
([a]) Vierpolders nieuw gedykt die hadden konnen geven
Daar op een deftig man had eerlyck konnen leven.
Daar was een groote schat of hoope van gewin,
En, naar myn oordeel draagt, daar stak een rykdom in
Maar dit ging so het mogt, waar toe het droevig klagen?
Wat van den Hemel komt dat moet men willig dragen.
En 't is van outs gesien, dat enckel tegenspoet
Ons dickmaal nutter is als grooten overvloet.
Kan oyt de ryckdom doen dat wy meer konnen eeten?
Of geeft sy ons een lyf dat niet en word versleten?
Of herten sonder sorg, of leven sonder nyt?
Of Geesten sonder waan, of Zielen sonder spyt?
Neen, neen, in tegendeel, de ryckdom baart gebreeken,
Die ons of in het breyn of in den boesem steecken:
Men houd het voor gewis, dat overgroot gewin,
Brengt niet als losse waan en Zielgebreeken in.
Ey siet: hoe Godes Zoon een rycken heeft beschreven,
Hoe schrap sijn saken staan ontrent het eeuwig leven:
Het schynt dat groote schat en gelt en overvloet,
Niet als door hoog geluck ten Hemel klimmen moet.

V 2 Wie

(a) *De Passageule Juffrouwen, Catalyne ende Henricus Polders.*

Wie ſou doch niet verſtaan dat hy geweldig dwaalde,
Die Kemels dringen wou door 't ooge van een naalde?
En echter dit bedryf heeft Chriſtus toegepaſt,
Aan iemant wiens gemoet is aan de ryckdom vaſt.
Hier uyt kan yeder menſch hem als voor oogen ſetten
Hoe ſeer dat ryck te zyn ons welſtant kan beletten.
Beſwaarlyck, voor gewis, beſwaarlyck is de baan,
Waar door een rycke vreck ten Hemel heeft te gaan.
Het is dan, lieve Ziel, ons menſchen niet geraden,
Met dit gevaarlyck pack de ſchouders 't overladen.
O matig, lieve Godt! o minder myn beſlag,
Op dat het aan de Ziel my geenſints deeren mag.
Het is een deftig werck en waar te zyn gepreſen,
Godtzalig en met een oock ryck te mogen weſen,
Het gout is ſchoon in glans, maar is geweldig ſwaar,
Ach wie beſit het oyt als met een groot gevaar!
Waar toe noch lang verhaal? Ick ſegge voor het leſte,
Het middelmatig goet dat hou ick voor het beſte.
Siet al te ruymen kleet doet aan het lichaam quaat:
En ſoo doet aan de Ziel de ryckdom ſonder maat.
Siet rocken wel gemaackt, die aan de leden paſſen,
Die ſtaan ons aan het lyf, als uyt het lyf gewaſſen.
Geluckig is de menſch die ombeſlommert leeft,
Want hy is ryck genoeg die niets gebreck en heeft.
Ey ſiet met dit beſcheyt of diergelycke reden,
Dient ons de Ziel getrooſt daar ſchade word geleden,
Geloof het, wie je zyt, het is een deftig man,
Die met een ſtil gemoet veel onheyl lyden kan.
Ick hadde wel gewilt dien harden ſlag beletten,
Maar wat van boven komt dat ſijn geſtrenge wetten.
't Is beſt dat ſich de menſch in alle dingen voegt;
En met des Heeren wil ſijn harte vergenoegt.
My dunckt ick heb wel eer een kort gebedt geleſen,
Dat kan op dit geval of elders dienſtig weſen:
Ick vind het heden goet te brengen aan den dag,
Op dat het eenig menſch ten goede dienen mag.

O Godt!

O God! die in de hoogten sweeft,
Die waart, die zyt, die eeuwig leeft,
Die aard en hemel heeft gebouwt,
En wat het is noch onderhoudt;
Al bid ick u niet om het goet,
Dat my ten besten dienen moet,
Gy des, ô Vader! niet-te-min,
Ey stort het my van boven in;
En laat het my zyn toegebrocht,
Hoewel dat ick het niet en socht.
En weder schoon ick neder kniel,
En bidde met de gantsche ziel,
Om iet dat ick van herten wacht,
Maar dat gy, Heer ondienstig acht,
O Godt! verhoor myn bede niet,
't Is best dat uwen wil geschiedt.
Wy sien eylaas op vleesch en bloet,
Maar wat gy wilt is enckel goet.

Maar siet het ongeluck, gelyck men plag te seggen,
En wil hem niet alleen in stilte nederleggen:
't En komt niet onverselt; my trof een tweeden slag,
Soo bitter als se kan, soo vinnig als se mag.
Een die wy had gedient, en diergelycke gasten,
Die rieden aan den Staat myn landen aan te tasten.
Daar greep de Fisque toe en hield het als verbeurt,
Dat my noch van de zee niet af en was gescheurt.
De gront van al dit werck die wiert hier opgenomen,
Vermits van 's vyants zy het lant ons was gekomen,
En daar toe werd gebruykt het inhoud van't Verdrag
Dat, soo het schynen mogt, niet al te klaar en lag.
Dit was een harden stoot met al myn Vlaamsche gron-
Die wierden by den Staat of in de zee gevonden. (den,
Ick hier op naar den Haag, en dede myn beklag,
En vorder waar ick mogt daar ick het dienstig sag.
Ick ging den rechten weg, en geensints slimme paden,

Het ſtuck werd onderſocht by drie verſcheyde Raden:
  Het duurde jaren lang, en al den middeltyt
  Was ick het vruchtgebruyck en al de baten quyt.
Maar t'wyl ick in den Haag was beſig alle morgen
Met dit verdrietig werck en veelderhande ſorgen;
  Sag Godt den handel aan, en toonde metter daat
  Dat ja ſijn Vaderſorg het onſe gade ſlaat.
Ick ſeyld' eerſt in de wind, en al des werelds ſaacken
Die gingen tegen my een vollen aanſlag maacken:
  Doch midden in den loop van dit verdraait gevaar
  Soo wierd ick onverwagt een ſoeter lugt gewaar.
Godt wil dan aldermeeſt bedroefde zinnen helpen,
Wanneer de wonde bloedt en niet en is te ſtelpen.
  My werd om deſen tyt een ſaacke toegebragt,
  Daar van ick niet en wiſt en noyt en had gedagt.
Ick wierd juiſt toen verſogt, indien het mogte weſen,
(*a*) In Leydens hooge ſchool de jonckheyt voor te leſen
  Het een en 't ander Recht. Ick nam het in beraad.,
  Want 't was naar myn begryp, een ongewoone ſtaat.
Maar dit was nauw geſchiedt, of my wierd aangeſchre-
    ven,
(*b*) Dat Zeelants eerſte Stadt my was geneygt te geven
  Een ſtaat in haar bedryf, die aan myn Tweede Ziel
  En al het naaſte Bloet ten hoogſten wel beviel.
Ick ging het gantſche ſtuck wat naarder overwegen,
En vont oock myn gemoet hier toe te zyn genegen,
  En ſiet t'wyl myn geding hier noch in twyffel ſtaat,
  Zat ick te Middelburg te midden in den Raat.
En ick wierd niet alleen geoeffent in de ſaacken,
Die zee of koopmanſchap of aartſche dingen raacken.
  (*c*) Ick wierd ook Ouderling ten dienſte van de Kerk,
  En dat was even toen een gantſch bekommert werk.
Want mits het nieuw geſchil toen onlangs opgereſen,
Dat

(a) *My wierd aangeboden Profeſſor in Civile rechten te weſen.*
(b) *Penſionarisſchap der ſtadt Middelburg.*
(c) *Ouderling.*

Dat voor den gantschen Staat een plage scheen te wesen,
Soo wâs'er veel te doen: maar eer het was verspreydt,
Soo wierd het daar gestilt door Godes hoog beleyt.
Ick heb in dit gewoel een ruymen tyt versleten;
En broot van luyen aart en heb ick noyt gegeten.
Geheele dagen lang, tot aan den swarten nacht,
Heb ick in diep gepeys al dickmaal doorgebragt.
Maar schoon ick met beraad was in het ampt getreden,
En was oock liefgetal aan al de Zeeusche steden,
En dat het was gemeynt, indien het wesen mag,
Te blyven daar ick was oock tot myn lesten dag;
Noch is'er evenwel een sake voorgekomen,
Die my, na korten tyt, van daar heeft weggenomen,
My wierd een ander plaats, gantsch buyten myn be-
Ja sonder vrienden hulp in Hollant toegeseyt. (leit
Ick sat eens op een tyt te midden in de boecken, (ken,
(a) En Hollants eerste Stadt die quam my daar versoe-
(b) Door Heeren (des gelast) tot haaren eersten Raât,
En drong my kragtig aan tot soo een waarden staat.
Ick was een langen tyt onseecker wat te seggen,
Des ginck ick 't wichtig stuck wat naarder overleggen:
Doch hoe ick 't overwoeg, het stont my qualick aan,
Te reysen daar ick zat, en weg te moeten gaan.
Ick was toen, naar my docht, in Zeelant vast geseten,
Oock wou myn Egemaal van geen vertrecken weten;
In stad had ick een huys, en buyten op het lant
Een woning wel gebouwt, en boomgaarts net geplant.
De kennis die ick had nu lange my verkregen,
Quam meê in dit geval myn zinnen hier bewegen.
Ick had'er menig vriendt en veel naar eygen wensch,
En daar ick komen sou en kend ick niet een mensch.
De kinders die ick had, die waaren daar gebooren,
En 't regt daar uyt ontstaan dat scheen haar dan verloren.
In 't korte, myn Gesin scheen vast daar op te staan,
Dat

(a) *Dordrecht.*
(b) *Bax en Blyenburg.*

Dat ver het beste was uyt Zeelandt niet te gaan.
Nu was'er deftig volck en even Godtsgeleerden,
Die my op dit geval van haren raat vereerden,
Die seyden : lieve vrient , siet daar uw eygen lot,
Dit reyst niet uyt het vleesch, het komt van uwen God
Voorwaar indienje meynt hier stil te sitten droomen,
Ontrent uw wyngaartranck of groene vygeboomen,
Gy sijt geheel verdoolt. Godt sal uw soet vermaak
Verkeeren in der haast en dat in guure smaack.
Gaa daarje Godt beroept , en daarje word getogen:
En draag u naar den eysch en even naar vermogen.
Hy die het wigtig pack op uwe schouders leyt,
Sal wis tot uw behulp geduurig zyn bereydt.
Hy sal uw kranck gestel, hy sal uw swacke kragten
Bequamen tot het werck, oock boven uw gedagten:
Uw vrientschap is ons lief, maar dat en gelt'er niet,
Wy raden u te gaan , vermits het Godt gebiedt.
Ick in den geest beweegt door soo gestrenge reden,
Gaf my naar rechten ernst tot vasten en gebeden;
En siet al was ick teer en uyttermaten swack,
(a) Ick neygde mynen hals en droeg het lastig pack.
My zyn in dit beroep veel dingen overkomen,
Die nut en weerdig zyn om waar te zyn genomen;
Bysonder om te sien hoe dat de wereld ging,
Maar 't is te langen tyt te seggen alle ding.
Het innerlyck beleyt en staat van hooge schoolen,
Dat wierdt meest overal geleerde mans bevolen: (leerd,
Nu schoon ick niet en droeg den naam van hoog ge-
Noch ben ick by den Staat met desen staat vereert.
Dit ampt heb ick bekleedt en niet voor weynig jaren,
En my is groot vermaack hier over wedervaren.
Maar my wierd opgeleyt te reysen buyten 't lant,
Dat ick mits nu gerust geheel ondienstig vant.
(b) Daar was om desen tyt een oorlog opgeresen,
Die

(a) *Aanneminge van 't Pensionarisschap van Dordrecht.*
(b) *Anno* 1627. *Ende daar ontrent.*

Die ons oock by gevolg ondienstig quam te wesen,
Het Frans en Britsche Ryck die stieten tegen een,
En siet dat ongemack dat wierd oock hier gemeen,
Wanneer de kryg onstaat ontrent de naaste kusten,
Al wat nabuurig is en kan niet blyven rusten:
Want als'er eenig huys in vier en vlamme staat,
De voncken evenself doen oock de buuren quaat.
Daar mocht schier niet een schip uyt dese Landen komen,
Of 't wierd van hier of daar den koopman afgenomen.
En dit was voor ons Lant een droevig ongeval,
Vermits het onheyl klom tot wonder hoog getal.
En mits om dit geschil ons saacken qualick stonden,
(a) Soo wierd ick van den Staat naar Engelant gesonden
Op dat men door beleyt een uytkomst vinden mocht,
Terwyl men overshants en wedersyden vocht.
De Koning die het werck met wysheyt wou beleggen,
Die sont een Edelman om ons te komen seggen,
Dat milord Buckingham ten vollen was gelast
Op dat op ons versoeck wel mogte sijn gepast.
Die Heer was toen ter tyt in gunste van den Koning,
En hy gebruyckt'et Hof gelyck sijn eygen woning.
Al wat hy ondernam of by den Koninck sogt,
Dat wierd hem met gemak ten vollen t'huys gebrogt
Maar hoort een vreemt geval dat ons is wedervaren:
Als wy met dit beslag te saamen besig waren,
My dunkt het is een dinck hier weert te sijn gemeldt,
Dies heb ick dit vermaack hier mede by gestelt.
(b) Juyst op St. Joris dag wierd daar een Feest gehouwen
Waar toe men gasten nood' bysonder Hoofsche vrouwen,
Om daar te komen sien het koninklyke feest,
Een schouspel voor het hof en voor een blyden geest.
Daar komt de Ridderschap toen op de zaalen treden,

X En

(a) *De Heer Albert Joachimi ende ick wierden te samen in die saacke gebruyckt.*

(b) *Aldaar toen ter tyd gebruyckelyck.*

En toont haar fier gelaat en welgemaackte leden;
En dat al op de maat van edel ſnaren ſpel,
En dit bevalt voor al de jonge vrouwen wel.
Ons wiert, uyt's Konings naam, een goede plaats gegeven
Om daar te mogen ſien dat hoofs en prachtig leven.
Oock was daar een Geſant die uyt Veneetjen quam
Die uyt des Konings laſt by ons zyn plaatſe nam.
Wy waren even drie die in de venſters lagen,
En die van boven af den gantſchen handel ſagen:
Geheel de Ridderſchap die trat daar op en neêr.
En Milord Buckingham die ginck ſtaâg gints en weêr
En als dan onſe Lord ons venſter quam genaacken,
Soo ſag men hem terſtont een vrolick weſen maaken;
Hy boog hem wonder laag, en gaf een ſoeten lag,
Ja 't ſcheen een ander menſch als hy maar op en ſag
Wy hielden ons vereert door ſoo een jonſtig weſen,
En dat beleeft onthaal wierd hoog by ons gepreſen.
Wy hielden onſen Staat in ons te zyn vereert,
Maar flucx wiert deſe kans gantſch anders omgekeert
Want toen wy op het leſt van boven neder quamen,
Toen was het dat wy ſtracx wat anders daar vernamen:
Wy vonden ons misleyt van d'eer aan ons geſchiedt,
En 't raackt' ons Nederlant en 't ryck Veneetje niet
Want boven het vertreck dat aan ons was gegeven,
Was daar een ſeecker plaats de Juffers toegeſchreven;
Die ſagen 't Hooffe ſpel, maar ſy oock boven dien
Ontfingen groot vermaack om daar te zyn geſien.
(a) Nu Milord was een helt die by de jonge vrouwen
Niet Joris feeſt alleen, maar Venus plag te houwen:
Doch wy, onkundig volck, ontfingen voor den Staat
Een Brief, die niet aan ons, maar elders henen gaat.
Hier na is toen gevolgt dat wy van grooter ſaken
Of in den vollen Raat, of in 't by ſonder ſpraken:
En daar is op het leſt ſoo veel te weeg gebrocht,
Dat

(a) *Spectatum veniunt: veniunt, ſpectentur ut ipſæ.*

Dat ick ten deele kreeg dat by ons wiert versocht.
DeKoning was beleeft. Ick wiert van hem beschoncken
Een brief, eenRidders brief, daar van de letters blonken
Van gout en schoone verw, hier was een wapen by,
Oock maackt'hy noch een deel van onse Schepen vry
Daar mede reysd'ick weg, en voer na onse kusten,
Op hoope voor een tyt aldaer te mogen rusten;
Maar dat en viel niet uyt gelyck ick had gedagt,
Want my wiert op een nieuw veel moeyte toegebragt
Ick dien hier dan een woort in 't korte by te voegen
Dat my veel onrust gaf, en weynig vergenoegen.
't Is selden dat een mensch iets soets of goets gebeurt,
Of daar ryst eenig leet dat by hem word betreurt.
Ick wierd te huys versogt by veel bekende lieden,
Die met een grooten ernst my desen aanslag rieden,
Het oog te laten gaan ontrent een vetten gront,
Die in het Britteniandt als toen te dycken stont.
Ick hoorde aan alle kant meest al de sneegste menschen
Als met een vollen lust om desen handel wenschen:
Maar daar viel seltsaam werck en vreemde slagen in,
Al was'er, soo het scheen, vry hope van gewin.
Dit heeft my ongemack en oeffening gegeven,
En 't is, tot myn verdriet, my lange by gebleven. (agt.
Ach! vrienden, schyn bedriegt, en dat men voordeel
Word van een helle zon wel ligt een droeve nagt.
Ick hebbe toen geleert, dat lant te willen dycken,
Niet op sijn eygen kust, maar in uytheemsche Rycken,
Syn dingen vol gevaars. Men kent de lieden niet,
Noch wie u tegen is noch wie u gunste biedt,
Men siet niet klaar genoeg in veelderhande saken,
Die veeltyts ongemack en grooten onlust maken;
Het dycken is van outs een ongewisse kans,
Maar verre boven al het dycken buyten 's lans.
My zyn op dit geval veel dingen voorgekomen,
Die hebben menigmaal myn ruste weggenomen:
Maar Godt sy eeuwig danck, wanneer ick dertel was,

Soo quam'er eenig leet dat my de ziel genas.
O Godt! als ick verhaal den loop van myne dagen,
Soo meld ick uwe gunst, en waarom sal ick klagen?
Al scheen het somtyts hard dat ik van u vernam,
Ick sag het was my nut oock eer het eynde quam.
(a) Myn trouw had nu gestaan tot vyf en twintig jaren,
Toen my een droef geval van Godt is wedervaren:
Want juyst op desen tyt soo was, dat my ontviel
Myn weerde Bedgenoot, myn lust en tweede ziel.
Sy wierd niet van de Dood in haasten weggenomen,
Ick sag van langer hant haar droevig afscheyt komen.
Sy reysde naar het graf, maar met een trage ganck,
En stont op haar vertreck wel twintig maanden lanck.
De kunst wrocht onder dies door veelderhande wegen,
Maar 't onheyl nu geset dat street'er dapper tegen.
Geen sap of machtig gom, geen dranck, of edel groen,
En kond' haar oyt behulp of eenig voordeel doen.
Haar afscheyt was bedroeft: want sy is overleden
En onder ons beklag en onder ons gebeden.
Vaar wel, myn ander Ick; gy hebt de reys gedaan,
Het is myns herten wensch dien eygen weg te gaan.
Daar sat ick in den rouw. Als welgevoegde paaren
Die tot gemeenen troost aan een versegelt waaren.
Het scheyden overkomt, dat is een droeve smert,
Ja gaat tot aan het merg oock van het innig hert(men,
Maar schoon myn waarde vrouw my toen was afgeno-
(b) Ontrent het tweede bedt en ben ick noyt gekomen:
Myn liefde bleef geset en liet niet van haar af,
Ick ginck haar evenselfs begroeten in het graf.
Het was een naar vertreck daar ick haar ging besoeken,
En 't ging my dieper in als veel geleerde boecken.
Ick sag 't was enckel stof dat ick eens had bemint:
Ach wat ons hier verheugt en is maar enckel windt!
Ick stont een wyl en keeck ontrent haar dorre beenen
En

(a) *Afsterven van myn weerde Huysvrouw.*
(b) *Dit word breeder in den Trouring verhaalt.*

En vond'er ſtof genoeg om daar te blyven weenen!
Ach: of hier iemant is van ſlegt of edel bloet. (moet.
Hier blyckt het wat een menſch ten leſten worden
Ick wierd, na dit geval, by wylen omgedreven,
Of ick van nu voortaan ſou eenſaam blyven leven,
Dan of ick wederom ſou treden in de trou,
En nemen my ter hulp een nieugekooren vrou.
Dit nam ick in beraat, en hadde veel gedachten;
Maar Godes raat beſtont en hadde meerder krachten.
Wat is 't of ſchoon de menſch op t'een of 't ander ſet,
Wat van den Hemel komt dat ſtelt een vaſte wet.
Ick ſag hoe weynig volcks met onderling vernoegen
Haar in het tweede bedt te ſamen konnen voegen.
Oock quam my toen ter tyt een veersjen in de zin,
Dat my in volle daadt ontriedt een tweede min.

Als een van twee nette ſchelpen
Komt te breecken of verlieſt,
Niemant ſal u konnen helpen,
Schoon men oock met oordeel kieſt,
Aan een die met effen randen
Juyſt op d'ander paſſen ſou:
d'Outſte zyn de beſte panden,
Niet en gaat voor d'eerſte trou.

Een wyf dat rimpels heeft en kon my niet bevallen,
En ick hield my te ryp om met de jeugt te mallen;
En daarom ſteld ick vaſt dat d'een en d'ander trou
Of my, of die ick nam ſou ſtrecken tot berou.
Die vyftig jaren telt, en kinders heeft verworven,
Al is ſijn bedgenoot om deſen tyt geſtorven,
Die ſeyde ick is het beſt dat hy ſijn kamer ſluyt;
En voor gerimpelt vel en voor een jonge bruyt,
Ontrent ons ouden tyt ſoo moet het lichaam ruſten
Wat ſal een oudt geſtel hier ſoecken nieuwe luſten?
Waarom noch ingevolgt de tochten van het vleys,

Terwyl men besig is ontrent de leste reys?
't Is Waar godt had van my drie zoonen afgenomen,
En my zyn in de plaats twee dochters toegekomen,
Dies ging der vrienden raat ontrent een nieuwe
Op dat ick wederom een mans ooir teelen sou. (trouw
Maar als ick dit beleyt ginck nader overwegen,
Soo vond ick mynen geest tot trouwen niet genegen;
My docht als ick bedagt myn eerste bedgenoot,
Dat my geen meerder heyl sou vallen in den schoot.
Oock is 't van (a) outs geleyt, dat andermaal te trouwen,
Niet anders voort en brengt als twist en naar berouwen,
En daarom nam ick voor, als vyand van gekyf,
Te leven voor myn selfs, te slapen sonder wyf.
Schoon my dan menigmaal oock wel ervaren lieden
Vermaanden tot het werck en desen handel rieden,
Op dat noch voor myn huys een mans hooft mogt ont-
Ick nam haar reden in, en liet het ongedaan, (staan,
My docht schoon ick een Soon misschien eens mogte te-
Dat my het kint alleen sou dienen om te speelen, (len,
Want eer het stont te zyn gestyft door mynen raat,
Dat ick dan wesen sou daar al de werelt gaat.
Schoon ick dan jeugdig scheen, en van gesonde leden,
Ick ben niet wederom in d'echte staat getreden:
Ick bleef gelyck ick was, en hield een eensaam bedt,
En siet daar heeft nooit vrou haar voeten op geset.
Ick was alleen bedogt wat my nu stont te maken,
Dat my ten laste viel in huysselyke saken:
Doch na een ryp gepeys, maackt' ick een vast besluyt,
En vond, tot myn gemack, bequame wegen uyt.
(b) Ick had een Jongeling in mynen dienst genomen,
En die heeft naderhant een soete vrouw bekomen,
Een vrouw van goeden aart en geestig in verstant,
Die ick met haren man my nut en dienstig vant.
Het is van heden af een ruymen tyt geleden,
Dat

(a) *'t Oude spreeckwoort is.* Nuptiæ secundæ raro raro secundæ.
(b) *Mathias Havius . naderhant getrout met Juffr. Cornelia Baars.*

Dat zy haar trouw behulp in mynen dienst besteden:
De man in 't buyte werck, de vrouw in 't huysbedryf,
En siet op desen voet soo bleef ick sonder wyf.
Ick moet, trouhertig paar, uyt ons te samen leven,
Ick moet getuygenis van uwe deugden geven,
Gy hebt my wel gedaan te huys en overal,
Waar van u dit geschrift tot preuve dienen sal.
Nu weder tot de saack. Na ses of seven jaren,
Is my een meerder last en eere wedervaren.
Gy weet het lieve Godt! ick had het niet gesogt,
En 't is my evenwel in stilheyt toegebrogt.
(a) Den Staat gaf my de magt om voor te mogen stellen
En op den Lantdag selfs de stemmen op te tellen,
En na dat yder sidt zyn reden had geuyt
Ten dienste van het Lant, te maacken het besluyt,
(b) Ick had dat ampt bekleet nu jaaren tweemaal zeven
Als Godt aan desen Staat den vrede quam te geven:
Dat in voorleden tyt geen mensch en had bedacht,
Daar is den Spaansche Vorst op heden toegebragt.
Godt buygt der Prinssen hart, ey siet de Nederlanden
Zyn los en vry gestelt van alle strenge banden!
Op! op! nu Geesten op! hier krygt uw penne stof
Tot voetsel voor de Faam en Godes hoogen lof.
Laat nu des Hemels vier in uwe zinnen wercken,
Op dat de tyt die komt dit wonder mag bemercken.
Voor my ick swyge stil om voor myn borst te slaan,
En segge, lieve Godt! wat hebje my gedaan?
My, seg ick, nietig mensch, dat ick die groote saacken
Mocht sien van eersten af, en als met handen raacken
Tot aan het eynde toe: Nu seg ick t'uwer eer,
Ick wil geen hooger staat of grooter ryckdom meer.
De zegen is genoeg die gy my hebt gegeven,
Neemt eerst myn sonden af, en dan myn nietig leven.
Daar is niet meer te doen voor my bouvallig mensch,
Een

(a) *Pensionarie van Hollandt.*
(b) *Vrede van An no 1648.*

Een ſtille dood alleen is nu myn 's herten wenſch,
Maar Heer wat heeft uw gunſt voor my noch uitgevonden?
(a) Het Zegel van het Lant dat wierd my toegeſonden,
Dat wierd my toebetrout, en't (b) Leenhof boven dien
Heb ick op eenen tyt in myn beleyt geſien.
Hoe vremt en wonderbaar, O Godt ſijn uwe wegen!
Waar gy de menſchen roept, daar toont gy vollen zegen
Uyt Zeelant hebt gy my naar Hollandt eerſt geleydt,
In Zeelant wederom een plaatſe toebereydt.
Uyt Zeelant op een nieuw naar hollant opgenomen,
Heb ick uw ſtil beleyt ten vollen eerſt bekomen,
Hier ben ick uyt'er tyt en wachte met gedult,
Tot dat gy aan de ziel wat beters geven ſult.
O wou nu 's Hemels vier in myn gewrichten zygen!
Dat my myn leſte ſnick ten Hemel dede ſtygen,
Op dat ick heden mogt ten vollen ſijn bequaam,
Te melden Godes lof, te roemen ſijnen naam!
Maar, laas! ick ben te ſwack en ben van geen'er waarde
Ick ben een nietig menſch geſprooten uyt'er aarde:
En ben maar enckel ſtof, en niet als ydel kaf,
Heer neemt myn zondig vlees, en dan myn weſen af!
Waarom ſal ick het pack van groote Staten dragen
Tot aan het leſte ſtont van myn verlope dagen?
Ick bidde, lieve Ziel, waarom aldus geleeft,
Tot ons de gang beſwyckt en al het lichaam beeft?
Ey let op uw bedryf. Wat hebje nu te wachten,
Als daagen ſonder ruſt en veel benaude nachten?
Als ſwackheyt, ſware kug, en ongewoone pyn,
En datje ſult een laſt voor u, en d'uwe zyn?
Siet daar een kort verhaal van al myn voorig leven,
Siet daar een groot gewoel en kleyne ruſt beſchreven;
Siet daar van myn bedryf een waaren overſlag,
En wat ick heb geweeſt tot henen op den dag.

Ick

(a) *Groot Zegelbewaarder.*
(b) *Stadt houder van de Leenen.*

Ick had eens vollen tyt, als buyten alle plichten,
Om boecken op te ſlaan om iets te moogen dichten,
  Maar 't ſoet is altyt kort; eer ick het regt bedagt:
  Soo was ick in de zorg en onder dienſt gebragt.
(*)Twee Steden,die van outs in haar beſcheyden Staten
Ontrent het Lantbeſtier als d'eerſte leden ſaten,
  Die hebben my verſogt tot haaren dienſt te ſtaan,
  En na verloop van tyt heb ick het by gedaan.
Godt heeft my naderhant een ſwaarder ampt gegeven:
Daar vond ick ander werck, doch geen geruſter leven.
  't Is wonder wat hy ſiet en overkomen moet,
  Die ſonder ſteunſel is en groote ſaacken doet.
Een ampt van deſen aart is vol geſtaäge ſorgen,
Vol aanſpraaks,vol gewoels,ook in den vroege morgen
  Dit vond ick aldermeeſt, wanneer men aan den Staat
  Al wat tot Vrede dient moeſt brengen in beraadt.
Wat vond ick daar een ſwier van ongebaande wegen,
Waar door men ſtont te gaan, al was het ongelegen?
  Hier was een driftig ſant, en daar een harde klip,
  En dickmaal rees'er ſtorm te midden in het ſchip.
Siet als ick in den dienſt van Holland was getreden,
Had ick geen voorſpraack met iemant van de leden:
  Oock was'er niet een vrient die my in bloet beſtont,
  En die my (waar het noot) ſou leenen ſijnen mont.
Nochtans ſoo hout men vaſt, dat wie in grooten ſtaten
By Prins, of hooge Magt komt in te zyn gelaten,
  Hoeft ſchouders tot behulp en meer als eenen man,
  Die hem, wanneer het nypt, een toevlugt weſen kan.
Dit heb ick niet gehadt, en 't is nochtant gebleeken.
Dat Godt my heeft bevryt van hondert ſlimme ſtreeken
  MynGodt heeft my behoedt wanneer het qualik ging
  En al ſchier aan een draat myn ſtaat en weſen hing,
Hem zy dan eeuwig danck voor ſoo geſtaâgen zegen,
Want ſonder dat behulp ſoo ſtont ick ganſch verlegen;
  Wie heeft voor mynen tyt wie heeft'er vaſt gegaan.

Y Op

(*) *Dordrecht en Middelburg.*

Op soo een krockig ys, en soo een gladden baan?
Ick had al menigmaal, oock in voorlede dagen,
Van soo een wigtig ampt gewenst te zyn ontslagen:
Maar staâg soo was'er yet dat tusschen beyde viel,
En dat my aan het werck als noch gebonden hiel.
Een Schipper moet de wint, een huysman soeten regen,
Een maagt een rustig man van Godes eygen zegen
Verwachten met gedult: die saacken krygt ment niet
Naar dat het ons bevalt, maar als het Godt gebied.
't Is uyt sijn rycke bron daar wy het al verwachten,
En die geeft menigmaal ook boven ons gedachten.
Soo wy op sijn beleyt ons dingen lieten staan,
Het sou ons menigmaal al vry wat beter gaan.
Wel als myn leven klom tot tienmaal zeven jaren,
En dat'er boven dien noch twee verloopen waren,
Doe vond ick my geneygt te laten alle ding,
Dat noch of aan het vleesch of aan de wereld hing.
Als Jakob wierd gevraagt hoe ver sijn oude jaren
Gevordert deurgegaan en opgeklommen waren,
Soo vind ick dat de vorst hier op tot antwoort geeft,
Hy tot sijn Ouders tyt niet toe en had geleeft.
Ick Jakob, (lieve Godt! door uwen hoogen zegen,
Dat heden dient verhaalt en nooit te zyn verswegen)
Ick Jakob, lieve Godt! op heden noch gesont,
Ick seg het overluyt en met een vollen mont:
Ick seg dat noyt een mensch, uyt myn stam gesproten,
Heeft soo een ruyme tyt als ick alleen genooten.
Want niemant roemd'er oyt van ses en festig jaar,
En ick ben heden selfs al verre boven haar.
Hoe kan ick mynen Godt genoegsaam dackbaar wesen.
Van soo gestreckten gunst waar toe ick ben geresen!
't Is sijn genaade alleen dat ick noch heden leef.
En onder 't wigtig pack niet overlaad en bleef.
Maar eer wy tot besluyt uyt desen handel daalen,
Soo rest'er noch een stuck dat ick hier moet verhalen.
Het was een seldsaam werck dat my eens overquam,
En

En raackte boven al het magtig Amſterdam.
(a) 't Was op een Saturdag dat Holland uwe Staten
In haar beſcheyden plaats by een vergadert zaten:
Als ick nu veerdig was te nemen by der handt
Iet dat ick voor den Staat bequaam en dienſtig vant.
Doch eer ick eenig werck noch had ter hand genomen,
Soo wiert ick by den Prins verſogt te willen komen:
Ick deede met'er daat gelyk ick was verſogt,
En ſiet daar viel iet voor daar op ick niet en docht.
Ick vond den Prins geſtelt niet als hy plag te weſen;
My docht uyt ſijn gelaat yet vremts te konnen leſen:
Het leed als geenen tyt, hy quam ontrent my ſtaan,
En ſprack my evenſelfs met deſe reden aan:
Ick hebbe, na beraat en om verſcheyde reden,
In ſeeckerheyt geſtelt een deel van uwe Leden;
Die werden nu bewaart, en dat op myn bevel;
Die luyden niet-te-min die zyn in alles wel.
Ick hebbe, boven dien, een hoop geſwinde gaſten
Bevolen Amſterdam met wapens aan te taſten:
Gy let wat ick u ſeg, en meugt oock henen gaan,
En ſegt dit myn verhaal den Staten veerdig aan.
Ik ſtondt hier op verſtelt als van een ſeldſaam wonder,
Myn breyn was omgeroert als van een groten donder.
Ick vraagde niet-te-min, van waar het onheyl quam,
En waar uyt dat'et rees en ſijn beginſel nam?
Ick vraagde, boven al, wie dat de luyden waren,
Dien heden op den dag het ſtuck was wedervaren?
De Prins doch evenſelfs, al ſcheen hy ongeſint,
Die haalde my papier en pen en goede int.
Hy ſeyde ſchryft hier op het pit van deſe ſaacken,
En wilt het altemaal uw Heeren kenbaar maacken.
Doch wat noch vorder raakt den gront van dit beleyt
Dat ſal te ſijner tyt, eens breeder zyn geſeyt.
Ick, na dit kort geſpreck, begaf my naar beneden,
En bragt dit vremt verhaal tot kennis van de Leden:

(a) *Belegeringe van Amſterdam by Prins Willem de II. in Augusti 1650.*

Daar ging het ſeldſaam toe ick hoorde geen beſluyt,
Maar yder rees terſtont en ſoo ter Kamer uyt.
De Prins naar Amſterdam. hier na is goet gevonden,
Dat Leden van den Staat hem wierden toegeſonden,
En my wiert opgeleyt te brengen aan den dag,
Al wat den jongen Heldt tot ruſte brengen mag.
Wy veerdig op de reys. maar eer wy vorder quamen,
Soo was 't dat wy het werck gelyck het ſtont vernamen:
Het docht ons ſonder vrucht hier verder in te gaan,
De Prins reed na den Haag, de kryg die was gedaan.
Siet al dat groot beſlag dat was terſtont verdwenen,
Gelyck een dicke wolck die wonder heeft geſchenen,
Of als een ſnelle beeck die uyt der hoogten vloeit,
Of als een open bloem in haaſten uytgebloeyt.
't Geviel ontrent een Jaar na d'onverwachte vlagen,
Die 't machtig Amſterdam met onluſt had gedragen,
Dat toen de bleecke dood Prins Wilhem overquam.
En in der haaſt beſprong en uyt de werelt nam. (ven
(a) Toen wiert het Lant verſchrikt. de Steden alle ze-
Die wierden opgemaant en in den Haag beſchreven,
Ten eynde deſen Staat uyt ſoo een vreemde bogt,
Door onderling verdrag haar weder redden mogt.
Ick moſt op deſen ſtroom met groten aandagt zeylen,
Want op een harde kuſt daar moet men dikmaal peylen:
Al wie beſijden af ging treden aan de reê
Die gaf ſijn ſwacken voet ten beſten aan de zee.
De winden blieſen hart en maakte groote baren,
En by my was'er noyt ſoo hollen zee bevaren:
Maar noch quam ick'er uyt, doch door myn wysheyt
't Was Godes Vadergunſt die my ten beſten ried. (niet
Hem zy voor eeuwig lof, en ſtaagen danck gegeven,
Syn Geeſt heeft my beſtiert in dat bekommert leven,
Hoe licht raakt door een ſtorm een Zeeman aan de
gront.
Soo God tot ſijn behulp niet aan het roer en ſtont!
Hier

(a) *Grooten Vergaderinge Anno* 1651.

Hier ving ik weder aan, naar myn verlofte trachten.
Dan 't wiert noch uytgestelt door ons geduchte Mach-
En my wiert opgeleyt de saken by te staan, (ten,
Tot 't openstaande werck sou wesen afgedaan.
Ick bleef dan in het ampt, en heb het pack gedragen,
Tot wy dien grooten Raat van een gescheyden zagen:
Maar stracks na dit vertreck soo ving ick weder aan,
En heb op 't out versoeck met yver blyven staan.
Ick stont dan vast geset op myn verlopen dagen,
(a) Des ben ick op het lest van mynen dienst ontslagen;
En my wierd danck geseyt voor myn getrouwe vlyt.
En voor den swaren dienst in soo een geruymen tyt.

My docht dien eygen stont, ick kon veel rasser treden,
En scheen te zyn verlicht in al de gansche leden.

(a) *Op groot versoeck ontslagen van 't Pensionarisschap van Hollant.*

Ik was gelyk een mensch die van een swaarte scheydt,
Of die een lastig pack ter neder heeft geleydt.
Ick op dien eygen stont ging op de aarde kniele,
En droeg den Schepper op de krachten myner Ziele:
Ick seyde, lieve Godt! ick seg u grooten danck,
En wil het doen met ernst, myn korten dagen lanck.
Het is een lastig ampt dat ick nu heb verlaten,
Het swaarste soo men houd van onse grooten Staten:
Wie heeft dit wightig ampt voor desen ooyt bekleedt
Die niet daar uyt en viel door smaat of herten leet?
Van beyde ben ick vry; ick heb geen hoon geleden,
Want ick ben van den Staat vrywillig afgetreden:
En mits ick was ontlast, soo was ick gantsch verblydt
Vermits ick van de sorg ten lesten was bevrydt.
Myn Godt heeft my verlost van duysent sware sorgen,
Verstoorders van de rust ook voor den vroegen mor-
Geef dat ick nu alleen bekommert wesen mag (gen;
Ter eere van uw naam en van myn lesten dag.
Als ick nu van den Staat myn afscheyt had genomen,
En dat ick, naar my dogt, nu vryheyt had bekomen,
Wiert my noch evenwel een nieuwen last bereydt,
En even t'huys gebragt en op den hals geleyt.
Dit was een wigtig pack, dat in myn oude dagen
Ick, van den Staat versocht, met onlust heb gedragen,
En daarom vind ick goet dat hier oock wert geseyt,
Hoe dat'et stuck begon en neder is geleyt.
(a) Men hoorde om dese tyd veel ongehoorde dingen,
Die in het Brittenlandt al vry wat seldsaam gingen:
De Koning was onthalst, sijn Nazaat weg gevlugt,
Het Ryck van een gedeelt, en yder was bedugt.
Stracks liet het Parlement meest al de soute baren,
Meer als het was gewoon, met alle magt bevaren,
Het steld oock wetten in gantsch anders als het plag.
Soo dat men niet als eerst den handel dryven sag.
Dit wonderbaar beleyt ontrent de Britse stranden,
Ver-

(a) *Voorboden van den Oorlog met Engelant.*

Verweckte een vremt gewoel in al de naaste Landen,
De Koopman is versteld, de Vorsten plegên raat,
Doch yder soeckt de gunst van desen nieuwen Staat.
Oock ons vereenigt Lant, om onheyl af te wenden,
Vont goet om nieuw verdrag naar Engelant te senden:
(a) Hier toe wiert ick versogt; en my wiert aangeseyt
Dat ick most d'eerste zyn in soo een hoog beleyt.
Al die in dit geval veel ongemacken sagen,
Die hadden op het werck een wacker oog geslagen,
De werelt stont verbaast, en alle Prinssen stil,
En sien waar dit gewoel ten lesten henen wil.
Myn tyt was toen gegaan tot Jaren tienmaal seven,
En 't was maar kleyn verschil noch viere daar beneven,
En als men dit begon, soo was het winter tyt,
Die voor den ouden dag behoort te zyn gemydt.
Dies bad ick onsen Staat om my te willen sparen,
Soo om den harden tyt als om myn hooge jaaren,
Oock om de stuure zee, die van myn jonckheyt aan
My quelling had geweest en tegen had gestaan.
Maar schoon ick hart versogt om t'huys te zyn gelaten,
Het was om niet gepoogt, geen seggen kond'er baten:
Dies als ick op den hals ontfing den nieuwen last,
Soo steld' ick desen troost in myn gedachten vast:
Myn ziele kan soo ras uyt dit ellendig leven
Haar redden uyt het vleesch, en naar den Hemel sweven
Ter plaatse daar de Teems met gulle stromen vloeit,
Als daar ons Haagse beeck de klingen hier besproeit.
De kust hiet Engelant daar wy na staan te reysen,
Laat ons dien goeden naam geduurig overpeysen,
Geef ons hier, lieve Godt! of op een vremde strant,
Geef waar het wesen mag het eeuwig Engelant!
Wy fluks dan op de reys, en Godt sont goede winden,
Die ons in korten tyt het Eylant deden vinden,
De zee, na langen storm, was toenmaal wonder stil,
Het

(a) *Ambassade naar Engelant: daar by waren d'Heere Schaap ende vander Perre.*

Het ſchynt de baren gaan alſoo de Stierman wil.
Juyſt op dien eygen dag, als wy gekomen waren
Nu midden in de zee, en in haar rouwe baren,
(a) Toen ſag men in het ſwerck, of hooger in de logt
Een Vloote ſoo het ſcheen die met een ander vogt.
Daar wierden oock geſien veel ongehoorde dingen,
Ganſch boven ons begryp die wonder ſeldſaam gingen.
Het wierd in klaren druck geſonden over al,
Maar 't is noch onbekent wat hier uyt komen ſal.
(b) Maar nog een ſtouter geeſt, een Engels ſterrekyker
Die maakt ons Landen arm en ſijn geſelſchap ryker,
Uyt ſake van een kryg te ryſen tuſſchen twee,
Die twiſtig ſoude zyn en vechten om de zee.
Die ſchryver ondernam oock Steden uyt te kieſen,
En ſeyd' dat Amſterdam het meeſte ſou verlieſen:
En waarom meer geleyt? 't is ſeltſaam dat hy ſchryft,
En 't ſchynt dat Engelant geduurig boven dryft.
Maar hier dient aangemerckt dat al dit was geſchreven,
En even in den druck ten vollen uytgegeven,
Ten tyde toen het werck noch in 't onſeecker ſtont,
Ja eer men ons verſogt, of oyt naar Londen ſondt,
Of nu een menſchen oog ſoo verre weet te kycken,
Dat hem dit uyt de lugt of ſterren ſoude blycken,
Dat ſtel ick aan de kunſt of aan een deftig man,
Die van dat hoog bedryf met oordeel ſpreken kan.
Maar ick ben niet geneygt iet meer hier van te ſeggen,
Ick laat hem die het luſt dit naarder overleggen.
Myn pen houd u geruſt en weeſt na deſen ſtil,
En wacht in alle ding op Godes hoogen wil.
Ick dan onaangeſien myn hooggeklomme jaren,
Ben veerdig voor den Staat naar Engelant gevaren,
Op dat het nieuw geſchil, dat naar den oorlog ſag,
Mogt blyven buyten leet en komen tot verdrag.
Ick weet u, lieve Godt! geen vollen danck te geven,
Al

(a) *Dit is naarder beſchreven.*
(b) *Lilly: een Engels Mathematicus.*

Al bragt ick tot het werck al wat ik heb te leven;
U danck ick niet temin, ick swack en sondig mensch,
Niet soo ick dancken kan, maar als ick heden wensch.
Gy hebt de lucht betoomt oock in de strengste dagen,
Gy hebt ons door de zee als met der hant gedragen;
Gy gaaft den winter last, oock midden in de kou,
Dat ons omtrent de Teems geen ys ontmoeten sou.
Gy gaaft de wint bevel niet hart op ons te blasen,
De baren bovendien niet fel te mogen rasen:
Gy hebt ons met gemack en uyttermaten sagt,
In soo een korten tyt, tot Londen opgebragt. (ken,
(*a*) En schoon een vuyle brant was in ons schip ontste-
Dat tot een volle pest stont uyt te sullen breecken,
Niet een van ons gevolg en wiert'er van besmet,
Het vierig ongeval dat is door u belet
Wy moede van de zee begaven ons te lande,
En sagen met vermaack het grintig 's Gravesande.
Terstont een deftig man, gesonden van den Staat,
Die hiet ons wellekom en bied ons soet gelaat.
Het leed maar eenen dag wy quamen binnen Londen,
Daar wy een machtig volck en veel karossen vonden.
(*b*) Lord Pembroek was verselt, die heeft ons ingeleyt
En siet tot onser eer de maaltyt was bereydt.
De Tafels zyn vervult met alderhande spyse,
En çierlyk opgeregt op alderhande wyse:
Soo dat'er niemant kent of oock ter degen weet
Wat schotels dat men siet, wat spyse dat men eet
(*c*) Wy bragten gaven meê bewaart in schoone kassen,
Bestaande uyt enckel Gout om in te mogen wassen:
Het was een schoon geschenk, maar 't heeft geen vrucht gedaan,
Vermits het wederom naar Holland moeste gaan.
Want schoon wy dit geschenk aan yder wouden brengen,

Z Een

(a) *Op 't Schip van de Heeren Ambassadeurs storven onderwegen twee Matroosen van de pest.*
(b) *Sr. Olivier Flemmingh Mr. van de Ceremonien.*
(c) *Goude Lampetten tot vereeringen.*

Een wet, toen nieuw gemaackt, en wild' het niet gehengen:
Want daar was vaſt geſtelt, hoewel men anders plag,
Dat niemant nu voortaan geſchencken nemen mag.
Dit hebben wy verſtaan en aan den Staat geſchreven,
En ons is wederom des nieuwe magt gegeven:
En ſchoon wy over dit ontfingen volle macht,
Wy hebben 't wederom ten leſten t'huys gebracht.
Al was het ſuyver Gout en netgemaackte vaten,
Het heeft noch evenwel daar niemant konnen baten:
Oock wiert ons geen geſchenck, wanneer wy ſouden gaan,
In Engelant gevergt, of aan den Staat gedaan,
(a) De tweede dag en was als noch niet overſtreecken,
Of ons wiert toegeſtaan ons voorſtel uyt te ſpreecken:
Wy

(a) *Audiëntie verleent: ende onſe Oratie gedaan in de Latynſche Tale.*

Wy dan met ons gevolg getreden op de Zaal,
Ontdeckten onſen laſt en dat in Roomſche taal.
Het is met vlyt gehoort dat by ons is geſprooken,
Oock met geen tuſſchenpraat by iemant afgebrooken:
DeSpreecker van hetHuys die nam ons ſchriften aan,
En wy zyn uyt den Raat met eere weggegaan.
Daar was gewapent volck geſtelt aan alle zyden,
Soo die te voete gaan, als die te paarde ryden:
Noch drong 't nieusgierig volk op ons ſoo dapper aan,
Dat ons ſchier wiert belet na huys te mogen gaan.
Het was verhuyſens tyt, na dat ons negen malen
Was ſpyſe toebereyt oock ſonder ons betalen:
Want dat was toen ter tyt een wyſe van het Landt,
Wanneer men daar onthaalt een vreemden Afgeſant.
Dies ſtelt ſich ons geſin om veerdig op te trecken.
Het moet van nu voortaan ſijn eygen tafel decken.
Siet daar ganſch ander werk, en als een nieuwen ſtaat,
Die eerſt wat rou begint maar namaals beter gaat.
Ons huys en huysbedryf, de kamers, muuren, ſtraten,
Syn niet als die by ons in Hollant zyn gelaten:
Hoort vrienden, met een woord, die net wil zyn ont-
Die raad ik dat hy noyt uyt onſe ſteden dwaalt. (haalt,
Maar deſen onverlet, ontrent het magtig Londen
Wert ſpys en ſuyckerwerck in overvloet gevonden;
Daar is van all's genoeg dat tot de Tafel dient, (vrient.
Maar daar en was voor ons niet een vertrouden
Al die in 's Lands bedryf toen waren aangenomen,
En ſtont het geenſins vry by ons te mogen komen:
De Kamers van den Staat zyn al geweldig dicht,
Om datſe met den eed tot ſwygen zyn verplicht.
Dan noch ſoo ſcheen de Stadt op ons te zyn gebeten,
Ons dienaars zyn beſchimpt en dickmaal ook geſmeten;
En menig ſchamper lied, en menig ſlim gedicht
Wiert voor ons huys geplakt ook in het helder licht.
By ons word onder dies geen moeyte nagelaten,
Om iet te mogen doen dat ons ſou mogen baten:

Geen vlyt en word gespaart, op dat een goet verdrag,
Het eynde van het werck ten lesten kroonen mag.
De Raat scheen des bereyt, en wy op goet vertrouwen,
Doen vlyt om alle daag gespreck te mogen houwen:
Daar word op ons versoeck en plaats en tyt geset,
En soo het schynen mag, men vint'er geen belet.
Want schoon men eerst versogt en scheen oock soo te
De gronden af te doen van alderley verschillen, (willen,
Te vooren niet beslist, en even onverwagt,
Soo word Amboina selfs hier in het spel gebragt.
Soo heeft men dit verschil noch echter laten varen,
Daarom wy seer verblyd en wel te vreden waren:
Want dat Oostindisch werck was hatig boven al,
En dreygd' ons anders niet als kryg en ongeval.
(*a*) Ons last was afgedeelt in ses-en-dertig stucken,
En soo'er werd gelooft het sou ons wel gelucken,
Maar om een vreemt geval, dat tusschen beyden viel,
Soo was het dat men flucks den handel wederhiel.
Ons schipryk Nederlant, in handel hoog geresen,
Was daar al lang benyt om dat geluckig wesen:
En daarom wiert'er stof of immers glimp gesogt,
Op dat ons eenig leet mogt worden aangebrogt.
De Vloot van onsen Staat quam 't Britse lant genaken,
En hier uyt rees de gront dat sy den handel braken:
Blaak gaf aan Tromp de schult; maar onse heele Vloot
Riep dat den Engelsman voor eerst op de onse schoot.
Hoe dat het wesen mag, den handel werd gebrooken,
Om dat'er over al veel nyders onder stooken,
Tot oorlog, niet tot rust, is haaren Staat bequaam,
En aan den meesten hoop ten vollen aangenaam.
Wat Godt met dese kryg nu voor heeft uyt te werken,
En kan te deser tyt geen mensche noch bemercken:
Hem bid ick, die het licht ook uit het duister trekt,
Dat wy in desen twist ons houden onbevlekt.
Godt sal te sijner tyt oock even dese saacken.

Be-

(a) *d'Instructie op de Ambassade gemaakt bestont in 36. Articulen.*

Bestieren naar den eysch en ons ten besten maaken.
Laat ons op sijn behulp vertrouwen met gedult,
Want seecker dit gewoel is buiten onse schult.
Wy vonden onder dies in soo verboste saacken
Iet, dat ons swaren Geest by wylen kon vermaacken;
Voor al soo docht ons goet te wycken uyt de Stadt,
(*a*) Gelyck een deftig Man ons wel geraden hadt.
(*b*) Daar is een seecker dorp, nier verre buiten Londen,
Daar wy tot ons gerief een schoone wooning vonden:
De Lord van Buckingham die had'er eens gewoont,
En in dit schoon gebouw sijn groote magt getoont.
Een water als Kristal quam uit de hoogte sacken,
En word ontrent het slot gevat in loode backen,
En door het magtig huys aan allen kant verspreyt,
Door Koningklyke magt veel mylen afgeleydt.
De Teems quam voor het huys met volle stromen sweven,
En kon ons versen Salm, en Snoek en Baarsen geven.
De lucht docht ons gesont, en soo gestrenge niet,
Gelyck men menigmaal in onse landen siet.
Den achsten van April vond ick hier wyngaartsblaren,
Daar by een teêre bot en gulle rancken waren:
Oock gaf de Vygeboom een voorspel van de vrugt,
Soo om het vette lant, als om de zoete lucht.
De lantstreeck daar ontrent is cierlyck in gebouwen,
Getimmert naar den eysch en deftig onderhouwen:
Schier yeder heeft een perck dat is een lustig wout,
Daar in men menig wilt en tamme dieren houdt.
De muuren sijn bekleet met hooge rosmarynen,
Die oock de wintertyt hier niet en doet verdwynen:
Ook groeit de lauwerboom met soo een welig groen,
Gelyk by ons de wilg of slechte boomen doen.
Hier was het dat wy meest met ons geselschap reden,
Wanneer wy by den Raat geen groote saacken deden:

(a) *De Heer van Majerne gewesen Medecynmeester van den Koninck van Vranckryck.* (b) *Chelsi.*

En 't gaf een ſoet vermaack aan ons gemeene jeugt,
Die vond, hoe dat het ging, hier aangenaame vreugt.
Wanneer wy nu verhuyſt en buyten Londen waren,
Is ons ganſch onverwagt een onheyl wedervaren;
(*a*) Ons wooning word omringt en over al beſet,
Soo dat ons Huysgeſin haar uytgang word belet.
Daar quam een magtig Heyr een hoop van rouwe gaſten
Die dreygden evenſtaâg ons aan te ſullen taſten:
De Tour, gelyk het ſcheen, die was voor ons bereydt,
Dies ſtont men in gevaar om weg te zyn geleydt.
Maar dit was maar een ſchrick en is in haaſt verdwenen,
Het ſtuk was niet ſoo ſwaar gelyk het heeft geſchenen:
Dit alles was geſchiedt door laſt en van den Staat,
Als ſiende reeds van ver het aangevangen quaat.
Want 't wiert ons eerſt voorſeyt al eer de ruyters quamen,
Of datſe voor een tyt haar woonplaats by ons namen;
Doch Godt ſy eeuwig danck dat wy noch zyn bevryt
Van ſoo een ſwarte Wolck, en van de Britſe nyt.
De Schepen onder dies die in het Eylandt quamen,
Of dieſe met gewelt ter zee of elders namen,
Die wierden prys gemaackt. Dat was by ons verdagt,
Dies heeft ons Nederlant oock Schepen uytgebragt,
Maar eer men onſe Vloot als vyant heeft vernomen.
Soo kregen wy bevel om t'huys te mogen komen.
Wy doen als dat betaamt, verlaaten 't Britſche ſtrant,
En ſien in korten tyt het lieve Vaderlant.
Nu t'wyl den handel ſtont, en dat ons hooge Magten
Een onderling verbont uyt deſen handel wachten,
Soo kreeg ick grooten luſt te woonen op het lant:
Als ick my wederom ontrent den Haage vant.
(*b*) Dies gaf ick vollen laſt een buytenhuys te bouwen
Waar

(a) *Dit wiert tot onſen beſten gedaan om redenen dat ons geen ongemack door eenige moetwilligen ſoude worden aangedaan : daar in den Staat voorſichtigheit gebruickte.*

(b) *Alwaar ick voor deſen ſandig lant gecultiveert hadde, maar noch geen bequaam huys ſtont, hebbende den naam van Sorgvliet.*

Waar in ick myn gesin sou mogen onderhouwen,
Dit wiert oock soo gedaan wanneer ick weder quam,
Soo dat ik,t'huys gekeert,ook daar myn woning nam.
Wel aan, het Brittenlant dat is by ons verlaten,
Wy sitten wederom daar wy te voren saten.
Wy sien ons Wyngaartranck en onsen Vygeboom,
En 't is aan myn gemoet gelyck een soeten droom.
Nu stel ick heden vast niet meer te sullen reysen,
Maar egter evenstaâg op myn vertreck te peysen:
Vertreck van Sorrigvliet en uyt het aartsche dal,
Daar geen benaude sorg ons meer vermoeijen sal.
Myn Godt u zy de lof, ick wil my gaan begeven
Tot afkeer van 't gewoel, en tot een stilder leven;
Dies heb ick myn gemoet ten vollen afgewent
Van eersucht, hoog beleyt, en wat'er is ontrent.
Ick die voor desen moest op hondert dingen achten,
Op viele lieden sien, op vreemde sinnen wachten,
Wil nu een ander werck gaan nemen by der hant,
Om soo myn reys te doen naar 't ware Vaderlant.

ALs nu myn tyt verliep tot aan de tachtig Jaaren,
Is my gansch onverwagt een onheyl wedervaaren;
Het was een hart geval, my ginck een water af,
Dat my een groot verdriet en bange nepen gaf.
En als my dat gebreck by wylen quam bestooken,
Soo wierd de soete slaap my dickmaals afgebrooken,
Soo dat het my gestaâg oock wel een gansche nagt
Een ongewoone pyn in al de leden bragt.
Twee Doctors in den Haag, die my ten dienste stonden.
Maar geen verhoopten troost tot myn gebrek en vonden.
Die vielen in verschil van waar het onheyl quam,
En of het sijn begin uyt blaas of hooger nam.
D'een meynd het was een steen gewassen in de nieren,
Die door het ingewant quam gins en weder swieren,
De tweede seyde neen, maar dat het meeste deel
Quam uit een vinnig sant of eenig fits graveel.

Ey

Ey ſiet om dit verſchil ſoo was ick ganſch verlegen,
Wat dat den een beſloot, dat ſprack den ander tegen:
Dies riep ick, lieve Godt! ick lyde ſware pyn,
Maar als het u behaagt, dan ſal het beter zyn.
Ey geef my regt gedult, of leer my beter ſtryden,
Of treck my naar het graf uyt dit ellendig lyden:
Doch wat ick oyt beſtae om dit verdriet te vliên
Uw wille, lieve Godt! die moet alleen geſchiên.
Ick liet in Godes woort en d'alderbeſte boecken,
Al wat my trooſten mogt, ten naauſten onderſoecken:
Ick had een trouwen Klerck die ſchier geduurig las,
Dat my geen kleynen trooſt in die benautheyt was.
Ick hoorde om deeze tyt verſcheyde lieden ſpreeken
Van veelderley behulp tot veelderley gebreeken.
Oock werd my toen geſeyt van ſeeker *(a)* Alchimiſt,
Die ſoo der wert geloofr veel nutte dingen wiſt.
Ick heb van ſtonden aan naar deſen man vernomen,
En die is des verſogt, in myn vertreck gekomen,
En mits hy maar en ſag de ſtant van myn gelaat,
Vernam hy, ſoo hy ſprack, de gronden van het quaat.
Geen ſteenen of graveel en ſchuylt in uw gewrichten,
Doe ſlegts naar mynen raat de pyne ſal verlichten:
Geloof het voor gewis, het quellig ongeval
En komt niet uit de blaas, maar uyt een bitſe gal.
Dit ſprack hy ſonder pols of aders aan te raaken,
Wou oock geen water ſien by my gewoon te maaken:
Hy gaf my poeijer in, doch met een kleyne maat,
En wat de keucken ſchaft dat ging naar ſijnen raat.
(b) Maar wat of Al-gemiſt of onſe Meeſters ſeyden,
Of watſe naar de kunſt tot mynen dienſt bereyden,
De pyn was even bang die ick geduurig droeg,
Tot Godt ſijn gunſtig oog op my ter neder ſloeg.
Ick ſtelle ſijn behulp voor alle medecynen,
Want door ſijn gunſt alleen voelde ick het leet verdwy-
nen, Soo

(a) *Doctor Switſel.*
(b) *Den ſelven Doctor Switſel.*

Soo dat ick uyt de daat in volle leden ſag
Hoe weynig dat de kunſt tot onſen trooſt vermag.
Al wat ick oyt genoot van d'alderbeſte kruyden,
Al wat ick oyt verſtont van wytberoemde luyden,
Was ſonder onderſtant, haar voorgeſlagen raat
Scheen wel te zyn gegrondt, maar echter ſonder baat.
Hoe mank is 's menſchen hulp! hoe los gaan alle ſaaken,
Die wy ellendig volck hier op der aarden maacken!
Men ſeyt ons menigmaal, de kunſt gaat wonder vaſt,
Maar als men 't regt bemerckt het iſſer naar getaſt.
De menſch mag wel te regt een kleyne werelt hieten,
Om dat hem door het lyf verſcheyde beecken vlieten,
Verſcheyden plaatſen zyn, die uyt een dorre reê
Vertoonen ons een beelt van duynen aan de zee.
Maar is'er iet ontſtelt ontrent ſoo dorre gronden,
Hoe kan het regt behulp oyt werden uytgevonden?
Wie ſiet'er naar den eyſch wat hier en ginder ſchorte
Voorwaar de kunſt die ſuſt of ſchiet eylaas te kort.
Godt heeft het toegeſtaan aan alle ſiecke luyden,
Te nemen tot behulp de kragten van de kruyden,
En ook der menſchen kunſt: maar wat'er kan geſchiên
Laat ons niet op den menſch, maar op den Heere ſien.
Siet Aſcha voelde pyn maar ſlegts ontrent de beenen,
Doch echter moſt het volck ſijn haaſtig lyk beweenen.
Hiskias lag te bed, en ſag als 't open graf,
En nog ſoo liet de peſt van al ſijn leden af.
Wat hier van d'Oorſaak is dat kan men licht bemerken,
D'een ſag maar op den mens, en hoe de kruyden werken
De tweede ſogt alleen by Godt ſijn toeverlaat,
En ſiet in dit geval is dat den beſten raat.
O Godt! dat ick als noch op aarden ben gebleven,
Daar van dient u den lof alleenig toegeſchreven:
O leert my regt verſtaan hoe ick u dancken moet,
In welſtant niet alleen, maar oock in tegenſpoet!
Ick ga nu wederom hier binnen my vertreden,
En ſnoey het boomgewas als met vernieude leden,

Maar of het dueren ſal tot my de ziele ſcheydt,
Dat ſtel ick altemaal aan Godes hoog beleyt.
Al ben ick heden ſwack, ick kan niet ledig weſen,
Want ick en heb niets goets van luy te zyn geleſen:
Men pryſt noyt eenig menſch die ledig blyven wil,
Al wie de deugt bemint en houd geen zinnen ſtil.
De menſch die eertyts was een Heer van alle dieren,
Word van den wyſten Vorſt geſonden tot de mieren.
Ey ſiet een kleyne worm, een ſlegt en nietig beeſt
Dat dient nu aan den menſch ten goede van den geeſt.
Wel laat, o Friſſe jeugt, geen luyheyt u geluſten,
Of gy zult kuſſens zyn daar op de duyvels ruſten.

Het is van outs geſeyt, dat in een ledig menſch
Die vuyle geeſt bekomt ſiin vuylen hartenwenſch.
Ick tot op heden toe om ledigheyt te ſchouwen,
Gaa

Gaa buyten myn vertreck, gaa boomen nederhouwen,
  Of ſnoeijen met een byl een ongeſchickten tack,
  Die buyten ſijn bevang al wat te verre ſtack.
Godt doet my deſe gunſt, dat ick myn ſwacke leden
Tot eenig dienſtig werck noch heden mag beſteden:
  Ick in het Sorrigvliet en kan niet ledig zyn,
  Ten zy my ſieckte quelt of anders bange pyn.
De daat die weyſt het uyt dat oude luy gebreecken
Niet weg en zyn gejaagt, al zyn ſe wat geweecken.
  Ziet die een out gebouw aan muur of dack genaackt,
  Die breecken veeltyts meer als dat'er word gemaakt.
't Is dwaasheyt, lieve Ziel, voor ons bedaagde menſchen
Ontrent ons leſten tyt vermaack en luſt te wenſchen.
  Ey ſiet den ouden dag die wil oock zyn gekent,
  En 't is zyn out gebruyck dat hy ons boden ſent,
De boden ſijn graveel of dickmaal groote ſteenen,
Of ſincking in het hooft, of onmagt in de beenen.
  By wylen oock kolyk, of quaſtig ſlereſyn,
  Wie kan den ouden dag beleven ſonder pyn?
Siet als'er eenig vrient ons laat te vooren weten,
Dat hy het middagmaal met ons ſal komen eten,
  Die eyſt tot ſijn gebruyck, of wel tot zyner eer,
  Niet ſlechts ons daagſe koſt, maar wel een ſchotel (meer.
Wel nu den ouden dag ons laat geduurig ſeggen,
Dat hy op onſen dis ſijn mes wil nederleggen,
  Soo roept, geminde Ziel tot onſe keuckemeyt:
  Paſt op den dag die komt, gy, maak het al bereydt.
Dit lyf is ſoo gemaackt, wy moeten 't ſoo verſlyten,
Hy kauwe ſagte koſt die niet en weet te byten:
  Men roeyt op deſen ſtroom met riemen die men heeft
  Hem dient een ſtaâg gedult die lang op aarden leeft
Wy zyn in deſen tyt en in den ſtant gekomen,
Daar pyn en ongemack haar woonplaats heeft genomen
  Dat is lang ſoo geweeſt en 't is een ongeval,
  Dat by den ouden menſch geduurig blyven ſal.
Ick laat van heden af nu alle medicynen,

Vermits my die onnut en niet ſeer noodig ſchynen:
  Ick ben nu maande lang van ſware pynen vry,
  Soo goet is, lieve Godt, uw zegen over my.
Of nu de goede ſtant ſal lange blyven duuren,
Of dat ick wederom ſal nieuwe pyn beſuuren;
  Des ben ick nú getrooſt hoe dat het weſen mag;
  Ick ben van heden af ontrent myn leſten dag.
Doch mits de bange pyn nu van my is gedreven,
Schep ik weêr nieuwe luſt in dit myn buyten-leven.
  Godt zy voor eeuwig danck, ick ben te deſer ſtont
  Wel niet gelyck ick plag, maar naar den eyſch geſont
Vraagt iemant wat's uw werck? ick ga my ſtaag beryden
Om uyt het vleeſch te gaan en wel van hier te ſcheyden:
  Hier breng ick myn gebed en beſte ſinnen toe,
  En dit is 't meeſte werck dat ick op heden doe.
Wat ick voor boecken weet op deſen ſtof geſchreven,
Daar word ick toe verruckt en krachtig aangedreven:
  Ja niet van dat ick lees, dat my ooyt beter ſmaackt,
  Als dat het graf betreft, en dat de baare raackt.
Ik wou eer my de dood ſal neder komen vellen,
Dat ick naar rechten eyſch myn dagen leerde tellen:
  Dies roep ik, lieve Godt, geef my een ſtille geeſt.
  Ja geeft een vaſt geloof, dat hel noch duyvel vreeſt.
Ick ga voorts buyten ſorg hier in de groente treden,
Ick ga nu ſonder pyn en met herſtelde leden.
  Ick ruſt of aan een berg, of in een ſtillen hoeck,
  En dat my meeſt bevalt dat is een heylig boeck.
Ick eet of eenig moes, of fruyten hier gewaſſen,
Daar in ick beter ſmaack vind als in 't hooſſe braſſen.
  Van luſt tot machtig goet ben ick op heden vry,
  En ick en vinde ſelfs geen eerſugt binnen my.
Want ick wel eer vernam van my verruckte zinnen,
Dat kan ick, Godt zy lof, met reden overwinnen.
  Een menſch die tagtig Jaar of meer op aarden telt,
  Moet van hem zien te doen wat hem de ziele quelt.
Uyt Prinſſen Edel bloet wel eer te zyn geſprooten,
Daar

Daar word meeſt over al veel blytſchap uyt genoten:
Maar echter is'er volck, dat gelt en machtig goet
Set voor een hoogen ſtam of boven Edel bloet.
Noch ſijnd'er in het lant, die haar geluckig houwen
Te nemen haar vermaack ontrent de ſchoone Vrouwen
Maar elders word gemeent dat eer en hoogen ſtaat,
Al wat de wereld geeft, al ver te boven gaat.
Maar als men met beſcheyt het ſtuck wil overleggen,
Soo kan ick dit alleen op al den handel ſeggen;
Dat adel, ryckdom, luſt, ja eer naar vollen wenſch,
By niemant oyt en was, als by een Chriſten menſch.
Die heeft het altemaal in eenen bant geſloten,
Die heeft het altemaal in zynen geeſt genooten.
En waarom lang verhaal? Dit is myn vaſt beſluyt,
Pleegt hier in rechten ernſt, dan heeft de wereld uyt
Hoe ſal ick mynen Godt ten vollen konnen pryſen!
Hoe ſal ick ſijnen naam genoegſaam eer bewyſen!
Ganſch weynig is het volck dat Godt dien zegen geeft
Dat ſtil en met gemack ſoo lang op aarden leeft.
Hier moet ick nu een ſtuck de vrienden openbaaren,
Dat my in dit vertreck is onlangs wedervaren:
Het is verhalens weert, ſoo heeft het my gedocht,
Vermits het binnen my iets goets heeft uytgewrogt.
Het is een out gebruyck dat jonge lieden plegen,
Die tot de Roomſche Taal en kunſten ſijn genegen,
(a) Te hebben eenig boeck dat haar alleenlyk dient;
Om daar te mogen ſien den naam van menig vrient.
Hier in laat dan de jeugt verſcheyde luyden ſchryven,
Op dat van haare gunſt veel tekens mogten blyven:
Soo dat'er met'er tyt ſoo veel geſchreven ſtaan,
Tot dat'er niet een naam kan werden bygedaan.
Ick hebbe ſoo een boeck ontrent myn eerſte jaaren,
Op deſen voet gebruyckt, en lange doen bewaaren.
Soo dat'er menig vrient my gaf ſijn eygen hand,
Om my te mogen zyn een gunſtig liefde pandt.

(a) *Album alſoo genaamt.*

Dit schrift is by geval my nu ter handt gekomen,
En met een diep gepeys heb ick het ingenomen,
  Ick was belust te sien wat hier geschreven stont,
  En wat ick in het boeck voor oude luyden vont.
Ick sloeg de bladers op van boven tot beneden,
En sag het over al tot in de minste leden!
  En vont'er namen in van alderhande slag,
  Oock die ick van der jeugt in vreemde Landen sag.
Hier was iet te Parys of t'Orliens geschreven,
Of 't was een liefdepant tot Londen my gegeven:
  Het ander scheen gestelt als ick tot Leyden was,
  Of op een ander plaats myn eerste boecken las.
Ick vond in al dit werck een hoop van jonge lieden
Die my met eygen hant haar gunste quamen bieden;
  Ik sag daar, naar my docht, de blom van onse jeugt,
  Waar van de naam alleen my gaf een soete vreugt
Doch my viel vorder in dat my oock dient gelesen,
Wie dat'er hier ontrent of elders moghte wesen,
  Aan wien ick even nu myn vrientschap mogte bien
  Of oock van harent weeg my gunste mogt geschiên,
Daar op laat ik met ernst myn gantsche sinnen werken,
En ginck oock yder blad met aandacht over-mercken,
  Wie dat'er wesen mogt van soo een groot getal,
  Die my tot heden toe noch gunst bewysen sal.
Maar schoon ick overal liet sweven myn gedachten,
Noch vond ik anders niet als stof van droeve klachten:
  Siet van die frisse jeugt, wel eer myn s'herten wensch,
  En vond ik geen die leeft, oock niet een eenig mensch.
Dies sprack myn innig hert: ick magh op heden klagen,
Gelyck'er is wel eer geschiedt in d'oude dagen:
  Magh ick niet heden doen als Xerxes heeft gedaan,
  Om dat sijn machtig heyr sou haast te niete gaan?
Syn klachte was gegrond op dat'er sou geschieden,
Maar my is, overmits soo veel geswinde lieden
  Nu hebben al gedaan de lang voorsiene reys,
  En ick ben heden noch in dit ellendig vleys.

Wat

Wat is hier d'oorsaak van? ag om myn snoode sonden
Ben ick by onsen God niet goet genoeg gevonden,
Om uyt het ydel vleesch tot hem te mogen gaan,
Ach hier dient inder ernst wat anders toe gedaan.
Doch gy, myn weerde Ziel, danck God met alle kragten
Die uw boetvaardigheyt heeft af bestaan te wachten,
En uyt genaade alleen u gunt soo langen tyt,
Dat gy ten vollen out, ja Tachtig jaaren zyt.
Wel op dan, wacker op! en laat de weerelt varen,
En gaat een beter weg als in voorlede jaren:
Ja schaft ten vollen af wat ons hier in belet,
Maar doet het en met ernst en door een staâg gebedt.
Ick was in goeden stant tot achtien gansche weken,
En was genoegsaam vry van alle felle steecken,
Soo dat ick toen bynaast den gantschen Zomertyt
Van quelling was verlost, van pyne was bevrydt;
Doch mits het jaar verliep als met geswinde wielen,
En dat omtrent den Herfst de bladers nedervielen:
Verheft hem dit gebreck en viel my weder aan,
Gelyk het overlang te vooren had gedaan.
Daar stont ik toen verstelt, want buyten myn verwagten
Soo was ik sonder slaap ook dickmaals gantsche nagten,
Ick had schier vast gestelt, dat my de grote pyn
In dit bouvallig lyf niet meer sou lastig zyn.
Ick hield dat my de dood al voorens sou genaken,
Eer ick in 't ongemack ooyt weder sou geraken:
Maar dat was misgetast, het ging'er anders toe,
De pyn maakt op een nieu myn swacke leden moe:
Ick heb toen met der daat in my eylaas bevonden
Het vorig ongemack, en nasmaack myner sonden:
Maar in het tegendeel oock wederom verstaan,
Wat God uyt enkel gunst my sondaar heeft gedaan.
Ick ging tot sijnen throon als met geheele krachten,
En greep gelyk een kraan tot in de diepste nachten,
Ick suchte wat ick mogt als met een staâg geklag,
Ja kirde menigmaal gelyk een Swaluw plag.

Oock

Oock liet ick in de Kerck door alle Chriſten Zielen
Gebeden voor my doen die Gode wel gevielen:
Soo dat in korten tyt myn pyn verandert wert,
Dat my bragt diep vermaak tot aan myn innig hert.
Wel op nu, logge Ziel, wil Godt den Schepper loven,
Een ſtraaltjen zyner gunſt gaat alle kunſt te boven,
Al wat ons goets gebeurt en is niet ſonder hem,
Hy kent ons bange noot oock even ſonder ſtem.
Ick hebbe nu geleert, dat met ootmoedig ſuchten
Men kan tot onſen Godt en naar den hemel vluchten:
Myn pyn was wonder bang, en dede my belet
Ten Hemel door de mont te ſenden myn gebedt.
Ick wiſte menigmaal geen woorden uyt te brengen,
Eylaas het bang gequel en wou het niet gehengen:
Doch my quam in de ſin, dat ook een droeve ſugt
Kan ryſen uyt het ſtof tot boven in de lucht.
Schoon dat al menigmaal ons woorden blyven ſteeken,
Een hart dat leyt en kermt kan door den Hemel breeken
Ons Godt is enkel geeſt, hy ſiet ons geeſten aan,
Men kan tot ſijnen troon oock ſonder ſpreken gaan.
Men deed in Iſraël niet altyt offerhaanden,
Noch moſt het Heylig vier aldaar geduurig branden.
Al bid men niet geſtaâg, maar dat men ſomtyts ſwygt,
Men voelt een reyne vlam die naar den Hemel ſtygt,
Gy hoord ons dan, O Godt! ſchoon dat wy niet en hygen,
Ja dikmaals naar het valt geheelyk ſtille ſwygen.
De ſtemme evenwel die is uw eygen werck,
En daarom klinckt uw lofte midden in de Kerck.
Ey laat ſoo bange pyn my nimmer overkomen,
Dat my de ſpraacke ſelfs ſou werden afgenomen.
Geef liever hel geluyt oock aan myn flauwen mondt,
Dat ick u ſpreecken mag tot aan myn leſte ſtondt.
Dit heb ick met'er daat, dit heb ick uytgevonden,
Als dickmaal van de pyn myn tonge was gebonden.
Nu Ziel prys uwen Godt, tot zegen ſoo gewent,
Dat hy oock ſonder ſpraack ons heyl en gunſte ſent.
Nu

Nu kom ick, lieve Godt! voor u ter neder knielen,
En ſtort op heden uyt de kragten myner zielen:
Vermits gy dit verdriet in my nu hebt verſagt,
En my een beter ſtant op heden toegebragt.
Eylaas myn eydel vleeſch en veelderley gebreecken
Die hadden wel verdient van u te zyn verſteecken:
Maar gy, uyt enckel gunſt, bepaalt uw harde ſtraf,
Want hebt my wederom getoogen uyt het graf.
Wie had het oyt gedagt, dat in dus hooge jaaren
My eenig nieuw gemack ſou konnen wedervaaren,
En dat de bange pyn, nu dit verſwackt gebouw
Niet ver is van het graf, in vrede laaten ſouw,
Siet uyt genaad' alleen komt gy myn bed genaacken,
En laat my ſoeten trooſt en uwen zegen ſmaacken.
Wel aan dan, ſwacke tong, gy zyt op heden vry,
Ey toont u met'er daat om deſen zegen bly.
Berſt uyt tot uwen Godt en dat met luyder keelen,
Gy zyt nu weêr verfriſt, 't en moet u niet verveelen.
Ick ſie nu met der daadt wat Godes trooſt vermag,
Gy danckt hem duyſentmaal en dat op eenen dag.
O Godt! wiens hooge maght ons is gewoon te geven,
Om haaſt van hier te gaan, of lang te mogen leven;
Gy leyt ons nietig menſch tot aan de bleeke doot,
Of ſtelt ons wederom als buiten alle noot.
Gy hebt my beter ſtant en minder pyn gegeven;
Vernieuw oock myn gemoet en geef my beter leven,
Op dat ick nu voortaan u danckbaar weſen mag,
En roemen uwen naam oock op myn leſten dag.
Hoewel ſou my nu hier die vrouwe mogen paſſen,
Die met een tranenbat uw voeten heeft gewaſſen,
Als voor een offerwerck en tot een dankbaar hert,
Dat lief en aangenaam by u gehouden wert?
Ick ben met alle kracht u ſchuldig om te pryſen,
En u een danckbaar hert geduurig aan te wyſen;
Ja ganſch myn levens-tyt te loven uwen naam,
Maar om iets goets te doen ſoo ben ick onbequaam.

Wat sou myn ydel hart, wat sou het goets versinnen?
Wat kan ik, sondig mensch, wat kan ick ooyt beginnen?
  Ach sonder uw behulp soo is het enckel quaat,
  Wat my of uyt het hert, of uyt den monde gaat.
Ick bid u, Godes Soon, geef aan myn swacke leden
Meer lust tot uwen dienst, meer yver in gebeden,
  Meer lust om wel te doen aan yder Christen mensch;
  Want dat is nu het heyl dat ick van harten wensch.
Dies roep ick overluit; ick soeck alleen te leeven,
Om u volkomen lof en eer te moogen geeven;
  En ben ick des onnut, soo snyd myn leven af,
  U geef ick dese Ziel, myn Lichaam aan het graf.
Het was een gansche maant alreede nu geleden,
Dat ick van dese pyn niet hart en was bestreden,
  Maar juyst een nagt daar naa soo quam het ongemak,
  Dat my toen op een nieuw de soete ruste brack.
Ick die afkerig was van weder sieck te wesen,
Nam hem tot myn behulp die sieckten kan genesen:
  Ick stelde vorder vast, ick wou geduldig zyn,
  Want dat is regte troost oock voor een sware pyn
Al wat men mensche noemt, die sijn van korte dagen,
En die zyn overstort met veelderhande plagen,
  En dat is soo geweest tot heden op den dag,
  Het blykt dat onse stant niet anders wesen mag.
't Is dwaasheyt, lieve Ziel, voor ons te willen wenschen
Een staat die God noyt gaf oock aan de beste menschen:
  Waar dat men immer komt, daar heerst het ongeval,
  Ach waar is doch het lant dat anders wesen sal!
Dat word, geloof't et vry op aarden niet gegeven,
Het is noyt altyt wel als in het eeuwig leven.
  Heeft even Christus zelfs sijn Jongers niet geseyt,
  Dat voor hem staâg verdriet op aarden was bereydt?
De troost die voor hem was, en door hem was begonnen
Was dat de wereld selfs door hem was overwonnen.
  Daar, daar is al ons heyl, ons troost, ons hoogste goet,
  Maar weet dat yder mensch op aarden lyden moet.
Stelt

Stelt u daar in geruſt, het moet alſoo geſchieden;
Daar is geen ander raat oock voor de vroomſte lieden,
Als ſtil en vreedſaam zyn, en lyden met gedult,
En die hier qualick gaat dat is ſijn eygen ſchult.
Ick liet dien eygen ſtont myn huysgenooten weten,
Dat ick niet was geſint met haar te komen eten;
En daar op ginck ick uyt en koos een eenſaam velt,
Daar heb ick dit gebedt den Heere voorgeſtelt.

,, ALmachtig Hemels Heer, gy hadt my toegeſonden
,, Een droevig ongemack, een ſtraffe myner zonden,
,, Dat heeft my groot verdriet en pyne toegebragt,
,, Maar uyt genaad' alleen hebt gy myn druk verſagt.
,, Nu komt my wederom het eygen leet beſtooken,
,, En 'theeft my deſen nacht myn goeden ſlaap gebroken
,, Dies is nu myn verſoeck, indien het mogte zyn,
,, Om vry te zyn geſtelt van druck en ſware pyn.
,, Maar ſoo nu dit verſoeck my niet en ſou geſchieden,
,, Vermits u hooge wil dit anders mogt gebieden,
,, Voor my ick ben een worm die voor u neder leyt,
,, En heb naar uwen wil myn harte toebereydt.
,, Doet my ſoo 't u bevalt, en naar uw welbehagen,
,, Maar geeft me regt gedult uw hant te mogen dragen.
,, Al valt my naar het vleeſch de pyne wat te lanck,
,, Myn geeſt is des getrooſt en geeft u grooten danck.
,, Maar hoe het immers gaat met deſe ſwacke leden,
,, Gun my doch, lieve Godt, een deel van myn gebeden,
,, En laat geen ſnelle dood my rucken uyt het vleys,
,, Eer dat ick voorraat heb voor ſoo een lange reys.
,, En als ick uyt het ſtof ten leſten ſal vertrecken,
,, Soo laat uw Vadergunſt myn vuyle ſonden decken,
,, En vorder als myn ziel het lyf verlaaten ſal,
,, Bevrytſe, lieve Godt! van 't eeuwig ongeval.
,, Ey laatſe ſonder ſchrik voor uwen Troon verſchynen
,, En leytſe tot de vreugt die nooyt en ſal verdwynen:
,, Dan ſal eerſt deſen Geeſt ten vollen zyn bequaam,

 ,, Om

„ Om ſtaâg en alle tyt te roemen uwen naam.
„ Maar ſchoon wy menigmaal aan u beſtaan te klagen,
„ Dat wy hier ongemack en pyne moeten dragen;
„ Wy trecken evenwel dit voordeel uyt de pyn,
„ Dat wy naar 'teeuwig heyl dan ganſch begeerig zyn.
„ Godt is ten vollen wys, en wat hy komt te wercken,
„ Daar kan men hoog beleyt en wysheyt in bemercken.
„ Noch ſeg ick boven dat, Godt is ten vollen goet,
„ En 't is den menſche nut al wat de Schepper doet.
„ Wanneer ons ydel vlees geen pyn en komt te voelen,
„ Dan wil 't al wederom hier onder blyven woelen;
„ Maar als ons ſiekte quelt, dan heerſcht ons beſte deel
„ En wenſt te moogen ſien het eeuwig Lantjuweel.
Ey let hier, lieve Ziel, hoe Godt zich laat bewegen,
Ick ſtracx na dit gebedt vernam een nieuwen zegen,
Want ſiet den naaſten dag myn pyne die verdween,
Schoon datſe wonder hart en ganſch verdrietig ſcheen
Ick danck u, lieve Godt! met al myn ganſche kragten,
En geef u grooten lof met alle myn gedagten,
Gy zuivert myn gemoet van alle vuyl bejag,
Op dat ick uwen naam voor eeuwig dancken mag.
Ick heb ſoo lang geleeſt dat ick des werelds ſat ben,
Te meer ick met ter daat haar wiſpelturig rat ken.
O Godt! verloſt myn ziel van dit ellendig vleys,
En gunt my regten trooſt ontrent de leſte reys.
Bevredicht myn gemoet, en laat myn harte ſmaacken
Wat in uw Koninkryck de reyne zielen maacken;
En als dit Lichaam ſterft ontfangt dan mynen geeſt,
En leyt hem vorder aan tot in het eeuwig feeſt.
Ey laat ons dan met ernſt ons ganſche weſen ſiften,
En voor al beſig zyn met Goddelycke Schriften.
Al wie dat Heylig boeck geduurig overleeſt,
Die moet haaſt beter zyn, al is hy quaat geweeſt.
Gy moet aan allen kant en evenſtaâg beletten,
Wat ons of aan het lyf of ziele kan beſmetten.
Wie hier op neerſtig let, die krygt een ſtil gemoet,
En

En ryst hier uyt het stof tot aan het hoogste goet.
Gy moet niet droomig zyn maar dient gestaâg te waken,
En tot de leste reys u leden vaardig maacken.
Daar is toch anders niet dat gy hier onder wagt,
Als door een snelle dood voor Godt te zyn gebragt.
Bied weduwvrouwen aan, bied vaderloose wesen,
Die onregt wiert gedaan, en boose luyden vreesen,
Bied waar het nodig is uw troost en onderstant,
En al met bly gemoet en met een open hant.
Wie hongert, geef hem spys; wie dorst'et doese laven:
Al wat den mensch besit sijn Godes eygen gaven:
'tIs niet voor u alleen, wat ons de Hemel sendt,
Godt, die het al verleent, die moet'er zyn gekent.
Maar buyg oock uw gemoet ontrent geringer saacken,
Wil, is het niet gedaan, uw laatste wille maacken:
Stel wat u mening is in soo een klaren dag,
Dat al het naaste bloet in ruste blyven mag.
Of my dan sware pyn of sieckte komt bestormen,
En of dit Lichaam wort tot spyse voor de wormen,
Dat is maar kleyn verlies, en voor een korten tyt,
En gy sult onderdies van onheyl zyn bevrydt.
Godt sal eens wederom tot beyder vergenoegen,
Het lichaem met de ziel te samen komen voegen,
En dit ellendig vleys, een woonplaats van de pyn,
Sal dan geen slave meer, maar God een vrylaat zyn.
(*a*) Let op des Heeren dag die eenmaal staat te komen,
Hy dient voor al bedagt en waar te zyn genomen:
Want 'tis een groote dag die noyt de wyste man
Begrypen naar den eysch, en oyt beschryven kan.
Een dag van opening, een dag van openbaring, (ging.
Daar was noyt zonneschyn die oyt soo wonder klaar
Te regt heeft Godes woort dien dag alsoo genaamt,
Het is de rechte naam die het alleen betaamt.
Want soo een opening sal niemant wedervaaren,
Al leefd' hy duysentmaal, ja hondert duysent jaaren:

(a) *Verhaal van den Jongsten dag.*

Siet in voorleden tyt en is het noyt gesien,
Dat op den jongsten dag ten lesten sal geschiên.
Des Hemel hoogen troon en noyt gestreckte paalen,
Haar wonderbaar verwulf en haar vergulde zaalen,
Die sullen haaren glans vertoonen over al,
Alwaar Godts eygen Soon oock dan verschynen sal.
Niet Godes Soon alleen, maar duysent reyne scharen,
Die sellen nevens hem haar komen openbaren,
En toonen in de lugt des Hemels groote magt,
Die noyt naar regten eysch de werelt heeft bedagt.
De graven algelyk, daar in de dooden slapen,
Die sullen over al met open monde gapen,
Ja dringen uyt het stof en brengen aan den dag
Dat scheen te zyn verrot en in het duyster lag.
De zee sal insgelyks haar dooden openbaren,
Die in haar souten stroom wel eer verdroncken waren,
Dies sal een magtig volck hem toonen op de strant,
Al was het menig jaar begraven in het zant.
Noch sullen opengaan de wonderbaare boecken,
Die Godt ten vollen kent oock sonder ondersoecken,
Want daar in schuylt een worm die boose menschen (knaagt,
En over haar bedryf en haren handel klaagt,
De hel sal open gaan om op te moogen slocken
Des werelts vuylen hoop en al haar geyle bocken,
Want op des Heeren woort sal al het vuyl bejag
Verstuyven in den poel die noyt geen licht en sag.
Haar sullen even dan de schriften open geven,
Die eer de werelt stont de Schepper heeft geschreven:
Een stuck dat Godes woort het boek des Levens hiet,
Geluckig is de mensch die hier een plaats geniet!
En, met een woort gesеyt, hier sal niet zyn verswegen,
Oock dat veel duysent jaar verhoolen heeft gelegen,
Al wat'er in 't geheim van iemants harte lag,
Dat sal dan zyn gesien als in een klaren dag.
Geen ryck of magtig Vorst, en mag hier aan gedenken,
Dat hy des rechters oog sal winnen door geschencken:
Hier

Hier werd niet eens gelet op gelt of magtig goet,
Maar op een ryne ziel in Christus zuyver bloet.
Het gaat hier geensins toe als in verleede tyden,
Wie hier werd afgekeurt die moet voor eeuwig lyden
De straf van 't helsche vier. Doe Christus eerstmaal quam,
Verkeerde hy by 't volck als God onnosel Lam.
Toen heeft de tyt geweest, toen plaatse van genade,
Maar als hy wederkomt dan is de boet te spade:
Want hy sal als een Leeuw dan komen aan den dag,
Ja streng en deftig zyn gelyk een rechter plag.
Hier baat dan geen beklag, geen kunst van listig vleyen,
Geen ootmoet, geen berouw, geen druck, geen deerlyk (schreyen
Al dat komt dan te laat de paal is vast geset,
Wat hier de Rechter zyt dat is een stale wet.
Schoon iemant sich behelpt met veelderley getuygen,
De Rechter is te streng, en 't recht is niet te buygen.
Hy spreekt sijn vonnis uyt niet naar een ander seyt.
Vermits een yders hart voor hem als open leyt.
Godt dient te zyn versogt terwyl hy is te vinden,
Gy seylt te rechter stont en met bequame winden.
Siet hier is nu de tyt die ons dient uytgekogt,
En wat men namaals doet dat is om niet gesogt.
Gy gaat dan niet te werck gelyk de dwase maagden,
Die wierden niet gehoort hoewelse deerlyk klaagden:
Gy spoeyt u tot het Feest al eer de deure sluyt,
Want die hier komt te laat, die blyft'er eeuwig uyt.
Die zyn gelyk het dient die sullen zich vertoonen,
Die sal Godt gunstig zyn en uyt genade kroonen,
Met glans die duuren sal tot in der eeuwigheyt,
En dit sal overluyt hem werden aangeseyt.
Komt, komt gezegent volck, myn Vaders uytverkoren,
Genood tot dese feest al eer gy waart gebooren,
Besit het Koninckryk dat voor u was bereydt,
Eer dat het onderwerck des werelds was geleyt.
O vriendelyck gespreck! ô soetheyt boven maten!

Veel

Veel soeter aan de ziel als duysent honigraten,
Wat sald'er voor een vreugt dan rysen in den mensch,
Die dan eerst hebben zal dien vollen harten wensch?
Hoe sulje, lieve Ziel, na desen tyt verlangen!
Hoe sultg'uw ouden vrient het lichaam dan omvangen,
En grypen in den arm, als gy dit nietig stof
Sult fris en jeugdig sien in Godes eeuwig hof!
O wat is daar een heyl! beminde Ziel, men vint'er
En leven sonder ent en somers sonder winter;
En blydschap sonder leet, en hoogheyt sonder pragt,
En liefde sonder haat, en dagen sonder nagt.
Daar heerst geen ouderdom maar staâg geswinde leden,
Daar is het diep geheym de woonplaats van de reden.
Gesontheyt sonder pyn en voorspoet sonder nyt,
En blydschap sonder leet en vreugde sonder stryt.
Wat dient'er meer geseyt? wat wy en alle menschen
Begeeren tot vermaack of immers komen wenschen
Sal hier te vinden zyn, en dat voor alle tyt:
Wel aan dan staat'er naar, en dat met staâge vlyt.
Maar Godt te mogen sien in sijn oneyndig wesen,
Waar van den rechten gront noit mensch en heeft gelesen,
Dat is de grootste vreugt, die iemant dencken kan,
Schoon hier de werelt swygt den Hemel klinkt'er van.
Maar segt nu, lieve Ziel, wie sal hier toe geraacken?
Wie sal dit wonder heyl ten lesten mogen smaacken?
Het is soo wonder groot en buyten alle maat,
Dat dickmaal ons gemoet hier op in twyffel staat,
Op datje nu ter tyt moogt regt verseeckert wesen,
Dat Godt u schuldig hert van zonden sal genesen,
Soo schort uw leden op, en kiest een reyner baan,
Als uw verdwaalde jeugt voor desen heeft begaan.
Laat ons dan, lieve Ziel, ons innig wesen siften,
En klaren ons gemoet van alle quade driften;
Op dat voortaan van ons niet kome voor den dag,
Als dat aan onsen Godt bevallig wesen mag.

Roep

Roep ſtaâg in uw gebedt, wanneer doch ſal het weſen,
Dat gy, almagtig Godt. myn ziele ſult geneſen?
Siet dit uytwendig deel is uyttermate ſwack,
En 't is my nu voortaan gelyk een laſtig pack.
Wat ick op heden ben, ſtaat weg te zyn genomen,
Oock van de minſte koorts die my ſal overkomen:
Ick ſie een haaſtig lyk, ick ſie van heden af,
Ick ſie een ſwarte baar, ick ſie een open graf.
Ick wagt uw zaligheyt, ick wagt uw hoogſten zegen,
Wat ſtaat my, lieve Godt, wat ſtaat my nu te plegen,
Wat ſtaat my nu te doen en dat tot uwen lof,
Eer dat ick heenen ga en worde nietig ſtof?
Myn ziel ons tyt verloopt, dus wilt u dapper haaſten,
Ootmoedig zyn voor Godt en weldoen onſen naaſten:
Dat is voortaan een werck dat op uw weſen paſt,
Want dat ſtelt u beroep en uw verkieſing vaſt.
Laat daar op uw gemoet en al de zinnen wercken,
En houd dat onſe Godt uw voorſtel ſal verſtercken.
O Godt geeft aan myn hert de voorſmaack van de vreugt,
Die na dit eydel vleeſch de ziel dan eerſt verheugt;
Al wie boetvaardig is die moet op Godt betrouwen!
En op ſijn vader-gunſt als op een rotſe bouwen.
Het is een laag-gemoet en nederſlagtig hert
Dat noyt by hem verſmaad of uytgeſtoten wert.
Hy roept: indienje zyt met ſonden overladen,
Komt tot myn lieven Zoon, hy ſal uw hart verſaden;
Verlichten uw gemoet van ſoo een ſwaren laſt,
En wat hy eens belooft dat ſtaat geduurig vaſt.
Gy meugt dan, lieve Ziel, op uwen Godt betrouwen,
De gunſt u toebereyt en ſal hem noyt betrouwen;
En weeſt dan niet verſchrikt, al zyn uw zonden groot
Hy ſal uw Trooſter zyn oock in uw hoogſten noot.
Siet Godt ſal nimmermeer van ſijne Tafel weeren
Die in ſijn harte voelt een yverig begeeren,
Van gaven hier bequaan, van oot moet, van berou

En van een vast geloof, het gronstuck van 't gebou.
Wie hier toe naar den Geest ten vollen is genegen,
Die heeft in sijn gemoet, die heeft alreê verkregen
Dat wonderbaar juweel dat ons voor Godt vereert:
De mont der waarheyt selfs die heeft het my geleert
Die recht boetvaardig is die mag tot Godt genaacken,
Hy sal hem voor gewis sijn gunste laaten smaacken:
Niet die rechtvaardig schynt, en sig daar op verlaat,
Maar een verslagen hert is Godt verkoren saat.
Siet Godes eygen Zoon die is tot ons gekomen,
En heeft te rechter tyt de menscheyt aangenomen;
Op dat hy met sijn leer, en door sijn heylig bloet,
Ons zielen brengen sou tot aan het hoogste Goet.
Hy spreeckt de sondaars aan: komt al die zyt beladen,
Komt in myn zuyver bloet u dorre zielen baden;
Die leert hy over al, dit roep hy overluyt,
En 't is sijn eygen woort, en Godes hoog besluyt,
Hy die de sondaars roept en harer wil ontfermen,
Die sal hem gunstig zyn en zyner ook erbermen;
Die nu boetvaardig is en alle zonden haat,
En met de gantsche kragt tot zyn Verlosser gaat.
Hy die een herder is, en sijn verdoolde schapen
Soeckt uyt het woeste bos by een te mogen rapen,
Sou die wel eenig vee onthouden sijnen stal,
Wanneer het evenselfs tot hem genaacken sal?
Neen, neen, soo doet hy niet, die schapen plag te hoeden
Hy sal, in tegendeel, hy salse liever voeden,
En brengen in de kooy, gelyk een harder plag,
Op dat geen wreeden wolf haar immer deren mag.
En laat uw bange ziel met wanhoop niet beladen,
Maar neem tot uwen troost het minste van de zaden:
Weet dat een kleyn geloof oock God behagen kan,
Niet yder Christenmensch is stracx een deftig man.
Siet wat een swack gemoet word dikmaal ondervonden
By die oock met de ziel aan Godt versegelt stonden:
Gy daarom, treurig hert als gy in twyffel staat,
Roep,

Roep, Jesus Godes Zoon komt myn geloof te baat.
De loose Beelsebul die wil ons dickmaal sisten,
En brengt ons in het hooft een deel verboste driften
Maar Christus bidt voor ons, soo dat sijn boose list,
Haar wit, haar oogemerck, haar slimme laagen mist.
Wat oyt de duyvel brouwt, 't en sal hem niet gelucken,
Hy kan noyt eenig schaap uyt Godes handen rucken:
Al is de kudde kleyn, veel lammers wonder teer,
Het oog dat voor haar waakt dat sluymert nimmermeer.
Wie dorst naar Godes heyl en hongert naar de waarheyt
Die is van heden af deelachtig aan de klaarheyt,
Die Godt sijn kinders sent als tot sijn 's hertenwensch.
Wie hier recht dorstig is, dat is een zalig mensch.
De swackheyt, lieve Ziel, die van u dient gedreven,
Dat gy, die Godt alleen nu zyt gesint te leven,
En die syn goeden wil met staâgen yver doet,
Nog eenig wangeloof in uwen boesem voedt.
Dat gy noch zyt beducht, dat Godt om uw gebreeken,
Die gy noch in u voelt, voor eeuwig mag versteeken:
Of dat sijn Vadergunst, niet hier en over al
Al wat ons zalig is ten vollen geven sal.
Siet dit is twyffel slaan aan Godes eygen waarheyt,
Die in sijn Helig Woort voor ons soo wonder klaar leit:
Syn goetheyt evenselfs wort hier door als verdagt,
Van beyde, lieve Ziel, dient ons te zyn verwagt.
Hoe is 't niet over al in Godes boeck te lesen,
Dat hy een vroome ziel sal eeuwig gunstig wesen,
Ja Godt spreeckt hier gestaâg soo klaar en open van,
Dat yder dit geheym met handen voelen kan.
Hy sweert als met een eed, van noit te zyn verbolgen
Op hem, die sijnen wil genegen is te volgen.
Gy, soo uw swack gemoet hier noch in twyffel slaat.
Ontfangt dan noch een woort als voor den besten raat
En laat, geminde Ziel, uw oogen noyt ontwaacken,
Of wilt als op een nieuw tot uwen Godt genaacken,

Bid hierom wat je kunt, en houd geduurig aan,
En wilt op uwen Godt als op een rotse ſtaan.
Gy ſijt ons Hoeder, Heer! wy uw verdwaalde ſchapen,
Die moede, en dorſtig zyn, en naar uw zegen gapen,
En kloppen aan de ſtal. Gy opent haar het ſlot,
Want even wat wy doen dat is op uw gebodt.
't Is uw gewoonte niet uw ooren toe te ſtoppen,
Als iemant voor uw deur in ootmoet komt te kloppen,
Oock is my wel bekent dat gy niet ſtil en ſit,
Wanneer een droevig hart om uw genade bidt,
En die hen naar den eyſch het ſoecken onderwinden,
Verkrygen het geluck om u te mogen vinden.
En waarom meer geſeyt? gy toont ons over al,
Dat wie tot u genaackt uw trooſt genieten ſal.
Als ick myn doen bemerck, dan ben ick buyten rade,
Myn ganſche trooſt alleen beſtaat in uw genade:
Dat is myn eenig heyl, en ſoo my dat ontviel,
Soo wiſt ick geen behulp voor myn benaude ziel.
Maar gy hebt ons geſeyt, en dickmaals oock geſworen
Dat wie hier op vertrout noyt ſtaat te zyn verloren.
Het is uw lieven Soon, het is ſijn heylig bloet,
Dat ons onweerdig volck den Hemel open doet.
Hier op wil ick alleen myn hoop en ſteunſel ſetten,
Laat dan geen ſwack gemoet of wanhoop my beletten,
En ſiet met deſen trooſt ſoo reys ick onbevreeſt,
O Godt als ick vertreck, ontfangt dan mynen geeſt.

NU heb ik nog een woort hier tot beſluyt te ſeggen,
Ick laat'et yder een met oordeel overleggen;
Doch wie het onderſoeckt, of wie het overleyt,
't Is even ſoo gebeurt, gelyk hier is geſeyt.
Ick heb nu achtien jaar een laſtig pack gedragen,
Maar geen van myn geſlagt of van myn naaſte magen
En is op myn verſoeck, oock niet door mynen raat
Gebragt tot eenig ampt, of eer, of hoogen ſtaat.
De zegen die my Godt in tydelycke ſaacken
Heeft

Heeft eertyts toegevoegt, en dikmaal laten smaacken,
Quam niet uyt eenig ampt dat ik eens had bekleedt,
De loon daar toe gestelt en was niet al te breet.
Dat my meest voordeel gaf, dat quam my van het dyken
Als wy den souten stroom bedwongen om te wyken:
(*a*) Hier kogt ick schorren toe, of lang verdroncken lant,
Dat ick dien eygen tyt genoeg te kopen vant.
Ick ving ook handel aan met Kloosters en Abdyen,
Om van een soute gront haar goet te mogen vryen,
En als, door Godes hulp, de zee was overheert,
Wiert somtyts onse pagt in eygendom verkeert.
Daar leyt een kleyn gehugt dat Biervliet is geheten,
Hier voortyds hoog beroemt, maar nu byna vergeten,
Het tiende recht aldaar quam my ten vollen toe,
Eerst kleyn en daar na groot, en niemant weet'er hoe.
't Was van geringe prys al wat daar plag te groeijen,
't Scheen water altemaal wanneer het quam te vloeijen:
Al wat'er was ontrent was maar een dorre ree,
Zoo dat het maar en scheen een mishoop in de zee.
(*b*) Maar als de Passageul met haar verheven randen
Ten vollen was geslegt en lag als dorre stranden,
Toen wies eerst Biervliet aan vermeerdert door den (vloet,
Soo wierden met'er tyt de soute Gorsing soet.
Siet aanwas is een ding dat sonder ons gevoelen
Komt sijgen uyt de zee en aan den oever spoelen:
Al schynt het eerst maar sant en niet als enkel blik,
Het neemt geduurig toe, en wert ten lesten slick,
En daar na wast'er gras een stel van hondert schapen
Die kander naderhant haar noodig voedsel rapen.
Tot dat het op het lest verandert sijnen naam,
En even met'er tyt tot dyken is bequaam.
Dit heb ick evenselfs in Biervliet sien gebeuren,
Ey waarom sal de mensch om Godes geessel treuren?

(a) *Dit is gevallen in 't beginsel van den twalefjarigen Treves.*
(b) *Passageul. Juffr. Catalina, Polders gelegen by Isendycke.*

Siet dat men misval noemt of wel een swaar verdriet,
Dat keert haast anders om, wanneer het Godt gebiedt.
Die van sijn kinders zyn die moeten alle dingen
Tot aan de woeste zee, tot aan de dorre klingen,
Al schynt het anders niet als leet of droeve pyn,
Die moet het op het lest en heyl en zegen zyn.
De Leeuw, het grousaam beest, dat Samson wou verscheuren,
Daar sag men met'er tyt niet anders van gebeuren.
Want in den hollen balg en uytgesperden mont,
Daar was dat men het wasch, en soete honing vont.
Siet Godt heeft even dit my laaten overkomen,
En ick was toen het viel van droefheyt ingenomen,
Maar als ick 't naderhant met oordeel oversag,
Toen wrogt Godt even hier gelyck hy eertyts plag.
De Polders alle vier die waaren doorgesteeken,
De slooten eertyts versch, dat waaren soute kreeken;
De landen, eertyds gaaf, die stonden opgespert,
Soo datse niemant sag als met een droevig hert.
MynZiel wat u ontmoet, wilt staâg op Godt betrouwen,
En wilt van ongedult uw zinnen wederhouwen:
Hy die u heeft bewaart ontrent u domme tyt,
Die sal u steunsel zyn nu gy bouvallig zyt.
Siet Biervliet, hier gemeld, sijn in voorlede jaaren
Door Godes hoog beleyt, veel dingen wedervaren:
Hier is een wacker volk al over lang geweest,
Gelyk men heden noch in d'oude boecken leest.
De stadt van Constantyn die kan het ons betuygen,
Sy most voor Vlaams gewelt haar trotse torens buygen,
De Keyser Balduyn heeft uyt de naaste kust,
Doch meest uyt dese Stadt, een Leger uytgerust.
(*a*) Dat heeft de groote Stadt gewonnen van de Turken,
Hoe seer sy zyn gewoon op haare magt te snurcken.
Want siet het Biervliets heyr heeft moet en magt gehad,
Te dwingen met gewelt die wytberoemde Stadt.
Haar

(*a*) *Constantinopelen.*

Haar vendel evenself te rucken van de wallen,
Te springen van de muur en in de Stadt te vallen.
  Het rot van Machomet soo vinnig op te slaan,
  Dat niemant van den hoop en dorste blyven staan.
Siet Biervliets Burgery dat waaren rappe gasten,
Gewoon oock in de zee te klimmen op de masten,
  Die hebben even hier haar moedig hert getoont,
  Soo dat haar vroom bedryf met zegen is gekroont.
Een Schildt dat weerdig is om eeuwiglyk te leven,
Is om soo vroomen daat aan Biervliet toen gegeven,
  Ey siet vierGrieksche Beén ontrent een bloedig kruis
  Droeg dit manhaftig volck haar tot een wapen t'huis.
De groote Balduyn heeft Godt des lof gegeven,
Mits hy door sijn behulp tot Keyser was verheven.
  Wel Biervliet, sooje Godt sijn eere geven wilt,
  Vernieuwt nu dit geluck, en voert noch desen schilt.
Noch heeft hier seeker man een dienstig stuk gevonden,
Dat in den ouden tyt geen vissers oyt verstonden,
  Het was een nodig werck en niet voor ons alleen,
  Het baat tot heden toe de wereld in 't gemeen.
Den Haring die men ving en kon niet lange duuren,
En scheen maar kost te zyn voor onse nagebuuren:
  Want soo men desen visch hout weynig dagen lank,
  Soo word hy gansch onnut en is maar enckel stank.
(*a*) Maar Beukels heeft voor eerst den haring leeren ka-
Dat is van allen slym de vis gesuyvert maken; (ken,
  En als dat was gedaan soo nam hy matig sout,
  Dat alle ding bewaart en in sijn wesen houdt:
Dat stroyd' hy in een vat, en daar uyt is begonnen
Te packen desen visch in wel gemaakte tonnen,
  Een stuk van groot gebruik, want daar uyt is geschiet
  Dat oock het verste lant sijn nutten vond geniet.
WelBeukels weest gegroet; uw graf dat dient verheven,
Op dat uw goeden naam hier na sou mogen leven:
Het

(a) *Willem Beuckels Borger tot Biervliet, is geweest de eerste vinder van 's Haring kaken.*

Het is een out gebruyck, hy dient te zyn vereert,
Die aan onkundig volck bequaame dingen leert.
Nu Biervliet ſchep een moet, want gy begint te groeijen
Uw winter is voorby, gy ſult eens weder bloeïjen.
Men ſiet het menigmaal dat na een lange druck,
God weder zegen geeft, en ſend een groot geluck?
Maar uyt dit Dykers werk, hoe kan het anders weſen.
Is menig ſwaar proces en hart verſchil gereſen,
Waar van ick heden ſelfs wel achtien tellen kan,
Die ick of voor het hof, of ander rechter wan.
Maar dit was niet genoeg, want als de ſoute landen;
Nu waaren vers gemaackt en dat met vaſte banden;
Soo viel men aan den bouw, en ſaayd'er koolſaat in,
En waſt geen harden vorſt, ſoo bragt het goet gewin.
Maar was de winter ſcherp, en dat de jonge ſpruiten
Bevrooſen op het velt te midden in de kluyten;
Dan ging men met het lant een ander voordeel doen,
Men ſaayd'er winter-garſt, of Vlaamſche Sucrioen,
Of vlas of roode terw, naar d'onervaren lieden,
Of bragten in het hooft, of oock met oordeel rieden;
En was dan 't edel graan ter beurſe wel gewilt.
Soo was ons voorig leet van ſtonden aan geſtilt.
Geen ſtadt heeft my verryckt, geen Staat heeft my gege-
Daar op ick nu ter tyt mag ſtilen matig leven; (ven,
Geen handel gaf my winſt, geen Indiſch gulde rêe,
Godt heeft my goet verſchaft als midden uyt de zee.
Hem ſy voor eeuwig danck. Ick ben door hem bejegent
Als door hem Iſraël voor deſen is geſegent.
Hy deed eens 't roode Mevr als vaſt gebreydelt ſtaan,
Op dat'er Abrams volck moch vry en ſeker gaan.
Maar als daar Pharoos Heyr, en al haar wapens blonken
Soo is dat moedig volck tot in den grond geſoncken.
Invoegen dat de Vorſt, die maar op voordeel dagt,
Is in den ſouten ſtroom ellendig omgebragt.
Siet t'wyl ik heb gedykt heeft Godt de zee gedwongen,
Soo datſe tegen ons noyt uyt en is geſprongen,

Ja dat men noyt een ſtorm op onſe dyck vernam,
Het water was gedwee gelyk een tenger lam.
Daar ſijn'er veel geweeſt, die hebben willen dycken,
Maar hebben voor de zee met ſchade moeten wyken,
Soo dat haar beſte goet, haar gelt, en ganſche magt
Is door een ſwacken dyk heel in de ſtroom verſmagt
De zee en haar gevolg, een woonplaats van de winden,
En laat haar niet te ligt door menſchen handen binden;
Hier word niet uytgeregt als met een groot gewelt,
Door kloeck en handig volck, en dat niet ſonder gelt
Ick heb my noyt bemoeyt om wel te leeren kuypen,
'k En hebbe niemandts ampt oyt willen onderkruypen.
Ook heb ick uyt den Staat myn voordeel noyt geſogt,
Geen ſchat daar uyt vergaart, geen landen aangekogt
*Een hoopje ſants alleen met groente nu bewaſſen,
Dat heeft my recht gedocht op myn beroep te paſſen,
Om dat het niet te ver, maar by den Hage lag,
Daar yder met gemack en veerdig komen mag:
Dit heb ick aangekogt, dit heb ick laaten bouwen;
Dit heb ick menig jaar met koſten onderhouwen:
Hier vind ick myn vermaack als in het enckel ſant,
En waar ſig Hollandt ſtreckt heb ik geen ander lant.
Den Staat heeft, door verſoek, aan my de magt gegeven
Dat ick hier buyten ſorg mag onbekommert leven.
Ja heeft my toegeſtaan, vermits myn Ouden dag,
Dat ick nu binnens huys een tempel bouwen mag,
Dit 's even ſoo geſchiedt, nu heb ick wyſe lieden,
Die myn en myn geſin haar dienſte komen bieden,
En ſpreecken Godes woort met ongehoorde vlyt,
Hier nood'ick yder een die hier begeerig ſyt.
Hier reſt nu nog een ſtuck dat ick ſchier had vergeten,
En 't is nochtans een ſtuck dat ick behoor te weten,
Siet in de Kloosterkerk heb ick een graf gekogt,
En daar is overlang myn huysvrouw in gebrogt.
O Godt! laat even daar voor my een ruſtplaats weſen,
Als gy van 't ydel vleeſch myn ziele zult geneſen,

* *Sorgvliet.*

En om daar haast te zyn, des ben ick nu belust,
Mits daar myn Wederhelft en haar gebeente rust.
Doch ick soeck niet alleen om daar te zyn begraven,
Maar wens beneffens haar myn ziel te mogen laven
Met Koninckłyke drank, die Christus heeft gemengt,
En die hy nu ter tyt de reyne zielen schenkt,
Ja Godt te mogen sien in syn oneyndig wesen,
Dat noyt een eenig mensch ten vollen heeft gepresen,
Dat noyt de beste ziel noyt regt en heeft bedagt,
Maar tot op heden toe met groot verlangen wagt.
Wel aan nu, lieve Ziel! wil u reysvaardig maaken,
Om 's Hemels eeuwig Heyl met haar te mogen smaken:
Leg wat het vleesch gelyckt en alle lompen af,
En acht de wereld selfs niet meer als enckel kaf.
Maack staâg, wat gy bedryft, by Godt te mogen wesen,
En wil om soo te doen sijn Woort geduurig lesen:
Bouwt hier op uw geloof, want 't is een vaste gront,
Waar door gy met den geest tot hem genaken kont,
Bouwt in u hart een kerck, en offert uw gebeden,
En woont in dat vertreck als met de gansche leden:
Gy kont des Heeren werck met stille sinnen doen,
Of op een dorre strant, of in het jeugdig groen.
Gy kont u beste pant gestaâg aan Godt bevelen,
Of daar de jonckheyt malt, of daar de kinders spelen.
Hebt staâg al waar je zyt, of wat een ander doet,
Den Hemel voor het oog, en Godt in uw gemoet.
Spreeck met hem, draag hem op by wylen droeve klag-
By wylen wederom uw soetste nagedachten, (ten,
Beveelt hem uwe ziel alwaar het wesen mag,
Al waar het duysentmaal, en dat op eenen dag.
Segt tot hem: lieve Godt! wanneer doch sal het wesen,
Dat gy myn treurig hert ten vollen sult genesen?
O geeft dat ick voortaan geen wereld meer en ken,
Mits dat ick maar alleen aan u versegelt ben.
Och of ick nu eens mogt geheele dagen weenen,
Maar niet om bange pyn aan lyf of dorre beenen,

Want

Want dat naar myn begryp, is maar een flegt bedryf,
Dat kinders konnen doen en oock een treurig wyf.
Ick wensch een heylig nat oock met geheele plassen,
Dat eertyts Godes Soon de voeten is gewassen.
Ick wensch een tranen vloet, een soet en kragtig vogt
Dat u myn dankbaar hert eens recht betuygen mogt.
Myn ziel in tegendeel onthoud u van te weenen,
Als gy iets quaats gevoelt aan 't lyf of aan de beenen:
Neen, neen om so een quaat en stort niet eenen traan:
Maar weent van herten, weent, als gy hebt quaat gedaan.
Laat dan gelyck en beeck uw traanen nederschieten,
Al is het droevig nat, ten sal my niet verdrieten:
De tranen, soo gestort, die geeven meerder deugt
Als al wat blydschap hiet te midden in de vreugt.

Maar gy Almagtig Godt, als gy zult dienstig vinden
Dat gy van desen romp myn ziele zult ontbinden,
Laat dan u soeten troost van my niet verre zyn
Vermeerdert myn geloof en mindert alle pyn,

En als myn moeden geest sal uyt de wereld scheyden
Soo laat hem uyt het stof tot uwen throon geleyden,
En doet ons dan de gunst, om Christi suyver bloedt,
Om staâg te mogen sijn ontrent het hoogste goedt,
Maar tot op heden noch is my hier plaats gegeven,
Om met een stil gemoet myn dagen af te leven;
Op, doffe sinnen op, en klimt tot uwen Godt,
Al wat de werelt geeft en is maar enckel spot;
Maar enckel spoockery, die voor ons menschen ogen
Iet dat vry wonder schynt by wylen komt vertoogen:
Maar als men 't regt doorsie: wat is het dat men vint
Een schim, een rook, een wolck, een damp en schrale [wint,
Wanneer in Godes woort een stil en rustig leven
Voor ons werd afgemaalt, en naar den eysch beschreven
Soo word de wyngaarts ranck, ter eeren van het velt,
Soo word de vygeboom gemeenlick voorgestelt;

En onder 't groene loof van dit gewas te rusten,
Dat hielt men toen ter tyt als voor gewenste lusten:
  Dies hiet gansch Israël, oock in 't Beloofde lant,
  Haar soetst', en beste tyt wanneerder wiert geplant,
Men sprack van geen tapyt of diergelycke dingen,
Geen leer met gout bedeckt die in de Kamers hingen,
  Het lant en sijn gevolg, een vry en open logt
  Was toen het schoonste ding dat iemant wense mogt.
Ick neem op desen voet het velt en buyten leven,
Dat my, na langen tyt, ten lesten is gegeven;
  Dies bid ick mynenGodt,als uyt myn's herten gront,
  Dat ick het hebben mag tot aan myn leste stont.
De wyse Salomon tot aan sijn oude dagen,
Eer hy in vremt bejag met vrouwen was beslagen,
  Nam dickmaal sijn vermaack ook in het minste kruyt,
  Dat uyt een schrale gront of uyt de muure spruyt.
Hy sprack van houtgewas gesprooten aan de stroomen,
Van hagen om den thuyn, van hooge Cederboomen,
  Hy sprack van allen ding, en op soo vasten gront,
  Dat yder die het las daar van verwondert stont.
Wel heeft die groote Vorst soo goeden smaak gevonden
In kruyden, boomgewas, en welbeplante gronden,
  Een Vorst die krygen kon, en had in sijn gebiedt
  Al wat tot vreugde dient en al dat wellust hiet:
Soo schynt in dit bedryf al vry wat soets te wesen,
Om dat de wyste selfs den Lantbouw wonder presen.
  Myn ziel danckt onsen Godt, dat in uw dorre tyt
  Gy noch in groente woont, en niet te dor en sijt.
Dies vang jck heden aan en seg: Oneyndig wesen,
Almachtig eeuwig Godt naar waarde nooyt gepresen,
  In u alleen bestaat de welstandt van de mensch,
  In u alleen bestaat myn troost en harten wensch.
Gy hebt een wigtig pack van desen hals genomen,
Daar ick lang had gewenst eens af te mogen komen,
  Nu door uw vadergunst ben ick'er van ontlast,
  En hebt oock dese plaats die op myn wesen past.

Wat

Wat heb ick nu te doen als u alleen te dancken?
Tot ick bewoonen ſal een huys van zeven plancken,
  Als u met rechten ernſt te bidden evenſtaäg
  Van my te willen doen, daar ick van heden klaag?

BESLUYT.

SIet daar een kort begryp van al myn voorig leven,
  En't ſal miſſchien iets goets aan iemant konnen geven
Maar ſoo ick deſen weg noch eenmaal had te gaan:
  Ick dede menig dinck dat nu is ongedaan.
Oock liet ick dit of dat 't geen nu is ondernomen,
Om dat het naderhant my qualick is bekomen,
  Eylaas des menſchen breyn is maar een ſwacke ſtof,
  Myn ziele weeſt bereyt en ſcheyt'er willig of.
Wel al dat is geweeſt en noch veel hondert ſaacken,
Daar van ick geen gewag hier ben geſint te maacken:
  Maar hoe het eertyts ging, en wat ick heb gedaan;
  't Sy blydſchap of verdriet, het is voorby gegaan.
O Godt geef my gedult, dat ick uw vaderſlage
Ontrent myn ouden dag, mag bly en willig dragen:
  Ick ſeg u grooten danck, uyt al myn gantſche kragt,
  Dat gy uyt enckel gunſt myn wedom hebt verſagt.
Ick heb van overlang niet weynig vaſte panden
Van uwe gunſt gevoelt. Ja lieffelyke banden
  Die gy tot mynen trooſt hebt menigmaal gedaan:
  Daar is, o rycke Bron! daar is geen tellen aan;
Want toen ick vyant was van tugt en goede zeden,
En rende buyten 't ſpoor als met de gantſche leden,
  Ja toen ick naar de dood met groote paſſen liep,
  Toen was het dat uw gunſt my uyt het duiſter riep,
Dies ben ick vry geſtelt van veelderley gevaren,
Die over myn bedryf ganſch hoog geklommen waren.
  Ja ſeldſaam tot verderf, en des al niet-te-min,
  Ick vont'er met'er tyt geluck en voordeel in.
Seg tot myn innig hart; en wilt niet langer beven,

Myn zoon hebt goeden moet uw zonden zyn vergeven
Op dat ick van de dood, of van de helſche pyn
Geen angſt meer op en vat, of meer bevreeſt mag zyn,
Voor al laat uwen Geeſt in my ſoo kragtig wercken
Dat ick naar rechten eyſch myn afſcheyt mag bemerken
Op dat ick wel bereyt mag weſen tot de reys,
Als gy my ſult ontdoen van dit ellendig vleys.

Den 10 *November* 1658. *begin van het* 82 *Jaar Levens.*

HIer dient nu by gevoegt wat my is wedervaren
Tot dat myn tyt begon de twee en tachtig jaren;
Maar eer het jaar verliep, ſoo had ick yet bedocht
Dat even met'er daadt by my is uytgewrocht.
De Herders van de kerck, hier in den Haag geſeten
Die bad ick altemaal by my te komen eeten;
Sy deden myn verſoeck, en quamen al gelyck,
En zagen met vermaack dit zandig koninckryck.
Na dat een yeder zat, en dat'er was gebeden,
So wierd de koſt geſauſt met ſoete tafelreden:
Al duurde dit geſpreck en oock de maaltyt lank,
Nog wiert'er niet een menſch gedrongen tot den drank.
De tafel wier geciert met alderhande kruyden,
Gelyck men plag te doen aan nieuw gehoude luyden;
Soo dat men in het groen en in het bloemgewas
Niet ſlegs myn naam alleen, maar ook myn jaren las.
Het boeck dat voor een tyts by my was uytgegeven,
Daar nu myn huysbedryf is naarder in beſchreven,
Was toen eerſt verſch gedruckt, en cierlyk toebereit,
Dat heb ick voor het leſt myn gaſten voorgeleyt.
Want als de tweede reys, de ſpys werd weg-genomen,
Soo heb ick dit geſchenck te voorſchyn laten komen:
En ſtracx verſcheen myn Klerk, die las daar overluit
Wat ick een yeder ſchonck en wat het al beduydt.

GE-

GEDICHT

Aan de Eerwaarde, Hooggeleerde, Godzalige

D. D. ELIASAR LOTIUS.

CORNELIUS TRIGLANDEN,

CASPER STRESO.

TOBIAS TEGNEUS.

HERMANUS VANDER LINDEN.

JACOB STERMONT.

GODOFRIDUS LAMOTIUS BARTEL AAN RENTERGEM.

Waar by waaren:

D. D. DANIEL CROESER, Predikant tot Ryswyk; ende HERMANUS TEGNEUS, beyde Extraordinaris Bedienaars van my ende myn gesin op Zorg-vliet.

Siet Vaders hier een kleyn geschenk,
Dat u, als ick het recht bedenck,
Of in der daat, of naar den schyn,
Misschien mocht vremt of seldsaam zyn.
Maar hoort al eerje dat besluyt,
Wat dit myn kleyn geschenk beduyt,
Doch wat'er is dat siet men hier,
Den grootsten hoop die is papier,
Een stoffe van een weecken aart,
Die gansch beswaarlyck wert bewaart.
Het tweede deel is enckel glas,
Dat breeckt gemeenlyck wonder ras.
Och wat is 't dat ick geven kan?
De gift is juyst gelyck de man.
't Geschenk gelyckt hem die het geeft,
Die nu sijn lesten tyt beleeft,
En is daarom oock wonder swack;
Dies schoon hy oock op heden brack,
En scheyde van het ydel vleys,

Het

Het ginck hem naar den rechten eysch.
Maar gy siet oock hier voor u staan,
Een tuyg daar sout wert in gedaan;
Een ding van wonder groote kracht,
Daar voor het al de werelt acht,
Vermits, het uyt sijn eygen aart
Veel nutte dingen lang bewaart.
Vraagt gy nu al wat dit beduydt:
Soo hoort hier op een kort besluyt.
Het eerste deel van dit present
Past juyst op hem die u het sent.
Dies is 't geschenck gelyck als hy,
Want 't glas is noyt van breken vry.
Maar wat belangt het tweede deel,
Dat acht ick als een dier Juweel,
Want 't is een woonhuys van het sout,
Dat alle ding in wesen houdt.
Dit word u, Vaders, toegepast,
En dat besluyt gaat wonder vast.
Want Godes Soon, met eygen mont,
Die leyt dit voor een wissen gront,
Dat gy zyt als des werelds sout,
Dat Godes dienst in wesen hout.
Want als men mist uw reyne leer,
Ons reuck die stinckt oock voor den Heer,
En als het sout is krachteloos,
Soo word de gantsche wereld boos.
Het gaat dan naar myn oordeel vast,
Dat dit geschenck ons beyde past.
Dies wil ick dat een yder houdt

My voor het glas, u voor het ſout,
Hoor nu wat ick van u verſoeck,
Of voor dit nevensgaande boeck,
Of wel ter eeren van de kunſt,
Geeft my wat tot u wedergunſt,
Doch niet dat uwen dienſt belet,
Maackt ons een deel van uw gebedt.

J. CATS.

WEERGALM.

Ex tempore.

Myn Heer 't glas ons vertoont is Spiegel-glas in ſchyn,
Och of 't in tyd en deugt ons mocht een voorbeeld zyn.
Godt maack ons 't ware zout, en zout uw levens krachten,
Om hem en u noch lang gedienſtig op te wachten.

J. Stermont.

De Ouders al gelyck die hebben aangenomen
Myn Chriſtelyck verſoeck ten vollen na te komen,
En my wiert noch een wenſch van yeder een gedaan,
Dat ick met vollen trooſt ten grave moghte gaan.
Nu kom ick, hoogſte Godt: voor u my nederleggen,
Om uyt myn diepſte merg u danck te mogen ſeggen,
Dat gy my zondig menſch ſoo dickmaal heb geſpaart
En oock van ongeval ſoo menigmaal bewaart.

Dat

Dat gy my, nietig mensch, soo lang hebt laten leven,
En aan my menig heyl voor desen hebt gegeven.
Want boven dat de Tyt my wyser heeft gemaackt,
Soo heb ick over al uw gunste noch gesmaackt.
Ey siet van al dit volck heb ick de meeste jaren,
En sta oock wonder scharp, om haast van hier te varen;
Doe my nu dese gunst dat ick mag veerdig staan,
Om met een stille ziel van hier te mogen gaan.
Ick heb in rechten ernst nu eerstmaal waargenomen,
Hoe veelderhande goet van u is afgekomen,
Ja van uw hoge Troon in dese borst gedaalt,
Dat even nu ter tyt hier dient te zyn verhaalt.
Ick hebbe met'er tyt ten lesten konnen leeren,
Hoe al dat blytschap hiet kan veerdig ommekeeren:
En hoe wat aan den mens of schoon, of heerlyk schynt
Gelyck een dunne mist van stonden aan verdwynt.
Ick heb'er veel gesien in staat en eer verheven,
Die van een hoogen troon ter neder zyn gedreven.
Ick kenne menig mensch die nu gaan bidden moet,
Schoon dat hy onlangs swom in vollen overvloet.
Wie heeft'er niet gesien die als van liefde branden,
En na een soeten tyt van koude klippertanden,
En riepen overluyt, oock wel het naaste jaar:
Och of ick van de trouw en 't wyf ontslagen waar,
Ick heb soo lang geleeft, dat ick nu kan bemercken.
Hoe ydel dat het is wat al de menschen wercken,
En dat het dwaasheyt is oyt vast te blyven staan
Op dingen, die nu haast als wint daar henen gaan.
Ick kan, Almagtig Godt, ick leere my gewennen
Des werelds los beleyt en haar bedrog te kennen:
Dit heeft de langen Tyt ten lesten my geleert,
Dies heb ick van het stof myn zinnen afgekeert.
Die naar der aarden gaan en tot de Hemel reysen,
En mogen niet te veel op aartsche dingen peysen.
Elias als hy sag den glans van 's Hemels vier,
Voer op tot sijnen Godt, maar liet sijn mantel hier.

Al wat de mensch besit dat moet hier onder blyven,
Een ander moet na hem den aartschen handel dryven.
O Godt! doet my de gunst, dat ick myn lesten dag
Met Christelyck gedult ten lesten groeten mag.
Een rechtGodsalig mensch heeft veelderhande saacken
Die oock een slegt gesel gelukkig konnen maacken;
Hy wort ons voorgestelt gelyck des Heeren vrient.
Die hem met groot vermaak van sijn geselschap dient
Geluckig is de mensch die al sijn vuyle zonden
By Godt gesuyvert zyn door Christi reyne wonden:
Want hy is die voortaan geen dood of helle vreest,
Vermits hy word getroost door Godes eygen Geest.
Geluckig is de mensch, en dat in volle leden,
Die Godt omtrent hem vint alwaar hy komt getreden;
Die hem tot in den geest of met den monde spreekt,
En roept hem om behulp, wanneer hem iet ontbreekt.
Die na een lange reys komt uyt'er zee gevaren,
Al word hy op het lest geslingert van de baren,
En van den wint gequelt, soo dat sijn swacke boot
By wylen dapper helt of krygt een harde stoot;
Hy lyt het met gedult; vermits hy siet de kusten,
Daar hy na korten tyt sal lange mogen rusten:
Hy siet het Vaderlant, en daar een stille ree,
Dies doet hy groote vlyt te raacken uyt de zee.
Een mensch die jaren heeft dient even soo te wesen,
Men lyt wel bitse salf om haast te zyn genesen:
Al brengt den ouden dag ons dickmaal harde pyn,
Waarom des ongesint? ten kan niet anders zyn.
Segt als de lesten storm sal over zyn gedreven,
Stier regt naar 't Vaderlant daar is een beter leven,
Daar is het weder kalm en sonder harde wint,
Daar is het dat men troost en rechte stilte vint.
Maar siet den ouden dag werd menigmaal mispresen,
Om datse van de dood een boode schynt te wesen,
Dit heeft wel eer geseyt een wys, doch Heydens man,
Maar wat ons troosten moet, daar wist hy weynig van

De

De gront waar op wel eer des werelds leste dagen,
De menschen met verdriet en met verschricken sagen;
Was om dat haar de ziel maar scheen een nietig dinck,
Dat met een ydel vleesch geheel te niete ginck.
Maar wy dien Godes woort heeft beter onderwesen,
En die een vasten troost in sijn belofte leesen,
Die weten dat de dood alleen het lyf ontbind,
Ja dat ons na de dood het leven eerst begint.
Daar was een ander school, die had haar tegenreden,
Die met het eerste volck en haar gevoelen streden;
Sy meynden dat de dood de menschen dienstig was,
Om datse van verdriet vast yder een genas.
Ja als'er eenig mensch was uyt het vleesch gevaren,
Dat hem dan geen gequel noch leet kon wedervaren.
Maar dat is als voorheen een quaden gront geleyt,
Vermits Godts heylig Woort al vry wat anders seyt.
Dat leert ons hoe het volck sal pyn en straffe lyden,
Die in haar levens tyt de sonden niet en myden;
Ja dat haar swaar verdriet en droevig ongeval,
Niet voor een tyt alleen, maar eeuwig duuren sal.
Doch hoe of dees of die van desen handel praten,
De grysen Ouderdom die kan de menschen baten;
Vermits hy met'er tyt, en na soo langen dag, (mag.
Door swackheyt van het vleesch, eens beter worden
Doch wat wy van dit werck in oude boecken lesen,
Een rypen Ouderdom behoort te zyn gepresen,
Dies hoe men al dit werck of wend of ommekeert,
Den mensch die lange leeft die word'er door geleert.

ALmachtig Hemel Vorst! hoe dient uw naam gepresen,
Dat gy my zondig mensch die weldaat hebt bewesen,
Dat ick soo wonder hoog in jaaren ben gegaan,
Dat van myn naaste bloet noyt ymand heeft gedaan,
Ach soo ick dese gunst niet wel en sou gebruyken,
Hoe sou ick oyt met troost myn oogen mogen luyken?

Hoe sou ick oyt bestaan voor uwen regterstoel ?
Waar sou myn woonplaats syn, als in den helsen poel
O Godt! wil dese ziel door uwen geest verstercken,
En maack haar regt bequaam tot tugt en goede werken,
Op dat ick na den tyt en na myn lesten dag,
Het waare vaderlant met vreugt beseylen mag.
Geef my een ander werck als staag te mogen dencken
Hoe dat ick myne ziel aan u sal mogen schenken;
Dat is met alle kracht te doen wat u behaagt,
Terwyl myn dorre romp dit aarsche wesen draagt.
Geeft my oock volle kragt u regt te mogen eeren,
En van het aarsch bedryf myn zinnen af te keeren:
Of ben ick des onnut in dit ellendig dal,
Soo geef my nu de vreugt die eeuwig duuren sal.
Wel aan kleinhartig mensch, ik hoor u dickmaal klagen
Van onrust inder nacht en van bedroefde dagen:
Ey waarom soo ontstelt om druk of bange pyn ?
Sy, mids ons ouden dag, en kan niet lange zyn.
Woud gy daags lustig zyn en sonder pyne slapen,
Mits gy van beter stof u meynt te zyn geschapen
Als ymant van het volck, op dat den ouden dag,
Of heden beter is als sy voor desen plag?
Neen dat is ongerymt. 't Is nut dat oude dagen
Niet altyt blyde zyn, maar haare swackheyt dragen;
Op dat dan onse Geest mogt seggen tot het vleys,
Maack pack en sack gereet, en stelt u tot de reys.
De swacken ouderdom heeft veelderley gebreeken,
Die in ons kranck gestel of hier of elders steeken.
Ganisch weynig is het volk dat hier van niet en klaagt
En sonder ongemack het lyf ten grave draagt.
Hoe wilje beter kans of voordeel hier genieten,
Als groote Prinsen selfs en al die menschen hieten ?
Al dat is maar geraas, ey lieve swygt'er of.
Wy zyn van eender aart, dat is van nietig stof.
Maar nog kan ons de pyn veel nutte dingen leeren.
Sy leert ons met gewelt ons tochten overheeren.

Sy

Sy leert ons menigmaal, meer als een deftig man.
Of door een heylig Boeck of tong ons leeren kan.
Sy leert ons, boven al, het eydel vleeſch verſaaken.
En naar den Hemel gaan, en tot den Schepper naacken
Gy roept den Schepper aan, en bidt hem om gedult
Ick weet dat gy het leet dan beter dragen ſult.
Wel komt'er eenig leet of pyne nu te ryſen:
En weeſt niet ongedult maar wilt den Heere pryſen.
Vermits u nu ter tyt die bootſchap word gedaan,
Dat gy ſult uyt het ſtof en tot den Schepper gaan.,
En dit is klaar geſeyt, wilt op u ſaken letten,
Uw huys en huysgeſin in goeden ſtant te ſetten.
Maar boven alle ding, wat aan u ziele ſchort,
Nadien Godt dit gepeyns in uwe ſinnen ſtort.
Al wie op rotſen gaat en kykt dan naar beneden,
Ondeckt niet als gevaar alwaar hy komt getreden;
Want mits hy onder hem een diepen afgront ſiet,
Ontdeckt hy niet dan ſchrik en vint'er anders niet.
Hy moſt, in tegendeel, ſijn oog niet laaten dalen,
Maar ſlaan een ſtaâg geſicht ontrent de ſonne ſtralen,
Ontrent het helder licht, en's hemels ſchoon cieraat:
Dat is in dit geval al ver de beſte raat.
Siet naar den Hemel toe, en prent in uw gedachten,
Wat gy, na korte pyn, voor eeuwig heb te wachten,
't Is maar een korte pyn die u te lyden ſtaat;
Wat leet kan hem geſchiên die naar den Hemel gaat
Een handig Medicyn laat wel een yſer gloeijen,
Om eenig vuyl geſwel of wonde toe te ſchroeyen;
En ſchoon hem die het lyd de pyne dapper quelt,
De meeſter word gedanckt en krygt oock louter gelt
Een menſch die dranken neemt, ſal neus en oogen ſtop-
Om ſoo een vinnig nat te beter in te kroppen: [pen!,
Of ſchoon dat hem het kruyd geweldig tegen ſtaat,
Noch doet hy 't evenwel als hem de Meeſter raadt,
Hy weet dat hem de gal ſal worden afgedreven,
En dat hy naderhant ſal blyder mogen leven,

En

En siet op desen troost neemt hy het bitter in :
En schoon sijn mage walgt hy drinkt het niet-te-min
Siet soo behoort de dood by ons te sijn gedragen!
Waarom sal eenig mensch aan Godt hier over klagen?
En siet de slange treckt haar oude vellen uyt,
En komt dan aan den dag met eene nieuwe huyt.
De doot komt ons te hulp en als uyt Sodom halen,
En leyt ons met'er hant aan Soars koele dalen.
De dood is als een By, die prick nog angel heeft,
Soo datse sonder prick alleen maar hooning geeft.
Wel aan, genadig Godt! ick geef u dese leden,
Ick geef u dese Ziel met ootmoet en gebeden,
Of schoon het dertel vleesch by wylen byster klaagt.
Gy doet met desen romp gelyck het u behaagt,
Ick hoop op uwen troost, al most ick heden sterven:
Ick weet uw Vader-gunst en sal my niet bederven.
Verhoor doch myn gebedt, als gy my staffen sult,
En siet myn swackheyt aan, en geeft my regt gedult,
Al heeft de gryse tyd veel ongelegentheden,
Of door een koude maag of swackheyt in de leden:
Weet dat ick met gedult nu al verdragen moet,
Is 't aan het Lichaam quaat, het is de Ziele goet.
Siet wat u overkomt, uw geesten op te wecken,
En maackt'er eenig heyl of voordeel uyt te trecken,
Het sal in uw verdriet of in uw sware pyn,
U eenig voordeel doen meer als de Medecyn.
Dit dient my tot een spoor om soo te mogen leven.
Dies wil ik tot het werck myn gansche krachten geven.
Wel hoor dan, lieve Ziel! wat oude luyden past,
En stel al wat hier volgt in uw gedachten vast.
Hebt staâg een open hart ontrent de rechten armen.
En laat een winterkleet haar koude leden warmen,
Hebt nooyt gesllooten oor al waar'er iemant klaagt
Het is een offerwerck dat Gode welbehaagt.
Men brengt aan onse Godt voortaan geen Offerhanden,
Men siet geen Os of Schaap op sijnen Outaar branden.
Gy

Gy doet veel menschen goet, schoon dat'er niemand
Dat is een offerwerck dat Gode soo behaagt. [klaagt,
Wel waar toe dient gewin, waar toe onmatig spaaren.
Voor een die 't einde siet van zyn verloopen jaren?
Wil hy nog zwaarder pak, op hals of schouder laân,
Wat teergeld zoeckt hy noch, zyn reis is al gedaan.
Maar soo hy voorraat soekt die hem kan voordeel ge-
Dat is een stil gemoet, dat is een beter leven, (ven
Dat is den ouden mensch te dryven uyt den geest;
Dit opent aan de siel het eeuwig bruylofs feest.
Hier naar dient uytgesien als met gestaâge zorgen,
En geensints uytgestelt tot aan den naasten morgen.
Dat is voor deze reis geen onbequame last,
Want 't is een bruylofs kleet dat aan de ziele past.
Ick moet, geminde Ziel, hier noch verscheyde saacken
Uitbrengen tot besluyt, en u gedachtig maacken:
Het is bequame stof die yder dienen mag,
Maar dienstig boven al ontrent den ouden dag.
Godt vreesen, boete doen, sijn quade lusten straffen,
Te stryden met het vleesch, sijn feilen af te schaffen,
Tot yder eens behulp geduurig veerdig staan,
Nooyt met een gram gemoet des avonds slapen gaan.
In pyn geduldig zyn, ons driften overheeren;
Ons afscheyt uyt het vleesch geduurig beter leeren.
In 't korte, niet te doen als dat ons wel betaamt,
Om noyt tot ons bederf voor Godt te zyn beschaamt;
En wilt van nu voortaan geen aardsche dingen achten,
Maar let hoe datje staâg uw afscheyt sult verwachten,
En hoe met stillen geest van hier te mogen gaan,
En even sonder schrik voor Godt te mogen staan.
Dat is nu recht een werck dat by u dient te wegen,
En dat u gansche kragt voor al behoort te plegen.
Gy stelt dan achter rug al wat u hier belet,
En roept hier op tot Godt, ja met een staag gebedt.

Vervolg van myn Leven, begonnen met den eersten January 1659.

MAar siet hoe ras verloopt de wagen van der zonnen,
Een nieuw een ander jaar is wederom begonnen;
Dat vluchtig hemels rad en kan niet stille staan,
Het heeft sijn vollen loop op heden afgedaan.
Nu laat u, lieve Ziel, geen sonne meer beschynen,
Of denk dat heden selfs uw leven kan verdwynen,
Ja dat het minste deel ook van den kortsten dag
U in het duyster graf ter nederleggen mag.
Laat nu geen uuren tyds, geen oogenblik verlopen,
Of siet den nutte tyd ten nausten uyt te kopen,
Waar gy oyt reysen meugt of u ter neder set;
Spreeck staâg tot uwen Godt ook met een stil gebed.
Laat naar geen ander ding uw harte nu verlangen,
Als om iets goets te doen, of eenig goet t'ontfangen.
Hebt tucht in uw gelaat en Godt in uwen geest,
En weest dan voor de dood of helle niet bevreest:
Voelt gy het sondig vlees of sijn onguure lasten,
Gaat, kant'er tegens aan, en geeft u om te vasten.
Ook voor behoeftig volk uw handen open set,
En flux tot uwen God en offert u gebed.
Bid dat hy in den Soon uw sonden wil vergeven,
Ey siet ook wel te gaan in al uw vorder leven,
En myd ook niet alleen dat quaat is in der daat,
Maar al wat sondig schynt en buyten regel gaat.
En schoon de bleecke dood uw leger komt genaaken,
Laat u dat vinnig spook geen bange sinnen maaken:
Keert dan uw stil gepeys van alle sonden af,
En daalt met uwen geest tot in des Heeren graf.
En als de felle koorts uw leven komt t'ontseggen,
Soo wilt u voor den Heer in ootmoet nederleggen,
En bid dat sijnen Geest u voorsmaak geven mag
Van dat noyt menschen oog hier op der aarden zag;

Ja kruyp dan , lieve Ziel, tot in ſijn diepe wonden,
Daar is de rechte trooſt en ſchuylhoek voor de ſonden;
God is ſo gantſch voldaan met dat geſegent bloet,
Dat gy op dat behulp vaſt ſtaan en ſteunen moet.

KORTE INHOUD

Van de Gedachten op

SLAPELOOSE NACHTEN.

Dat

Dat

De

AAN-

AANWYZING
DER VOORNAAMSTE GEVALLEN EN ZAKEN VAN HET TWEE-ENTACHTIG JAARIG LEVEN.

De

EYNDE.

